

F. H. Van Houe. Sculp.

F. H. Van Hout. Sculp.

OFFICIUM Hominis,

Cùm Stylo, tùm Methodo Luculentissimâ expositum;

Opus *Cujusvis*, at præcipuè *Indoctrinissimi Lectoris*, captui accommodatum;
familiisque instituendis perquam necessarium:

Quod cum in XVII Capita dividatur,
Eorum uno quolibet Die Dominico lecto, ter quotannis perlegatur.

Accesserunt nonnullæ Precum formulæ, variis Populi Christiani necessitatibus idoneæ.

Liber hic ex *Lingua Anglicana in Latinam*, eo præcipuè consilio traductus est, quò *Juvenes* in Ludis Literariis versantes, simul & moribus instituantur, & in lingua Latina proficiant.

L O N D I N I,

Pro *Edvardo Pawlet*, ad Insigne Sanctorum
Bibliorum in Vico *Chancery-Lane*,
prope *Fleet-street*, 1693.

1811

1812

1813

1814

1815

1816

1817

1818

1819

1820

1821

1822

1823

1824

1825

BIBLIOPOLÆ.

DOMINE,

NON opuserat ut hæc mihi provincia, hortatu cujusquam, aut autoritate commendaretur; sua secum attulit incitamenta & præmia. *Tractatum* ipsum & *Orationes* annexas non invitus perlegi, & pro iis, tanquam pro maximo beneficio accepto, Deo gratias agendas esse censeo: nihil enim in his desideratur, quò minùs sanctitatis incremento inserviant, & legentibus, quod Scriptori unicè propositum est, subsidia Spiritualia, adsit modo benedictio divina, suppeditent. *Tractatùs* argumentum id reverà est, quod præ se fert *Titulus*, *Hominis Officium* in suas partes distributum: Hunc Author ea brevitate absolvit & in Capita tam aptè distinctèque partitus est; quod non dubito quin legentium animos facile allecturus, capturus, penitusque possessurus sit: Huc accedit, quod facilitate quadam & perspicuitate infimæ

plebis captui, & argumentorum spiri-
 tualium pondere, acutissimorum pro-
 fectui consulendo, doctorum pariter ac
 indoctorum, imo cunctorum plane quot-
 quot præsentis aut futuræ suæ fœlicita-
 tis sincero desiderio tenentur rationem
 habuisse videtur. Nec Tractatui cedit
Appendix Devotionalis, utpote quæ cujusq;
 infirmitatibus aptissimè subveniat, nihilq;
 ferme prætereat quod cuivis Christiano
 usui sit futurum. *Præfationis* quam vi-
 deris à me expetere, locum occupavit
Introductio, nec quid mihi reliquit agen-
 dum, præter hoc unum Deum suppliciter
 orare, " Ut Authorem tam liberale mu-
 " nus in Thesaurarium clam sedulo im-
 " mittentem palam remunerari dignetur ;
 " Hoc est ut opere tam piæ & tempestivè
 " collocato, nec enim hujusmodi subsidiiis
 " religioni labascenti plùs unquam opus
 " erat, propitius adsit, & lætos passim suc-
 " cessus tribuat. Deniq; ut Deus semen sa-
 " tum gratiâ suâ, quæ omnia potest fovere,
 " & irrigare, messemque uberrimam con-
 " cedere dignetur ; humillimè precatur

Amicus vester fidelis,

H. HAMMOND.

INTRODUCTIO

A D

TRACTATUM

Sequentem, Ostendens

Necessitatem Animam Curandi.

Sect. 1. **T**Ractatus huius scopus is unicuique est, ut compendiosè doceat etiam indoctissimum Lectorem, quemadmodum ita se gerat in hoc mundo, ut aeternam in futuro felicitatem consequatur. Quum autem frustra esset homines officii sui admonere, nisi prius id præstandi necessitatem eviceris, ideo priusquam ad Particularia cuiusvis Christiani officia progrediar, conabor officii cuiusdam generalis, quodque ad reliquam viam sternit, quoque spreto, reliqua omnia spernantur necesse est, nempe ANIMAM studiosè & diligenter CURANDI necessitatem ostendere.

2. HOMO duabus partibus constat, CORPORE & ANIMA: quorum hæc ad illud comparata, corticis aut siliqua ad instar se habet, nec aliud est, quam massa carnis, variis morbis & doloribus, & tandem morti ipsi obnoxia: mortuum, (tantum abest, ut pretio habeatur,)

Introductio, De Necessitate

factorem non ferentes, in terra quâ putrescat, defodimus. Hoc tamen, vilioris nostri partem, diligenter curamus; huc labor omnis & cura tendit, ut hoc alamus & foveamus; pretiosiori interim parte, anima, quasi parum ad nos attinente, post habita penitusque neglecta.

3. Hic Animæ neglectus peccati omnis initium est; quisquis itaque vitam statuit Christianam agere, hunc primo radicitus evellat; Ad quod, profundâ scientiâ aut eximijs naturæ dotibus opus non est; insipientissimus quisque nisi prorsus Idiota, satis ad hoc instructus est, si eandem hac in re, quam in negotiis secularibus solet, prudentiam adhibere velit: quæ igitur hominum in rebus mundanis diligentiam exsuscitare solent, exponam, & deinde ad animæ curam transferam.

4. QUATUOR vulgè sunt quæ Curam nostram excitant: Primo, rei Pretium: Secundo, Utilitas, cum eâ carere non possumus sine magno nostri damno & incommodo: Tertiò, Periculum cui obnoxia est: Quartiò, Spes de curæ nostræ successu concepta, tanquam salutem & incolumitatem rei curatæ allatura.

5. Primo, cura nostra Rei pretio respondet: Pretiosiora quæque vigilantissime tuemur, nè amittamus solliciti: Nemo finium aut stirpis, sed nummum, aut quicquid pretiosissimum habet, cistâ includit obseratque. Anima itaque plus curæ quam reliqua omnia quæ in mundo sunt, meretur; utpote quæ pluris infinite valet: Pri-

Animam Curandi.

imò, quia ad Divinam imaginem condita est; Deus enim sufflavit in nares ipsius halitum vitæ, Gen. 2. 7. Cum autem Deus reliqua omnia dignitate & præstantia antecedit, quò propius aliquid ad Deum accedit, eò magis estimandum est; ideoque quoniam nulla est inter res creatura quæ Deum ulla ex parte referat præter Animam humanam, huic plus cura quàm reliquis omnibus impendere debemus. Secundò, Anima non moritur. Res ex duratione aestimare solemus: quo quid diuturnius est, eò majoris pretii. Anima autem in æternum permanebit, Divitiis, Formâ, Robore, imò corporibus ipsis evanescentibus; manet superstes anima, quæ proinde majoris pretii esset oportet: quanta igitur dementia est hæc animarum contemptio? multos non dicam dies aut menses, sed Annos in divitiis quæ citò aufugiunt congerendis, absumere, animasque interim nostras (stabilem tamen & pretiosum Thesaurum) Diaboli depredationibus & latrocinis exponere.

6. Secundò, Sollicitos reddit rei alicujus UTILITAS, seu Damnum quod rem perditam consequitur.

Animam perdere quanta miseria.

Hoc ratio communis dicitur in rebus vitæ hujus; defluentes crines cernimus, nec commovemur tamen, utpote quibus facile caremus: at si periclitantur oculi nostri aut corporis membra, omnibus tantum malum viribus solliciti amolimus; at omnem longè calamitatem superat ea quæ ex perditione animæ oritur.

Verum

Introductio, De Necessitate

Verum est, Animas nostras uno sensu perdi non posse, hoc est non possumus ita perdere ut esse desinant: possunt autem alio sensu perdi, ita ut priori sensu perditas malimus, hoc est felici verum statu, ad quem condita sunt, exclusa in extremam miseriam demergantur: verbo dicam, in infernum, unde non datur reditus, detrusa percunt in aeternum: quod ut effugiamus, non parum interest corporum nostrorum, qua delicia nostra sunt, & in quibus curandis toti occupamur: interest hac enim post mortem excitata, & animabus denuo conjuncta, idem quod animas fatum manet. Si nos igitur neglecta penitus anima, corporis tantum cura solliciti, certa perniciēs animam, nec minus certa corpus maneat necesse est: si igitur corpus revera diligas, hoc anima optime consulendo ostendas: Tecum cogita an possis æterna pati incendia? Si enim minima ignis scintilla in partem aliquam corporis incidente, dolorem ferre non possumus; quanto minus toto corpore in ignes aeternos coniecto, aeternos inquam non horas aliquot aut dies duraturos: nec enim propior adest miseriarum exitus post multa annorum millia in cruciatibus infandis absumpta, quam primo quo cœperunt die: Hoc inquam cogita, ut & has te pœnas eò quòd animam neglexeras certo daturum esse, & proinde commiseratione saltem corporis miseriarum partem luituri ductus, aliquam animæ curam impende.

Animam Curandi.

7. *Tertium ad Curam aliqujus rei agendum incitamentum, à PERICULO quo res illa versatur, ducitur. Rei autem periculum imminere potest, vel ab inimicis externis, vel ab interno aliquo malo. Primò, Foras ab inimicis, quomodo ovibus à lupis voracibus, quod eo magis pastoris vigilantiam excitat: hoc idem anime contingit; quotidiana ei & ingentia intentant pericula Inimici sui, Mundus, Caro & Diabolus, cum his igitur veluti cum juratis animarum hostibus perpetuum fore nobis bellum solenni sacramento obstricti pollicemur, animarum saluti tum primum consulentes; quisquis itaque inducias cum eorum aliquo paciscitur, nec anime fidem, nec Voto, perjurii crimen, quod quidem serio & diligenter expendi meretur, incurrit. Quò autem melius, qua anima pericula imminant, intelligamus; consideremus aliquamdiu, quales sunt quibuscum contendit inimici.*

Periculum
quo anima
versatur.

8. *Plurima sunt qua hostem reddunt formidabilem; Primò, astutia & dolus, quo uno sapientius victoria reportatur; in hoc omnes longè superat Diabolus, & proinde hostis est maxime formidandus; astutiz specimen ingens dedit cum primos nostros Parentes, nobis longè sapientiores, dolo circumventos profligavit, nec igitur mirum si nos fraude & insidiis interceptos exilio det. Secundò, hostem Vigilantia sua & Diligentia reddit formidabilem; ob quam etiam, hostis maxime metuendus Diabolus est,*
in

Introductio, De Necessitate

in hoc totus est ut nos perdat, nec hoc oscitanter agit, sed continuo obambulat, quaerens quem absorbeat, 1 Pet. 5. 8. Omnes nobis malum inferendi occasiones, eaque cum diligentia captat, quod nullas patitur praeverti. Tertiò, propinquus magis Inimicus quam remotus metuendus est; si enim protul distet, tempus nobis ad arma capienda, nosque contra illum muniendos suppetet; siu propius adsit inopinantes opprimat: huiusmodi inimicus Caro est, domesticus quidem, & in sinus nostros receptus, semper igitur praesens adest, omnique mali inferendi opportunitati intentus, securos esse vetat. Quarto, Majorem nobis terrorem hostis perfidia & improbitas debent incutere: facilius & fatalius nocet, qui malitiam ficta amicitia occultat: huiusmodi autem inimicus caro est, nobiscum agit ut olim Joab cum Abnero, 2 Sam. 3. 27. Amicitiam simulans lethale vulnus infligit: ad adagandas & comparandas nobis voluptates prompta, ut iis hamum latentem tanquam escà induat, quem dum voramus perimus. Quintò, Hostes formidabiliores multitudine sua redduntur; Mundus autem nil aliud est quam numerosa acies contra nos instructa: nulla est rerum conditio aut status, imò vix ulla Mundi creatura, qua non aliquando contra animam militat: Nos Honores mundi superbiã; Opes avaritiã; Res prosperæ oblivione Dei; Res adversæ impatientiã inficiunt: Mensa nostra nobis laqueo fit; ad Voracitatem cibo, ad Ebrietatem potu nos incitante. Sodales nostri,

Animam Curandi.

nostri, imò aliquando Amici contra nos conjurati militant; aut exemplo suo aut hortatu ad peccatum nos impellentes.

9. His omnibus perpensis, censésne animam tot tantisque periculis obsessam dormire oportere? Samsonem irrudentibus jam Philistæis somno exitandum esse ipsa Delila censuit. Nec dubitavit CHRISTUS, quin si paterfamilias sciret quâ vigiliâ fur venturus sit, vigileret, nec sineret perfodi Domum suam, Mat. 24. 43. Nos in medio furum degimus, & eorum proinde insidias quâvis horâ metuere deceret, nec tamen eâdem curâ pretiosam nostrâ partem animam, quâ domum nostram aut rem vilissimam custodimus? metuo nè anime nostræ jure nobis exprobrare possint, quod Christus olim Discipulis suis, Mat. 26. 40. Itane? non potuistis unam horam vigilare mecum? Sane enim vereor plurimi, qui interrogati, quando horam unam illis impenderint, quanquam inimicis infestissimis obsessis, hærebunt ancipites quid respondeant. Quanam igitur miserarum animarum conditio esse potest, ad quas perdendas omnem curam & diligentiam inimici, nos nullam ad eas tuendas conferimus? Eadem sanè qua urbis obsesse, in qua excubia nulla aguntur, præda obveniat hostibus necesse est: Animadvertite hoc obliviosi Dei, (imò obliviosi vestri ipsorum) nè vos rapiat, nec sit qui eripiat, Ps. 50. 22.

10. Res etiam aliâ ratione in discrimen adducatur, nimirum ab interno aliquo Malo aut Morbo.

Introductio, De Necessitate

Morbo. *Hac corporum nostrorum saepe conditio est; non tantum Vi externa obnoxia sunt, sed morbis etiam intus nascentibus sapius laborant, quo casu opus non est ut quis periculi nos satis jam sollicitos admoneat, aut ad medelam quarendam incitet: hic etiam Animæ status est: Eas nos corporis partes morbo tentari censemus, quæ suo rectè officio non funguntur; vitiatum palatum qui cibos rectè non sapit; ægrum stomachum qui non concoquit: quod idem de Anima censendum, quoties suo non funguntur munere facultates ejus.*

11. *Tres sunt præcipuè partes animæ, Intellectus, Voluntas & Affectus: quæ quidem vitari & corrumpi apertum est. Se quisque interroget, quantulum est quod rerum spiritualium intelligat, & statim deprehendet intellectum calligare, quando ad malum velle quam bonum proclivior sit; & censeat incurvare & corrumpi suam voluntatem? quando cupidinis astu ad voluptates peccati rapiatur, quam languido autem & frigido affectu Deum & virtutem prosequatur ut facile agnoscat vitari affectus suos, & rationis suæ imperium prorsus excussisse? ut autem in morbis Corporeis primum est ad sanitatem gradus, scire morbi causam; ita hic etiam opus est ut sciamus, quæ ratione Anima in hunc statum morbosum incidit; quod paucis jam exponam.*

12. **DEUS** *primum hominem*
Primum *Adamum peccati expertem crea-*
fædus. *vit, animæque suæ officii sui ple-*
nam

Animam Curandi.

nam notitiam indidit : viresque addidit, ut posset si vellet, mandata omnia Dei exequi. Cum homine ad hunc modum condito, **FOEDUS** hujusmodi Deus pepigit, quod si in obsequio sine peccato perstaret, primò idem animæ robur & præstantia quâ tunc pradiutus erat permaneret; nec secundò moreretur unquam, sed in Cælum receptus, felicitate æternâ frueretur. At è contra, si peccatum admitteret, Deique præcepta transgrederetur, tunc ipse & posterì sui scientiam & vires istas amitterent; secundò, Morti forent obnoxii, nec hoc tantùm, sed etiam æternæ Damnationi in inferis.

13. Pacto hoc quod **PRIMUM FOEDUS** solet appellari cum Adamo, ac toto proinde genere humano inito, Deus in obedientia experimentum unius solummodo arboris esum Adamo interdixit, permissis ei reliquis qui in horto, quàm Deus ei colendum dederat, nascebantur: Hic autem violato Dei præcepto ex arbore comedendo, sibi posterisque suis maledictionem accersivit: non tantum officii sui cognitione, sed ut ejus præstandi facultate unius hujus peccati perpetratione amissis; quod idem nobis ad imaginem suam natis accidit; hinc Cæci officium nostrum non cernimus, & Impotentes exequi non possumus, à bono aversti, & ad omne malum prompti & proclives, ægri ad instar stomachi, qui cibum salubrem fastidians, eum appetit qui morbum nutriat.

Introductio, De Necessitate

14. Videtis jam quomodo morbum anima contraxit, nec non fatalem (ut probabile est) futurum esse; nec plura addere necesse est, ut evincam Animas vestras in magno discrimine versari: Vereor potius nè deplorata omnia censentes hinc pretextum Negligentiam vestram excusandi arripiatis; cui ut occurram, quantum Diligentia seu Curæ Incitamentum exponendum est.

Cura successu
non carebit.

15. Hoc est, Spes de Curæ nostra successu concepta, tanquam rei curata tuenda & conservanda utilis; hæc

nisi adsit, curam omnem despondentes animo, abjicimus. Deserit agrotum medicus, quamprimum de eo coeperit desperare: sin Spes aliqua sanitatis recuperandæ affulserit, Curationem repetitis remediis promovet, tandemque perficit; ob hanc pariter rationem diligenter curanda sunt animæ nostræ, nec enim eo deven-tum est, ut de earum salute desperemus, imo certum est, fore ut convalescant, si quid nostri est officii faciamus.

16. Quanquam enim istud Adami peccatum totum genus humanum æterna perditionis sententia subjecit, visum tamen est Deo, eoque calamitatis nostræ misereri, ut nobis filium suum daret, & in eo Novum Fœdus, violato jam priori, nobiscum feriret.

17. Secun-

Animam Curandi.

17. Secundum hoc FOEDUS cum Adamo & in eo nobiscum statim post Lapsum factum est, & verbis istis Gen. 3. 15.

Secundum
Fœdus.

Semen mulieris conteret Serpenti caput, breviter comprehenditur : hoc quoque partim ex Beneficiis à Deo conferendis, partim ex Officiis à nobis præstandis constabat.

18. Deus Filium suum, Deum sibi æqualem mittere, ad nos pollicitus est, ut homo factus similis nobis per omnia, absque tamen peccato, pro nobis hæc quæ sequuntur ageret.

19. Primò, Totam Patris sui Voluntatem nobis patefaceret ; cui si pareamus, Deo accepti, præmio donabimur : Hoc Christus, non minimam officii sui partem in Sermonibus istis & Præceptis quæ in Evangelio occurrunt, præstitit. Undè PROPHETA noster audit, cum olim Prophetæ munus esset non tantum futura prædicere, sed & docere & exponere Divinam Voluntatem : Nostrium itaque hîc officium postulat, ut ei auscultantes, avidè Divinam, quam ut nobis enarraret cælis missus est, discamus voluntatem.

20. Secundò, cum oportuit peccata nostra expiare, non tantum unum illud Adami, sed totius Generis humani peccata, si verè resipiscant vitamque emendent, atque ita nobis Remissionem peccatorum promereri, Gratiâ Dei conciliare, nosque ab æterna perditione peccatis nostris debita redimere : Hæc omnia morte suâ effecit, seipsum victimam immolans pro peccatis

Introductia, De Necessitate

omnium qui verâ pœnitentiâ ducti iis in posterum renuntiarent; hinc SACERDOS noster est. Sacerdotis enim munus erat Sacrificia pro peccatis populi offerre. Ex parte nostra, nostri est de peccatis nostris verè & ex animo Conteri, atque in posterum deferere, cum alia lege morte Christi nihil impœnitentibus conferente remitti nequeunt. Secundo, hoc præsrito, firma fide Credere nos Sacrificii sui amplissimum fructum percepturos esse: nempe peccata nobis omnia, quot & quantacunque sint, remissa iri, nosque ab æternis suppliciis peccatis nostris debitis liberatos iri. Muneris Sacerdotalis officium alterum erat Populo Benedicere, & pro eo Intercedere. Hoc quoque in mandatis habuit à patre suo Christus, Act. 3. 26. Deus filium suum Jesum militem qui benediceret vobis: in quo benedictio ista consistebat, verba sequentia ostendunt, scil. avertendo unumquemque à pravitatibus suis: & proinde quæ adhibuit media ad nos à peccatis avertendos, inter maxima sua Beneficia numeranda sunt. Quod ad Intercessionem suam attinet, hoc non tantum in terris agens præsstitit, sed etiam in Cœlis pergit præstare, Sedet enim ad dextram Dei & interpellat pro nobis, Rom. 8. 34. Ex parte nostra, nostri est ineffabili huic Benedictioni non resistere, sed sic Benedicere velle, à peccatis nimirum converteri, nec irritas reddere Preces & Interpellationem suam pro nobis, quæ quidem nobis in peccato persistentibus fructu careant necesse est.

Animam Curandi.

21. Tertiò, Christum oportuit nobis vires suppeditare, quibus quod Deus à nobis exigit peragere possimus: quod præstat primò legis Adamo lata, quæ ab omni peccato immunem esse iussit sub pœna damnationis, rigorem mitigando, alacri tantùm sinceroque conamine voluntatem Divinam præstandi injuncto, & acceptâ delinquentium sincerâ pœnitentiâ. Secundò, immittendo in corda nostra Spiritum suum Sanctum qui nos regat ac gubernet, qui vires ad Tentationes superandas, ut & ea omnia exequenda quæ à nobis Deus sub Evangelio exigit, suppeditet. Unde etiam REX noster est, cum hoc Regis proprium sit Regere & Gubernare, & Inimicos subigere. Nostri ergo officii est, obedientes nos illi subditos præstare; ab illo regi & gubernari; Legibus suis parere, Rebellionem partes non sequi, i. e. peccatum aliquod non fovere, sed Gratiâ suâ sedulò implorare quâ tentationes subigamus; & impetratam in hunc usum diligenter adhibere.

22. Ultimò, Christus omnibus illi fideliter obsequentibus, æternam gloriosam hereditatem, Regnum Cœlorum, quod prior adiit, nobis aditum aperiturus, obtinuit. Nostri igitur officii est, sedulò cavere nè in peccato aliquo persistentes, cœlesti illa hereditate excidamus. Neve secundo animos nostros terrenis hisce rebus affigi patiamur, sed eos juxta præceptum Apostoli, Col. 3. 2. Superna curate non terrestria, sursum erigentes, beatæ illius hæreditatis, præ quâ sordent & vilescunt omnia

Introductio, De Necessitate

nia inferiora, consortium quotidie sitiamus & anhelemus.

23. *Hæc SECUNDI FOEDERIS summa est, vides jam quid Christus fecit, ad quem modum tria ista Præclara Munera, REGIS, SACERDOTIS, & PROPHETÆ obit: ut & quid à nobis exigit, quod nisi præstemus, parùm quicquid fecit, nobis profuturum sit: Nec enim ut Sacerdos illos redimet, nisi qui eum pro Propheta suo qui doceat, & Rege qui se regat, suscipiunt: Imò si nos, quod partium nostrarum est, in hoc fœdere non servemus, pejor erit fœdus hoc violentium conditio, quàm si nil tale unquam extiterat; rationem enim reddituri sumus non tantùm violata legis, sed & contempta misericordia; quo non est aliud crimen atrocius: sin autem fœdus hoc ritè servemus, hoc est, si cuilibet præcepto Christi conemur sincerè & pro viribus morem gerere: si in nullo peccato voluntario persistamus, si priora vitæ peccata lugeamus & deseramus; nos omnia quæ recensui bona certò certius accepturi sumus.*

24. *Videtis tandem non esse cur ANIMARUM CURAM abjiciatis, quasi de iis planè desperandum esset; patet enim eas eo in statu esse in quo cura illis cùm necessaria tum utilis futura est: si enim non essent à Christo redemptæ, frustra fuerat iis curam impendere; aut si omnes etiam flagitiosè viventium Redemptio hæc complexa fuerat, supervacanea fuerat Cura, sine qua potuissent salva esse. Deo au-*

Animam Curandi.

tem ita visum est, Beneficia Christi nos sine cura nostra non assequi.

25. *Hac omnia agente Deo, ut animas nostras servet, si nos ipsi paululum illis cura impendere nolumus, merito perimus; quid enim annon illum tadio vite agi crederes, quem ab exitiali morbo periti Medici ope paululum recreatum, & à morte veluti retractum, Medici tamen hujus imperatis obsequium, quod unice ad integram valetudinem recuperandam deerat, detraçantem cerneret? Pari jure odisse animam, & proinde eam velle perdere censendum est, quisquis tam aquis vite conditiones respuat.*

26. *Videtis quantà has animas Benevolentia Deus complexus sit; quicquid in se erat Tota TRINITAS fecit, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Pater unigenitum filium dedit; Filius seipsum; & exultà aliquandiu gloria suà, acerbam Crucis mortem perpeffus est, ut animas nostras ab exitio liberaret; adest semper veluti administer Spiritus Sanctus, nobisque gratiam suam, quà animas servemus, offert, & tantum non obtrudit; eò usque salutis nostræ cupidus, quòd oblatam nobis gratiam respuentibus, contristari dicitur, Eph. 4. 30. Graviori igitur non possumus Deum contumelià laceffere, quàm quod tanti estimat contemnendo, animasque quas suo sanguine Christus dignas censuit, vel minimà Curà indignas censendo. Res mundanas ex eorum opinione qui in ejusmodi rebus versantur, estimare solemus: Nemini sanè notius esse possit Animarum pretium*

Introductio, De Necessitate

quàm Deo Conditori; pudeat igitur, saltem propter Numinis reverentiam, viles habere quas ille tanti estimat; præcipuè cum eo jam in statu sint, quòd nequeant nisi negligentia nostra perire.

27. Sic paucis (quod mihi propositum erat) exposui Quatuor ista Diligentia incitamenta, quibus nunquam non commovemur, quoties de rebus hujus mundi agitur; ostendi etiam non tantum Rationem sed & Necessitatem postulare, ut nos hæc vehementius moveant cum de Anima agitur. Quid amplius addam? concludam cum verbis Prophetæ Isa. 46. 8. Recordamini huius, & præbete vos viros, i. e. Eandem Animæ curam impendite, quam rebus cæteris omnibus alicujus momenti impendere Ratio jubet: quod quidem Communis Justitia postulat; Anima enim Rationem istam vobis subministrat, qua res hujus mundi curatis, ut igitur ipsa nullum Rationis hujus fructum percipiat iniquissimum est; perinde ac si Pater familias qui cuncta famulis subministrat, cibo ab illis depulsus, unicus foret in familia sua, qui fame conficeretur.

28. Nec tantum hoc Justitia, sed & Misericordia postulat: Anima enim, ut patet, in æternas, easque ineffabiles miseras, neglecta, incidet. At tunc temporis serio nimis frustra quæ hæc omnia animo recoletis & voluëtis: ultimum miseris perfugium Divina misericordia est, quæ vos equidem contemptu ejus & abusu indignos reddidistis. Quæ autem fronte in extremis angustis

---

Animam Curandi.

---

gustis Misericordiam à Deo implorare audebitis, quam vos ipsi animabus vestris denegastis? quas nec communi Charitate complexi estis; nec enim rationem ullam earum habuistis, nec vel supervacuas illis horas, quarumque vix tadia fallere potuistis, impendere dignati estis.

29. Hac animo attente & serio ponderate, & siquam à Deo commiserationem in summis angustiis positi speratis, vestri ipsorum dum tempus finit, commiseremini, pretiosis vestris Animabus eâ quâ decet curâ consulentes.

30. Si his argumentis Officii hujus necessitatem vobis persuasi, restat dicendum in quibus hac Cura versari debet: nimirum in iis omnibus agendis, quæ Animæ felicitati promovenda inserviunt, (qui unicus est Curæ nostra finis) quanam hac sunt, accedo ut ostendam.

ARGUMENTA CAPITUM.

Dies Dominicus I.

DE Hominis Officio, ex Lumine Naturæ, Pag. 1. & Sacrarum Literarum, p. 2. Officii humani Divisio, p. 3. Officium erga Deum, lb. §. Primo illum pro Deo habere, quid hoc sit, p. 3, 4. Fides, p. 4. Affirmationibus, p. 5. Præceptis, Interminationibus, Promissis adhibita, p. 5, 6, 7. Spes, p. 9. hujus extrema Presumptio, lb. Desperatio, p. 9. Amor, p. 10. in Dei præstantia & Benevolentia fundatus, p. 11. Benevolentia ejus quoad Animas, & Corpora, p. 11, 12. Amoris indicia, placendi studium, p. 13. Fruendi desiderium, p. 14, 15, 16. Timor, p. 17. Homines præ Deo metuendi infania, p. 17, 18. Fiducia, p. 20. in periculis, p. 20, 21, 22. in egestatibus, p. 23.

Dies Dominicus II.

De Humilitate, p. 27. Submissio præceptis Dei, lb. castigationibus, patientia in Adversis, p. 29. submissio Sapientia Divina, p. 32. Honoris habiti Deo varii modi, p. 33, 34. Templo suo, p. 34.
Reditui

Argumenta Caputum.

Reditui suo, p.35. *scelus sacrilegii*, p.36. *Diei suo*, p.37. *Festis Ecclesie*, p.38. & *Fastis*, p.39. *Verbo Dei*, p.40. *de Catechesi*, p.41. *de Concionando*, p.43,44. *Sacramentis*, p.45. *de Baptismo usque ad* p.52.

Dies Dominicus III.

De Cœna Domini, p.52. *de Examine prævia*, ib. *in qua ducis spiritalis usus*, 63, 64. *Inter Communicandum quid agendum*, 63, 64, 65, 66. & *postea usque ad* 75.

Dies Dominicus IV.

Honos Nomini Divino, p.75. *Blasphemia*, ib. *Juramentum Assertorium & Promissorium*, 76. *Illicitum*, ib. *Perjurium & de Juramentis levibus*, &c. *ad finem*.

Dies Dominicus V.

De Adoratione, p.84. *Oratione*, ib. *cusus partes Confessio*, *Peritio*, 84, 85. *Deprecatio*, 86. *Intercessio*, 87. *Gratiarum Actio*, 88. *de Publicis precibus*, 89. *Privatis*, 90. *Orationis conditiones requisite*, 91, 92, 93, 94. *de Corporis gestu in Adoratione*, 98. *de Pœnitentia*, 98, 99. *de Jejunio*, 103. §. *Secundo alium Deum non adsciscere*, *de Idololatria externa & interna*, 105, 106.

Dies

Argumenta Caputum.

Dies Dominicus VI.

De Officiis erga nosmetipsos, p. 106. de Humilitate, 107. de Superbia reatu, ib. periculo, 108. supplicio, 109. insania, 110, &c. de inanis Gloria reatu, 114. periculo, ib. stultitiâ, 115. remediis, 116. de Mansuetudine, 118. ejus obtinenda mediis, 120. de Consideratione, 121. status nostri & actionum, 121, 122.

Dies Dominicus VII.

De Aulaxela, ejusque oppositis, p. 124. Obmurmuratione, Ambitione, Avaritia, 125, 126. ejusque atrocitate, 127. Invidia, 128. Aulaxelas obtinenda mediis, 128, 129. de Diligentia, 129. qua vel in vigilantia, ib. vel industria in augendis Gratia & Naturæ donis, usque ad 133. de Castitate, ib. ejus assequenda mediis, 136. de Temperantia in edendo, 137, 138, 139.

Dies Dominicus VIII.

De Temperantia in bibendo, p. 140. de falsis bibendi finibus, societatis gratiâ, benevolentie conciliatione & conservatione, &c. usque ad 148. dehortatio ad ebrietate, & Allutio objectionum, 151, &c.

Dies

Argumenta Capitulorum.

Dies Dominicus IX.

De Temperantia in somno, 157. de Recreationibus, 159. de Vestitu, 161. ejusque & virtute & oratio, de nimia Parsimonia quoad officia prima, 162, 163.

Dies Dominicus X.

De Officiis erga vicinos nostros, p. 165. in Justitiam Negativam & Positivam divisis, 165, 166. de Justitia Negativa erga animam vicini, 166. usque ad 172. erga Corpus, 172. de Homicidio, ejus variis modis, 173. suppliciis, 174. iudiciis factis, 175. de Mutilatione, 177. de vulneribus & plagis, 179.

Dies Dominicus XI.

De Justitia quoad possessiones vicini, p. 181. de Adulterio, 182. usque 185. de justitia circa bona vicini, 185. de Malitia, ib. de Avaritia, 186. de Oppressionem, 187. de Furto quod vel in debitis non solvendis, 188. Debitorum varia genera, 189, 190.

Dies Dominicus XII.

De surripiendis bonis vicini, p. 191. de Fraude in re fidei commissa, 193. in Commercio, 194.

Argumenta Caputum.

in Venditore, ib. &c. in Emptore, 196. Fraudis remedia, 197, &c. de Restitutione, 200.

Dies Dominicus XIII.

De Falsis rumoribus ad Famam Vicini spectantibus, p. 201. Falso Testimonio, 202. publicè, 203. de susurro, ib. de Irrisione & contemptu, 205. hac omnia Justitia negativa officia etiam ad cogitationes respiciunt, 209. de Justitia positiva & primò de veritate, 210. ejusque opposito Mendacio, 211. de Comitatu, Mansuetudine, 212, 213. de altercatione & execratione, 214. 215. de Invidia, Detractione, 216. honore habendo donis extraordinariis ut & dignitate ceteris pre eminentibus, 218. de Debitis egenis & pauperibus, 219. de Officiis ex relationibus quibusdam nascentibus, 221. de Gratitudine erga benefactores, 222.

Dies Dominicus XIV.

De officio debito Magistratibus, Parentibus, p. 224. debetur Supremo Magistratui honos, tributum, ib. Preces, Obedientia, 225. de officio nostro erga Pastores, 227. eis debetur Amor, Honos, 227, 228. Viçtus, Obedientia, 229. Preces, 230. de officiis Parentibus Naturalibus debitis, Reverentiâ, Amore, &c. à 231. usque ad 237. de officio Parentum erga Liberos, 237. usque ad 246.

Dies

Argumenta Capitulorum.

Dies Dominicus XV.

De officiis Fratrum, p. 246. Spiritualium, 247, 248, 249. Uxoris officio, obedientiâ, 250, 251. fide, 251. Amore, 252. à quibus Mariti crimina uxorem non absolunt, 252. de viri officiis, Amore, Fide, Alimento, 253. Institutione, 254. de mutuo auxilio & oratione Conjugum pro se invicem, 255. quid in nuptiis contrahendis præcipue spectandum, 255. de Nuptiis illicitis, 256. de officiis Amicorum, Fide, auxilio, Admonitione, &c. à 257, ad 260. de Servorum officiis, Obedientia, Fidelitate, patientia, &c. à 260, ad 262. de Dominorum officiis, ad 265.

Dies Dominicus XVI.

Alii Officiorum Fontes erga vicinum, p. 265. de Charitate Affectuum erga Animas, 266. Corpus, bona & existimationem vicini, 266. de Charitatis hujus effectis, veluti Pacis studio, 267. extinctione invidiæ, 268. superbia, &c. à 269, ad 272. Motiva ad Charitatem hanc à 272, ad 283. de Charitate Actionum erga Mentem, Animam, 283, 284. Corpus vicini, 286.

Dies Dominicus XVII.

De Charitate circa bona vicini, p. 288. Divitiis, Pauperis, 289. de Conditionibus ad Eleemosynas

Argumenta Capitulorum.

mosynas bene praestandas requisitis, à 290, ad
297. Charitatis officia circa existimationem vicini,
299. de Pace inter litigantes concilianda, 302.
de Charitate erga Inimicos nostros, 305. Officia
Christiana & possibilia & jucunda, 307. etiam
cum persecutionibus exponant, 308. Periculum pro-
crastinandi Conversionem nostram ad Deum, 309.

INDEX ORATIONUM

huic Operi nexarum.

O rationes Matutinae,	Pag. 315
Nocturnae,	322
Collectae pro variis Gratiis,	327
Paraphrasis in Orationem Dominicam,	340
Ejaculationes à Libro Psalmorum de prompta,	343
Examinationis capita ante participationem	
Sacra Coena,	346
Preces praecedentes Sacramentum,	362
Ejaculationes inter Communicandum usur- panda,	366
Preces quae sequi possint Communicationem,	368
Oratio grassante publica Persecutione,	373
Oratio in Adversis.	374
Preces ab Infirmis usurpanda,	378
Preces grassante publica calamitate,	389
Oratio pro hac Ecclesia,	392
Oratio pro Pace Ecclesiae,	394
Oratio pro Regia Majestate,	399

Dies

Dies Dominicus I.

*De Officio Hominis ex Lumine Natura, ex Lū-
mine Scriptura: Hominis Officia ad tria gene-
ra revocantur, aut enim ad Deum, nosmetipsos,
aut próximos nostros referuntur: Officium no-
strum erga Deum; de Fide, Promissis, Spe,
Amore, Timore, Fiduciâ.*

I. **E**A nobis bona Christus acquisivit quæ animam proculdubio reddent felicem, cum his vel Æterna felicitas accensenda sit: Quoniam autem hæc nos jure vindicare non possumus nisi adimpletâ prius Conditione nobis propositâ; ideo quicumque animæ suæ felicitatem exoptat, Conditioni adimplendæ se accingat oportet: quænam hæc sit suprâ in genere innui, i. e. *Alacre sincerumq; conamen toti voluntati Divina obtemperandi.* Cum autem hæc Divina voluntas plurima in se complectatur, hæc quænam sint etiam sciamus necesse est, hoc est, quænam ea omnia sunt quæ à nobis jam exigit Deus, quorumque observationem æterna felicitas, omissionem æterna miseria consequetur.

2. Horum aliqua sunt animis nostris adeo penitus impressa, ut Naturâ innotescant: i. e. Officii ea esse nostri vel tacentibus Scripturis agnoscemus. Quod vel ex Ethnicis patet, qui nondum cognito aut Veteri aut Novo Testamento, genera-
De Lumine
Naturâ.

lium tamen quorundam officiorum obligationem agnoscunt, cujus generis sunt Deum, Justitiam, Parentes colere & ejusmodi: & teste *Paulo ad Rom. c. 2. 15. Conscientia sua his in rebus illos aut accusant aut defendunt, i. e. an quæ oportuit fecerint annon, pronuntiant.*

3. Jam quanquam Christus clariorem mundo Lucem impertiret, minimè tamen hoc voluit, ut Lux illa Naturalis quam in animis nostris Deus accenderat, supernaturalis hujus ortu ex aliqua parte extingueretur: Juvat igitur vos obiter monere, ne quid minori huic Lumini repugnans admittatis, hoc est, ne quid eorum audeatis quæ vel naturalis Conscientia peccata pronuntiet.

4. Meritò cuivis verè Christiano *horrorem* incuteret cogitanti, quot hodie Religioni addictiores se professi, vitam iis ducant in flagitiis à quibus vel Ethnicus abhorreat; quique dum fratribus suis sanctiores magisque illuminati velint haberi, ab omni justitia aliena perpetrant, idque licere, Christianæ iuxæ libertatis prærogativis adnumerari velint; quorum insidias fugere omnes monendi sunt, quotquot salus sua cordi est; ideoque fundamenti loco ponatur, *Religionem seu Opinionem quæ scelus aliquod hominibus indulget, non posse à Deo ortum ducere.*

5. At extinguenda licet not sit lux hæc animis nostris à Deo infusa, non tamen hæc solummodo duce innotescit Divina voluntas, nec igitur hîc hærendum est, sed ad ea dicenda progrediendum, quæ Deus aliis modis mundo patefecit.

6. Horum notitia è Scripturis petenda est, ea omnia præcepta complexis, quæ Deus nobis tanquam officii nostri normam præscripsit.

7. Ex his alia ante Adventum Christi tradita sunt, qualia sunt quæ passim per Vetus Testamentum

*Lux Scri-
pturarum*

tum sparsa occurrunt, at præcipue quæ in Decalogo & præclaro illo *Deuteronomii* Libro continentur : alia à Christo data sunt, qui Legi Naturæ Veterisque Testamenti non pauca adjecit : & hæc in Novo Testamento sparsa videre est inter præcepta à Christo & Apostolis suis tradita, at præcipue in Sermone isto prorsus Divino in Monte habito, & in quinto, sexto & septimo capite Evangelii secundum *Matthæum* conscripto. De his omnibus singulatim agere oporteret, at quoniam sic in immensum cresceret tractatus, & minori usui foret plebi quorum utilitati præcipue hoc opere consulitur, visum est aliâ methodo insistere, scil. his omnibus in compendium missis, quâ possim perspicuitate, quid sit cuiuslibet Christiani hodie officium, edocere.

8. Hoc paucis complexus est Apostolus, *Tit. 2. 12. Ut sobrie, iuste, & pie vivamus hoc seculo* : ubi *Sobrie* officii humani.
iuste officium nostrum in nosmetipsos ;
pie officium nostrum in Deum complectitur : hæc igitur erunt tractatus huiusce capita, officium nostrum in Deum, in nosmetipsos, in proximos. Ab eo quod in Deum est exordiar, utpote quod reliquis duobus fundamenti loco optimè subternendum sit.

9. Officium nostrum erga Deum plurimis ex partibus constat, quorum præcipue, duæ sunt ; Primo, *officium erga Deum.*
 Illum pro Deo habere, deinde alium non adsciscere ; in his duobus ea omnia comprehenduntur quæ officium nostrum erga Deum constituunt, quod suo mox ordine patebit.

10. Illum pro Deo habere, significat, Credere Illum esse Spiritum infinitum Gloria & Majestate ineffabili pollentem, fuisse ab æterno, *Pro Deo habere.*

in æternum absque fine permanfurum: esse nostrum Creatorem, Redemptorem, Sanctificatorem, Patrem, Filium & Spiritum Sanctum, unum Deum, beatum in secula: nulli mutationi obnoxium, sed immutabilem; ab omni materia corporea secretum oculos nostros fugere, Spiritualem, invisibilem, *quem nemo vidit, nec possit videre*, ut monet Apostolus, *1 Tim. 3. 16.* infinitè Magnum & Perfectum, quantum cogitatione assequi non licet; à nemine Esse suum accepisse, reliquis omnibus Esse impertire.

11. Hæc sunt quæ quod essentiam attinet credenda sunt; at multiplici præterea perfectione vestitum Scripturæ eum nobis exhibent: infinità nimirum Bonitate, Misericordiâ, Veritate, Justitiâ, Sapientiâ, Potentiâ, *δυνατοία*, Majestate pollentem; Providentiâ suâ omniâ regentem & gubernantem, cuncta scientem & ubivis locorum præsentem: Hæc sunt quæ à Theologis Attributa Divina appellantur & à nobis certâ fide amplectenda sunt, hoc est, constanter tenendum est has omnes Divinas perfectiones Deo inesse, idque summo gradu, sicque ut inesse nunquam definant; alius ab illo qui nunc est, infinitè Bonus, Misericors, Verax, *εἷς* esse nequit.

At illum pro Deo agnoscere amplius aliquid adhuc significat; nempe decere nos ea omnia officia præstare, quæ à creatura Deo suo debentur: quænam hæc sunt superest dicendum.

12. Horum primum est Fides, non tantum ea (cujus supra mentio facta est) quæ ad Essentiam & Attributa, sed etiam ad Verbum suum refertur; hoc est, firmissimus assensus omnibus illius dictis tanquam perfectè veris adhibitus: Hoc necessario oritur ex Attributo Veritate; cum nil magis naturâ insitum sit quam

quàm iis quæ quis dixerit cujus explorata fides est, credere: ideoque cùm Scripturæ sint Verbum Dei, omnibus inibi contentis tanquam indubitatæ veritatis effatis assentiri oportebit.

13. Materiam Scripturarum in quatuor rerum genera distinguas licet: *Affirmationes.* Affirmationes, quales sunt omnes Historiæ Biblicæ, cùm res narrantur hoc aut illo modo evenisse; Christum à Virgine natum, in præsepi depositum, &c. ut & multa Religionis dogmata, v. c. Deitati tres personas inesse, Christum esse Dei Filium & similia: Omnia id genus in Scripturis affirmata pro verissimis habenda sunt: Nec hoc tantum, sed quoniam ad vitæ nostræ institutionem conscripta sunt, eò nostra dirigatur oportet meditatio, ut his Christianæ Scientiæ rudimentis vitæ verè Christianæ fundamentum jaciatur.

14. Secundum rerum genus in Scripturis contentarum sunt Præcepta, i. e. plurima quæ nobis Deus præscripsit agenda; hæc ab illo profecta credendum est, ut & æquissima esse, & qualia numen deceat præcipisse: obsequium pariat hæc Fides oportet, ut quod æquum censemus fieri, à nobis revera fiat; aliter hæc ab illo emanasse credere, præcludet omnem excusationi aditum.

15. Tertio, in Scripturis continentur minæ: plurima occurrunt *Interminationes.* loca, quæ in peccatis suis persistentibus ultionem Divinam minitantur, quæ omnia hujus vitæ supplicia & miseras, spiritualia pariter ac temporalia, ut & æternam in vita futura perditionem in se complectitur. Certâ jam fide tenendum est, has esse Dei minas, nec harum ullum inveniri posse impœnitentibus effugium: ad hoc ideo profit fides hæc, æquum est ut nos à peccatis qui-

bus exitium hoc intentatur, deterreat; augetur alioquin fide nostrâ reatus, dum spretis hisce minis animum in peccatis pertinaciter obfirmamus.

Promissa.

16. Quarto, Promissa continent Scripturæ, eaque vel Corpora vel Animas respiciunt. Quod ad Corpora attinet, plurima sunt promissa quæ Deum spondent Corpori suppeditaturum, quicquid ei opus esse sibi videbitur. Unum citabo, *Matth. 6. 33. Quærite primò Regnum Dei & iustitiam ejus, & hæc omnia (i. e. quibus Corpori opus est) vobis adjicientur*; at notatū dignum est, prius Regnum Dei quærendum esse & iustitiam ejus: i. e. Totos in eo nos esse debere ut Deum colamus, eique obsequamur, priusquam promissum illud de bonis temporalibus nobis vendicemus. Multa sunt eaque eximia quæ Animæ promittuntur bona; ut primò præsens requies & solatium, *Mat. 11. 29. Suscipite in vos jugum meum, & discite à me, & invenietis requiem animabus vestris*: at priusquam requies hæc nobis debeatur, patet nos jugum Christi subire oportere, & in Servorum suorum & Discipulorum numerum conscribi. Sunt denique promissa quæ quicquid Christus boni obtinuit id omne animæ pollicentur: at hæc non nisi conditionem exequentibus promittit Deus, i. e. peccatorum veniam resipiscantibus, augmentum gratiæ acceptam sedulo administrantibus, & precibus plus adhuc ambientibus; æternam salutem leges suas usque ad vitæ finem sincerè colentibus.

17. Hæc igitur fides promissorum ad conditionem obeundam nos excitet oportet, quod ni efficiat, frustra eorum fructum expectamus; beneficia enim seu præmia alia lege, quam qua promittuntur sperare nihil aliud esset, quam servi istius impudentiam aut dementiam imitari qui herum mecredem polce-

posceret neglecto prorsus officio cujus gratia hæc promissa est: facile licet conijcere quale responsum ferat ejusmodi servus; hoc idem nobis à Deo metuendum est: & quidem, statuendum est, eò tantum spectare Dei promissa, ut nos ad sanctimoniam alliciant, imò hunc in finem Filium suum dedit, in quo omnia sua promissa continentur. At nobis satisfactioni Christi solummodò intentis, alterius, Legationis suæ, partis, oblivio obrepit: certius autem nihil est, quàm Christi adventum huic præcipuè spectasse, ut homines ad probam vitam institueret.

18. Hoc toties sacris in literis inculcatur, ut nemini quæ legerit cogitanti aut credenti dubium suboriatur. Ipse Christus asserit, *Matt. 9. 13. Venisse se ut peccatores ad pœnitentiam vocaret: & Sanctus Petrus, Act. 3. 26. Deum Filium suum Jesum misisse, ut nos bearet convertendo quemlibet nostri ab iniquitatibus suis: unde patet, quod nos ab iniquitatibus nostris convertere, erat Beneficiorum quibus nos in Christo beare Deus statuit, maximum. Imò à Sancto Paulo monemur, hunc etiam finem fuisse morti suæ propositum, Tit. 2. 14. Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: & Gal. 1. 4. Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de presenti sæculo nequam, i. e. à peccatis & malis moribus hujus sæculi. Plurima sunt loca huc facientia, at hæc puto sufficere ad evincendam hanc magni momenti veritatem, huc scil. spectasse quicquid fecerit Christus, ut nos ad Christianè vivendum impelleret, aut ut verbis utar Sancti Pauli, Ut nos erudiret, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, Sobrie, Justè & Piè vivamus in hoc sæculo.*

19. Jam promissa omnia in Christo fundari novimus, *Quotquot enim promissiones Dei, sunt in illo EST: ideo & per ipsum Amen, 2 Cor. 1. 20.* Ideoque si huc respexit Deus quum Christum dedit, proculdubio & huc referenda sunt promissa: quanta igitur promissorum perversio est, ea in finem illi cui destinarentur planè repugnantem detorquere, viz. in vitiorum fomitem & irritamentum? quod eveniat necesse est, si semel in animum inducamus, promissa nobis etiam malè viventibus obventura: in alium finem accommodanda esse monet Apostolus, 2 Cor. 7. 1. *Has ergo habentes promissiones mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei: Hoc si fecerimus, jure licet promissa nobis applicemus, & in eorum partem ut veniamus quantes expectemus: Alioquin, promissa licet sint manifestæ veritatis, nihil inde nobis commodi obveniet, quoniam nobis non fiunt, i. e. Conditionem non præstamus, unde nobis jus aliquod in ea accrescat.*

20. Hæc est quæ exigitur à nobis fides seu assensus, rebus à Deo, Sacris in Literis patefactis, scil. qui fini isti congruat quem unum intuetur Divina Revelatio, i. e. ut nos ad sanctimoniam vitæ instituat; absque hoc, nudus assensus veritati adhibitus, nihil aliud est quàm quod agunt Dæmones, Ja. 2. 19. nisi quòd iis ipsis obduratiores videantur nonnullæ, illi enim credentes contremiscunt, utpote probè tenentes hanc illis fidem minimè profuturam; at nos intrepidi in peccatis persistimus, nec fidei nostræ metuimus, obsequii licet fructus, unicum veræ fidei argumentum, nullos proferat; audiant hi licet Sancti Jacobi de re sententiam, Ja. 2. 26. *Sicut enim Corpus sine Spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.*

21. Secundum Officium erga Deum *Spes* est, *i. e.* laeta expectatio bonorum quæ pollicitus est: hæc autem (quod de Fide monui) ejusmodi esse oportet quæ naturæ promissorum optimè congruat; quæ cum conditionibus suis astringantur, eo usque sperare licet in quantum hæc à nobis adimplentur: Si aliâ lege speramus, longe ab officio discedentes in præsumptionem grave equidem crimen incidimus; præsumere enim *Præsumptio.* nihil aliud est quam Deo non probante aut potius prohibente sperare: cujus unusquisque reus est, qui peccati veniam & æternam salutem sperat, verâ pœnitentia & obedientiâ, (quibus unicè hæc promittuntur) destitutus. Vera Spes ea est quæ nos mundat à peccatis, *1 Jo. 3. 3. Et omnis qui habet hanc Spem in eo, sanctificat seipsum, sicut & ille sanctus est:* hoc est, Spes efficit ut peccatis quis renunciet & imitationi Christi sedulò incumbat, quod ni efficiat, quantacunque licet fiducia inflata sit, spes Hypocritæ censenda est, quæ teste *Jobo* peribit.

22. Nec tantum Præsumptione, aliâ etiam ratione, nimirum Desperatione officium hoc transgredimur. *Desperatio.* Desperatione nolo quod vulgò solet intelligi, eam nimirum qua quis de misericordia Divina in peccatis suis persistens despondet, huic enim jure desperandum est: sed illam volo, quâ quis ab omni studio sanctitatis retrahitur, *i. e.* cum quis non esse se hodie eum sentiens cui promissa competunt, ne is unquam evadat desperat; ideoque spreto officio pergit peccare; hæc est reverâ vitiosa desperatio, quæque in ea ad vitæ finem permanentibus exitio erit.

23. Jam Spei est huic malo occurrere, exponendo generalem promissorum naturam, ad omnes ea spectare

stare qui Conditioni præstandæ incumbunt; ideoque licet conditione nondum præstitâ, is ideo aliquis non sit cui hodie in promissa jus competat; Spes tamen dicat jus illud posse imposterum acquiri, si officio fungendo se sedulo jam accingat. Extremæ igitur esse dementiæ, si quis obrutus licet peccatis, se tanquam perditum abdicaret, cum si mores velit mutare, in promissæ misericordiæ participationem non minus certò admittendus sit, quam si nunquam peccasset.

24. Hoc nobis in Prodigii parabolâ, *Lu. 15.* Christus ostendi voluit, qui patre licet derelicto abierat, suæque omnia luxu dilapidarat, rediens tamen ac pœnitens non minori in eum animi paterni propensione, imò majoribus & ardentioribus amoris indicibus quàm qui nunquam offenderat exceptus est; cujus Parabolæ scopus is est, ut ostendat quo animo nos cœlestis pater excepturus sit, quantacunque licet fuerint prioris vitæ peccata, si veram de præteritis pœnitentiam agentes, emendandæ in posterum vitæ sincerè studeamus; imò eò usque Deo gratus est peccatoris ab errore viæ suæ reditus, ut quendam in Cœlis triumphum pariat: *Gaudium est coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, Lu. 15. 10.* Quis igitur nollet tempestivâ potius pœnitentiâ Cœlis Deo & Sanctis Angelis, quam obstinatâ desperatione Satanae suisque damnatis satellitibus voluptatem creare? præsertim cum inde nobis æterna felicitas paretur, hinc æterna supplicia?

25. Tertium erga Deum Officium est Amor: Duo sunt ut plurimum Amoris incitamenta, alterum cuiusdam Bonitas & perfectio; peculiaris qua nos prosequitur animi propensio & Amor alterum; quæ utraque in Deo idque summo in gradu concurrunt.

26. Pri-

26. Primò infinità in se Perfecti-
one & Bonitate pollet. Hoc de eo *Dei pra-*
credere par esse suprà evicimus, nec *stantia.*
de hoc licet dubitare: siquis hoc u-
num seriò cogitet, nimirum nihil Boni mundo ines-
se, quod non acceptum Deo referatur. Dei bonitas
ad eam quæ est creaturarum collata, se habet ad in-
star Maris aut Oceani, Creaturarum ad instar Ri-
vulorum exinde manantium; Dementem crederes
qui Oceanum non esse Rivulo majorem assereret;
nec minoris eum igitur stultitiæ argueres, qui Dei
bonitatem, eam quæ creaturarum est infinities supe-
rare, negaret. Præterea Creaturæ bonitas imperfecta
est multumque mali admixtum patitur; at Dei
integra, sincera, & ab omni malo pura est: ille
perfectè sanctus, nullà impuritatis maculâ inqu-
natus; nec ullius nobis mali author esse potest:
quamvis enim omnis in nobis bonitatis fons & origo
sit, nullius tamen in nobis peccati causa est.

27. Nec tantum in seipso bonus,
sed & mirum in modum bonus, i. e. *Dei Propen-*
beneficus & misericors in nos. Nos è *sio in nos.*
duabus partibus, Anima nimirum &
corpore constamus: in utrumque Deus infinitè mi-
sericordem & propensum se exhibuit. Perpendas
quæso quæ supra dicuntur de novo
foedere ejusque fructibus Christum, *In Animas*
scil. & immensa meritis suis impe- *nostras.*
trata bona, nobis à Deo offerri, id-
que animo tam sincero & salutis nostræ cupido,
quod his nisi vitio nostro excidere non possumus:
hoc enim Deo unice in votis est ut ea amplectamur
& vivamus: quod verendo illo patet juramento,
Ezec. 33. 11. Dic eis ne vivam ego dictum Domini
Jehova, si delectar morte improbi, sed delectar cum re-
vertitur improbus à via sua ut vivat: cui & hæc ver-
ba

ba ardentiorum animi affectum testata adjicit; *Revertimini, revertimini à viis vestris pessimis, cur enim moriemini domus Israelis?* Huc facit & *Ezec.*

18. Hæc inquam perpende, & agnosces Deum, summâ nostras animas benevolentia complecti; imò in memoriam revocet unusquisque velim, quot subinde monitis divinis ad poenitentiam vitæque emendationem vocatus sit, nunc externo verbi Divini ministerio, nunc interno & arcano Divini Spiritûs afflatu: id unum impulsu suo monitis precibusque agente Deo, ut infernum miser evitare, Cælumque non averfari dignaretur: hoc inquam ad animum revocet, ut & quot aliis subinde modis hoc idem tentavit Deus; & necesse habebit Divinam benevolentiam non tantum in Animas in genere sed & in suam se exerentem agnoscere.

28. Nec Corporum nostrorum curam agere dedignatus est; quibus-
In Corpora. cunque fruimur bonis, ut prosperâ valetudine, robore, victu, vestitu, & siquid aliud est quo Corporum nostrorum frui interest, illi accepta referuntur; adeo nos non patitur Divinam in corpora Beneficentiam nescire repetita indies exteriorum munerum frequentia, quæ omnia animi in nos propensi effecta sunt & indicia, sunt equidem qui pluribus & amplissimis bonis præ reliquis cumulentur, nemini tamen deest, unde Divina misericordia & in Corpus suum Beneficentia eluceat.

29. Et jam tandem jure censebitis amandum, quem ex omni parte amabilem evicimus; adeo equidem in confesso est hoc officium, ut siquem interrogetis num Deum diligat, injuriam sibi fieri iniquâ dubitatione quereretur; hoc tamen non obstante, Deum à perpauca admodum amari, heu nimium patet: quod vel inde fiet manifestum, si quærimus an ea quæ sunt usitata istius amoris quo ho-

homines nostri similes complectimur effecta, etiam amorem quo nos Deum prosequi profitemur, comitentur.

30. Hujus generis plurima licet *Primus Fructus amoris, placendi studium.* sunt, duo potissimum brevitatis causa libet affere: unum in placendi studio, alterum in fruendi desiderio consistit: hæc sunt quæ solent amorem comitari. Quod ad primum attinet, nemini non notum est, Amantem in id incumbere ut Amati sibi gratiam conciliet, idque ea agendo quæ illi grata arbitratur; & pro mensura amoris intendit aut remittit se hoc placendi studium: ubi ardentius amatur, ibi & huic curæ sollicitè magis incumbitur, scil. placere: si is igitur sit noster in Deum amor quem credi volumus, hunc fructum pariat necesse est, ut ei sedulo adnitamur placere: ut igitur arborem ex fructu dijudicas, sic licet & amoris nostri in Deum sinceritatem ex hoc fructu aestimare, præsertim cum hujusmodi examini subjici amorem nostrum Christus ipse voluit, Jo. 14. 15. *Si diligitis me, Mandata mea servate.* Et 1 Jo. 5. 3. *Hæc est enim charitas Dei ut mandata ejus custodiamus:* & sanè si hoc unum amoris argumentum desideretur, non est unde possumus evincere nos Deum amare.

31. Hoc ulterius animadvertendum est; fas non esse Deum languidè aut frigide amare cum non tantum intensissima & perfectissima sint Dei, quæ nostrum deberent amorem ascendere, benevolentia & præstantia, sed etiam præceptum quo Deum diligere jubemur, eum ex toto corde nostro & tota fortitudine nostra, i. e. quantum pro viribus licet & supra omnia diligere jubeat; ad hujus igitur præcepti justam observationem opus est ut eo nos gradu quo jubet illum amemus: & hoc in nobis producat necesse est non frigidos quosdam & languidos conatus

ei placendi, sed fortes & efficaces: & proinde nullam non operam & sumptum illius cultui impendere gestiemus, imò otium, facultates, amicos, vitam ipsam alacres deferemus, si ea non licet nisi offenso numine retinere.

32. Ad hanc regulam excute igitur Teipsum; An fructum hunc amoris edis? An huic uni curæ potissimum & præ omnibus incumbis, ut Dei Mandata custodias? ut ei per omnia obsequaris? An omni animi contentione id agis ut ei placeas, etiam cum opus sit ut illius ergò charissima quæque derelinquas? Si hæc agas, Te sincere Deum amare poteris optimo jure inferre. At si multorum imò vel unius præcepti in violatione persistis, nè tibi ipsi imponas, charitas Dei non manet in te: hoc facile constabit, si quæ de talibus Scripturæ asserunt, expendas, scil. *eos esse Deo inimicos ex operibus malis*, Col. 1. 21. & *sapientia carnis* (quæ is significatur qui vitam agit in voluntariis peccatis) *inimica est Deo*, Ro. 8. 7. & Heb. 10. 25. *Voluntariè peccantes, conculcare filium Dei, & spiritui gratiæ contumeliam facere*: & multa id genus. Nisi igitur inimicitiam, conculcationem & contumeliam inter amoris fructus recenseas, non est cur te amare Deum credas dum in voluntaria Legum suarum violatione persistis.

*Fruendi
desiderium.*

33. Alterum esse Amoris fructum, Desiderium fruendi, supra monui; quod ex nostro invicem amore facile colligitur; si quem enim intimo amore prosequeris, illo familiariter uti, illo semper comite gaudere cupis: quod idem in amore Dei eveniat necesse est, si hic æquè intensus sit & sincerus.

34. Duplex est Dei fruitio, altera imperfectior in hac vita, perfectior altera & absolutior in vita futu-

futura. Quæ hujus vitæ est, in consuetudine ista (sic liceat appellare) quæ nobis cum Deo intercedit, in cultu ab illo instituto, Oratione nimirum, & Meditatione, Verbi Divini auditu, & Sacramenti participatione consistit: quæ omnia eò spectant ut Dei societati & familiaritati cuidam assuescamus, dum eum alloquimur & invicem alloquentem audimus.

35. Si igitur Deum reverâ amemus, magni sane æstimabimus has cum illo consuescendi methodos, easque ardentè appetemus, cum hoc totum sit quod in hoc mundo frui licet: efficiet amor ut cum *David*, *unus dies in atris suis melior sit quàm mille alibi*, Ps. 84. 11. Eum adeundi occasionem quoties fieri potest avidè captabimus, eaque potiti in hunc finem sedulò utemur, ut Deo conjunctiores indies evadamus; imò eâ animi alacritate qua amicos charrissimos adimus, ad hæc Spiritualia exercitia accedemus: Hoc si facimus, amorem nostrum firmissimis argumentis evincimus.

36. At quàm metuo nè paucissimus sit eorum numerus, qui hæc amoris indicia valent ostendere! quod vel hinc patet, quod non sine animi reluctantiâ quâdam gravatim & planè inviti ad Sacra accedant plerique, nec iis sine frigore & torpore animi intersint; creditisne igitur Deum posse eos in amicorum numero habere quos animo à se adeò alieno sentit, ut in sui colloquium venire nisi metu, pudore, aut mundano aliquo emolumento adacti non dignentur? Certum est vos eum inenso esse in vos animo arbitraturus, quem congressum vestrum vitare nec in conspectum vestrum nisi gravatim prodire deprehenditis: quorsum igitur amorem Dei verbis absurdè fingere, vos interim quàm pôtestis longissimè à conspectu suo subducere?

37. Est autem & alia Dei fruitio, perfectior & consummator in Cœlis, ubi eo in æternum conjuncti, non raptim & per intervalla temporum ut hîc usu venit fruemur, sed perpetuò, cùm nec intermitti nec abrumpi hanc fruitionem continget: Hanc, si eo quo par est amore Dei animus accenditur, avidis adeo votis sitiemus, ut nullam non operam hujus gratiâ adibimus. Septem annos pro *Rachele Jacob* servivit, & *visi sunt in oculis ejus tanquam dies paucissimi propterea quòd amabat eam*, Gen. 29. 20. & sanè si Deum amamus, plena hæc Dei fruitio nimio nobis posse constare non videbitur, totius licet vitæ servitute coempta sit, nec oculos nostros in se convertere valebit tota mundi voluptas si ad hanc collata sit.

38. Hanc Dei, in Cœlis fruendi, sitim in se expertis credere licet se Deum amare: At quàm vereor iterum nè perpauci sint quorum amor hujusmodi argumentis possit comprobari! Si enim vitas hominum introspicimus, paucos admodum reperiemus, quibus adeò in pretio est hæc fruitio, ut illi assequendæ multum operis impendant; nec hoc tantum, sed verendum etiam est, plurimos esse, quibus si optio permetteretur, an hîc semper agerent, ut mundo ejusque commodis & voluptatibus, an Cœlum migrarent ut Deo fruerentur, filiorum instar *Gad & Reuben, Sedes sibi cis Jordanem figerent*, Num. 32. contemptâ Cœlesti *Canaan*: quod apertè ostendit hos sibi Deum in Thesaurum non delegisse, aliter secundum Servatoris nostri Regulam, *Mat. 6. 22. Corda sua essent cum illo*: imò quod adhuc pejus audit, sunt quibus tam vilis est hæc Dei fruitio, ut ei scelerum foedissima & infima præterant, hisque posthabito prorsus Deo frui cupiant; hic est cujuslibet status hominis, qui in ejusmodi peccatis animo deliberato permanet.

39. Et jam tandem si ad has regulas amor exigatur, metuo ne multi amorem Dei professi, vero amore vacui reperiantur: libet Sancti Joannis verbis, 1 Ep. 3. 18. perorare, (quæ quæquam de amore fratrum dicta, ad hunc Dei amorem optime accommodantur) *ne diligamus verbo, neque lingua, sed facto & veritate.*

40. Quantum in Deum Officium *Timor.*
Timor est: Hic à justitiæ & potentie Divinæ contemplatione oritur; ea est Dei justitia quod Reos nolit absolvere, ea potentia quod acerbissima valet supplicia sceleris irrogare; justæ hæc metus causa est, ipso Christo ajente, *Mat. 10. 28. Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in Gehenna.* Sunt & alia plurima Scripturæ loca quæ nos officii hujus admonent; ut *Pf. 2. 11: Colite Jehovam cum reverentia: Pl. 34. 10. Timete Jehovam Sancti ejus. Prov. 9. 10. Principium sapientia reverentia Jehovæ, & id genus plurima: Huc denique spectat ultionis Divinæ in peccantes frequens denunciatio quod animis nostris Timorem hunc ingeneret.*

41. Timor ea est Dei reverentia quæ nos ab illius offensione coercet; hoc Sapiens innuit, *Prov. 16. 17. Reverentia Jehovæ est recedere à malo: adeo ut nemini metus hic inesse dicatur, quem à peccatis non deterret: Hoc in Timore hominum cernitur, illius offensam sedulò vitamus, quem nocendi potentia armatum novimus: ideoque nisi pari studio Dei offensam declinemus, nos homines plusquam Deum timere pater.*

42. Quanta hæc infamia sit, Homines præ Deo metuere, facillè patebit, si inter Humanam & Divinam potentiam comparatio instituat. *Stultitia metuendi Homines plusquam Deum.*
Et primo certum est non esse penes

Homines (penè dixeram Dæmones) nobis nocere, nisi annuente & permittente Deo: adeo ut illius amicitia muniti dicamus eum Psalmistâ, *adest mihi Jehovah, non timebo quid faciat mihi homo*: Hominum enim malitiam quantacunque licet sit, eò usque valet Deus reprimere, ut in nostrum incommodum non erumpat; imò animos eorum valet nobis conciliare, docente Sapiente, *Prov. 16. 7. Quum benevolentia prosequitur Jehovah vias alicujus, etiam inimicos ejus pacatos reddit ei*; cujus rei insigne exemplum *Esau*, qui cum fratri *Jacobo* hostili animo obviam procederet, *Gen. 32.* immutato Divinitus animo, non sine manifestis fraterni amoris indiciiis tandem congregiuntur, ut proximo capite legendum est.

43. At finge tandem permissam hominibus nocendi pro viribus licentiam; hui parum est quod possunt: facultates tuas forsitan, liberratem, existimationem, imò & vitam tibi eripiant, at hoc ultimum esse eorum nostri quò vires humanæ pertingant. Hoc omne pro lubitu Deus potest, & quod infinito amplius est, ira sua ultra mortem extenditur, usque in æternam corporis & animæ in inferno perniciem: præ quâ mors ipsa adeò contemnenda est, ut eam intrepidi intueamur: *Nè metuite vobis ab iis qui interimunt corpus, & postea non habent quod amplius faciant*, inquit Christus, *Lu. 12. 4.* & statim adjicit, *Pramonstrabo autem vobis quem metuat, metuite eum qui postquam interemit, auctoritatem habet conjiciendi in Gehennam, utique dico vobis hunc metuite*; quibus in verbis confertur maximum illud malorum (vitæ scil. amissio) quò nos homines, cum atrocioribus illis suppliciis quibus Deus nos valet afficere; & hæc tantum metu digna censentur, ideòque Deus solus metuendus est.

44. Superest adhuc aliquid hac in re notatu dignum, nimirum, fieri potest ut homines lateamus injuriam inferentes; bona sua furtim auferre, uxorem vitare possim; & hoc tam sedulo celare ut nulla de me suspicio oriatur, ideoque pœnas non repositat: At Deum peccantes latere non possumus; cuncta scit, etiam arcanos animi motus: ideoque frustra latebras scelus admissuri quaerimus, huc oculi sui penetrant, & visos æternâ pœnâ nisi temporis respiscamus, afficiet.

45. Ex his omnibus nemine certe refragante inferre licet tutius esse hominēs quàm Deum injuria laceßere: at quàm huic sententiæ vita nostra repugnat! cum usitatius nihil sit, quàm ut periculum aliquod ab hominibus intentatum propulsemus; in Dei reprehensionem & odium irruendo; quod toties accidit, quoties facultatibus nostris, existimationi, aut vitæ, scelere aut flagitio aliquo consulitur; quid enim aliud hoc est quàm Dei, præ hominis, iram contemnere?

46. Nec meherclè Deum nunquam nisi metu hominum percussî, offēdere audemus; plurima sunt peccata, quæ nullo nec hoc nec alio aliquo incitamento commoti, perpetramus: cujus generis est temerè jurandi consuetudo; quæ nihil habet aut voluptatis aut commodi quo nos alliciat adjuncti: imò sepius contingit, ut quæ ab Hominiibus intentata adeo inhorrescimus mala, ut ea juvat gravissima scelera perperrando, depellere, hæc ipsa mala voluntariis peccatis accersamus: sic vappa & prodigus suis se bonis spoliât: Vir perfidus & fraudulentus & quisquis in apertis vitis vitam agit, famam & existimationem suam lacerat, violat: Temulentus & Helluo sibi morbes contrahit, unde vitæ cursus absconditur: hosne Deum metuere? quos tam parum movet Dei Reverentia, quod magno licet malorum

agmine scelera nostra insectantium stipata, nos à peccatis nostris arcere non valet; tantum sanè abest ut hi metuant Deum, quòd eum potiùs laceßere & provocare, magno licèt cum sui discrimine, velle videntur; & tamen tam impensè nobismet ipsis favemus, quòd Deum timentibus vel tales se accensent: infinitam licèt peccantium, eorumque, sceleribus suis infamium, multitudinem interrogas, vix unum tandem reperiēs, qui se Deum non timere fatebitur. Mirum est posse homines sic sibi imponere! at Deo imponere non possumus, non patitur se illudi; ideòque nisi sic jam timemus, ut timor ille nos inducāt ad vitanda peccata, timebimus olim cùm ferus timor parùm proderit ad vitanda supplicia.

Fiducia.

47. Quantum erga Deum officium est Fiducia, *i. e.* ei inniti, in eo acquiescere, idque cum vel in periculis vel egestate versamur. Ei innitendum est cùm periculis aut spiritualibus aut temporalibus versamur; prioris generis sunt tentationes omnes à quibus periculum est nè in peccata abducamur: huc spectat promissum illud, *Ja. 4. 7. Obsistite Diabolo & fugiet à vobis.* Ideo primò officii est nostri Dei gratiam assiduè implorare, ut eā muniti tentationem superemus; deinde tentationi nos strenuè opponere, neutiquam cedentes, neutiquam ei assentientes: & tunc demum fidenti animo sperandum est divinum auxilium nobis non defuturum esse, sed Deum aut tentationem subtrahentem aut gratiam ei expugnandæ sufficienter largiturum esse.

In periculis spiritualibus. 48. Secundò, Ei fidendum est in periculis temporalibus & externis versantibus: probe tenentes eum nos posse liberare, nosque reverà liberaturum, si è

re nostrâ esse censebit, si ii sumus quorum patrocini-
um suscipere pollicitus est, i. e. si eum reverâ ti-
memus. Huc spectant plurima promissa in Sacris li-
teris sparsa, *Pf. 34. 8. Castra metantur Angeli Je-
hova circa timentes ejus: & eripit eos. Pf. 34. 23.
Redimit Jehovah animam servorum suorum, neque
disperduntur ulli recipientes se ad eum, & id genus
plura.* Hujus rei etiam occurrunt ubique exempla,
ut trium liberorum in fornace, *Dan. 3. Danielus in
Fovea Leonum, Dan. 6. & alia multa;* quæ omnia
hoc unum inculcant, quod si in officio ex sincera
conscientia perstemus, non est cur in periculis positi
animo despondeamus, nam Deus quem colimus nos
valet eripere.

49. Instantibus igitur periculis,
illius primò auxilium humillimè *Liberatio non*
precibus implorandum est, eique *querenda pec-*
mox tranquillo animo innitendum, *catis.*
pro certo statuentes Deum hunc re-
bus exitum daturum, quem nostrî maxime interesse
judicaverit: at hoc præcipuè & imprimis curandum
est, ut in illo uno spes nostra locetur, nec à creaturis
suis expectemus auxilium, multo minùs illicitis
mediis, i. e. peccatis quæramus malis nostris reme-
dium; hoc enim esset *Saulis* instar, *1 Sam. 28. 7. Py-*
thonissam, i. e. Daemonem adire, ut salutem conse-
queremur; nihil aliud hujusmodi molimina quam
spem nostram eludunt, & tantum abest ut nos an-
gustiis nostris extrahant, quod gravioribus nos im-
mergant, iisque omni magis solatio vacuis, quia
tunc unico malorum subsidio, Dei nempe favore &
gratiâ privamur; his enim prorsus excidit, quisquis
illicitâ ratione periculorum exitum quærit. At finge
periculum hac methodo posse certò propulsari, heu
procul abest ut hinc vera salus paretur. Depulsam à
viliore parte nostrî injuriam, in meliorem, scil. ani-

mas convertimus; imperiti ad instar Medici qui do-
 lorem à digito in cor ipsum derivat. Nos nobis igi-
 tur stolidè illudimus, quoties facultates nostras li-
 bertatem aut vitam ipsam peccato servantes hoc lu-
 cro deputamus, ah non est hoc servare sed nimio re-
 dimere; sic enim ipsas animas horum servandorum
 causâ prodigimus. Quantum lucri ex huiusmodi
 fiat contractibus docet Christus, *Mat. 16. 26. Quid*
animi prodest cuipiam si totum mundum lucratus fueris,
animâ verò suâ multabitur? Statuamus igitur non
 esse rem ullam tanti, ut eam peccato redimere de-
 ceat: cum igitur eò deventum est ut aut ex parte
 aliqua vel forsitan in totum rei familiari, imò vitæ
 ipsi renunciandum sit, aut peccatum admittendum,
 animum subeat oportet adesse tempus quo præcla-
 rum illud & arduum *suscipiendi Crucem* officium
 obire decebit, quod non nisi hoc rerum statu con-
 tingit propriè fieri; illud enim ferre quod evitare
 non possumus, ad summum bajulare Crucem dicen-
 dum est; at tunc *Crucem suscipere* dicamur, cum
 patenti per scelera effugio, malumus Crucem ferre
 quàm scelus admittere; tunc enim fatali necessitate
 nobis non imponitur, sed eam nos ultrò suscipimus.
 Gratissimum hoc Deo officium, quodque tam rigide
 exigit, ut inter Christi discipulos non sit numeran-
 dus quisquis in periculum adductus officium hoc de-
 ferat; hoc enim Christus totidem verbis asseruit,
Si quis vult pone me venire abdicet semetipsum, &
attollat Crucem suam ac sequatur me, Mat. 16. 24.
& Mar. 8. 34. Non parum igitur ad Spiritualem
 sapientiam conferret, crebrâ abnegatione nostrî in
 rebus levioribus, promptiores cum res postulet &
 paratiores nos ad officium hoc gravissimum reddere.
 Sic qui cursu contendere decrevit, frequenti exer-
 citatione se parat ad certamen, ne quis ei palmam
 præcipiat; pari ritu voluptatibus nostris, otiiis,
 com-

commodis huiusmodi licet sint quæ nullo præcepto vetantur, nos aliquid decebit amputare, quò magis nostri paris facti sùs in totum possumus renunciare, cum obsequium in Deum hoc exigat.

50. Et ut periculorum propulsatio sic Egestatis levamen a Deo fidenter sperandum est. Egestas quoque duplex est, Spiritualis aut Temporalis. Spiritualis, cum Dei Gratia opus est quò ad officium instruamur, sine hac enim nihil possumus; hæc ab illo expectanda est, si modò media illius obtinendæ, quæ sunt preces & sedula collatæ administratio, non negligantur: hoc enim supposito promissis suis tenetur *Dabit Spiritum Sanctum petentibus ab ipso, Lu. 11. 13. Et habenti dabitur, Mat. 25. 29. i. e.* collatâ bene utenti ampliolem gratiam Deus largietur. Non est igitur cur præceptorum Divinorum difficultate deterreamur, si animum subeat nihil unquam iussisse Deum cui exequendo vires non suppeditet, nisi officio nostro defumus: quod igiturstrarum partium est, fideliter exequamur, & Deum nobis non defuturum certò statuamus.

*In Egestatibus
spiritualibus.*

51. At nos etiam rerum aliquando Temporalium & ad Corpora nostra spectantium penuriâ laboramus: huic egestati ut à Deo subveniat, in eo fiducia nostra reponenda est: nec ad hanc nobis fiduciam ingenerandum defunt promissa, modò ex eorum quibus hæc fiunt, fidorum nimirum servorum numero sumus: *Non est penuria timentibus Jehovah, Ps. 34. 10. & ver. 11. Quærentes Jehovah non indigent ullo bono. Ps. 38. 18. 19. Ecce oculus Jehovah attendit ad timentes eum, ad inspectantes benignitatem ipsius, ut eripiat à morte animam eorum & vivos conservet eos in fame;* cuius rei exempla ubique occurrunt,

currunt, quod in *Elija* & vidua paupere, *1 Reg. 17.* aliisque multis videre licet.

52. Ab illo igitur rerum necessariarum copia expectanda est, quod monet Psalmista, *Oculi omnium ad te spectant, quibus das escam suam tempore suo, Ps. 145. 15.* Et panem quotidianum à Deo peti iubet Salvator noster, subinnuens hunc ut consequamur, à Deo per totam vitam pendere nos oportere. Nec tamen hoc volo, quòd otio indulgentibus Miraculis pasci liceat sperare, absit; res ad hanc vitam necessarias non sine labore nostro & probâ solertiâ Deus suppeditat: minimè igitur licet esse socordes: *Siquis nolit operari, etiam non edito,* inquit Apostolus, *2 Thess. 3. 10.* & credere æquum est, Deum eandem sententiam prolaturum, permissurumque ut ignavos victus necessarius deficiat: at summam diligentiam in victu comparando adhibentibus etiam Divina Benedictio imploranda est, sine qua parum valet vestra industria; & tunc demum Providentiæ Divinæ placidè innitendum est, nec dubitandum est quin eam nobis rerum necessariarum copiam Deus subministraturus quam revera utilem nobis futuram iudicaverit.

53. At si eo fimus statu positi, quòd vires nobis desint ad laborem, nec aliunde nobis rerum usus suppetit, tunc æquo animo Deo fidendum est, & credendum quòd qui pascit corvos, nobis etiam quousque hic vitam protrahi velit, indigentibus succurret, qua licet ratione hoc effecturus sit nos lateat: nec anxius & diffidentibus curis mens crucianda est, sed quòd monet Apostolus, *1 Pet. 5. 7. Omnis sollicitudo in eum conjicienda, nam illi cura est de vobis.*

54. Hoc sedulò inculcat Salvator noster, ubi huius peccati, nimirum diffidentiae, insaniam, fusiùs exponit. Locus eximius est, ideòque libet huc totum transcribere, *v. 25. Propterea, dico vobis, ne estote sol-*

solliciti de anima vestra quid esuri sitis aut quid bibituri; neque de corpore vestro quâ re suis induendi, nonne anima plus est quàm alimentum & corpus quàm vestitus? Intuemini volucres cæli, non enim seruant neque morunt, neque cognunt in horrea, sed pater ille vester cælestis alit eas. Nonne vos multò præstatis eis? Quis autem ex vobis sollicitè cogitando, potest apponere ad staturam suam cubitum unum? Ac de vestitu quid solliciti estis? discite quomodo Lilia agrorum augeantur, non fatigantur neque nent, sed dico vobis ne Solomonem quidem cum universa gloria sua sic amictum fuisse ut unum ex istis. Quòd si herbam agri quæ hodie extat, & cras in clibanum conjicitur, Deus ita circumvestit, nonne vos multò magis O exigua fide præditi? Ne igitur estote solliciti dicentes, quid edemus aut quid bibemus aut quo amiciemur? (nam omnia ista gentes requirunt) novit enim pater ille vester Cælestis, vos indigere his omnibus: sed querite primò Regnum Dei & justitiam ejus, & ista omnia adjicientur vobis. Ne igitur estote solliciti de crastino, nam crastinus dies sollicitus erit de rebus suis, sufficit diei sua vexatio. Plurimos huc Textus possem congerere, sed cùm tam plenus & perspicuus hic sit, desistam.

55. Jam tantùm restat ut hujus officii ingentia Beneficia commemorarem, quorum primum hoc est, Deum hac fiduciâ ad vestri curam suscipiendam moveri: homines (ut nòstis) sui esse officii ducunt eos non deferere qui à se unicè pendent, quantò magis Deus? Secundo, requiem nobis & tranquillitatem animi parit officii hujus observatio; & eâ nos sollicitudine & irrequietis curis liberat, quæ animos cruciant, somnos abrumpunt & corda ipsa corrodunt, quarum molestiam expertis dicere opus non est. At mirari animum subit,

Beneficia
duciam repo-
nendi in Deo.

subit, cur hujus molestiæ experientia, animos hominum licita omnia media, quibus hæ curæ pellantur, amplectendi, cupidine non accendat; cum & illicitis mediis hoc tentari sæpius cernimus: Fraude, Furto, Mendaciis, atrocissimo quocunque flagitio, contra egestatis metum præsidium queritur. Quæ tamen fallacia esse plerumque remedia pro comperto habemus, imò dum in nos Dei maledictionem provocant aptiora sunt quæ nos ad paupertatem redigant quàm ab eâ liberent. Vis facile & efficacissimum curarum remedium? adhibe fiduciam in Deum.

56. Unde enim ei suspicio egestatis subnasceretur, qui novit se illi esse curæ qui omnia potest, nec permissurum esse hunc ut indigeat? Si quis dives pauperem juberet esse sine cura, se præstò adesse ajens paratum necessitatibus quibuscunque subsidium: an non his promissis fretum, par esset pauperem, vitam lætam agere & vel minimæ sollicitudinis expertem? In nihilum tamen hominis cujuscunque promissa abeant, pauper ipse factus paupertati suæ subvenire non valeat, aut spretâ fide promissis stare recuset: at nec mendicitas nec mendacium in Deum cadunt; quàm atroci igitur eum injuriâ afficimus dum plus fiduciæ viri alicujus quàm Dei promissis adhibemus? imò quanto nosmet ipsos malo afficimus, dum magno acerbissimarum curarum onere mentem nostram gravamus, quod tamen in Deum transulisse licuisset? Apostoli verbis claudam, *Phil. c. 6. De nulla re solliciti estote, sed omni in re precibus & deprecatione cum gratiarum actione petitiones vestre innotescant apud Deum.*

Dies Dominicus II.

De Humilitate, de Submissione Voluntati Divina quâ Obedientiam, & Patientiam in omni Calamitatum genere spectat: de Honore Deo debito, in Domo sua, Possessione, Die suo, Verbo, Sacramentis, &c.

Sect. I.

Sextum erga Deum officium Humilitas *Humilitas* est, *i. e.* ea vilitatis nostræ & Majestatis suæ opinio, quæ humilem & sinceram Deo submissionem in nobis pariat. Hæc submittio duplex est, aut enim Voluntati Divinæ aut Sapientiæ submittitur.

2. Submittio Voluntati Divinæ duplex etiam est, submittio Obedientiæ aut Patientiæ. Submittio Obedientiæ consistit in promptitudine nostrâ ad exequendum Voluntatem

Submittio Voluntati Divinae.

Divinam, *i. e.* cum ex præceptis Dei innotuit nobis Divina Voluntas, nos ei exequendæ alacres accingamus: ut ad hoc parati & prompti efficiamur, humilitate omnimodo opus est; non est enim qui magis ab obsequio abhorret quàm superbus, nec solent homines obedientiam ulli nisi quem superiorem agnoscunt præstare, quod hîc usu venit: nemo enim justo Deum promeretur obsequio, nisi de numinis supremâ Majestate sui que præ eo tenuitate & profus vilitate persuasus.

Si quando igitur statuis Voluntati Divinæ per omnia obtemperare, (quod si Salutem velis oportet) fac

*Infinita Dei
distantia à
nobis.*

fac animum religiosâ ineffabilis distantiae qua te Deus superat opinione imbuas; illum cogitato infinitae prorsus Majestatis & gloriae Numen, nos vermes & reptilia terrae; illum infinitae potentiae, & quicquid voluerit, nos nihil efficere potentes, *non vel capillum unum nigrum in album mutare*, ut docet Salvator noster, *Mat. 5. 36.* illum infinitae puritatis & sanctitatis, nos pollutos & inquinatos, peccatorem omnium & impuritatum sordibus volutantes: Illum constantem & immutabilem, nos mutationi & corruptioni per quodlibet vitae momentum obnoxios: Illum Aeternum & Immortalem, nos fragiles & mortales, adeo ut Deo recipiente spiritum nostrum expiramus & in pulverem nostrum revertimur, *Pf. 104. 29.* Hæc inquam cogitato & infinitam quâ homines Deus superat distantiam statim agnoscas, & in verba sancti Jobi, cum eò usque appropinquasset Deum ut ei Divinae excellentiae paululum, aliquid tamen eluceret, erumpas necesse est, *Job. 42. 56.* *Nunc autem oculus meus videt te, idcirco adspernor meipsum, atque poenitet me in pulvere & cinere.*

Indignitas nostrorum operum optimorum.

4. Cum autem ad obsequium nos instituit & formavit Humilitas, non est statim exuenda tanquam impostitum inutilis: magna enim Humilitatis utilitas imò necessitas, ut reprimat superbiam quâ operum intuitu solent homines efferri, quam si foveamus, extinguet operum nostrorum meritum eaque Deo reddet ingrata; quod *Phariseo* accidit, qui cum de vitae rectitudine gloriaretur præferri sibi publicanum meruit, *Lu. 18.* tantum nostrorum operum optimis infirmitatis & pollutionis adhæret, ut de his, ad puritatem & perfectionem quæ Deo insunt collatis,

latis, verè cum Propheta pronunciemus, *Isa. 64. 6. Sicut panniculus abjectissimus omnes iustitia nostra:* de his igitur gloriari, esset dementiam mendici imitari, qui pannis obvolutus vestitum suum jactat: hic semper Salvatoris præceptum reminisci decet, *Lu. 17. 10. Vos cum feceritis omnia quæ edicta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus:* & si toto officio perfunctis meliorem titulum nobis non licet arrogare, quales nos nosmet æstimare oportet, qui tantum absumus ab officii parte aliquâ adimplendâ? Non est sanè cur ignavi & mali servi appellationem, tanquam merito nostro derogantem, repudiemus.

5. Altera species Submissionis Voluntati Divinæ est, Patientia; quæ consistit in patiendâ, ut obedientia in exequendâ Voluntate Dei: & nihil aliud est quàm alacris & æquanima tolerantia afflictionum, quibuscunque vitium erit Deo nos exercere; ad quàm idoneos nos reddet humilitas, cujus supra mentionem feci. Imbutis enim Religione & reverentiâ Dei animis, factis suis obstrepere, obmurmurare non possumus: Cujus rei exemplum in sene *Eli, 1 Sam. 3.* videndum est, qui cùm tristes interminationes Dei contra se acceperat de Familiæ suæ internecone, Sacerdotii amissione, utriusque Filii eodem die excisione, quorum quodlibet acerbissimum calamitatum genus continebat, hoc unum meditatus Dei hoc esse opus, sedato & æquo animo omnia pertulit. Querelas omnes & murmura suppressit hæc una cogitatio, *Deo sic visum fuisse;* quod idem in nobis efficiat oportet quibuscunque calamitatibus obrutis, si humilitatem Deo acceptam reverà præstare volumus.

6. Illum enim Filium eâ in Parentum humilitate quâ oportet affectum, aut Servum in Herum negabis, qui castigatus in ora Patris aut Heri iratus invol-

*Submissio
patientia,*

let:

let: At hoc est quod agimus quoties Deo nos affligenti obmurmuramus, obloquimur: Nec hoc tantum humilitate sed & iustitia caret, Deo enim quæ Creatori nostro ius competit nos pro lubitu durius tractandi; cui juri oblectari, contra omne ius fasque est; imò quod amplius est, summæ hoc dementiæ est, cum non nisi utilitati nostræ Deus castigationibus suis consulat: Pater noster Cœlestis multò in hoc terrestribus dissimilis est: hi enim liberos iræ suæ indulgentes non liberorum salutem meditantes castigant: at Pater Cœlestis huiusmodi infirmitatibus non obnoxius est, *Lam. 3. 33. Non enim affligit ex animo suo mœstitiaque afficit filios viri.* Scelera nostra non tantum castigandi occasionem, sed & necessitatem afferunt Deo: Paternò in nos animò, imò Patris indulgentissimi, affectus est Deus; quid ergo paterno affectui convenientius potest Pater quam castigationibus conari filium emendare, quem contumacem, & monitis recalcitrantem, vitæque genere tristissimum rerum exitum habituro, implicatum senserit? Crudelis rêverà esset nisi hoc ageret. Sic Deus cum in vitia prolapsos filios sentit, aut amare desinat, & abdicatos arbitrio proprio relinquat, quo atrocius homini supplicium contingere nequit, aut amare persistens corrigat, puniat necesse est, quò ad meliorem ~~est~~ frugem reducat: ferientis

*Gratias agere
pro castigatio-
nibus.*

igitur non tantum plagas æquò animo pati, sed & manus deosculari oportet, *i. e.* pro beneficio ducere, quòd nos non dimittat ambulaturos ex sententia animi nostri, *Pf. 81. 12.*

Sed adhuc pergit nostri curam agere, nosque afflictionibus tanquam tot nunciis ad se revocare conatur. Videtis igitur quantæ stultitiæ sit, iis de plagis conqueri, quæ manifesta Divinæ in nos Benevolentiae indicia sunt; hoc est perinde ac si æger convitiis & oppro-

opprobriis impeteret medicum medendi animo accedentem, si derelictus hic morbo pereat, an non sibi ipsi imputandum est?

7. At non sufficit æquo, imò nec grato animo afflictiones ferre; feraces etiam finis oportet, aliter reliqua omnia nihil proderunt: Hoc est, eos velim fructus edamus, quibus producendis calamitates destinatæ sunt, scil. emendationem vitæ; in quem finem, utile erit nosmetipsos excutere, corda viramque sub examen mittere, ut investigatis quæ in nos iram Dei concitârunt criminibus, iis, factâ prius humillimâ confessione, imposterum renunciemus.

Fructus afflictionum.

8. Superest ut adjiciam, nos æquo animo oportere pati omne calamitatum genus, non tantum quæ immediatè à Deo, non intermiscente se homine, ut morbi & id genus; sed etiam quæ ab homine tanquam Divinæ vindictæ ministro proveniunt. Statuendum est enim homines nobis nocere non posse nisi consentiente & permittente Deo, & perinde esse sive Deus hominum ministerio, sive propriâ tantum vi & potentia in sceleribus ulciscendis utatur. Ficta hæc est & simulata patientia quæ Deo submittentis speciem præ se ferens vel minima ab hominibus illata mala ferre recusat. Hoc afflictionum discrimen, Sanctus *Jobus* qui nobis in exemplum patientiæ proponitur, ignorabat; eodem ille animo abactæ à Sabæis & Chaldæis pecudis quo aliorum igne cœlitus immisso absumptorum nuncium tulit: Cum igitur ab hominibus, iniquissimè licet ex eorum parte, illatam afflictionem patimur, fatendum est æquissimè hoc à Deo permitti; nec igitur ut moris est, ultio hominibus reponenda est, sed fixis in Deum oculis, illius in nobis castigandis justitiae

In omni genere afflictionum.

tia agnoscenda est, & peccatorum quibus irritatur
venia enixissime ab eo petenda; & afflictio tam diu
æquo animo ferenda est, donec eâ nos liberare Deo
visum erit: semperque cum *Iobo* dicendum, *Bene-*
dicatur nomen Domini.

Submissio Sa-
pientie Divi-
ne.

9. At dixi Humilitatem non tantum eam quæ Voluntati Divinæ, sed etiam quæ Sapientiæ suæ præbetur, submissionem complecti, i. e. eum pro infinitè Sapiente habere; oportet ideoque quodcumque facit, hoc optime & sapientissime factum credere. Quod & in mandatis suis, & in rerum

In Mandatis
suis.

& eventuum regimine & dispositione agnoscendum est: Primum, quicquid fieri à nobis aut credi jubet, in utroque Sapientiæ suæ parendum est, firmâ fide amplecti debemus quæ credi velit, utcumque nobis pro tenuitate captuum nostrorum impossibilia videantur; & quæ fieri jubet facere, utcumque propensione carnali nostræ & genio repugnent, nec hoc tantum sed & summam ubique jubentis cum Sapientiam tum bonitatem nos licet utraque lateat agnoscere.

In Guberna-
tione.

10. Secundo, Sapientiæ suæ quæ in rerum Gubernatione elucet, parendum est, & agnoscendum mundum ab illo sapientissime administrari, non tantum in his quæ mundum in genere, sed etiam in his quæ singulos spectant: Ideoque quocumque rerum statu positi statuamus oportet, hunc esse maxime nobis accommodum, cum hunc nobis is eligat, cui errare non contingit. Non licet igitur rei cujuscunque mundanæ impatienti cupidine teneri, sed is rerum status à Deo dispensante petendus est, quem maxime nostri interesse judicaverit, quem fortitos contento & tranquillo esse animo oportet:

portet:

portet: eum licet esse statum contingat qui votis nostris minime quadrat. Hoc unicuique humilitate prædito rationi maxime consentaneum videbitur: hac enim docente, Deum esse sapientissimum, seque stultissimum, necesse est hinc inferat, è re sua esse Divino potius arbitrio quam suo regi perinde ac infantibus longe utilius est parentum iudicio quam suo in rebus eligendis uti; quoties enim secari, uri, & lædi à seipsis contingeret, si voti compotes fierent? Hos quilibet nostrum infantes refert, ea enim avidè sæpe sitimus quæ *positis* essent graviter nocitura: Sic nobis sæpius Opes, Honos, Pulchritudo expetuntur, à quibus nos postea illaqueari & in peccatum abduci contingit. Hoc; rerum omnium prudens Deus præscit, nobis, licet ignorantibus, ideoque ea nobis nec sine summâ misericordiâ denegat, quæ nocitura fruentibus præscit; vota igitur & conatus nostros eludi, frustrari aliquando, non tantum æquo sed & læto animo ferendum est, probè tenentes hoc esse è re nostra, illo rerum eventus dispensante, qui errori non est obnoxius, Patre nostro Cœlesti.

II. Septimum erga Deum officium

Honor est, *i. e.* ut quis eam illi reverentiam & obsequium præstet, quæ tantæ convenit Majestati. Hic vel internus vel externus est. Internus in hoc consistit, ut eum in corde nostro colamus, maximâ & honorificentissimâ de eo opinione conceptâ: externus in aperta huius internæ significatione. Hoc est hominis præcipuum & generalissimum officium; & per totum vitæ cursum sedulo agendum est, ut vivamus quatenus decet homines, reverentiâ numinis imbutos; si quis enim vel hominem summâ observantiâ prosequatur, turpe aliquid aut foedum facinus illo præsentè admittere non audebit: quod necesse est eveniat, si quis sincere Deum reveretur, indignum aliquid in illius conspectu

Honor.

spectu patrare non audebit ; ideóque cum Deus omnia intueatur, scelus nunquam admittamus necesse est, quia quod usquam admittitur, nequit in conspectu Dei non admitti.

Varii modi honorandi Deum.

12. At præter hunc generalem Deum *Honorandi* modum, sunt & multi particulares Actus per quos Honos Deo defertur ; hi distinguuntur pro diversitate subjectorum circa quæ versantur : nec enim ipsi tantum Deo immediate honos exhibendus est, sed & res omnes quæ eum relatione quâdam contingunt iustâ existimatione & observantia colendæ. Hæ potissimum sex sunt : Primò, Templum. Secundò, Reditus, Tertiò, Dies, Quartò, Verbum, Quintò, Sacramenta, Sextò, Nomen Dei : horum unumquodque, pro dignitate sua, Reverentiâ & Honore dignari par est.

Templum. 13. Primò, Domum suam ; quæ cum cultui suo dicitur, sacra licet non sit ratione sui, est tamen sacra ratione usûs, ideóque non est profanis usûbus desecranda, polluenda : Quod Christus exemplo suo docuit, *Mat. 21. 12.* cum Nundinatores è Templo eiecit, abegit, dicens, *Domus mea vocatur Domus præcationis* : iterumque, *Jo. 2. 16. Ne facite Domum Patris mei Domum mercatus* ; unde patet, Templis utendum esse, tantum ad rem sacram peragendam, nec in alium finem huc convenire oportere ; cuius prorsus contrarium plerisque nimis usitatum, qui Tempia tanquam fora adeunt, ut inibi mercatum instituant, aut rem transigant cum proximis. Tu autem cum Templum ingrederis, memento, Domum esse Dei, ubi peculiari ratione adest, & Sapientis consilio morem geras, *Ecccl. 5. 1. Observa pedem tuum quum adis Domum Dei.* 7. e. Ea inibi reverentiâ sanctoque tremore versare, qui eum deceat, qui in tam verendâ

Majestatis conspectum prodit. Memento rem esse cum Deo, ideoque cogitationes omnes quæ mundum, aut licita aliàs negotia spectant, procul arceto; hæ enim, quæ aliàs licitæ sunt, jam vitiosæ sunt: quanto magis piaculum est, eas fovere cogitationes, quæ per se sunt illicitæ? Hoc est *Jude* facinus imitari, qui dum osculatum accedere prætendit, prodit Magistrum militibus, quos ideo secum adduxit ut eum apprehenderent, *Mat. 26*. Colentium speciem in adeundo Tempia præ nobis ferimus, at nobiscum inimicorum suorum turmas adducimus, qui eum lassant, irritent: Hoc uno scelere superantur profanationes hodiernæ, quæ Tempia in stabula commutant; cum vitiosæ & immundæ cogitationes deterior bestiarum species habendæ sunt.

14. Secundò est & quædam circa Reditus Dei Religio, Religiosè enim *Reditus.* ab iis omnibus abstinendum quæ Deo dicantur aut Divina procurantibus quales erant sub lege Sacerdotes hodie sunt Evangelii Præcones alendis destinantur. Redituum horum alii ex voluntariis oblationibus proveniunt, nonnullis bonorum suorum terrarumve partem aliquam cultui Divino dedicantibus, quam postea nec donanti, nec aliis quibuscunque alienare licet, hoc enim esset gravissimum scelus, Sacrilegium nimirum admittere.

15. Alii ex legibus institutisque gentis cujusque pendunt: semper enim cum inter *Judeos* tum Christianos Lege cautum est, ne qua deessent sacra munia obeuntibus vitæ subsidia. Et quidem ipsa ratio dictat eos qui Sacro quopiam munere suscepto à quæstuosis artibus exercendis prohibentur, horum sumptu & impendiis alendos esse quorum animabus invigilant. Quod igitur circa hanc quæstionem præcipit Apostolus summo jure fecisse videtur: *1 Cor. 9. 11. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos ve-*

fra carnalia messuerimus? i. e. iniquissimum est pauca carnalia ad vitæ temporalis usus necessaria iis denegare, quibus spiritualia accepta refertis, *Admonitionem* scil. & *Auxilium* quibus ad vitam æternam adipiscendam vobis opus est.

16. Quicquid igitur huic usui consecratur, nefas est in alium convertere. Decimas igitur in Cleri victum

lege adjudicatas, detinere; earumve solutionem malis artibus eludere, nefas est: cum primò certissimum sit in hoc furtum non minùs quàm in alio quocunque subripiendo admitti; cum eadem sibi lege Decimas Clerus, qua sibi patrimonia populus vendicat. Secundo, Non advertitis quale Furti genus hoc sit, Deum hoc est spoliare, cum illius hæ Ministerio addicantur: cujus rei veritas quò magis vobis perspecta sit, audite Deum ipsum, *Mal.*

3. 8. *An spoliet homo Deum? vos tamen spoliatis me; & dicitis qua in re spoliamus te? Decimis & Oblatione.* Unde patet, Deo iudice, pro eodem haberi oportere Decimas detinere ac Deum spoliare; &

Supplicium. versu proximo, furti pretium, si libet, sciatis; *Maledictione estis maledicti*, hunc unicùm sceleris fructum

percipiunt; quod idem omnium experientia admonet, Deum nimirum insighi aliquo iudicio Sacrilegium, sive hoc Decimarum detentione, sive possessionem aliarum Deo voluntariè consecratarum occupatione consistat, insectari His se spoliis ditescere posse sperant homines, hujus autem prorsus contrarium evenire solet: Sacrilego hoc lucro Canceri ad instar aut gangrenæ partis corporis illæsas paulatim vitiantis ea quæ jure possiderunt corrumpente & exedente. Si igitur diligatis (nolo dicere animas vestras, sed) patrimonia vestra, hoc ab iis malum advertite, sedulo curando ne quid Deo dicatum illis adherat.

17. Tertia

17. Tertia res, in qua Deo reverentiam exhibere oportet, est sanctificatio Temporis cultui suo devoti; qui totum Tempus nobis largitus est, partem aliquam, tributi vice, repetit. Hinc *Judei* Sabbathum colebant, nos Christiani Diem Dominicum; Illos oportebat in Sabbatho suo mundi creationem; Nos in nostro, Christi Resurrectionem (qua nobis in meliorem mundum, quem post secula expectamus, via aperitur) commemorare. Hic igitur dies, sic Deo dicatus, adorationi suae & cultui oportet impendatur; idque primo Cultui Deo in propatulo, & ritu solenniori, in coetu fidelium, a quo abesse sine summa necessitate nemini licet; mox privatim domi, precibus domesticis & institutioni Familiae vacando, aut privatoribus adhuc Musei officiis, Orationi, Lectioni, Meditationi, & id genus.

Tempora cultui Divino devota.

Et ut his vacemus, a negotiis secularibus feriari jubemur; nemo igitur requiem a labore, totum esse quod praecipitur nobis in Die Dominico, credat; hoc enim temporis quod ab operibus vocationis nostrae subducitur, officiis hisce spiritualibus impendendum est; nec enim Dies Dominicus instituebatur ut ignaviae nostrae causa obtenderetur, sed ut officia nostra mundana in coelestia commutarentur. Multo minus in hoc institutus est Dies Dominicus quod melius peccatis vacemus, quod multis usu venit, qui popinas eo die, plusquam Tempia frequentant. Sed ad hoc requies haec praecipiebatur, primo nobis ut adumbret requiem a peccatis, quam per totam vitam agere oportet. Mox ut a negotiis secularibus feriantes, cultui Dei, animarumque saluti melius vacemus.

18. Hoc si recte perpendimus, ingentis benefici loco habebimus hunc diem sic sepositum, & quali-

bet septimanâ redeuntem; eâ enim animi intencione, rebus his mundanis inhæremus, ut metuendum esset nè nullus cœlestibus curandis dies adjudicaretur, nisi hoc, præcepto nobis consultum fuisset. Hec quâ tunc miseræ animæ pabuli cœlestis inopiâ confectæ perirént, quibus nulla unquam contigit refectio? nunc autem sic statò refectionis tempore iis consulitur, ut quemlibet Diem Dominicum festum agant, in quo si diem rite celebrent, pabulo cœlesti in vitam æternam nutriantur. Nè sit igitur nobis tædio hic dies, quod contigit *Israelitis, Amos 8. 5. Quando transiverit Sabbathum ut aperiamus frumenti horrea?* Quasi periret nobis id temporis, quod curis mundanis subduceretur. Lætissimum potius inter dies septimanæ censeamus, utpote qui maximum nobis lucrum, maximum gaudium afferat, quique sit nobis tanquam dies messis, in quo fructum recondamus* qui nobis in reliquam septimanam, imò in reliquam vitam suppetat.

19. At præter hunc in septimanâ *Festa Ecclesie.* quâvis Diem Dominicum, sunt & alii dies quos Ecclesia in beneficii alicujus eximii, utpote Natalium & Resurrectionis Christi, descensus Spiritus Sancti, & id genus, Commemorationem consecravit: hos dies eo oportet ritu colamus, quo Ecclesia præcepit, *i. e.* solenni adoratione Dei, & gratiarum actione pro beneficio quod tunc temporis commemoramus. Nec ille sanè vero beneficiorum acceptorum sensu tangitur, cui tædio sunt pauci intra annum dies his commemorandis dicati.

At videndum est, ut Spiritualibus exercitiis vacando, dies reverâ sanctificetur, nec sublato usu spirituali, in luxuriæ & intemperantiæ occasionem pervertatur. Quod multis contingit, quibus in natalibus Christi & ejusmodi festis diebus, nihil aliud cu-

ra est, nisi ut epulentur & exhalarentur. Hoc enim est probro, non honore Christum afficere, qui ideo venit, ut puritatem & sobrietatem mundo commendaret, ideoque non vult adventum suum luxu & intemperantiâ celebrari.

20. Sunt & alii dies Festi in memoriam Apostolorum aliorumque Sanctorum sepositi, in quibus sincerâ Deo gratias agere oportet ob gratias suas in hos collatas; præcipue quod nobis *Iesum* Christum revelârunt, viamque salutis per totum mundum evangelizando aperuerunt. Præterea sanctitatis præclara exempla quæ in iis eluxerunt meditari, nosque ad eorum imitationem exsuscitare oportet; quem Festorum usum qui sedulò intendit, is eum operis fructum percipiet, qui citò efficiet, ut summis laudibus & gratiis excipiat, non probis infectetur Ecclesiasticas has constitutiones.

21. Est & aliud dierum genus perinde observandum, nimirum Dies *Fasti*. jejunii seu Humiliationis; hos quandoque Ecclesia injungat, siue statis anni temporibus siue subitâ & peculiari quâdam de causâ, eo ritu colere oportet quo ipsa præcipit, i. e. non tantum merâ à cibo abstinentiâ, quæ corpori solummodo poenæ est, sed afflictione etiam animarum, earumque coram Deo humilatione intensissimâ, gentis nostræque peccata confitentes, descentes, precibusque ardentissimis contendentes, ut Deus nobis veniam & remissionem peccatorum largiatur, & ea nobis supplicia, quæ scelera ista meruerunt, avertat: & potissimum & præ omnibus, *Nos à peccatis convertentes, nexus improbitatis solventes*, ut monet *Isa.* 58. 6. & operibus misericordiæ sedulò incumbentes, *partiendo esurienti panem*, & id genus, prout ibidem sequitur.

22. Quarto reverentia nostra in *Verbum Dei*. Deum indicanda est, honorem Verbo suo exhibendo: quem necesse est exhibeamus, si Deum se ipsâ revereamur; cum nihil certiùs evincat contemni à nobis aliquem, quàm quòd verbum suum parvi pendamus; aut è contra coli, quàm quòd magni. Verbum hoc in libris Veteris Novique Testamenti continetur, in quibus mentem suam Deus, nostrumque nobis officium aperuit. Hic igitur Liber summo honore habendus est, ad hunc tanquam unicam vitæ normam, actiones omnes exigendæ sunt; hujus lectioni jugiter inhærendum est; nec patiendum, ut dies elabatur in quo non partem hujus aliquam, aut legimus aut lectam audimus.

23. Hoc quoque parum est, nisi diligens accedat legentis attentio: accuratè notandum est, quænam inibi præcepit officia, quænam Deus prohibuit scelera; unâ cum præmiis & suppliciis his & illis annexis. Quæ cum diligenter percepimus, memoriâ recondenda sunt, nec hoc perfuntoriè & oscitanter, sic ut facile excidant agendum; sed crebrâ meditatione sic penitùs infigenda sunt, ut præstò sint in usum vitæ: hoc est, cum ad scelus aliquod admittendum incitatur, tunc reminisci oportet, hoc tali S. Scripturæ loco scelus prohiberi, & dira intentari à Deo supplicia committenti: pari ritu oblatâ benefaciendi opportunitate reminisci decet, hoc esse quod jubetur tali loco officium, & ingentia sponderi ibidem præmia peragenti; & hujusmodi cogitationibus animus ad officium obeundum exercendus & à malo coercendus est.

24. At præter verbum scriptum visum est Deo, nostræ necessitati consulere Sacerdotum institutione, quorum munus est Divinam voluntatem enarrare, non proferendo in medium aliquid verbo scripto

to repugnans, (quicquid enim huic repugnat, voluntati Divinæ nequit esse conforme) sed verbum scriptum exponendo, sicque id captui nostro accommodando, & peculiari cuique occasioni adaptando, nosque ad ejus praxin hortando, excitando; quod unum spectat & Catechizandi & Concionandi assiduitas; hæc igitur meritâ dignari reverentiâ decet, debitam attentionem adhibendo; nec enim sufficit Catechesi & concionibus interesse, tempusq; aut somno aut curis à re alienis transigere, sed sedulo ad id advertere quod dicitur oportet: quod rationi maximè consentaneum censeremus, si quantum hoc nostrî interesset perpendamus.

25. Primò enim, quod Catechesin attinet, nil aliud est quàm fundamentum jacere, cui innitatur tota praxis Christiana; hoc enim est nos officium docere, cujus ignari, fieri nequit ut id rectè præstemus. Et quanquam verum sit, è scripturis tanquam è fontibus hanc officii notitiam hauriendam esse, sunt tamen plurimi, qui nequeunt propriis viribus hanc inde notitiam derivare, ideòque necesse est, ut aliorum industriâ adjuventur.

26. Ad Juventutem spectare Catechesis vulgò censetur, (*prout par est*) non quòd seniores dedecet doceri, si modò ignari sint, sed quoniam sic institui impuberes deceret, ut puberes facti ignari esse non possint. Et parentum sanè plurimum refert, si velint æternæ perditionis liberorum reatum effugere, curare ut benè instituantur in rebus necessariis; in quem finem opus est ut aliquem compendiosum Catechismum ediscant, nec melior eo qui nostræ est Ecclesiæ adinveniri potest; nec tamen hisce in conatibus subsistendum, sed Sacerdotum auxilio utendum ut ad altiores Christianæ scientiæ gradus progrediantur.

27. At, quod lugendum est, hoc sulque deque habuerunt parentes officium, unde tanta virorum & foeminarum multitudo Christianorum nomine insignita, notitiam quod attinet Christi & eorum quæ animarum suarum interest scire, nil supra ethnicos sapiunt.

28. At quanquam impuberes non institui parentibus vitio veratur, qui tamen grandiores facti in ignorantia persistunt, sibi ipsis imputandum ducant suamque hoc cedit in perniciem. Ideoque quicumque sit, cujuscunque ætatis aut sortis, qui hujusmodi ignorantia rerum ad salutem necessariarum laborat, sive ex toto, sive ex parte, sedulo opus est adnitatur ut bene instituat, si sua sibi salus cordi sit, si velit æternum exitium effugere. Nec pudore a discendo detineatur: probro enim verti debet, animum in inscitia obfirmare præfractè, voluntariè; cui è diametro pugnat discendi cupido; ideoque tantum abest ut dedecori sit seni, discere, quòd laudi ducatur ab omnibus, præcipuè sapientibus & bonis. At finge secundo, hoc discendi studium à profano & stolido vulgo rideri & subsannari, an non contemnere stultorum opprobria satius esset quam perferre ingens istud dedecus & probum, quo novissimo die obruentur omnes, quotquot ut opprobria iniquè jacta ab hominibus vitarent, in obstinatâ officii ignorantia perstabant; quæ ignorantia tantum abest ut excuset quæ patrarunt scelera, quòd novum includat scelus, contemptum scil. sapientiæ cœlitus oblata. Quantum hoc piaculum sit discas è *Pra. 1.* ubi odio scientiæ, *ver. 29.* eo usque in homines iram Dei accendi, patet ut eos prorsus deserat & calamitatibus oppressos non tantum ope suâ non erigat, sed etiam risu sannisque excipiat, tristissimum sanè rerum statum! in quem extremæ est dementiæ nos præcipitare.

29. Quod ad eos attinet, quorum animi Christianæ Religionis rudimentis imbuuntur, eorum in scientiâ profectui Concionando consulitur. Nec mehercle supervacaneum hoc munus est, cum officii sui gnaris oblivio facile nimis obrepat, imò in officii violationem à cupiditatibus feruntur aliquando homines prudentes scientes, ideoque opus est officium sæpius, inculcari, quò minùs ejus obliviscamur, nòsque crebris excitari & corroborari monitis & argumentis, quò alacrius cupiditatibus istis obsistamus, quibus ad violationem officii impellimur. Huc igitur præcipuè tendunt Conciones, primò nos expergefacerere ut contra spirituales inimicum excubias agamus; deinde ut armis instruamur ad pugnam, i. e. iis mediis & auxiliis muniamur, quibus tentationes propulsentur & victoria de iis reportetur.

Conciones.

30. Cum hic igitur sit concionandi finis, non est cur officio nos satisfecisse credamus si concionem attentè licèt audiamus, nisi quæ continet monita & consilia in animis nostris recondamus tanquam efficacissimam vitiorum medelam. Cum igitur animarum medicum consulas, cum eo ut soles cum corporum medico agas; hunc non eo animo accedis ut audias de medicinâ differentem, sed ut salutaria præcipienti pareas; quod idem nisi hîc tibi propositum sit, perinde nugaris, ac si æger speraret à nuda quàmque adhibere neglexit præscriptione, morbi sui remedium: imò infeliciùs multò ludis & nugaris, huic enim præscriptio licèt non profit, non nocebit, nec enim ægro invalescet morbus, eò quòd remedium edoctus non adhibuit; at in præscriptis spiritualibus res secus evenit, hæc enim si negligantur, maximum nobis damnum afferent; contra nos resurgent in judicio & nostram damnationem graviores efficient: hoc igitur ut vites periculum, audita

dira concione, sedulo adverte quid inibi præceptorum, quid consilii suppeditetur ad malum fugiendum & bonum faciendum; & si peccatum medullis penitus infixum eo sermone impeti censeas, fac hoc animo sæpius verses per totam septimanam; Huc cogitationes, etiam dum operi diurno instas, si aliàs non vacet, fac intendas: nec tantum hoc meditari satis sit; sed officio peragendo fac incumbas, sedulo quod monitus es obeas, ut peccata tua expugnes & gratiam tuam exeites, augeas; verbo dicam, monitis pareas Apostoli, *Ja. 1. 22. Effectores estote sermonis: nec auditores solum, falso ratiocinando fallentes vosmetipsos*: videtur, quod fructum à sermone sperare, eò quod auditores tantum simus non effectores, nil aliud est quam nosmetipsos fallere. Non igitur sanctitatem, sermonum numero quos audimus, æstimemus, (quasi hoc esset viri verè Christiani concionibus quam plurimus interesse) sed quem inde percipimus fructu; aliter plures tantum plagas merebitur tot conciones audivisse; quibus ille jure cadebatur, *qui novit voluntatem Domini, nec tamen fecit ex ejus voluntate, Lu. 12. 47.* Nec tamen quam debemus Concionibus reverentiam, iis omnibus quæ hodie hoc nomine vocitantur, habere convenit, multi enim mehercle pseudoprophetæ in mundum venerunt, ideoque nunquam magis opus erat consilio Apostoli monentis, *probare quemvis spiritum an sit ex Deo.* Sed quod de concionibus dixi, de eorum concionibus velim intelligi, qui primò, ad hoc munus obeundum ritè vocantur; deinde, qui doctrinam suam ad normam Evangelii exigunt: at si quis dixerit, se non posse doctrinam dijudicare, an Verbo Divino consonet an non, ad officia vulgò recepta sibi que notissima tanquam ad examen revocet oportet, & si vitiis ab omnibus passim tanquam talibus habitis, veluti perduellioni, injustitiæ, immanitati,

im-

impuritati, &c. indultum hâc doctrinâ senserit; facile statuat hujusmodi Doctrinam Deo ejusque Verbo inimicissimam, ideoque odio non reverentiâ habendam esse.

31. Quantum honoris indicium est Sacramenta, *i. e.* Baptismum & Cœnam Domini qua decet veneratione *Sacramenta.* prosequi, quam quidem duobus modis nempe magni estimando & Religiose celebrando, testamur. Primò Sacramenta ut maximorum beneficiorum instrumenta magni oportet æstimare: horum enim prius scil. Baptismus, nos in fœdus cum Deo admittit, membra Christi constituit, efficitque ut jure speremus preciosa ista beneficia quæ ab eo manant, nimirum remissionem peccatorum, gratiam sanctificantem & Cœlum ipsum, si modò quod partium nostrarum est ex fœdere, adimpleamus: Posterius autem, *i. e.* Cœna Domini non tantum Christum mortemve ejus signis institutis repræsentat & commemorat, sed etiam omnibus quotquot hanc digne participant Christum ipsum mortisque suæ fructus omnes reverâ confert; magna igitur utriusque existimatio jure debetur.

32. Nec tantum magni æstimanda sed etiam secundo Sancta celebranda *Baptismus.* sunt Sacramenta, quod partim ad ea quæ antea, partim ad ea quæ inter participandum, partim denique ad ea quæ postea facienda sunt referri debet, à nobis non desiteor infantili in ætate Baptismatis nihil eorum quæ ab adultis Sacro fonte tingendis rigide exigebantur, aut ante aut in ipso Baptismo exigi ratio ulla patitur; nobis, quò competat jus ad Baptismum, sufficit intra gremium Ecclesiæ, *i. e.* parentibus fidelibus nasci; nec aliud tunc temporis exigitur quàm quòd aliorum ope possimus perficere, dum nostram personam sustinen-
tes

tes spondent nos cum adoleverimus quod nostrarum est partem foederis adimpleturos. At quanto minus tunc possumus, tanto magis imposterum obligamur, ad ea quae sequuntur officia praestanda, quo melius quod deerat suppleatur.

Votum Baptismi.

33. Si jam scire cupis quanam ista sint officia; ad ea oportet animum attendas quae tuo nomine polliciti sunt stipulatores tui; haec nequeo melius explicare quam verbis Ecclesiae nostrae, quae in Catechismo suo sic habentur, "Patrini & matrinae pollicebantur & spondebant tria in nominibus nostris, primo ut renunciaremus Dæmoni & omnibus operibus ejus, pompis & vanitatibus mali hujus mundi, & omnibus vitiosis cupiditatibus carnis. Ubi per Dæmonem intelligitur, primo, fictorum Numinum adoratio, quae nil aliud revera est quam cultus Diaboli; quod scelus circa adventum Christi passim obtinuit, plerisque mortalium detestanda ista in Idololatriam vitam agentibus: ideoque cum primum Baptismus instituebatur, derelictionem fictorum istorum Numinum tanquam praecipuam voti istius partem praescribi oportebat. Quanquam autem infrequentior sane Idolorum jam cultus sit, pars tamen una, eaque non minima cultus istius, metuendum est, ne nimis hodie obtineat, nimirum pollutiones omnigenae, quas licet in Cere monias Religionis non cooptamus, quod Ethnicis usu venit, eas tamen quocunque modo admittere, piaculare scelus est, quodque eo usque iram Dei accendit, ut totas civitates igne caelitus immisso absumere, *Gen. 19.* imò mundum universum aquis obruere eum impulerit, *Gen. 6.* Nec dubium est quin atrocissimis suppliciis quemvis in impuritatibus persistentem insectaturus sit, ideoque harum impuritarum derelictio, praecipua pars voti censenda est. Vo-

vetur

vetur præterea nil nobis futurum esse cum Dæmone, nec nos ipsos sortilegio addicendo, nec addictos consulendo ob rem quancunque licet, sanitatis nimirum, facultatum, aut rei amissæ cujuscunque recuperationem: hoc enim prioris peccati gradus quidam est, cum hoc sit Deum Dominum deserere, eique substituere Dæmonem in Deum, dum ad hunc angustiis pressi confugimus.

34. Renunciamus etiam operibus Diaboli, quæ sunt vel in genere, quæcunque eo insfigante fiunt, aut ea præcipuè quæ ad naturæ Diabolicæ similitudinem propius accedunt, *i. e.* quibus ipse addictior est: Cujusmodi sunt superbia, (quæ eum ab illa qua potiebatur felicitate Angelus lucis dum esset, in hunc quo nunc agit statum miserimum dejecit) mendacium, est enim, ut asserit Salvator noster, *Mendax & mendaciorum pater, Jo. 8. 44.* hujusmodi etiam sunt malitia & invidia, præcipuè homicidium cædesque, *erat enim homicida ab initio, Jo. 8. 44.* At illius ad indolem nunquam propius accedimus quàm cum alios ad peccandum pellicimus, hæc enim illius ars est, hoc illum assiduè occupatum tenet, huic igitur studentes ei quàm similimi evadimus, *qui ut Leo rugiens obambulat, quærens quem absorbeat, 1 Pet. 5. 8.*

Opera Diaboli.

35. Secundò, in Baptismo etiam renunciamus Pompis & Vanitatibus mali hujus mundi: Per Pompas & Vanitates res variæ intelliguntur; primò quales in Ethnicorum ludis visebantur pompæ, quæ cum jam diu sanè obsoleverunt, hoc ad nos non spectat. Secundò, excessus quicunque sive in victu, lusu, sive amictu, cum limites generales quos sobrietas, vel particulares quos status noster & vitæ institutum nobis præfigunt, transgrediamur.

Pompa & Vanitates.

De-

Deinde per malum mundum intelligamus, primò Divitias & Potentiam mundanam, quibus licet non adeò penitus renunciemus ut Christianis non liceat Divitiis aut honoribus frui, his tamen eò usque renunciamus, ut his penitus addici aut hæc illicita quavis arte parare aut retinere nefas sit. Secundò, per malum mundum intelligamus consociationes & consuetudines mundi, quibus in quantum malæ sunt renunciamus: hoc est, pollicemur nunquam nos permissuros, ut à sociis quibuscunque pertrahamur in peccatum, sed societatem quamcunque jucundissimam licet potiùs abrupturos, quàm passuros ut hæc virtuti nostræ insidietur: nec passuros esse nos ut consuetudine quacunque in peccatum abducamur; & paratos fore petulantissima quæque convicia potiùs sustinere tanquam homines ridiculos, propriæ opinioni studentes, à moribus mundi abhorrentes, vitæ rationem nobis peculiarem ineuntes, quàm latâ viâ quæ ad perniciem ducit incedentes, vitiosæ cuivis consuetudini utcunque passim invaluerit nosmet subicere; hæc parte vori nostri sedulo observata, essemus contra plerasque tentationes, quibus nos mundus impetit, bene muniti, cum societas & consuetudo duo ista sint, quibus potissimum ad peccandum commovemur.

36. Tertiò, Renunciamus vitiosis cupiditatibus carnis, ubi per carnem sensu Sacris Scripturis usitato intelligitur fons & origo inordinatorum affectuum; quanquam enim immundæ illæ cupiditates, quas fere *cupiditates carnis* vocamus, præcipuè hic intelligantur, non tamen solæ, cum alia plurima sint quæ Scriptura opera carnis appellat; quorum accuratum catalogum si desideras, vide quem texuit Apostolus, *Gal. 5. 19, 20, 21. Porro manifesta sunt opera carnis, quæ sunt adulteria, scortatio, impuritas, lascivia, Idololatria, veneficium, inimicitia, lites, emula-*

tiones,

tiões, excaſcentia, rixa, diſſidium, hæreſes, invidia, cædēs, ebrietates, comēſationes & his ſimilia. Hinc, ut è plurimis aliis paſſim in Sacris literis deſcriptionibus, plurima in iſtā quam vovemus vitioſarum carnis cupiditatum derelictione includi; facile eſt inferre.

37. Deinde pro nobis ſtipulati ſunt ſuſceptores noſtri, Nos Articulos Fidei amplexuros. Quos in compendium miſſos in Symbolo Apoſtolico licet intueri; & quoniam his credituros nos promiſimus; hoc ſupponit oportere nos eos ediſcere, nec tantum verba ſed & eorum ſenſum maximè obviū & genuinum tenere: quomodo enim id fide complecti poſſumus, quod nec audivimus, nec intelligimus? Nec ad credendum ſufficit nudus veritati aſſenſus, niſi accedat morum ad hanc regulam inſtitutio: *v. c.* credere Deum nos creāſſe, id in nobis obſequium parere oportet, quod Creatori debetur à creaturis; credere nos à Chriſto redemptos, efficere oportet ut ab illius arbitrio pendeamus, illius nos ſervitio mancipemus, tanquam pretio emptos; credere iudicium futurum, ſollicitos nos reddere oportet de damnatione effugiendā; & credere vitam æternam, efficere oportet, ut hoc breve temporis momentum iis in ſtudiis exigamus, quæ nobis Æternitatem gaudii non miſeriæ parent. Hoc ritu, è quovis ſymboli articulo, argumenta quibus in officio contineamur, deducere oportet: Huc enim credere & diſcere ſpectat: quod niſi facimus, procul abſumus ab hac parte voti perſolvendā, nimirum à credendo omnibus Articulis fidei Chriſtianæ.

38. Ultima pars voti eſt, Dei nos ſanctæ voluntati & præceptis parituros eſſe; & in iis per totius vitæ ſpatium ambulaturos: ubi per *voluntati Dei & præceptis parituros*, intelligitur, nos ea omnia facturos, quæ Deus eo animo patefecit, ut à nobis fierent.

fierent. Voluntate igitur suâ literis jam consignatâ & nobis traditâ, expectat ut ei per omnia sincere pareamus, nec minimi præcepti violationi indulgeamus. Deinde in hac integrâ obedientiâ per totum vitæ cursum incedendum est: *i. e.* magnâ cum constantiâ in viis Dei persistendum est, nec enim sufficit gressus aliquot in semitâ suâ promovere, nisi etiam in ea ambulemus, idque non per temporis spatium aliquod, sed per totam vitam nunquam à semita sua deflectendum est, sed constanter usque ad vitæ exitum in ea progrediendum.

39. Exposito per compendium *Voti obligatio.* Voto Baptificali, restat tantum, ut ostendam, quantum vestri interest huic defungendo incumbere, quod duplici ratione evincitur, primò ex rei iustitiâ, deinde ex utilitate & commodo inde nascenti. Vos ad hoc jure teneri, vel hinc patet, quod ad promissa sua præstanda quilibet jure summo obligatur: at nullius sanè promissi aut major Religio, aut arctius vinculum esse potest, quam hujus; votum enim est, *i. e.* promissum Deo factum, Ideoque non tantum iniqui sed & perjuri efficiamur si fidem vel minimâ ex parte fallimus.

40. At præterea, totum hoc servare nostri interesse, quæ observationem utilitas & emolumenta consequuntur, ostendunt. Dixi suprâ, nos in Baptifino cum Deo confœderari; fœdus autem è duabus partibus constat, quædam ab uno, quædam ab altero stipulantium promittuntur, & deficiente uno, merito fœderis vinculo solvitur alter. Quod etiam hic accidit: Deus sanè maxima nobis beneficia, quorum suprâ mentionem feci, quæ suam fœderis partem includunt, spondit; at nos etiam ad ea nos præstanda, quæ Votum Baptifinale complectitur, quod nostram etiam fœderis partem constituit, nos obligamus; nisi nos igitur hæc præstemus,

libe-

liberatur vinculo fœderis Deus, nŉsque ingentium iŉŉtorum beneficiorum ŉpe excidimus; in miŉerŉ naturæ ŉŉatu relictŉi, filii ŉumŉs iræ, inimici Dei & æternæ damnationis hæredes. Quæ est iŉŉta quæŉŉo peccati voluptas quæ tantum, divini nimirum fa-
voris in hæc vitæ & in alterâ animarum jacturam vel minimâ ex parte compenŉŉare poterit? *Quid enim* (inquit ŉervator noster, *Mar. 8. 36.*) *profuerit cuiquam ŉi lucratus fuerit mundum totum, & anima ŉua mulctetur?* Huc tamen dementiæ pervenimus, quoties partem aliquam Voti Baptiŉŉmalis violamus; noŉŉtrâ igitur plurimum refert, hoc ut animo frequenti meditatione inŉŉgatur, nos quoties crimen aliquod admittimus, votum noŉŉŉrum apertè violare: ideŉŉque ad peccandum ŉollicitatus, ne dicas cum *Loth de Zoar, Gen. 19. 20.* *Perexiguum eŉŉt, ŉed memento potiùs qualecùnque ŉit ex naturâ ŉuâ, hoc tibi Voto Baptiŉŉŉni interdŉŉctum eŉŉŉ, ideŉŉque maximo, perjurii nimirum, reatu, hoc te gravare; hujus ŉcleris Reum Deus aŉŉŉŉrit ŉe non habiturum innocentem. Et ut Votum hoc intemeratùm ŉerveamus, utile erit, varia ejus capita ŉæpiùs nobiŉŉcum recitare, ut in promptu ŉit quod tentationibus opponatur; & revera hoc clypeo, niŉi aut abjectŉŉ, aut negligentiùs adhibito, faciliè adjuvante Deŉŉ, ŉugatur ŉpiritualis hoŉŉŉŉ.*

Hæc eŉŉt quæ debetur priori Sacramento, Baptiŉŉŉmo, nimirum Reverentia.

Dies Dominicus III.

De Sacramento Cœnæ Domini; de Preparatione præcedente, ut Examine; de Pœnitentia, Fide, Obedientia, de Officiis inter Communicandum & postea fungendis, &c.

Sect. I. **S** Equitur ordine Reverentia quæ Cœnæ Domini debetur, de qua locutus, methodo suprà propositâ insistam, & dicam, primò, quæ debent præcedere; secundò, quæ comitari; tertio, quæ sequi communicationem nostram. In hoc enim Sacramento, licet non in priori, locus est his omnibus.

2. Primò igitur, quod Participationem nostram debet præcedere, *Examinatio est: exploret autem* (inquit Sanctus Paulus, 1 Cor. 11. 28.) *quisque seipsum, & ita de pane illo edat, & de poculo illo bibat.* Priusquam autem ad hujus examinis partes explicandas accedam, monere libet, huc in genere spectare hoc Sacramentum, ut fœdus cum Deo initum in Baptismo, de novo feriat, confirmetur; istud enim diversimodè violatum, visum est Deo ex summâ in nos misericordiâ in hoc Sacramento instaurari & quasi redintegrari permittere; quod si verâ animi sinceritate facimus, pollicetur Deus nos sibi acceptos fore, eaque se collaturum in nos beneficia, quæ in priori Sacramento stipulatus est, & quibus proprio tantùm vitio excidimus. Cum igitur Sacramenti scopus sit Fœderis nostri Renovatio, sequitur tria esse ad hoc necessaria; primò, ut fœderis istius natura nobis satis perspecta sit;

fit ; secundò, ut seriò cogitemus quot modis hoc violatum sit ; postremò ut firmissimè statuamus hoc à nobis fœdus inviolatum servatum iri impofterum. In his tribus examen illud, quod Sacramentum hoc debet præcedere, consistit.

3. Primò igitur dispiciendum est, num Fœderis hujus naturam teneamus ; hoc veluti reliquorum duorum fundamentum apprimè necessarium est, cum nec priora peccata dignoscere, nec animum contra ea impofterum communire possibile sit, nisi perspectâ prius fœderis naturâ. Sit igitur prima cura temet examinare, an satis intelligis quale fuit fœdus illud quod cum Deo iniisti in Baptismo tuo, quæ sint quæ ex parte Dei spondentur Beneficia, quænam ex parte tuâ officio voveantur ; & quoniam fœdus cum quolibet nostri in Baptismo sancitum, nil aliud est quàm generalis istius fœderis quod Deus cum toto genere humano in Christo sanxit, particularis applicatio ; videndum est num hoc intelligas ; sin minùs, operam statim dato animo informando, & si melior institutionis ratio non suppetat, legas quæ in aditu ad hunc tractatum dicta sunt breviter de secundo fœdere, in quo fœdus hoc baptismale fundatur ; & quoniam inde constabit, obedientiam præceptis omnibus Dei præstitam ex parte nostra exigi, & disertis verbis voveri in Baptismo, quænam ista Dei præcepta sunt opus est teneas ; quorum ignorance si te sentis laborare, ad eorum studium statim animum applicato, nec desistas donec ea omnia quæ Deus homini præscripsit ita intellexeris, ut ad officium faciendum satis instruaris : quem in finem scriptus est hic liber, quem quo magis ignarus es, eò sæpius & attentius lectitare oportebit ; quod si sacram hanc cœnam, necessariorum horum officiorum ignarus aliquando accessisti, admissum peccatum desleto ; nec audeas huc redire,

nisi prius notitiâ hâc mediocriter instructus, idoneus reddaris qui communices. Quod quàm possis citissimè efficiendum est: quanquam enim hujusmodi crassâ ignorantia laborantes à sacra hac mensâ meritò arcendi sint, absentiam tamen ignorantia, præcipuè si quis in ea pertinaciter hæreat, minimè excusabit.

4. Examinis pars secunda respicit violationes hujus fœderis; hic autem quam utilis ea sit quam laudavi officia scientiæ, facile patet, nec enim alia ratione peccata nostra investigare licet, quam actiones nostras, ad Legem Dei; tanquam earum normam revocando; hanc igitur examinis partem initurum, singula officiorum capita recordari oportet, & de cujusslibet observatione conscientiam interrogare: nec tibi satis sit, scire in genere, te legem Dei transgressum esse; sed omnem adhibeto diligentiam, ut scias singula quæque in quibus deliquisti; in memoriam, si fieri potest, omnes vitæ actiones revoca, & vide quam partem officii violasti; nec tantum actus apertè flagitiosos, sed etiam verba, imo cogitationes abditissimas discutias; huc enim divinæ leges licet non humanæ penetrant, adeo ut quicquid agere vetant, hoc etiam cogitare vel concupiscere: cogitationes enim & cupiditates nostras non secus ac facta apertissima clarè perspicit Deus. Particulare hoc examen apprimè necessarium est; nec enim peccati venia nisi confitenti & relinquenti promittitur. Ad hoc opus est actuali & particulari notitiâ peccatorum; nec enim fieri potest, ut quis peccatum confiteatur, cujus se reum nescit; aut ut quis illud statuatur peccatum relinquere, cui nunquam se senserit affixum. Ideoque facile licet concludere, hujusmodi particulare examen, non tantum utile sed ad plenam perfectamque poenitentiam prorsus

prorsus necessariam; dimidiatam enim ille & imperfectam pœnitentiam ut probabile est, ager, quisquis facta sua in particulari non excutit; nec ad veniam impetrandam valebit huiusmodi pœnitentia, cum nihil ad hoc sufficit præter integram cuiuslibet mali derelictionem: at eo potissimum tempore quo Sacramentum hoc accedimus, integra & perfecta sit pœnitentia oportet; ideoque accuratum hoc cordum nostrorum examen tunc temporis præcipue est necessarium: quanquam enim in cuiuslibet peccati, per totam vitam admissi notitiam summâ licet diligentia adhibitâ in nobis excutiendis, pervenire non possumus; & quanquam quod sic nos omnia incassum rimantes latet, remitti nobis potest, nullâ aliâ ea de re particulari confessione factâ, quam verbis *David, Ps. 19. 12. Domine me ab occultis absolve*; hoc tamen reatum non tollet, si ideo nobis occulta manent quoniam oscitanter conscientias nostras scrutamur. Vide igitur ne in re tanti momenti tibi ipsi imponas, cor tuum penitus explorato, alioquin fieri non potest ut vulnera tua sanentur.

5. Ut autem in varia peccatorum genera oportet diligenter inquirere; sic etiam in varios peccatorum gradus; sunt enim plurimæ circumstantiæ, quibus aut mitigantur aut augentur scelera: Hujus generis sunt, primò cum scientes prudentes peccamus; *i. e.* cum hoc aut illud scelus esse pro certo scientes, præsentis tamen voluptate aut utilitate (aut alio quovis argumento) allecti illud admittere non dubitamus. Magnam hoc esse criminis aggravationem Christus ipse pronuntiavit, *qui novit voluntatem Domini sui neque fecit ex voluntate ejus, ceditur multis plagis, Lu. 12. 47.* Secundò, cum deliberatò peccamus, *i. e.* cum non inopinatò in peccatum incidimus, sed ad deliberandum tempus suppetit, hic alius est peccati gradus. Tertiò, Cum reluctan-

te licet & nos redarguente conscientia peccamus, i. e. cum eo tempore conscientia pronunciet, hoc non esse faciendum, & facti cum periculum tum peccatum exponit; nos tamen conscientiae monitis non obstantibus, peccatum perpetramus; magna hoc est peccato accessio, minimūq; peccatum in atrocissimum scelus accendit; patet enim peccatum hoc modo admissum, ex contumacia nasci, ideoque sit licet in levissimā materiā, hoc ipso gravissimum à Deo habetur: imo tanta est hujus circumstantiae iniquitas, quod actionem per se adiaphoram in crimen convertit, si enim conscientia, hoc esse illicitum, errore licet ducta pronunciaverit, taliter opinanti non licet hoc agere; hoc enim posito, voluntas facto assentitur, quo tamen credo Deum irritatum iri, & Deus (qui nos ex voluntate non intellectu judicat) hoc mihi tanquam peccatum imputat; non aliter ac si esset re vera illicitum. Ideoque facile sanè colligere est, quod per se illicitum est, fieri multò magis illicitum dum contra monita & luctam conscientiae admittitur. Quarta peccati aggravatio, est frequentior ejusdem repetitio; nec enim hoc plurimum solum actuum reatum includit, sed & quemlibet actum reddit atrociorē & minus excusandum: hac semper fertur sententia de injuriis nobis illatis, injuriæ semel illatæ facilius est ignorare, quàm sæpius repetitæ, quò enim sæpius repetitur, eò minus venia dignam arbitramur: quod etiam in peccatis contra Deum evenire necesse est. Quintò, peccata post vota & proposita emendandæ vitæ perpetrata, eò graviora sunt, cum hoc etiam votorum & promissorum violationem includat; ad hoc quàm proximè accedit quodvis peccatum voluntarium, cum hujus generis quodvis sit violatio Voti Baptismalis: At nos nosmetipsos denuò obligavimus, si non alias, saltem cum S. Cœnam accessimus,

simus, cum hæc ut dixi ideo instituta est ut Vota nostra renovarentur. Et quòd plura Vota fecimus, eò gravior est in ea peccata quibus sic renunciavimus, relabentium reatus. Res est hæc consideratione digna, ideòque cùm Sacramentum hoc denuò accedas, particulari examine in violationes priorum votorum quæ ad Sacram Mensam fecisti, inquiras. Et si qua, alià de causâ, veluti ægritudine, angore animi & id genus, vota fecisti; sedulo velim advertas an hæc fideliter servasti, & semper memor esto quodvis peccatum contra votum admissum perjurii etiam crimine augeri. Sextò, ultimus peccati gradus est, cùm crebris peccati alicujus actibus, ad consuetudinem & habitum peccandi pervenitur; & quidem summus prope gradus peccati hic est.

6. At habituum etiam alii aliis deteriores, veluti primò, si eò usque confirmetur habitus, ut obdurato corde, nullo peccati sensu tangimur; aut secundò, si in peccato pertinaciter persistimus, cùm emendationem nostram Deus extraordinariis remediis adhibitis, molitus est, veluti ægritudine aut calamitate aliquâ inflicta, quæ huc tantum spectare censendæ sunt, ut nos ab errore vitæ reducant. Tertiò, cùm vel Sacerdotum, amicorum vel familiarium monitis & objurgationibus adeò non commovemur, quòd monentibus potiùs succensemus & peccati defensionem meditamur. Aut si vitiosus hic habitus eò tandem invaluit, ut non tantum in nobismet ipsis sed in aliis etiam peccatum diligamus, si, ut loquitur Apostolus, *Non tantum ea facimus ipsi, sed etiam facientibus consentimus ultro*: ideòque quotquot possumus in peccatum pertrahimus, pellicimus: tunc ad summum sceleris fastigium exurgit habitus, nosque censendi sumus *in summo scelere & periculo versari*. Sic habes præscriptam examinandi peccata methodum, & circumstantias reatum amplificantes, quas

quas quidem sedulò notare decet, ut sceleris magnitudinem ritè æstimes.

7. Huc denuo spectat hæc examinatio, ut peccatorum diligenti intuitu ad humiliationem provoceris & ingentis periculi sensu afficiaris, utpote qui tantæ Majestatis quæque valet tam atroces de inobedientiâ tuâ pœnas reposcere, iram in te concitasti: quod quidem vel obduratissimis & præfractis peccatoribus nequit non videri justissima doloris causa. Nec hoc sufficit, ingratitude tuæ & indignitatis sensu ut & odio hoc te afficiat æquum est: eò quòd Deum tam benignum & misericordem offendisti, & beneficiis maximis maximòque ab amore profectis tam indignas vices rependere non erubuisti: Profundo etiam dolore & contritione corda vestra ex hac consideratione compungi, comminui oportet, quarum intensio peccatorum magnitudini respondere debet: & quò intensior dolor est modò spem veniæ non præcludat, eò Deo acceptior qui pollicitus est, *se non spreturum cor fractum & contritum*, *Pf. 51. 19.* eoque magis ad vitæ emendationem efficacior erit; tardior ad scelus audendum efficietur qui conscientie morsus semel senserit.

8. Cùm enim brevibus peccati voluptatibus sollicitamur, opponet his propria experientia nostra acerbos dolores & terrores accusantes conscientie, qui apud hos expertos præponderabunt faciliè voluptatibus peccati: adnitendum igitur est ut hunc veræ contritionis & doloris minimè fucati gradum assequaris; idque non tantùm quoniam summum te in periculum adduxisti, quanquam & hæc consideratio mœrore te afficere & possit & debeat: at cùm hoc unica sit doloris causa, non est is dolor qui ad veniam obtinendam sufficiet: cujus in promptu ratio est, ab amore nostri non Dei nascitur hic dolor; ideo nos dolor subit, quia magnum in discrimen

men adducti sumus: at verè pœnitentis dolori admiscendus est amor Dei, quo affecti ideò dolore percelleremur, quia Deum offendimus, nulla licèt pœna nobis inde impenderet. Ut in nobis hic dolor excitetur, amor Dei tacitâ effectuum Divinæ in nos misericordiæ, hujus præcipuè quòd nobis pepercit nec in peccatorum commissione è medio sustulit, enumeratione accendendus est: tecum reputa quot quantisque illum injuriis, haud interrupto forsan vitæ improbæ tendre lacessisti, propter quod si jure tecum agere valuisset, vivum in infernum jamdudum re detrusisset. Imò forsan ob oculos habes exempla peccatorum te nondum scelere æquantium ipsis in criminibus pereuntium: & quam tu causam possis prætexere cur huc usque effugisti pœnas, nisi quòd oculus suus tibi pepercit? Et quænam alia longanimitatis in Deo causâ afferri potest, nisi misericordiæ viscera & ab exitio tuo magna averfatio? Hâc consideratione animæ fortiter impressa, accendi in te necesse est (nisi cor tibi planè ferreum sit) amorem aliquem in Deum adeò clementem & longanimum, quo amore permotus facillè agnosces, *malum & quidem amarum esse quòd dereliquisti Jehovah Deum tuum.* Quòd tam miseras vices tantæ misericordiæ rependisti; & te pudor & ira incessent ob ingratitudinem in Deum. Si autem hæc una misericordiæ species, longanimitas Dei, tantum ad pium hunc dolorem excitandum conferat, quid quæso tot beneficiorum, quæ quique numero pæne infinito facillè ad memoriam revocet, recordatio efficiet? Ideo in enumerandis divinæ misericordiæ effectis, conandum est ne vel unum, si fieri potest, nos effugiat quo intensior fiat contritio.

9. His conatibus preces ardentes conjungendæ sunt, ut Deus dignetur spiritu suo peccata vobis
vestra

vestra retegere, animosque emollire quò ea amariùs lugeatis, defleatis.

Confessio.

10. His subjungenda est peccatorum humillima coram Deo Confessio, quæ non tantum generalis sed & particularis esse debet, in quantum crimina recordari potestis; nec omittendæ sunt istæ quibus intenduntur, peccata circumstantiæ, quas ex præcedenti examine intelligere licet: imò occulta jamque è memoriâ elapsa peccata (quorum sanè ingens numerus est) generali confessione includenda sunt: & unicuique dicendum est cum Psalmista, *Pf. 19.*
 12. *Errores quis intelligat? ab occultis me absolve:* postquam hoc modo peccata confessus es, cum verâ animi compunctione & sincero eorum odio, jam tandem & non antea, tibi tanquam vero morbi assensu affecto medicina opportunè adhibeatur.

Fides.

11. Ideoque in hunc mox oculos decet convertere, quem Deus præstituit ut esset placamentum peccatorum, *Rom. 3. 25.* Nimirum Jesum Christum agnum Dei qui tollit peccata mundi, *Jo. 1. 29.* Et ardentè Deum implorare, ut dignetur peccata tua pretiosissimo illius sanguine purgare, tèque ad illum respiciens in gratiam recipere: quod reverâ facturum esse Deum credere oportet, si in posterum peccatis renuncies, tèque componas ad obtemperandum Deo, sincerè & per omnia; sine quo frustra fructum aliquem ex Christo aut passione sua sperabis: Ideoque proxima pars præparationis vestræ consistit in firmis obedientiæ propositis formandis, de quibus ut dixi tertio loco examen inire oportet, priusquam sacram mentiam accedas.

Proposita Obedientiæ.

12. De propositorum horum partibus, non opus est ut aliud dicam, quàm quòd cuilibet officii nostri par-
 ti

ti debent respondere, i. e. non tantum in genere statuendum est, nos Dei præceptis obtemperaturos, sed in particulari statuendum est, nos obtemperaturos singulis per se præceptis: & potissimum quo in præcepto maxime deliquimus, de hoc proposita de novo formanda sunt. Nostrâ autem multum refert, ut hæc proposita vera sint & sincera, non perfunctoria & levia qualia solent homines ex more in accessu ad Sacramentum inire, nec in iis unquam postea permanere; res enim certa est, quod si quis sacram hanc mensam accedit sine integro cujusslibet peccati odio, indignus accedit, nec minus certum est, quod si quis omne peccatum ex animo odit, hoc deferendi propositum inibit: desertio enim necessario ex odio oritur, cum nemo sit qui ejus rei quam odio habet præsentiam gaudet; ideoque nisi quis talia proposita formet, quæ Deus cordum scrutator tanquam sincera probeat, peccatum sincere odisse non censendus est, nec possit per consequens sacram hanc cœnam dignè participare: probate igitur diligenter proposita vestra ne vos ipsos decipiat, quod sine magno vestri periculo fieri non potest: certum enim est non posse Deo imponi, nec illius gratiam ulla ratione, quæ veritate & sinceritate vacua est, conciliari.

13. Ut autem de novâ obedientiâ firma proposita ineunda sunt, sic etiam de mediis ad obedientiam conducentibus. Disquirendum igitur est diligenter, quæ cuique officio media inserviunt, iisque utendum esse, difficilia licet carni que ingrata sint, firmiter statuendum: ex altera parte disquirendum etiam est quænam sint, quæ nos in peccatum impellere aptiora sunt, & de his fugiendis & sedulo vitandis proposita formanda sunt. Hoc ratione habitâ omnium peccatorum, at præcipuè illius in quod antea pro-

pronior eras agendum est, hic enim facile erit deprehendere quibus passibus & gradibus huc tandem pervenisti, quorum societate, quâ opportunitate illaqueatus es, & quibus tentationibus facillimè succumbis, ideoque te ipsum contra hoc peccatum huiusmodi occasiones vitando, communire de-
bet.

14. Nec sufficit proposita formare de futuro, oportet instanter te ad opus accingere, & pietatis initium facere ea quæ tempus patitur agendo: multa sunt quæ possis imò debes impræsentiarum agere, priusquam sacramentum adeas.

15. Veluti, imprimis exuendum est omne peccatum, nec ad hanc mensam tecum adducenda est cupiditas ulla nondum subacta: nec enim hæc in futurum exuenda esse decernere sufficit, sed impræsentiarum exuenda sunt, extincto omni amore & studio quo in ea ferebamur; assueta diu & charissima vitia tunc repudiare oportet, indignus alioquin es qui Christo desponseris. Hujus rei ratio in promptu est; hoc Sacramentum spiritualis ad instar pabuli se habet; at priusquam spiritualis pabuli simus capaces, vitâ spirituali ut præditi simus necesse est (nemo enim mortuo cibum ministrat) at non tantum qui manifestum peccatum patrare, sed etiam quisquis illud amare pergit, vitâ spirituali prorsus caret; nec aliud quam mortuum cadaver à Deo censetur, ideoque spirituale hoc pabulum participare nequit; edat fateor panem, & vinum bibat, at Christum non comedit, sed illius loco horrendum aliquid: quod hoc sit dicit Apostolus, 1 Cor. II. 29. *Damnationem sibi edit & bibit.* Videtis igitur quanti momenti est priusquam hanc mensam acceditis, peccatum quodvis actu abdicare.

16. Nec minor cogit necessitas, ut ad cœlestem quandam & Christi-
 anum statum anima conformetur, *Virtutem
 amplecti.*
 i. e. ut virtutibus istis omnibus quæ
 illam Deo acceptam reddant, ornetur; cùm enim
 Satanam dirumque ejus satellitium expulisti, non
 est vacua & desolata relinquenda anima; sic enim
 eventurum admonet Christus, *Lu. II. 26. ut statim
 redeat, & ultima conditio hominis illius deterior sit
 priore.* Ardenti prece Spiritus cum gratiis suis huc
 vocandus est, aut si jam animam ex parte occupa-
 vit, orandus est ut uberiori gratiarum effusione te
 inhabitare dignetur, suasque gratias tui est excitare
 & fovere.

17. V. c. Excitanda est humilitas
 peccatorum vestrorum multitudinis *Gratias
 excitare.*
 & magnitudinis recognitione; fides,
 promissorum quæ Deus pœnitenti-
 bus fecit meditatione; amor in Deum, beneficiorum
 suorum, præcipuè quæ in Sacramento celebrantur;
*scil. quod Christum morti pro nobis tradidit, contem-
 platione;* amor in vicinum, imo in inimicum vestrum,
 præclari illius Christi exempli, dum pro nobis sibi
 inimicis pateretur, attentâ consideratione. Hujus
 exempli imitatio cùm ad Sacram Mensam accedi-
 mus, disertis verbis à nobis exigitur; nec tantùm
 inimicis ignoscere, sed & benevolentiam ejusmodi eos
 complecti, quæ nos omnia erga eos amoris & ami-
 citiæ munera exequi impellat.

18. Quod si Divini illius exempli
 olim immemor eo usque fuisti, ut *Charitas.*
 in contrarium prorsus deflexeras; si
 molestiam quenquam aut injuriam affeceris, tunc ab eo
 veniam orare oportet; in quem finem primò erro-
 rem agnoscere decet, deinde damnum pro facultate
 sarcire, sive existimationem violasti, sive bona ab-
 stulisti:

stulisti: Hujusmodi cum fratribus reconciliatio, absolute necessaria est quò officiorum nostrorum ulla gràta sint & accepta Deo, ut patet ex præscripto Christi, *Mat. 5. 23. 24. Igitur si munus tuum attuleris ad altare, & memineris fratrem tuum habere aliquid contra te, Omitte illuc munus tuum coram altari, & abi, primum reconciliator fratri tuo, & tunc ubi veneris offer munus tuum.* Ubi videtis, quòd etsi ad altare allatum sit munus, relinquendum ibi potius esse & non offerendum, quàm offerri ab homine qui nondum rediit in gratiam cum vicino suo. Si autem tam necessaria sit charitas in qualibet parte cultus divini, quanto magis in hac, ubi communionem eorundem mysteriorum, unionem & conjunctionem non tantum cum Christo capite, sed nobiscum invicem, tanquam unius capitis membris significamus: ideòque si qua intus latente similitudine huc accedimus, detestabilis hypocrisis crimen incurrimus, dum solennem in Sacramento charitatis & fraterni amoris speciem præ nobis ferre non dubitamus, cum his interim corda nostra prorsus vacent.

19. Est & alia gratia, hoc tempore
Devotio. maxime necessaria, nimirum Devotio; cui accendendæ tempus aliquod impendendum negotiis publicis nos subducendo, & hujusmodi præparationi penitus operam dando; cujus præparationis apex est, ut animæ ad diviniorem quandam devotionis statum evehantur. Ad hoc autem opus est ut omnia mundana desideria penitus extirpamus, hæc enim animas nostras pondere suo degravabunt, & in Cælum nitentes depriment. Devotionis hujus præcipuum munus est Oratio, quæ ad hoc Sacramentum accedentium & frequentior & ardentior esse oportet, cum hoc efficax illud instrumentum sit cujus ope reliquas omnes gratias è quibus

bus hæc præparatio constare debet, impetramus : ab hujus igitur omissione imprimis cavendum est ; hac enim omiſſa conatus licet maximos adhibes, propriis innixus viribus posthabito divino auxilio opus aggredieris ; ideoque ut bene succedant istiusmodi conatus impossibile est. *Nam idonei non sumus per nos ipsos ad cogitandum quicquam, velut ex nobis ipsis, sed quod idonei sumus id ex Deo est, 2 Cor. 3. 5.* Instantibus igitur precibus divinum auxilium implora, quod ad mensam sacram sic animo comparatus accedas, ut beneficiorum quæ dignè communicantibus porriguntur, particeps fias.

20. His & aliis oportet spiritualibus gratiis induantur animæ, cum *Harum gratiarum necessitas.* hoc convivium accedant, hæ enim nuptialem illam vestem conficiunt, sine quâ qui huc accedit illius more tractabitur qui sine veste nuptiali nuptias accessit, *Qui ejiciebatur in tenebras extimas ubi erat fletus & stridor dentium, Mat. 22. 13.* Quanquam enim fieri potest, ut accumbere permissus, à mensa statim non abripiatur, asserente tamen Sancto Paulo, *bibit sibi damnationem, quàm citò infligendam in incerto est : Infligendam tamen nisi pœnitentiâ sibi consulat, pro certo ; nec minùs certum, intolerabilem futuram esse cùm infligatur : Nam quis diversabitur ex nobis cum igne consumente ? Isa. 33. 14.*

21. Unum tantùm adjiciam de iis quæ ante cœnam facienda sunt : i. e. *Ducis spiritualis usus.* monendus est, quisquis ferò excusâ suâ conscientia de suâ non ausit sinceritate pronunciare, ideoque hæret anceps an Sacramentum sit accedendum, nè proprio prorsus judicio fidat, si enim verè contritus sit, durius de se pronunciet probabile est ; sin minùs, si solus scrupulis

pulis suis eximendis accedat, periculum est nè facile obtineat de se mitiorem quàm par est sententiam. Denique five hoc five illo modo affectus sit, si Sacramentum dubius & anceps accedat, pluribus se dubiis & scrupulis implicet necesse est, forsan & peccato; & ex alterâ parte si coenâ abstineat vano metu deterritus, tunc sine causa se subducit à sacra illa institutione, animamque suam beneficiis exinde manantibus consequenter privat. Inter tot igitur pericula quæ errorem de se ipso conceptum consequuntur positus, nollem ut dixi proprio fidat iudicio, sed suaderem statum suum prudenti alicui pioque Sacerdoti aperire, illiusque se ductui tradere, qui verisimile est (si status sincerè nudèque explicetur) rectius de illo quàm ille de seipso iudicaturus sit. Hoc idem docet Ecclesia nostra, ut videre est in exhortatione Communioni præmissâ, ubi monet, si aliis mediis ibi supra commemoratis nequit Conscientiam suam pacare, sed ulteriori consilio & consolatione indigeat: prudentem aliquem piûmque Divini verbi ministrum adeat, & animi ægritudinem aperiar, ut spirituali consilio, admonitione & consolatione adjuvetur, Conscientia sua recreetur, &c. Contemni non meretur hoc consilium, nec tunc cum Sacramentum accedas, nec alio quocunque tempore, siquando suspicio oriatur aut ratio sit dubitandi de statu animarum nostrarum; multos hujus consilii contemptus magnis malis affecit, dubitatio enim seu scrupulos morâ invalescens & quasi incrudescens, magnis eos conscientia terroribus perculit, aut, quod pejus est, effecit ut ad leniendam hanc conscientia ægritudinem illicitis se voluptatibus traderent, curamque animarum prorsus abjicerent.

22. Sed objiciet forsan aliquis, hoc fieri nequit, quin animæ nuditas & deformitas discooperiatur, unde pudore suffundi homines & à consilio hoc amplectendo deterreri solent.

Non oportet pudore deterreri.

Sed huic facile est Responsum; hoc non debet esse vobis impedimento: Primo enim deligendus (suppono) est cui secreta tuto committas, ideoque nè palam ignominia noteris non est metuendum. At si illius unius conscientiam reformidas, nec hoc cum ratione facis, ex supposito enim quod pius sit, non deteriore sed meliorem de te opinionem concipiet, quod animæ motus tantâ cum sollicitudine componis. At esto pudore plenum hoc sit, si tamen & animi ægritudo & peccatum hoc modo tollatur, (& utrique non inutile sanè erit pium & fidele consilium) contemni debet hic pudor, & contemnetur sanè nisi animas nostras minoris æstimaremus quam corpora; si enim corpora morbis, fœdis licet & probrosis laborent; stultum censemus qui perire mallet, quàm morbum indicare; tantò igitur major erit hic stultitia, quantò majoris pretii sunt animæ quàm corpora.

23. Nec mehercle dubiis tantum & scrupulis agitatatis hoc consilio opus est; est & aliud hominum genus, quorum præfidentia morbus est, qui de animarum salute nullo nixi fundamento securi sunt; utile sanè his esset, si adduci possent ut in re tanti momenti iudices admitterent qui rectius, quàm ipsi de se solent, pronuntiaturi sint. Tam proclives sanè sumus mitius quàm par est de nobismet ipsis sentire, ut non absurdum esset si plerique præsertim rudiores ducem spiritualem consulerent, ut sic instructi justam de se sententiam ferre valeant: Nec ad hoc tantum utilis dux spiritualis, sed ad hoc etiam, ut monitis præceptisque instituamur, quæ ad

libidines quibus addictiores sumus, expugnandas, conducant; hoc enim tantæ difficultatis opus est, quod nihil contemnendum arbitror quod huic fini ministret.

Inter participandum, Meditatio vilitatis tuæ.

24. Nunc ea omnia officii nostri munera quæ ante participationem peragenda erant percurri; restat ut dicam quid inter participandum agendum sit. Cum ad Sacram Mensam accessisti, Primò, sincero minimeque ficto vilitatis tuæ sensu te dejicias, indignum fassus, qui huc admittaris; & in hunc finem atrocissima aliquot & foedissima flagitia, quibus priora Vota ad Sacram Mensam inita violasti, præcipuè à novissimâ cœnæ participatione, tecum & Deo re-
tenseas. Tunc acerbis Christi passiones in Sacramento oculis objectas meditare: cum frangi panem cernis, memento beatum corpus in crucem suffixum sic clavis olim fuisse laceratum; cum fundi vinum, memento pretiosum sic olim effundi sanguinem; utriusque tandem memento causam fuisse peccata tua: Ah miser & indignus, tene id egisse quod tam atrocibus cruciatibus Christo luendum erat? quanto tu crucifigentibus deterior! Illi semel Cruci fixerunt, tu quantum te penes est, quotidie; illi ignotum crucifixerunt, tu gnarus & quis in se esset, Dominus gloriæ; & qualis tibi, mitis & misericors salvator, cruci subinde de novo pergis affigere: Hoc serò meditare, ut verum de peccatis dolorem, eorumque sinceram detestationem, firmumque ea in posterum deferendi propositum in te pariat.

25. His Christi passionibus paululum immoratus, ad augendum humilitatem & contritionem, eas de novo revolvam ad excitandam fidem; illum intueré tanquam sacrificium oblatum pro peccatis, ad placandum Numinis iram, & conciliandum tibi Dei fa-

favorem & misericordiam ; ideoque cum fide at non sine humilitate Deum obsecra, ut satisfactionem ab innocente & charissimo filio oblatam acceptare velit, & ad ejus merita respiciens peccata tibi præterita condonare & in gratiam te recipere dignetur.

26. Has tertio passiones contemplare ad excitandum gratitudinem tuam. Cogita quas ille contumelias, quos dolores pertulit, at præcipue cogita acerbos illos animæ angores, qui mœstissimam illi vocem expresserunt ; *Deus meus, Deus meus, quare dereliquisti me?* Mat. 27. 45. Hoc omne ut te morte redimeret passus est. Vides jam tandem quàm ineffabiles illi gratias debes, quas igitur persolvendi miro zelo & ardore accendi animum conandum diligenter est ; & hoc officii nostri eo tempore pars præcipua est, summis nimirum illam misericordiam laudibus & gratiis celebrare, quæ nos tam charo pretio redemit ; quàm nos hoc tempore decebit illud Davidis, *Sumam calicem salutis & invocabo Nomen Domini.*

27. Quarto, In has denique passiones Christi intruere, ad amorem excitandum ; nec sanè efficacius amoris excitandi medium excogitari potest : hic enim Christi in te amor maximè elucet secundum illud Apostoli, 1 Jo. 3. 16. *Per hoc novimus charitatem Dei, quod ille animam suam pro nobis deposuit.* Eamque summo sanè gradu, quod ipse docet, Jo. 15. 13. *Majorem charitatem nullus habet, quàm istam, ut quispiam animam suam deponat pro amicis suis.* Ille tamen generosiori amore ardebat, nec enim tantum mortem, sed mortem obiit acerbissimam, & probrosissimam, nec hoc pro amicis, sed pro infestis planè inimicis. Nisi igitur hic illius tantus amor mutuum in nobis amorem pariat, deterrimum genus hominum publicanos impietate vincimus ; hic te tibi succensere, amoris tui in illum teporem,

pene dixeram frigus exprobrare decet, cum illius in te adeo fervescat, adeo exardescat amor: Sacram hanc flammam in anima accendere, illumque eo gradu amare adnitendum est, ut illius exemplum gaudeas imitari, omnia imò vitam ipsam cum vocat, *i. e.* cum præcepti alicujus obedientia hujusmodi te injuriis exponet, sui gratiâ derelinquere: & interea tecum statuendum est, nunquam tædus ullum cum hostibus suis feriendum esse, nec sinu excipiendum aut fovendum peccatum: è contra si qua apud te diversantur, tempus est cædi jam & cruci devoveas; hoc illi in sacrificium offeratur, qui ipse factus est pro te sacrificium, idque eum in finem ut te redimeret ab omni iniquitate. Firmissime igitur tecum decernas, derelinquendum esse quodlibet in posterum peccatum, ea præcipue in quæ sæpius prolapsus es, & ut in hoc proposito constans permanes, crucifixum ardentissimis precibus salvatorem orato, ut tuas omnes vi mortis suæ libidines enecare, extinguere dignetur.

28. Cum jam jam participaturus es consecratum panem & vinum, memento adesse jam Deum, ut novum tædus Christi sanguine cum toto genere humano initum obsignet. Cum enim filium suum in isto Sacramento largiatur, unà cum eo omnia fœderis illius beneficia largitur, *scil.* peccatorum remissionem, gratiam sanctificantem, & jus in æternam hæreditatem. Hic immensæ Dei bonitatis admiratione te rapi par est; at semper cogitandum est hæc omnia, eâ tandem lege offerri, si tu tuam fœderis partem ritè observes. Ideoque animum obfirmato sanctissimo obtemperandi proposito, & deinceps summa cum Devotione conjunctam cum Sacerdote brevem illam sed excellentem oratiunculam in ipso ministrandi momento adhibitam repete, *Corpus Domini, &c.*

29. Statim à participatione devotissimis immensam hanc misericordiam laudibus prædicato, & ardenti prece spiritûs ambi auxilium, ut votum jam factum valeas persolvere. Deinde, cogitans Christum propitiationem factam esse non tantum pro nostris, sed etiam totius orbis peccatis, mundum universum non aliter ac ille suâ, charitate tuâ complexus, pro toto genere humano orato, ut beneficia hujus sacrificii quilibet participet: statumque Ecclesiæ, illius præcipuè cujus tu membrum es, Deo commendato: nec te eorum capiat oblivio quibus obedientiam debes, sive Ecclesiæ præsentis sive Reipublicæ, & sic deinceps pergas orare pro iis, quos vel necessitudo aliqua tibi conjunxit, vel sua necessitas precibus tuis opitulandos esse monet. Tandem si qua in pauperes fiat erogatio (quæ eo tempore fieri semper debet) fac liberalis sis pro facultatibus; aut si aliorum incuriâ nulla sit Collectio, tu tamen privatim in pauperum fratrum subsidium eleemosynam seponas, & sepositam in eum usum largiri nè obliviscaris, quàm primùm se opportunitas obtulerit. Hæc omnia eo ordine fiant, ut communicantibus aliis absolvantur, quo melius sequentibus administrationem cœnæ precibus publicis vaces, quibus summâ cum animi devotione te attendere oportet; hoc sufficiat dixisse de modo nos gerendi inter communicandum.

30. Restat denique ut quid post communicationem agendum sit exponam. Quod immediatè agendum, hoc est: statim ut te domum à cœtu recepisti, Deo iterum offerro Sacrificium laudis ob pretiosâ sacro illo in Sacramento accepta beneficia, eumque humillimè obsecra ut spiritûs sancti perpetuo te auxilio dignetur, quò possis omnia obedientiæ Vota quæ fecisti adimplere: & contra istas

à Communi-
catione.

temptationes præcipuè gratiam subministret ora, unde maxima tibi impendunt pericula; sive hæc ab habitu aliquo priori, sive à naturæ propensione in peccatum aliquod nascantur.

*Ne te statim
tradas rebus
mundanis.*

31. Deinde, hoc peracto, ne te statim curis & negotiis sæcularibus tradas. Sed totum illum diem, aut in meditatione, aut oratione, aut lectione, aut piis colloquiis; aut id genus exercitiis, quibus sacra corde accensa flamma foveatur, absumas. Cum te postea ad opera quotidiana professio tuo vocet, sic te ad ea conseras, ut memineris interim, restare tibi majus opus moliendum; i. e. promissa illa omnia quæ Deo fecisti persolvere: quibuscunque igitur externis licet distinearis negotiis, hoc semper animo intendas, & minutissimas propositi tui partes fac memoriâ teneas, ut cum ad priora peccata solliciteris, statim subeat hoc esse quod voto solenni abdicasti, & fac memineris quanto te reatu pollueris, si in votum hoc impingas, & quàm horrendo te ipsum malo affeceris. Cum enim Communicasti, Fœdus iniisti cum Deo, Fœdus inquam amicitiae & benevolentiae. Et quâmdiu in gratiâ apud Deum esse pergas, in tuto es, ab omni aut Hominum aut Dæmonum injuria securus; ut enim inquit Apostolus, *Rom. 8. 31. Si Deus pro nobis, quis contra nos?* At si fœdus hoc violes (quod sanè facis, si voluntario alicui peccato succumbis) Dei offensionem incurris, & si totus à tuis partibus staret mundus, parùm hoc contra Deum posset.

*Conscientia
inimica.*

32. Imò Inimicum intra pectus tuum habebis Conscientiam tuam, te accusantem & Convitiis perstringentem: & cum se tibi opponant Deus & tua Conscientia, nequis non esse miserrimus in hac vitâ, cui accedat necesse est tremenda judicii in

aliâ

aliâ expectatio; hæc te subeant, cùm te tentationes obsident, easque nequis non censere prædones qui te vellent pace tuâ, Deo, imò animâ ipsâ spoliare. Ideoque has admittere, perinde erit ac siquem hospitio exciperes quem nōsti eo animo te accēdere ut charissima quæq; & pretiosissima tibi furto auferat.

33. Nec te misericordiæ illius fiducia, quam in prioribus peccatis condonandis expertus es, Deum novis injuriis laceßere impellat; nam omisso, quod summum hoc fit scelus & ingratitudo, bonitatem suam, quæ esse debet pœnitentiæ argumentum, in peccati occasionem & incitamentum convertere, omisso hoc inquam, notandum est, quod quò sæpius peccati veniam impetrâsti, eò venia indignior es quia eò gravius peccatum, quod contra majorem misericordiam committitur. Si delinquenti sæpius ignovit Rex aliquis, sæpius in idem scelus relabentem, justitiæ puniendum tradere cogetur, si quo justitiæ studio teneatur; quod hic accadat necesse est: Justus Deus est perinde ac misericors, misericordiæ igitur suæ contemptum atrocius aliquando ulciscatur justitia necesse est. Nec sane aut turpior aut contumeliosior misericordiæ perversio esse potest quam hujus impetrandæ fiducia permotos peccare: unde facile patet peccare ex spe veniæ, nihil aliud esse quam nobismetipsis miserè illudere.

34. Nec te hæc voti præstandi cura aliquot tantum dies, quasi ab eâ statim liber esses, sed per totum vitæ decursum sollicitum habere oportet. Si enim Votum violes, parum refert an citius an serius. Imo forsân major erit ex parte saltem reatus, si serius hoc fit; cùm enim diu in voti observatiōe permansisti, hoc ipso ostendis, rem esse possibilem quam vovisti; ideoque non est infirmitati imputanda violatiō, quasi servare non potuisti, sed perversitati quia noluisti: adde quod consuetudo Chri-

Christianè vivendi, hoc idem facilius reddit: Tota enim sanctitatis difficultas oritur à vitii consuetudine: Ideoque si conciliatæ tibi per consuetudinem sanctitati, ejusque jam penè superatâ difficultate, renuncies postea, hoc eò minùs erit excusationi locus. Fac igitur per totum vitæ spaciū sic tibi invigiles, & peccandi occasiones sic declines, ut ab omni voluntaria Voti violatione immunis sis.

35. Quaquam autem particularis cujusslibet Voti obligatio, ad extremum usque vitæ pertingat, nihilominus Votum sæpiùs repetere expediet, *i. e.* Sacrum hoc Sacramentum sæpiùs decet participare: cū enim hoc instrumentum sit, quo in nos tanta, eaque omni pretio majora, beneficia conferantur; cūque à Christo præcipiatur, hoc faciendum esse in memoriam sui, patet & rationem & officium jubere, ne quam omittamus communicandi opportunitatem.

Ostendi jam quænam ista Reverentia sit quæ erga Deum adhibenda est in hoc Sacramento.

Dies Dominicus IV.

Honos habendus Nomini Dei, & in hunc admissa peccata; quæ sunt Blasphemia, Juramenta supervacua; de Juramento assertorio, promissorio, illicito; de Perjurio, Vanis Juramentis, eorūmq; reatu, &c.

Sect. I.

Postremo, reverentiam numinis arguit *Honos Nomini Divino.*
Honos Nomini Divino exhibitus. Quid

vero sit Nomen Dei colere facile intelligetur, exposito quot modis violatur; quos omnes vitare, erit nomen suum honore habere.

Primo igitur Blasphemiis seu iniquis de Deo sermonibus, (teterrima autem Blasphemiae species est Deum imprecationibus incessere) nomen Dei violatur; nec Sermone tantum

Contra honorem Nominis peccata. Blasphemia.

continetur blasphemia, nec enim opus est mala de Deo ore eloqui, ea vel corde cogitare indigna Deo opinando à Deo cordium scrutatore pro atrocissima contumelia habetur. Est autem alia blasphemiae species quæ in actionibus consistit, i. e. cum ii ipsi qui se servos Dei profitentur; turpi & flagitiosa vitâ Deum & Dominum suum ignominia afficiunt. Ad hanc blasphemiam respexit Apostolus, cum homines alloquens qui legis observatissimum videri voluere, *Rom. 2. 24.* asserat *nomen Dei propter eorum scelera inter gentes blasphemari. i. e. Gentiles malè de Deo sentire adducebantur*

tan-

tanquam scelerum patrono, eò quòd hæc ab illis committi cernebant, qui se Dei servos appellabant.

Secundò, Dei nomen contemptui
Juramentum. habetur jurando. Hoc fit duobus modis, nempe vel falso vel levi & temerario juramento: falsum autem juramentum duplex est, assertorium aut promissorium: Illo rem sic aut aliter factam asserimus, & hanc assertio-

Assertorium. nem juramento confirmamus: nisi tunc veritatem perfectam dictis inesse noverimus, perjurio, hoc est falsi juramenti crimine nos obstringimus. Imò si juramento rem aliquam solummodò dubiam asseram, hoc me perjurii reatu gravat, veram esse rem licèt contigerit: temerè enim juratum est, & quoad meam rei notitiam, pari probabilitate aut vera esse potuit aut falsa: cùm nihil jurare licet, cujus veritas mihi non apertè constat.

2. At præter Assertorium est &
Promissorium. aliud juramenti genus Promissorium dictum. Hoc promissum vel Deo fieri potest, vel homini: cùm Deo fit, votum appellatur, de quo satis supra dictum in capite de Sacramentis: restat dicendum de eo quod homini fit; hoc falsum juramentum esse potest vel tunc cùm juratur vel postea. Cùm juratur falsum est, si vel id quod jurando promissisti præstare nunquam statuas, aut si juramentum sensu planè diverso ab illo quem intelligit is cui fit, suscipias. Cùm enim huc spectat juramentum, ut fidem faciamus hominibus quibus fit, par est ut eorum sensu intelligatur; at si in ipso jurandi tempore sincerè & piè animatus eram, si tamen postea re non præstem, perjurii reus sum.

3. Cùm igitur juramentum naturâ suâ nos obliget, plurimum refert ut ejus materia licita sit, conscientias

scientias aliter miserè illaqueamus, v. c. fac me jurare me aliquem esse interfecturum; si interficiam, homicidii, si non, perjurii reus evado; & sic in necessitatem ex una parte aut alterâ peccandi adducor. At nihil nos arctius implicat hac infelici necessitate, quàm cum duobus juramentis è diametro sibi invicem pugnantibus nos obstringimus; si enim juro me daturum esse cuidam totum meum patrimonium, & postea hoc idem, aut ejus partem, alteri juramento promitto, necesse est juramentum alteri ex illis factum violare, cum utrique præstare impossibile sit. Ad hunc modum in perjurii crimen miserâ necessitate adigor: in has se angustias infelicissimas redigit, quisquis juramentum priori alicui contrarium suscipit: hæc consideratio tantum apud eos qui Deum aut animas suas pretio habent valere debet, ut à pugnantibus rectâ fronte juramentis, tanquam diris animarum suarum laqueis abhorrent. At forsan interrogetur, quid illum agere oportet qui in hoc rerum statu positus est? Respondeo, illum illiciti juramenti verè pœniteat, deinde licito adhæreat: quod unum illum penes est ad culpam resarciendum, seque Dei favoris capacem reddendum.

4. Hoc de Perjurii generibus prælibato pauca lubet adjicere, quæ ostendant quantoperâ hoc peccato Nomen Dei profanetur. In omni juramento, constat Deum testem solenniter ad confirmandum veritatem prolatam; si igitur mendax sit assertio, nequit atrociori injuriâ aut dedecore Deus impeti; hoc enim alterum ex his duobus innuit; aut nos credere Deum nescire an verum an falsum quis profatur (quod quid aliud est quam eum Numine suo exuere, nec minùs irrisioni & fraudi obnoxium quàm rudem aliquem vicinum supponere) aut quod mendacius nostris suffragari velit; prius illum

illum magno illo Attributo Omniscientiâ spoliât : & summum sanè dedecus hoc censendum est, cum majus non sit inter homines opprobrium quàm stolidum aliquem arbitrari & talem cui facile sit verba dare ; hoc tamen videmur de Deo opinari, si hunc pejerantes latere speramus. Posterius magis adhuc nefarium sonat, cum eum supponere mendaciis favere, eum sit in societatem sceleris vocare, nec tantum illum Deitate sua exuere (cum ut Deus mentriatur aut mentienti adstipuletur impossibile sit) sed & in Dæmonem convertere, *hic enim mendax & mendaciorum pater, Jo. 8. 44.* Nec alio sanè opus est argumento ut ostendam Dei nomen summo dedecore temerari pejerando.

5. Siquis de sceleris hujus atrocitate dubitat, animum advertat ad id quod Deus ipse in tertio præcepto super hâc re sanctè affirmet : *non relinquet in pane Jehovah eum qui assumpserit nomen suum in vanum.* Hâc præcepto huic interminatione affixâ & non cæteris, ostendere voluit peccati hujus gravitatem. Et si *Zach. 5.* inspicias, senties magnitudinem supplicii gravitati criminis respondere, deleto non tantum homine sed & familiâ suâ ; ab hoc igitur peccato diligentissimè abstineant qui vel temporalem vel æternam salutem suam diligunt.

Nec tantum perjurio, sed & alio genere juramentorum profanari Dei nomen dixi, vanis nimirum & levibus, quibus scatent adeò familiaria nostra colloquia, quæque à Christo expresse prohibentur, *Mat. 5. 34. Ego verò dico vobis, ne jurate omnino neque per cælum, quia Thronus Dei est, neque per terram quia scabellum est pedum ejus.* Ubi videtis prohibitum esse jurare per meras licèt creaturas, quoniam relatione quâdam Deum contingunt ; quantum igitur scelus est Majestatem divini Nominis temerariis & supervacaneis juramentis proterere ? Peccatum hoc
(nescio

(nescio quibus Satanae artibus) consuetudinis vim auctoritatemque obtinuit, ac suum proinde contagium latius quotidie diffundit; ac meminerimus oportet quod cum ad Dei tribunal sistimur rationem reddituri toties temere profanati & desecrati Nominis sui, in criminis excusationem non proderit dicere sic mos obtinuit: in criminis potius augmentum cedit quod pessimum istum morem, quem oportuit pro viribus repressisse & abrogasse, exemplo nostro confirmavimus.

6. Quicquid de hoc peccato sentiat profanum hoc saeculum, atrocis sane naturae crimen est: nam praeterquam quod manifesta violatio praeccepti salvatoris est; primo contemptum arguit & vilipendium Dei; quotiescunque juratur, toties ad Deum tanquam dictorum testem & iudicem provocatur; cum igitur tanta sit Numinis Majestas, deceret non nisi de rebus maximi momenti, scilicet ad gloriam Dei, aut ingens aliquod bonum humani generis spectantibus, ad illum provocare: At cum familiari colloquio juramenta temere admiscemus, contrarium prorsus agimus, & res quaelibet levissima licet & ludicra in juramenti materiam cedit; imò saepe res vanas & ridiculas quas vel profari prudentem virum dedeceret, repetitis juramentis confirmant homines. An non summa haec Dei contumelia illum solenni ritu iudicem constituere in rebus tam ludicris, tam putidis? Deus magnus mundi Imperator est, Rex autem quanquam in re gravissimâ accessu subditos non prohibet, summam nihilominus sui contumeliam arbitraretur, si ad se in ludicris puerorum certaminibus tanquam iudicem provocaretur; mehercle plurima sunt quibus Deum iudicem adhibemus non majoris momenti, quod ostendit nos de Deo tam reverenter ac decet non opinari.

7. Secundò, Hæc jurandi consuetudo facilem perjurio aditum præbet; quisquis enim crebris juramentis ea sibi familiaria reddidit, hic ita comparatus est ut sanctissima juramenta consideratione non adhiberè facile suscipiat. Qui enim fieri potest ut qui in horas jurat, jurandi religione aliquà teneatur? at qui nullà tenetur, fortunæ imputandum est, non cautelæ suæ si à perjurio immunis sit. Imò quod amplius est, qui temerè jurat non tantum perjurio obnoxius est cum ab eo solenne juramentum exigitur, sed verisimile est eum sæpius pejerare subitis his in juramentis. Supposito enim hominem inopinanter jurare (quo nihil mitius fingi potest) unde constabit, quòd qui inopinatò jurat, non etiam inopinatò menriatur? At qui utrumque facit, proculdubio perjurus est. Nec diu dubitabit, an sæpius pejerent temerè jurare soliti, quisquis eos propius observabit. Hi enim perinde Deum judicem adhibent rebus veris aut falsis, dubiis aut certis. Nec dubito quin eorum Conscientiæ qui hujus criminis rei sunt, si praxin suam diligenter observarent, huic meæ sententiæ suffragarentur.

8. Hoc ejusmodi peccatum est, cui non adest tentatio quâ permoveamur; nihil in se habet aut voluptatis aut commodi, quorum altero reliqua omnia peccata nobis inescant, at hoc utroque prorsus vacuum est; adeò ut in hoc peccato animarum mercatorem non agat Diabolus prout in aliis; nec enim eas hic vel licitatur, sed nos eas gràtis & sine pretio in manus suas prodimus. Videtur unicam esse quam possint mercedem criminis sperare, *i. e.* ut fidem dictis faciant apud homines, cum dicta juramentis sic confirmant. At hâc spe miserè frustrantur, nemo enim difficilius fidem obtinet quàm qui solet jurare; nec immeritò, nam qui nullà temerandi Nominis Dei, non est verisimile quòd ulla

men-

mentiendi Religione tenetur. Imò quoniam levissimum quodque juramento solent confirmare, non vacat internæ falsitatis suspitione, quam juramento tanquam larvâ celare conantur. Et sic videtis quàm parùm ad hoc valet jurandi consuetudo, ad quod unum conducere credi hanc volunt. Nec enim alia utilitatis species vel fingi potest cui interserviat, ideoque hoc peccatum cum tentatione tum excusatione vacat; maximam enim indicat Dei contumeliam, imò aversionem, cum eum sic lacerare, irritare, nihilo commoti audeamus. Quanquam igitur hujus peccati consuetudo effecit ut pro levi censeatur, procul abest ut aut in se leve sit, aut ut tale à Deo habeatur.

9. Quotquot igitur in hujus peccati habitum nondum prolapsi sunt, minimis ejus initiis obstare; & quotquot hoc habitu se miseri implicarunt, tempestive se inde expedire nitantur, si animas suas pretio habent: nec objiciat aliquis inveteratum habitum exuendi difficultatem, tanquam diuturnioris moræ in hoc peccato excusationem, sed potius quò diutius huic assuevit, eò citius derelinquat, & nimium ducat tantum moræ in tanto scelere duxisse; at si consuetudinis diuturnitas difficultatem auxit peccatum hoc derelinquendi, eò maturius se operi accingat, nè difficultas tandem in impossibilitatem vertatur, & quò difficilius senserit impræsentiarum opus, eò diligentius & vigilantius media quæ ad hunc habitum extirpandum faciunt, adhibeat oportet, quorum hic aliquot subjungere erit operæ pretium.

10. Primò imprimatur animo atrocitas hujus peccati, nec id pro vulgi opinione æstimet: deinde de gravitate criminis persuasus, serio secum cogitet quanta hoc sibi creat pericula, nimirum Dei in nos inimicitiam concitat, & in eo persistentes, æterno tandem supplicio tradet. Hoc si satis attendetur,

ad nos cohibendum ab hoc scelere satis esset : roga-
rem enim, quisquis impossibilitatem habitum dere-
linquendi causatur, si certus esset se collo suspen-
sum iri cum proximè juraret, an non à jurando me-
tu hoc deterreretur? Credere nequeo, esse aliquem
mentis compotem qui tam parum sui potens sit, ut
percutsus hoc terrore à jurando non abstineret : &
sanè tanto gravius est supplicium inferni quàm pa-
tibili, ut illius quàm hujus metu efficacius nos com-
moveri æquum est. At dubitandum est, quòd aut
homines non firmè credunt se ob hoc peccatum
damnatosiri, aut si credant, damnationem tanquam
rem remotissimam intuentur, ideòque hanc parùm
moventur ; at utrumque rationi repugnat. Quod
ad primum attinet, quisquis in voluntario aliquo
peccato persistit, tamdiu est in statu damnationis ;
ideòque qui in hoc peccato persistit, ad hanc se con-
ditionem reducat necesse est. Quod ad secundum
attinet, verisimile est falli sic sentientem : quis e-
nim novit an mors illi cœlitus incutiatur, etiam dum
juramentum faucibus hæret ? aut si de hoc ei præ-
stari posset, æterna damnatio tremenda satis est,
quâcunque licèt temporis distantia remota.

Veracitas. 11. Secundo, Veritatem perfectis-
simam dictis omnibus cole ; ut affir-
manti solummodo omnes assentian-
tur, nec opus sit juramento ad fidem faciendam, qui
unicui color aut prætextus jurandi est.

Occasiones vitanda. 12. Tertiò, Observare decet quid
est quo facile in hoc peccatum per-
traheris, vinum aut ira, sodales aut
aliorum exempla ; & si peccatum
reverà statuis derelinquere, has peccandi occasiones
vitare oportet.

13. Quartò, Fac animam imbuas
 Numinis Reverentiâ, quæ si in ha- *Reverentia*
 bitum convalescat, facile expellet *Numinis.*
 consuetudinem profanandi nomen
 suum; affuescas igitur teipsum numen revereri &
 præsertim nomen ejus reverenter habere, adeò ut
 proferre sine cordis aliquâ in eum elevatione nefas
 sit. In familiari colloquio siquando nomen suum
 proferre convenit, hoc ipsum tibi sursum cogitati-
 ones evocandi occasionem præbeat, & neutiquam
 nomen suum diverbiis & otioso garritu usurpetur:
 Si hanc nudæ Nominis sui mentioni reverentiam te
 affuescias exhibere, magnum erit contra Nominis
 sui profanationem præsidium.

14. Quintò, Teipsum diligenter
 observa, nè linguâ tuâ sic offendas; *Vigilantia.*
 sine hac observatione reliqua nostra
 media parùm proderunt. Medium
 ultimum est Oratio, quæ conatibus *Oratio.*
 reliquis adjicienda est: Deum ora
 ardentè, ut tibi vires suppeditet, quibus adjutus
 malam hanc consuetudinem possis expugnare, dic
 cum *Psalmistâ. Compose, Jehovah, observa os meum,*
custodiens moderare quicquid efferunt labia mea:
 Si hæc vitii hujus extirpandi media sincerè & dili-
 genter adhibes, Deum tibi non defuturum pro cer-
 to statuas. Eò prolixior fui in hoc argumento quia
 passim jam invaluit hic morbus; Deus ex mileri-
 cordia summa, reos omnes vero sensu gravitatis
 peccati hujus afficiat.

15. Ex his variis nomen divinum
 profanandi modis, facile est inferre *Quid sit No-*
 quomodo sanctificandum sit, viz. *men Dei san-*
 strictâ ab his omnibus abstinentiâ, *ctificare.*
 eaque in timore & reverentiâ istius
 verendi nominis, quod magnum, mirabile & sanctum
 est,

est, Ps. 99. 3. fundatâ. Differui jam de variis partibus magni illius officii Deum Honorandi.

Dies Dominicus V.

De Adoratione debita Deo. De Oratione ejusque variis partibus. De publicis precibus in Templo, in Familiâ. De precibus privatis. De Pœnitentiâ, &c. De Jejunio.

Sect. I.

Adoratio.

Octavum erga Deum officium est Adoratio: Hoc magnum illud officium est,

quo potissimum Deitatem agnoscimus, cum Adoratio unius Dei propria sit; ideoque hoc magni momenti officium censendum est. Et primo ab animabus nostris, deinde corporibus perficiendum est. Animæ est Orare. Orare est Deum alloqui, cujus officii partes variæ sunt pro diversitate rerum de quibus loquimur.

Oratio.

2. Prima pars est confessio, i. e. agnitio peccatorum coram Deo; hæc vel generalis vel particularis est. Generalis, cum tantum in genere fateamur, nos esse peccatores; particularis, cum varias species aut actus peccatorum nostrorum enumeramus: prior semper partem constituat precum nostrarum solennium sive publicarum sive domesticarum; posterior privatarum;

vatarum; & in his quò frequentius adhibetur, eò melius. Imò quotidianis precibus privatis peccatorum atrocissima & foedissima aliquot jamdiu licet admissa recensere decebit: æquum enim est ut hæc nunquam satis agnita aut desleta arbitremur. Hæc contritio semper debet confessionem comitari; oportet intimè conteri & compungi de peccatis quæ confitemur, nostramque indignitatem in his admit-tendis ex animis agnoscere: nec enim huc spectat Confessio, ut Deus de peccatis nostris quæ penitius quàm nos ipsi perspecta habet, certior fiat, sed ut nos ipsi humiliemur, itaque nisi ad hoc contulerit Confessio, irritò fieri censendum est.

3. Secunda pars orationis est Pe-
titio, i. e. ea precibus à Deo postu-

Petitio.

lare quæ necessitatibus vel corporis
vel animæ inserviant. Pro animabus
primò petenda est peccatis venia, id-

*Pro Anima-
bus.*

que propter Jesum Christum qui ad
hanc nobis obtinendam sanguinem suum fudit; de-
inde gratia & auxilium spiritus sancti, cujus ope
peccata relinquere, Deoque per omnia parere vale-
amus. Hic etiam opus erit figillatim omnes à Deo
virtutes petere, ut Fidem, Amorem, Zelum, Puri-
tatem, Pœnitentiam, at eas præcipuè quibus te
maximè egere sentis: Ideoque quid tibi opus sit,
explorato: Si superbus sis, Humilitatem potissi-
mum impetrare precibus à Deo contende; si libidi-
nosus, Castitatem, & sic reliquas deinde gratias
prout tibi opus esse compertum sit. In his omnibus
quæ ad animam spectant ardentissimis votis & max-
imè importunis insta: nec te repelli patiaris, nec
statim non impetrato quod contendis desistas. Diu
licet gratiam aliquam à Deo contendisti necdum
impetrasti, ne fariscat animus nec te tædeat orandi,
sed diligenter potius in causam inquire, unde sic

quod successu suo careant preces tuæ; vide nè ipse tuis precibus obstes. Forſan Deum rogas ut tibi ſuppetias ferat contra peccatum aliquod, nec tamen ipſe ad pugnam te accingis, nec illius impetum ſuſtines, ſed te ei quoties ſe coram ſiſtit, dedis, imò ei obviam prodis, & te conſultò obijcis in occurſum omnium tentationum: hoc ſi ita ſit, mirandum non eſt, ſi fructu vota careant, cùm quòd non ſuccedant ipſe in cauſa ſis: fac hunc errorem corrigas, & quod tui eſt officii ſincerè peragas, nec Deum tibi deſuturum timeas.

Pro Corporibus.

4. Secundò, Deum etiam pro corporibus invocare decet: *i. e.* ea Deum poſcere quibus ad vitæ uſum, dum hîc agimus, opus eſt; idque pro modulo & meſura qua viſum erit ſapientiæ ſuæ: nec enim nobis licet res ex cupiditate noſtra metientibus, aut opulentiam iſtam aut potentiam, quantum forſan vanitate inflata corda noſtra concupiſcunt; à Deo petere; ſed illum rerum externarum ſtatum, quem ipſe ad magnas illas vitæ hujus fines, Dei gloriam & animarum ſalutem promovendas, maxime idoneum ſenſerit.

Deprecatio.

5. Tertia pars Orationis eſt Deprecatio, hoc eſt Deum obſecrare ut malum aliquod à nobis avertat. Malum autem duplex, vel malum culpæ vel malum pænæ: contra malum culpæ poſſiſſimum obnixis precibus à Deo contendendum eſt, ut nos dignetur ſpiritus ſui robore à lapſu tutari: & ſi quibus addictiorem te peccatis noveris, Deum ardentius ora, ut te ab his præſtet immunem: hoc quotidie agendum eſt, at tunc præcipue cùm inſtanti tentatione labendi periculo magis obnoxii ſumus: hic opus eſt à Sancti Petri vocem prorumpere cùm cæpit demergi, *Serva Domine aut peris*, humillime Deum ob-

obsecrantes ut aut tentationem auferat, aut nos ad eam oppugnandam spiritu suo communiat, quorum neutrum nos penes sit.

6. Secundò, Contra malum pœnæ & præcipuè spiritualis, veluti iram Dei, Gratiae suæ ablationem, & Æternam perditionem orandum est. Contra hæc precantibus ut nimis fervida sit oratio, fieri nequit. At contra pœnas temporales, i. e. externas calamitates precantibus moderandus est orationis æstus, nostram voluntati Divinæ, ad exemplum salvatoris nostri subjiendo, *Mat. 26. 39. Non quod ego volo, sed quod tu.*

7. Quarta pars orationis est Intercessio, i. e. pro aliis precatio; pro omnibus in genere intercedendum est, ignotis pariter ac notis, at pro iis præcipuè quibus Relationis alicujus vinculo jungimur, sive publicæ, veluti pro Magistratu seu Sæculari seu Ecclesiastico, sive privatae, veluti pro Parentibus, Maritis, Uxoribus, Liberis, Amicis, &c. Intercedendum etiam est pro omnibus in adversis positis, & pro iis particulatim, quorum nobis innotuit calamitas. Imò pro iis orandum est qui nos injuriâ affecerunt, *qui nobis infesti sunt & persequuntur*, hoc enim totidem verbis à Christo præcipitur, *Mat. 5. 44.* cuius præclarum edidit exemplum Christus, cum pro se crucifigentibus oravit, *Pater remitte eis, Lu. 23. 34.* Pro his omnibus orandum est, & ea illis à Deo bona petenda, quæ nos nobis ipsis petimus, nimirum orandus est Deus, ut illos pro diversis eorum officiis & occupationibus, bonorum omnium spiritualium perinde ac temporalium copia locupletare, & omne malum sive pœnæ sive culpæ ab iis depellere dignetur.

*Gratiarum
actio.*

8. Quinta pars Orationis est Gratiarum Actio, i. e. Divinam misericordiam, sive in nosmetipsos, sive in eos qui nos proxime contingunt, sive in Ecclesiam & gentem quarum membra sumus; seu postremo, in totum genus humanum, laudibus & benedictionibus celebrare oportet. Divina autem misericordia vel in beneficiis spiritualibus vel temporalibus conferendis elucet. Inter Spiritualia, primo in loco numeranda sunt, quæ ad omnes in genere spectant, veluti donatio Filii sui, missio spiritus sui, & media omnia quibus hominem peccatorem ad meliorem frugem revocare conatus est. Secundo, ea quæ in nos speciatim contulit, veluti quod nati intra gremium Ecclesiæ, & Christiana Religione instituti, in participationem pretiosorum istorum munerum verbi sui & Sacramentorum admittimur; & consequenter nobis nihil in id aut operæ aut curæ conferentibus, media æternæ salutis adipiscendæ obvenerunt. Et præter hæc omnia, nemo est qui non alias spirituales misericordias à Deo accepit.

Spirituales

Misericordia,

9. Veluti primò, summa in nos patientiâ & longanimitate usus pœnitentiam nostram expectavit, & ideo nos non sustulit è medio ipsis in peccatis. Secundo, His accensendæ sunt vocationes & invitationes Divinæ ad pœnitentiam, non tantum externæ, ministerio verbi, sed & internæ, arcano impulsu spiritus. Si hæ vocationes in te fortitæ sunt effectum, sic ut profanam aut mundanam vivendi rationem in Christianam commutasti, quanta tibi agnoscendi & celebrandi divinam bonitatem necessitas incumbit, cum ei beneficiorum maximum acceptum referas?

10. Gratiae etiam agenda sunt pro misericordiis temporalibus, sive ad *Temporales*. rempublicam spectantibus, veluti pro florenti Reipublicae seu Ecclesiae statu, & celeberrimis malorum depulsionibus quibus aut hanc aut illam dignatus est: sive ad rem privatam, veluti pro bonis omnibus huius vitae quibus fruimur, prospera valetudine, amicis, victu, amictu, & id genus; etiam gratias agere oportet, quod nos Deus in singula momenta conservet & tutos clementissimam providentiam praestet à periculis. Commemorandae etiam hic sunt praecipuae quaedam liberationes quibus nos Deus in summo discrimine versantes dignatus est: Impossibile erit singula quae quisque accepit à Deo beneficia, quoniam tum genere tum gradu diversa, commemorare. At pro certo statuamus, quod qui minimum accepit, satis obstringitur ad totam vitam in Dei laudibus transigendam. Operae ergo pretium erit si quisque expensis variis vitae eventibus & in his quae occurrunt, misericordiis, saltem notatu dignioribus, ex his catalogum contexat, quem semper memoriam teneat & grato animo saepius coram Deo recenscat.

11. Haec sunt variae Orationes partes, quae singulae & publice & privatim adhibendae sunt; publice in *Publica Prae-*ces in Ecclesia. Templo, ubi coeunt omnes ut praeces in commune fundant, quae ad communem utilitatem spectant; & in his (ubi tales sunt praeces quales oportet) assiduos esse decet, cum specialis benedictio unitis fidelium precibus promittatur; quique sine causa ab his publicis precibus abest, se ab Ecclesiae corpore abscindit; quae res tam tristis & calamitosa semper habita est, quod gravius supplicium scelestissimo potuisse infligi praesules Ecclesiae non putarunt; quantae igitur est insaniae hoc sibi ipsis infligere?

In Familia.

12. Altera species publicæ orationis est ea, quæ in Familia usurpatur: Ubi tota domus conjunctis precibus Deum invocat. His sedulò intendendum est, & præcipuè à patre familiâs, cujus est curare ut preces in familiâ suâ peragantur; sui enim officii est liberorum & servorum suorum animabus non aliter ac corporibus quotidiani pabuli suppeditatione consulere. Nec igitur infimus de plebe, si pater familiâs sit, ab hoc munere obeundo excusandus est, si aut ipse, aut aliquis è familiâ, literas nòrit, preces legat licet è libro aliquo pio desumptas, si è libro Precum Communium ab Ecclesia usurpato, sapienter elegit; si nemo literas novit, opus erit ut formulam aliquam Orationis memoriter teneat, quam decebit in familiâ recitari; cui usui maximè idoneæ sunt preces aliquot Ecclesiæ, utpote quæ ob brevitatem minus molestæ sint futuræ memoriæ, & ob pondus & gravitatem majori usui: at quemcunque precum delectum faciant patres familiarum, curent aliquas saltem offerri; nec audeat aliquis, Christianum se professus, Gentili adeò more familiam suam gubernare, ut Deum quotidie ab ea non curet invocari: curante autem ex officio patre familiâs ut preces sint, domestici quod suum est officium faciant, nec eorum aliquis opportunitatem hanc negligat, sed assidue devotèque precibus his intersit.

Privata Oratio.

13. Privata Oratio ea est quam quis ab hominum cœtu subductus fundit, in quâ pro necessitatibus nostris in rebus particularibus diutiùs immorari licet quàm in publico cœtu expedit: privatae autem preces publicarum obtentu contemnendæ aut negligendæ non sunt, utràsque enim Deus exigit, nec vult has in illarum vicem substitui, aut econtra. Præterea quisquis in precibus publicis

affi-

assiduus, privatas negligit, metuendum est nè hominum potius quàm Dei laudem aucupetur; contra quod jubet Salvator noster, *Mat. 6.* qui ad privatas has preces hortatur, *precare patrem tuum in occulto*, à quo uno præmium, non à frivolis hominum laudibus sperare licet.

14. Nec tantum preces privatas non negligere, sed iis etiam crebro vacare oportet, bis saltem quotidie, *Precum tempora.* scilicet mane & vespere: necesse enim est opera nostra omnia & auspicari & claudere, Deum invocantes, idque sive quod Deo sive quod nobismet ipsis debetur officium intuemur; nec enim aut fortunati aut tuti esse possimus nisi sub illius tutelâ: ideoque noctis aut diei pericula nisi prius implorato illius præsidio adire, tremendæ esset temeritatis. Quot præterea vicibus huic officio incumbendum sit, aut ex nostro otio aut negotio decernendum est: per negotium nollem illud intelligi quod sibi inaniter creant homines, sed vocationis suæ necessaria opera, quibus adeo aliqui distinentur, ut parum supersit temporis ad solennes & statas preces. At hos etiam decebit, aliquoties in die, brevibus orationculis corda sua in cœlos erigere etiam dum operi instant. Ratio autem dicat ut illi plus temporis huic officio impendant, quibus plus otii est. Nec ausit qui voluptatibus imò forsan peccatis vacat, negare se precibus posse vacare; adnitatur potius quam olim fecit jacturam temporis sarcire, plus imposterum huic officio impendendo. Et sanè officii hujus utilitatem ponderantibus nihil sapientius videretur quam non minus crebro in eo versari, quam nunc raro solemus. *Hujus officii utilitas.*

15. Primò enim, Summus hic Honos judicandus est quod familiari

Honor.

no-

nostri alloquio tam facile pateat cœli Numen. Si quem è subditis suis infimum in liberum & familiare colloquium Rex admitteret, summus hoc honos haberetur, qui proximorum in eum invidiam conflaret antea licet contemptui habitum; nec dubitandum est quin tantæ dignationis occasiones hic avidè captaret. At hoc prorsus nihil est honori quod nos dignatur Rex Regum, dum ad familiaritatem & conversationem sui non tantum nos admittit, sed vocat, hortatur collatum; quantò igitur ad hanc proniores esse nos oportet?

*Orationis
Utilitas.*

16. Secundò, Tanta est Orationis utilitas quantam animo capere non possumus, hoc enim instrumentò bona omnia sive temporalia sive spiritualia è cœlis deducuntur. Nulla est oratio quæ si conditionibus adesse debitis non destituatur, benedictionem aliquam à Deo non impetret, juxta illud Sapientis, *Ecclus. 35. 17. Oratio humilis penetrat nubes, nec redibit donec ad eam respiciat Altissimus.* Fœlicem censes, cui unum medium suppetet, quo omnia quibus sibi opus esset, compareret, quanquam non sine summo labore & multâ operâ; fœlix ille tu possis fieri si velis; Oratio medium efficacissimum est. quo si non omnia quorum te indigum arbitraris, saltem omnia quibus re verâ indiges, i. e. omnia quæ tibi usui fore Deus noverit, certò certius consequaris. Quantamcunque igitur carni lassitudinem Oratio afferat, cum à Divinâ beneficentiâ in singula pene momenta egestas te tua aliquid flagitare cogit, summæ esset hoc dementiæ, Orationem, unicum & certissimum egestatis subsidium, præ lassitudine negligere.

*Orationis
Jucunditas.*

17. At Tertiò, tantum abest ut naturâ suâ molestum sit hoc officium, quòd jucundum admodum est; feli-

felicitatis fons & origo Deus est, & à dextrâ suâ sunt voluptates in aeternum, Ps. 16. 11. Quò igitur ei propiores, eò foeliciores evadamus necesse est, cum ex hac propinquitate cœli gaudia nascantur; at non datur hic vitam agentibus, Deo aliâ ullâ ratione magis appropinquare, quàm oratione; sequitur igitur ut hæc ex se apta sit ad jucunditatem & voluptatem pariendam: si contrarium experimur, hoc cordis corruptioni imputandum, cui (quod palato vitiato solet evenire) suavissimi cibi non sapiunt. Jucundum sanè Oratio officium est, at etiam spirituale; si igitur cor carneum sit: si aut voluptates carnis aut fæces mundi, voluptatibus spiritûs inimicas inhiet ficiat, mirandum non est si nihil voluptatis ex oratione percipis, si *Israelitarum* instar, contemptâ Manâ, ollas *Aegypti* avidè appetis. Si igitur officium hoc exequenti tædium tibi sentis obrepere, tibi metuas, cor munda & expurga ab amore peccati, & ad spiritualem & cœlestem statum evehere conare, & statim senties molestiâ omni vacuum, in gratam & jucundam exercitationem, hanc commutari. Interim difficultatem officii nè querere, sed cordis durtiem.

*Carnalitas h-
na causa lassitudinis in O-
ratione.*

18. Secundò, tædium oritur ex orationis desuetudine. Plurima sunt nôsti quæ principio difficilia videntur, quæ tamen aliquamdiu his assueti jucundissima fiant. Si hic animæ tuæ status sit, in promptu remedium est, hoc est orationi magis assuescere, hinc (ut vides) hortationi de precandi frequentia nova vis accedit.

*Desuetudo
causa altera.*

19. At non tantum quoties, sed etiam quàm bene oratur videndum est; ut autem bene oretur, spectan-

*Orationis
Conditiones.*

*Licitorum
Petitio.*

Fides.

Humilitas.

Attentio.

est, primò, Precum materia, & curandum nè quid illicitum petamus, veluti pœnas in inimicos. Secundò, conditiones precum spectandæ: hoc est primò ut Fidem adjunctam habeant; credendum est, ex voluntate divinâ rogantibus, Deum aut petita largiturum, aut quod magis è re nostrâ fore judicaverit. Secundò, Humilitatem; fatendum est nos iis bonis quæ petimus prorsus indignos esse, ideòque nec ea nostri sed Christi meritis fretos petere. Tertiò, Attentionem; animum in hoc quod agimus intendere oportet, nec patiendum est, ut mens aliarum rerum cogitatione distrahatur. Dixi in principio orationem esse Animarum opus, sin autem mens aliò evagetur, linguæ tantum & labiorum opus fit, nec aliud apud Deum audit, quàm futis loquacitas, & consequenter nunquam nobis benedictionem impetrabit, sed potius quod *Jacob* Matrem monuit, *Gen. 27. 12. adducit super nos maledictionem non benedictionem.* Est enim cultus Divini partis solennioris officii simulatione profanatio, cum nil aliud sit, quàm ei labiis nostris appropinquare absenti procul corde; & tremendam cupus in conspectu prodimus majestatem, vilipendere, contemnere. Quod ad nos attinet, extremæ est dementiæ, nos Deum accedentes de re gravissima animas nimirum & corpora nostra tam intime spectanti cum eo acturos, negotii medio in sermone oblitos, res leviculas, quas vel imaginatio nostra, vel Diabolus, cujus est hic nobis negotium faceßere, suggerat, sectari. Perinde hoc foret ac si Reus, & supplex ad Regis pedes advolutus ut sceleris sui pœnas deprecetur, conspectam inter supplicandum pa-

papilionem, abruptâ in medio supplicatione, cursu sequeretur; an non perditum hunc homuncionem Principis clementiâ prorsus indignum censes? minori sanè ratione speramus ut illis Deus precibus aurem admoveat & annuat, quibus mens nostra abest.

20. Contra hanc cogitationum dispersionem, quoniam ad eam tam proclives naturâ sumus, multùm refert, ut animus diligenter muniat; in quem finem utile erit, precaturi animo, reverentiam Majestatis, quam aditurus est, imprimi, ut in suo conspectu ineptire aut nugari non audeat. Secundò, Rerum quas petimus gravitatem expendere decet, quarum ejusmodi aliquæ sunt, quibus non impetratis, omnium creaturarum miserimæ sumus; avertit autem Numinis attentionem hæc mentis nostræ aberratio. Tertiò, in hunc finem implorandum est Dei auxilium: ideòque prima hæc sit Orationis petitio, ut Deus animum nostrum attentum reddere dignetur.

*Evagationis
remedia.*

*Consideratio
Divina
Majestatis.*

*Necessitates
nostræ.*

*Implorandum
Dei auxilium.*

21. Ultimò, animum tuum custodiis vigiliisque munito, ut insultantes procul inde arceantur leves cogitationes, aut si quæ irrepserint, abjecta omni vel unius momenti cunctatione, nec sine indignatione, exturbentur, harumque venia à Deo poscenda est: si his sincere & strenue hoc modo oppugnas, aut Deus vires suppeditabit, ut aliquo saltem gradu victor evadas, aut his clementer ignoscet si summâ diligentia adhibita præcludi nequeunt. At si nostrâ negligentia intromitti contigerit, neutrum à Deo sperandum, manente scil. hac negligentia.

Vigilias agere.

22. Quar-

Fervor.

22. Quarto, Preces nostræ adjunctam habeant animi Fervorem; nec enim sufficit eò usque attentos esse, ut quæ à nobis dicta sint teneamus, sed maximo fervore & devotione accendi animos oportet, idque pro variis Orationis partibus quas supra recensui. Frigidâ & exanimi prece non commovetur Deus, nec enim huiusmodi prece flectitur homo: si quis mendicus nos stipem tam oscitanter aut contemptim rogaret, ac si perinde haberet an ullam acciperet an non; hunc aut egestate parùm pressum, aut superbiam multum inflatum censentes, huiusmodi precibus inexpugnabiles essemus: quantæ igitur stoliditatis est sperare Deum ea quæ vili stipe infinite pretiosiora sunt, ignavis & torpentibus precibus concessurum esse: Eadem est ratio laudum & gratiarum actionis quæ Deo grata esse nequeunt, nisi ab animo vero beneficiorum suorum sensu affecto profecta, cum nihil alioquin in se præter inanem umbram & externam venerationis speciem contineant, ac proinde Deo non labia tantum nostra sed & corda efflagitanti placere non possunt: quod idem de cæteris Orationis partibus ausim affirmare. Precaturus igitur, fac anima vehementissimo, si fieri potest, desiderio & fervore inflammetur: quod quoniam propriis viribus efficere non possis, sedulo orandus est Deus ut animum cœlesti Devotionis flammâ accendat, quam impetratam vide nē voluntario quopiam peccato extinguas, aut neglectam nec in usum adhibitam deflagrare sinas.

23. Quinto, Adjunctam habeant preces nostræ puritatem, purgandam volo mentem ab omni peccatorum amore; hæc sanè Apostoli mens est, cum 1. *Tim. 2. 8.* jubet *puras manus in oratione attolli*; ubi purgationis hujus exemplum ponit in certâ peccatorum

Puritas.

torum

torum specie, irâ nimirum & disceptatione; ubi per disceptationem, lites istæ & contentiones inimicæ, hominibus nimis usitatæ, intelliguntur; quas qui corde suo fovet, aut aliud quodcunque peccatum, hic sanè puras manus, quod in hoc officio exigit Deus, attollere nequit, & consequenter preces suæ frequentes. licet & fervidæ parum proderunt, quod *Psalmistâ* monet, *Pf. 66. 18. Si spectâssem ad iniquitatem animo meo, non audivisset Dominus*: & quod pejus est, *Solomon* asserit, Deum has preces non tantum non exaudire sed & abominari, *Prov. 15. 8. Sacrificium improborum abominationi est Jehova*: Nec sanè tristius aliquid nobis evenire potest, quàm ut preces nostræ nobis sint in condemnationem: quod proinde inter funestissimas imprecationes, *Pf. 109. 7.* recensetur. Nè igitur in nos ipsos crudeles tantum in nos mali attrahamus, quod sanè facimus, quoties preces ab impuro corde fundimus.

24. Preces denique nostræ ad rectos fines dirigendæ sunt; idque vel respectu precum ipsarum, vel respectu rerum quas prece petimus. Primò non est orandum ut devotionis opinionem apud homines ineamus, Hypocritarum instar, *Mat. 6. 5.* nec societati tantum aut consuetudini morem gerendi animo; sed primò ut Deum colamus; secundò ut eum, perennem bonorum omnium quæ expectamus fontem esse agnoscamus; & tertio ut egestatis aut nostræ aut aliorum levamen impetremus. Respectu rerum quas prece petimus, cavendum est nequid mali in his petendis, nobis propositum sit; non est rogandum ut in libidines nostras absumatur, *Ja. 4. 3.* Quod faciunt qui opulentiam petunt, ut in luxu & intemperantiâ vitam ducant; & potentiam, quâ possint inimicis suis nocere, & id genus: At in omnibus primò &

Ad rectos fines dirigatur oratio.

præcipue spectanda est Dei gloria, & deinde nostra & aliorum salus; reliquorum omnium in precibus eatenus ratio videtur habenda, quatenus his promovendis serviant quod quidem non possunt si cupiditatibus explendis infumantur. Exposui jam priorem cultûs divini partem quæ animarum propria est.

*Veneratio
Corporea.*

25. Pars altera, quæ corporum propria est, in demissis & humilibus corporis gestibus, qui & infernam animarum venerationem exprimere apti sunt, & tributî vice à corpore penduntur, consistit. Apostolus enim jubet ut cum corpore Deum veneremur, non minùs quàm cum animabus nostris: & meritò quidem, utrumque enim pariter creavit Deus ac redemit: quandocunque igitur preces coram Deo fundis, fiat summâ cum demissione corporis perinde ac animæ, juxta Psalmistam, *Pf. 95. 6. Venite incurvemus nos & procumbamus, flectamus genua coram Jehovah qui fecit nos.*

Pœnitentia.

26. Nonum erga Deum officium est Pœnitentia: quòd Pœnitentia sit officium erga Deum docemur ab Apostolo, *Act. 20. 21.* ubi de pœnitentiâ loquens eam *conversionem in Deum* appellat. Et jure quidem hanc esse officium erga Deum censetur, cum nullum peccatum perpetratur, quod non illum aut mediâtè aut immediâtè offendant. Quanquam enim peccata sunt, quæ & contra nos & contra proximos fiunt, hæc tamen quoniam à Deo prohibentur, transgressiones legis suæ censenda sunt, ac proinde contra illum.

Quid sit.

Hæc Pœnitentia, ut verbo dicam, nihil aliud est quàm conversio à peccato ad Deum; quæ in peccatorum derelictione, & eorum omnium quæ Deus exigit offici-

officiorum christianorum constanti observatione consistit: tanta est hujus officii necessitas ut asserente Christo, *Lc. 13. 5.* hoc omisso, non possumus non perire, *nisi resipiscatis, omnes similiter peribitis.*

27. Regulas variis hujus officii partibus ritè peragendis inservientes, suprà in præparatione ad Cœnam Domini exposui, quò lectorem remitto, obiter tantùm monendus est, nè officium hoc in præparatione tantùm ad Cœnam Domini præstandum censeat; cùm enim hoc unicum sit contra peccati virus remedium, toties repetendum est, quoties peccata repetimus; hoc est, quotidie. In singulos dies pœnitentia agenda est, de peccatis diei. Quod enim Christus de reliquis malis pronunciat, de hoc etiam verum est; *sufficit diei malum ejus*: Tot sunt cujuslibet diei peccata, quò peculiarem pœnitentiam postulant; quilibet igitur factorum rationem quovis die à seipso exigat.

Tempora huic officio fungendo constituta.

Quotidie.

28. Quod autem in rationibus evenit, ut qui quotidianas impensas in librum referunt, statum nihilominus summæ toti computandæ tempus constituunt, nempe ad finem septimanæ aut mensis: hoc etiam hic usu venire debet, tempus aliquod solenniori nostrî coram Deo, propter peccata non tantùm istius diei, sed etiam totius vitæ, humiliationi, dicare oportet: quod quò frequentius fit, eò melius; quò enim sæpius rationes inimus apud Deum, & debita contracta computamus, eò demissiùs de nobis sentiemus; eoque avidiùs misericordiam sitiemus; quæ duo præcipuæ sunt veniæ impetrandæ conditiones: qui igitur unum septimanæ diem huic exercitio dicabit, animæ suæ saluti

Statis Temporibus.

optimè prospiciet. Siquis autem eo vitæ genere implicetur, quod per necessaria negotia huic operi nequit toties vacare, conetur tamen quantum potest ad hanc frequentiam proximè accedere; & semper meminerit nunquam in re aliquâ seculari tanto cum fructu operam posse poni, quanto in hoc exercitio spirituali: esset igitur rem pessimè administrantis, rebus secularibus hoc posthabito se addicere.

29. Præter hæc stata tempora sunt
Die calamitatis. & alia, pro re natâ, huic officio tempora assignanda; qualia potissimum sunt calamitatis & luctus tempora;

hæc enim tanquam nuntios eò cœlitus missos, ut nos ad hoc officium hortentur, habere convenit; ideoque non est prætermittendum officium, ad quod tam solenni more vocamur, nè iis accenseamur qui *parvi faciunt castigationem Domini, Heb. 12. 5.*

30. Est & aliud pœnitentiæ tempus quod pravâ hominum consuetudine usque ad reliquorum exclusionem obtinuit; mortis horam intelligo. Fateor tempus hoc esse pœnitentiæ repetendæ non incipiendæ idoneum, & extremæ est dementiæ hanc eò usque deferre: nequid enim durius dicam; iis hoc est animam periculis exponere, quibus nemo sanus exponeret res minimi pretii. Interrogare enim quempiam velim, qui pœnitentiam ad mortem usque censeat differendam, unde constat, Deum illi horam ad hoc opus suppeditaturum esse? annon puncto temporis tolli

Periculum differendæ pœnitentiæ.

quotidiè homines cernimus? Quis affirmare auit idem se fatum non manere? Sed secundo finge tardiùs adrepere mortem, suæque hominem appropinquationis morbo præcurrente admonere, forsân monitus non adverter, sed vanâ spe vitæ

vitæ ad extremum usque, quod ægrotis usu venit, se lætabit, & consequenter mors inopinantem opprimeret, lentis licet passibus accedat. At tertio sînge hominem periculi sui certum factum, unde constat se penes fore pœnitere? Pœnitentia est donum Dei, nec ab arbitrio nostro pendet. Solet quidem sæpe Deus, nec immerito, homines gratiam respuentes, monitisque vitæ conversionem & emendationem suadentibus obluctantes deterrere, & duritiei cordis tradere, nec gratiam toties contemptam diutius offerre. At sînge quarto, Deum ex infinitâ patientiâ, gratiam suam pergere offerre; unde tamen tibi constat quod per triginta, quadraginta, imò forsan quinquaginta annos, gratiæ divinæ obluctatus es, exuto repente obluctandi habitu oblatam gratiam amplexurus es? Certum est minùs inesse hodie difficultatis operi huic, quàm erit in posterum.

Sera pœnitentia pericula.

31. Nam primò quò diutius nos peccatum sub jugo tenuit, eò difficilius erit jugum hoc cervicibus excutere. Fateor, si pœnitentia nihil aliud esset quàm à peccati actibus cessatio, huic mortis impendentis hora aptissima foret; tunc enim corpore debilitato, ad peccata plurima perpetranda vires non suppetunt; sed ad pœnitentiam plura requiri, suprâ satis evici, nimirum sincerum peccati odium, & amorem Dei: At probabile non est ut qui per totam vitam peccatum amavit, & sinu exceperit, & ex alterâ parte Deum & virtutem odio habuit, mutatis repente affectibus odio haberet quod amavit peccatum, & virtutem Deumque quem prius odio habuit, amaret.

Consuetudo peccati.

32. Secundo, Ægrotus tot undique ut plurimum doloribus læ-

Dolores corporis,

ceratur, quòd mens concussa & distracta, operam dare pœnitentiæ, prout res exigit, nequit; hæc autem tanti momenti, tantæque difficultatis opus est, quòd omnes animæ facultates, etiam cùm viget, sibi vendicat.

*Simulationis
periculum.*

33. Expende difficultates quibus- cum tunc temporis luctandum est, & dic num spes ulla sit, te tunc illud effecturum esse, à quo jam cùm minori opere fieri potest, refugis? At tertio majus adhuc superest periculum, nè pœnitentia ad quam mors adigit vera non sit; hic enim ad pœnitentiam, te inferni tantum formidine compelli patet: à quâ quanquam pœnitentiam inchoare licet quando ad eam perficiendam tempus suppetit, imperfecta tamen & tantum hoc modo inchoata pœnitentia, ad salutem prodesse non potest. Hujus generis esse plerumque pœnitentiam, quæ morte impendente agitur, probabile nimis est, quod exhinc patet, quia plurimi qui appropinquante, ut creditum est, morte, pœnitere visi sunt, restituta valetudine vitiis non minus, forsan effusius quàm antea indulserunt: quod liquidò ostendit veram in illis mutationem non fuisse effectam: ideoque si fictâ tantum pœnitentiâ expirassent, Deum qui corda scrutatur, non fuisse simulatam pœnitentiam accepturum. Expendis his omnibus periculis, constat in extremum discrimen animam eum suam adducere, qui constituit non nisi imminente morte respiscere. Nec periculo aliquid demit exemplum furis pœnitentis, *Lu. 23.*

43. quanquam hoc freti tot sine ratione impunitatem sibi pollicentur. Christum adhuc ille ignorabat, quid amplius posset quàm revelatum statim amplecti? Nos ab incunabulis nostris, nobis oblatum, & tantum non obtrusum rejecimus. At dato nullum esse hac in re discrimen, debilis fit spes oportet, quæ uno

uno tantum exemplo suffulciatur, nec alterum sanè totas Scripturas perlegenti occurret: *Israelita* (ut legimus) *Manna de Cælo vescabantur*, at delirare hunc crederemus, qui pari expectato miraculo curam victus quotidiani parandi abjiceret. Nec minori tamen cum ratione, huic quam alteri exemplo inniti licet: Verbis Sapientis concludam, *Eccl. 12. 1. Memento Creatorem in diebus juventutis, priusquam mali dies accedant.*

34. Huic officio Pœnitentiæ meritò adjungendum est Jejunium, conjunguntur enim in Sacris literis; apud *Judeos* solennis dies expiationis jejunio celebrabatur: quod patebit conferenti *Lev. 16. 31. cum Isa. 58. 5.* idque Divino ex instituto. Et apud Prophetas, cum ad pœnitentiam & humiliationem, etiam ad Jejunium vocatur populus, *Joel 2. 12. Quapropter enim nunc dictum Jehovah, convertimini ad me ex toto animo vestro & jejunio, & fletu, & planctu.* Imò tanta cum ratione adjungi humiliationi jejunium videtur, quòd cum illam ageret, non putabat hoc potuisse omitti scelestus *Ahab, 1 Reg. 21. 27.* nec gentiles *Ninevita, Jon. 3. 5.* Nec ab adventu Christi minùs rationi consentaneum aut gratum est, quàm fuit antea, videmus enim hoc ab eo supponi tanquam officium interdum peragendum, cum in eo peragendo ostentationem fugiendam esse admonet, *Mat. 6. 6.* Atque etiam affirmat ritè peractum, non ad hominibus placendum sed Deo, à Deo compensatum iri. Hisce consonat quod jejunia à Sanctis observari passim legimus, *Anna, Lu. 2. 37. colente Deum cum jejunio & precibus.* Ubi notatu dignum est, quòd cultus Dei appellatur, & dignum quod cum precibus conjungatur censetur: primitivi quoque christiani hoc officium frequentissimè colebant. Quanquam autem jejunium humiliationis tempori

maximè proprium sit, non tamen ad hoc tempus sic restringitur, quin etiam alio tempestivè agatur, si quid extraordinarium à Deo petendum sit. Sic cum *Esther* populi sui liberationem ab impendente perniciè meditabatur, ipsa cum omnibus *Judeis* solemnè Jejunium celebrabat, *Esth.* 4. 16. Et sic cum *Paulus* & *Barnabas* constituti sunt Apostoli, orationi Jejunium subjungebatur, *Act.* 13. 3. Quod idem nobis expedit, quodocunque extraordinario Dei consilio, aut auxilio in rebus sive spiritualibus sive temporalibus opus est, preces nimirum nostras jejunio accendere: At tunc præcipuè, cum humiliati-
onis causa aliqua incidit; præterquam enim quòd fervori accendendo inservit, qui nunquam magis necessarius est, quàm cum peccati veniam petimus, ultionis etiam vicem obtinet, quæ præcipua pars poenitentiae habetur, 2 *Cor.* 2. 11.

*Ultionis vi-
cem obtinet.*

Cùm enim quotidiani cibi sustentationem corpori subtrahimus, vindictæ aliquid nobismet ipsis propter priores excessus, aut alia, quorum nos conscientia accusat, peccata infligimus: Quod illius indignationis quam in seipsum concipere peccatorem unumquemque oportet, proprium effectum est. Qui autem ad eò sui indulgens est quòd adduci nequit ut ab una refectione in castigationem errorum abstineat, non videtur ob admissa peccata sibi admodum irasci, & consequenter indignatione istà quam Apostolus loco citato tanquam poenitentiae partem constituit, destituitur.

*Ultio hæc
Deo accepta.*

35. Nec dubitandum quin acceptissima sit Deo ultio de peccatis sumpta, non tamen putandum est hæc aut alio quocunque facto nostro scelera nostra posse expiari, hoc nihil aliud quàm Christi

Christi sanguis efficere potest; in hoc igitur non operibus nostris quibuscunque spes nostra veniæ fundatur: quum autem sanguinis istius beneficia nemo participabit, nisi pœnitentes; nostrâ non minus interest pœnitentiæ fructus edere, quàm si ex his tantum spes nostra penderet.

*At non pro
peccatorum
expiatione.*

36. Quoties hoc jejunii officium peragendum sit, Sacræ literæ tacent, hoc propria cujusque pietas optimè decernat, pro valetudinis aut circumstantiarum aliarum necessitate; at ut in humiliatione evenit, quò sæpius stata humiliationis tempora redeunt, eò melius; hoc idem in jejunio evenit, quò frequentius eò melius, modò valetudini nostræ aut aliis officiis non obsit; imò forsan jejunium plus temporis humiliationi suppeditet, quàm alioquin obtinere possemus. Sunt enim forsan aliqui, quos sine magno detrimento non patitur vitæ genus per totum diem huic operi vacare; at ut hi illud tempus quod edendo absumeretur, huic impendant, nil prohibet: & sic duplici ratione hujus humiliationem promovebit jejunium, animum enim ad officium extimulabit & tempus suppeditabit.

*Quoties jeju-
nandum.*

37. De primâ jam parte Officii nostri quatenus ad Deum refertur disferui, quæ in hoc consistebat, ut eum pro Deo nostro haberemus: Superest pars alterâ, i. e. aliam non adsciscere, de quâ in quantum prohibet crassam illam Paganorum Idololatriam, cultum idolorum, non opus est prolixum esse; quanquam enim cultus hic olim ubique obtinuit, jam tamen adeò obsolevit, ut non verisimile sit, ullos in quorum manus liber hic perventurus sit, huic addictos esse. Obiter tantum monere juvat, quòd cultu Divino crea-

*Caput alte-
rum officio-
rum erga
Deum.*

creaturam quampiam, five Sanctum, five Angelum, five Christi ipsius imaginem, prosequi, aperta violatio est hujus partis officii nostri in Deum, cum sit id creaturæ tribuere quod Creatori proprium est, ideoque ab hoc sedulo cavendum est.

*Idololatria
interna.*

38. Est & alia Idololatriæ species cui omnes passim addicti sumus; i. e. cum ferventiori Amoris, Metûs, Fiduciæ affectu in creaturam quam Deum ferimur, hoc enim nil aliud est quam hanc creaturam in Deum nobis constituere; nec minùs hæc interna Idololatria Deo zelotypiam accendit, quam externa illa in cultu Idolorum consistens. Potui hic prolixus esse, at quoniam multa ad hæc spectantia obiter attracta sunt sermone præcedente, supervacaneum censeo, ideoque ad alterum *Officiorum* caput quæ ad Nosmetipsos referuntur, progredior.

Dies Dominicus VI.

Officium in Nosmetipsos; de Sobrietate; de Humilitate; de nefaria Superbia naturâ; de vanâ Gloriâ; ejus Periculo, & Stultitiâ, Remediis; de Mansuetudine, &c.

*Officium erga
nosmetipsos.*

Sect. I.

HOC Officium erga nos, Sanctus Paulus loco supracitato ad Tit. 2. 12. hoc uno verbo *Sobriæ* complexus est. Jam per Sobrietatem intelligitur, ut nos intra istos limites, quos Deus nobis præfixit, contineamus. Hujus igitur lo-

ci est. sobrietatis partes enarrare; idque primò respectu animæ, deinde respectu corporis. Animæ sobrietas in debitâ passionum & affectuum moderatione consistit; ad hoc autem plurimæ virtutes requiruntur, quas singulas ordine exponam.

2. Illarum prima est Humilitas, quæ faciliè primatum obtineat. non tantum eo quòd cæteris præstet, sed etiam quòd ad reliquas omnes parandas imprimis conducatur. Cum hæc sit unicum fundamentum, cui reliquæ innitantur. Quisque eas sibi posse sine hac comparari sperat, hic se stulti illius ædificatoris, de quo Christus loquitur, *Lu. 6. 49. Qui domum in arena struxit*, errore implicatum, eventu comprobabit. De Humilitate erga Deum supra disserui, ejusque necessitatem ostendi; superest ut de humilitate quæ ad nos refertur, quæ priori non minus necessaria apparebit, agam.

3. Hæc Humilitas duplex est, primò in hoc consistit, ut humiliter de nobis sentiamus; secundo in hoc, ut hoc idem alii sentiant æquo animo feramus. Harum prior superbiæ opponitur; posterior vanæ gloriæ. Utramque Christianis necessariam esse ostendendum est. Quod ut arbitror faciliè patebit explicatione, primò gravitatis hujus peccati, secundo periculi, tertio vitiorum huic oppositorum.

4. Primò, Quod ad superbiam attinet, ea est hujus peccati atrocitas, quòd Angelos è Coelis deturbavit, ideòque si peccatum poenâ metiamur, non erat tantum primum sed atrocissimum peccatum, quod Diabolus ipse unquam admisit: At atrocitatis hujus peccati clarius argumentum esse nequit, quàm quòd sit Deo maxime invisum; quod non tantum ex hac poena Dæmoni inflictâ, sed plurimis Scripturæ locis apertè constat, *Pro. 16. 5. Abomina-*
tioni

tionem est Jehova omnis altus animo, & cap. 6. ubi rerum multarum quas Deus odit mentio fit, imprimis recensentur oculi elati; sic *Ja. 4. 7. Deus obfistit superbis*; & plurimi sunt alii textus qui eodem spectant, ut Dei infinitum hujus peccati odium ostendant. Quoniam autem Deus qui totus Bonitas est, nihil odit nisi quod malum, facile sequitur, illud esse summè malum quicquid ille summo odio habet.

Periculum.

Nos pertrahit in alia peccata.

5. Secundò, Superbia non est tantum res summè mala sed & periculosissima; primò quòd nos in plurima alia peccata pertrahit, deinde quòd pœnis exponit. Primò in peccata nos pertrahit, in quo hujus & humilitatis repugnantia cernitur; ut enim hæc est virtutum omnium radix, ita illa est vitiorum. Qui enim superbus est, seipsum sibi Deum constituit, ideòque nullis se legibus nisi quas ipse tulit, subjicit. *Improbi*, inquit Psalmista, *in elatione vultus sui Deum non inquirunt*, *Psal. 10. 4.* Ubi vides ex superbiâ nasci Numinis contemptum. Et quum hucusque perventum est, ita animo comparatus est superbus, ut nulla non audeat scelera: Possim exempla proferre in plurimis peccatis particularibus, quæ è superbiâ nascuntur, quatenus primò ira, quam vir sapiens superbiæ effectum censet, *Prov. 21. 24.* eamque *superbam iram* appellat; secundo dissidia & contentio, quas ille iterum superbiæ sobolem censet, *Pro. 13. 10. merâ superbiâ vir edit jurgium*. Et utraque sanè sunt superbiæ germana proles: qui enim arroganter de seipso sentit, multum obsequii & observantiæ ab aliis exigit, ideòque æstuat animo & in jurgia prorumpit quoties hæc omitti ab aliis arbitratur. Infinitum pæne esset fructus omnes amaræ hujus radices commemorare, unum solummodo adjiciam, nimirum quòd superbia nos non tantum plu-

rimis

rimis peccatis reddit obnoxios, sed & ipsa peccata reddit immedicabilia, eò quòd remediorum efficaciæ obstat.

6. Hæc remedia aut à Deo, aut ab homine adhibentur : si à Deo, ne-
Frustratio re-
mediorum.
cessè est ut aut lenitatis & clemen-
tiæ, aut severitatis & supplicii me-
thodum sequatur. Sin autem Deus superbum ad
pœnitentiam perducere lenitate conetur, hic à men-
te divinâ & scopo prorsus aberrans, beneficia om-
nia quibus eum Deus dignatur, virtutis suæ præmia
interpretatur, quo animo quamdiu perstat, non est
cur sibi pœnitentiâ opus esse putet : Sin è contrâ
Deus cum eo acerbius agat, calamitatibus & sup-
pliciis inflictis, hæc in elato animo nil nisi murmu-
ra & odium Dei pariunt, quasi ei injuriam inferret
puniendo. Si spectes remedia ab homine adhibenda,
hæc aut in castigando aut hortando consistunt, ac
verisimile non est, quòd plùs hominis quàm Dei
castigationes effecturæ sint. Qui enim Deum ideo
iniquum censuit, quòd se castigationibus exercuit,
facilius hoc idem censeat de homine. Nec plùs pro-
derunt exhortationis, superbus enim monita omnia
amore licèt & lenitate attemperata tanquam in con-
temptum sui adhibita rejicit. Ideoque tantum abest
ut culpam aut fateatur aut corrigat, quòd monen-
ti convicia facit tanquam curioso & ad reprehensio-
nem proniori. Et propter illud amicitiae præclarissi-
mum maximèque æstimandum officium hunc inter
inimicos numerat; quisquis autem remediis omni-
bus pertinaciter adeò obsistit, in extremo discrimi-
ne versari censendus est.

7. At præter hoc in peccatum in-
cidendi periculum, dixi, aliud sup-
plicii nimirum periculum à superbiâ
nobis impendere; ad cujus confir-

Supplicii
prodit.

mationem

mationem multis non opus est, si Deum ex professo superbi inimicum, eum odisse, ei que obistere, quod liquet ex textu suprâ citato, consideremus. Ideoque dubitari non potest quin poenas ille luiturus sit, cui tam potens se opponit inimicus. At præter hanc generalem hoc concludendi rationem; non abs re erit textus aliquot citare, qui disertis verbis poenas huic peccato interminantur, ut *Pro. 16. 18. Ante contractionem superbia, & ante lapsum alti sunt spiritus: Prov. 16. 5. Abominationi est Jehova omnis altus animo, conjunctis operis non consequitur impunitatem.* Decretum ut videtur immutabile est, irriti sunt conatus omnes superbum tutandi, non enim consequetur impunitatem, quod observatu dignum est in historiâ *Nebuchadnezzaris, Dan. 4.* Qui quanquam regum mundi maximus esset, ob superbiam tamen ab hominum cœtu expulsus, inter pécudes diversari & pasci coactus est. Occurrunt ubique exempla, atrocissimarum poenarum huic peccato, etiam in hac vitâ, inflictarum. At si nullæ hic infligerentur, poenas se evasisse nè existimet superbus, cum acerbissimas sit Deo daturus in mundo futuro. Si enim Deus Angelis non pepercit, sed in inferos detruxit, nemo sibi impunitatem ausit polliceri.

Superbia stultitia.

8. Superest tertio, ut peccati huius stultitiam evincam, quod quò melius possum, opus erit ea considerare de quibus homines solent gloriari, quæ trium generum sunt, aut quæ appellamus bona naturæ, bona fortunæ, aut bona gratiæ.

Bona Natura.

9. Per bona naturæ, intelligo formam, vires, ingenium & id genus; de his animo efferri, extrema stultitiæ est. Primò enim ad errorem

pro-

proclives, nosmetipsos formosos & acutos aestimamus cum nil tale simus; at major stultitia non datur quam de iis quæ non possidemus superbire. Quod in alio perspicuè satis unusquisque cernit, quamquam in seipso nil tale suspicetur, ideoque propriam stultitiam non discernit. Nihil igitur contemptu dignius quam superbus, idemque insipiens, nemo tamen est qui magnam opinionem de sui ingenii acumine imbibit qui non errori huius obnoxius est; proprio enim de nobismetipsis iudicio minime credendum. At secundo, dato à veritate opinionem nostram longè non abesse, quid est in his naturæ dotibus quod justam superbiæ causam præbeat, cum earum nulla sit quam in creaturâ aliquâ perfectiori gradu non licet reperire? Quanto superat albedo Lili & rubor Rosæ, pulcherrimi oris albedinem & ruborem? Quanta est creaturarum multitudo quæ hominem robore & velocitate longè superant? Suntque plura animalia quæ quantum suâ refert plerisque nostrî sapientius agunt, quorum idè exempla sæpius in Scripturis nobis proponuntur: Ab omni igitur ratione alienum est, animo iis de rebus quæ nobis cum bestiis & plantis communia sunt, efferri. At tertio, si harum rerum præstantia nostræ de iis opinioni par esset, caduca tamen sunt & infinitis penè modis aut minuuntur aut corrumpuntur: præclarissimum ingenium phrenesis corrumpet; formam floridissimam, vires firmissimas imminuet morbus, aut saltem senectus: de his igitur superbire tam fragilibus bonis, summæ stultitiæ est; at qualescunque tandem sint hæ dotes, has nobismet ipsis non debemus, nemo jure potest credere se aliquid contulisse ad ingenium aut formam, naturæ dona, sibi comparandum, ideoque nec de iis gloriari decet.

10. Nec minor est stultitia de bonis fortunæ, per quæ opes & honores intelligo, superbire; certissimum enim est nihil hinc veræ excellentiæ possessoribus accedere: ornatûs aliquid & externæ pompæ hæc licet conferant, at nullam hæc in homine mutationem efficiunt. Asinum licet auri sarcinâ oneres, & splendidis ornes phaleris, nihilo tamen nobiliorem bestiam efficies. Secundò, harum rerum incerta est possessio, inopinantibus nobis sæpius evanescunt; qui hodie dives est, cras fieri potest pauper, eoque tunc minûs commiseratione dignus erit, quò magis de opibus suis elatus erat. Tertiò, Dispensatorum tantum jure hæc possidemus, ut in Domini nostri usum expendamus; ideoque de rationibus reddendis potius sollicitos, quàm de acceptis superbos esse oporteret. Hæc denique perinde ac priora nobismet ipsis non debentur; si justè acquiruntur, benedictioni divinæ quæ sola ditat, debentur, *Prov. 10. 22.* si injustè, non est cur de malè partis gloriemur. Ex his omnibus abunde patet superbiæ hujus, quæ secundam velut speciem constituit, stultitia.

11. Tertiò superbia ex bonis *Bona gratia.* Gratia, i. e. virtute aliquâ quâ quis præditus est, nascitur: hic negare non audeo, quin res sint maximi pretii & mundo universo præponendæ, at nihilominus de his efferri multò major est insania, quàm de reliquis; nec ideò tantum quòd hæc bona nobismet ipsis non debentur, cum gratia præ reliquis omnibus immediatè donum Dei sit in nobis operantis, sed ideò præsertim quia superbiâ de gratia conceptâ gratia certissimè amittitur; Deus qui gratiam in humiles confert, hanc superbis auferet. Si enim, ut videre est in Parabola, *Matth. 25. 28.* Talentum ei qui in fœnus non locavit ablatum est, desperandum est ut illi possidendum

dum relinquatur, qui tam malè collocavit; qui tantum abest ut negotiaretur pro domino, quod negotiatus est pro Diabolo. Et ut gratiam quoad futurum amitteret, sic etiam præmium ejus quoad præteritum. Quotcunque enim bona opera aliquis fecit, si de his superbiat; superbia imputabitur ei in condemnationem, at bona opera nunquam commemorabuntur ad remunerationem. Unde evincitur miserimum esse stultitiæ genus de gratia superbire; puerorum hoc est stultitiam imitari, qui ea quibus intentius oblectantur dilacerant: imò nostrâ superatur eorum stultitia; nec enim nos solum rem (cujus precium capere non possumus) amittimus, sed etiam amissionis æternas pœnas daturi sumus, nihil enim est de quo tam rigidè ratio exigetur, quàm de gratiæ abusu in mundo futuro. Et sanè major abusus esse nequit quàm ut in finem ei cui destinata fuit adeò repugnantem perverteretur: datur enim ut nos humiles efficeret non superbos, ut Deum laudibus extolleremus non nosmetipsos.

12. Ex his quæ de hoc peccato dicta sunt, patet ut opinor necessario fugiendum esse: in quem finem *Humilitatis media.* utile erit ea quæ de hoc jamjam dicta sunt expendere, idque tam serio ut non levem aliquam brevemque displicentiam, sed perfectum idemque ab omni reconciliatione abhorrens odium imprimat. Secundo, Cordi tuo invigilare oportet, nequa hujus initia foveat, nè finas hoc proprii meriti imagine pasci, sed nascentes hujusmodi cogitationes errorum aut peccatorum alicujus commemoratione suppressere oportebit; & sic hoc superbiæ initium in humilitatis occasionem commutabis. Tertiò, nè te his, quos te aut stultiore aut deteriore opinaris, conferas, ut inde *Pharisei* instar, *Luc. 16.*

21. ansam arripias teipsum tanquam meliorem laudibus

dibus efferendi. Si comparisonem inire velis, fac in eas cum sapientibus & piis: senties te ab eorum perfectione tantum deficere, quod hoc plurimum conferet ad opinionem tuam de te retundendam. Denique precibus enixè petas, ut hujus peccati gradus minimos extirpare Deus dignaretur, téque in numerum & naturam *pauperum spiritum*, *Matth. 5. 3.* quibus cœli beatitudo promittitur, transcribere.

Vana gloria peccatum. 13. Alterum vitium humilitati oppositum dixi esse vanam gloriam, quæ nihil aliud est quàm vehemens laudis hominum sitis. Ac primò hoc

esse peccatum non opus est alio argumento quàm verbis Servatoris evincere, *Johan. 5. 44.* *Quomodo vos potestis credere quum gloriam alii ab aliis capetis?* unde liquet, non tantum esse peccatum, sed & eam vim habere, quod homines reddat ad credendum ineptos, quod sanè perinde est, ac Christum cordis hospitio arcere & excludere.

Periculum. Unde etiam secundò peccati periculum patet. Si enim is peccati hujus effectus sit quòd Christum cordibus nostris excludat, certum est multum hinc periculi nobis impendere, quoniam salus omnis & spes unica iram venturam fugiendi, in hoc reponitur, ut Christus cordibus nostris excipiat. Nec sola Textus hujus auctoritate nitor, experientia docet, quòd ubicunque peccatum hoc invaluit, ibi periculum esse nè in reliqua omnia homines se præcipitent. Quisquis enim tanti facit laudes hominum ut nullo modo iis carere potest, quandocunque scelera atrocissima obtinent, & plurimi fiunt, hæc admittere non dubitabit potius quàm opprobrium ferre tanquam morosum & singularitati studentem. Plurimæ sunt ut metuo conscientia quæ huic veritati testimonium perhibere possunt, ideòq; pluribus opus non est ad probandum hujus peccati periculum.

14. Restat tertio, ut ostendam huius peccati stultitiam, quæ apparebit primò considerando quid illud est quod venamur; nihil aliud quàm aer, flatus, halitus oris, qui nihil veræ utilitatis secum affert. Ex eo enim quòd homines me sapientem & bonum prædicant, nihilo sapientior aut melior efficior. Præterea si laudor, necesse est ut hoc aut me præsentem aut absente fiat: Si præsentem, adulatio plerumque est, quæ nihil aliud est quàm me ludibrio habere, quo oblectari summæ stultitiæ est: Si absente, nulla nascitur ex re ignota voluptas, ideòque extremæ est dementiæ rem prorsus inutilem sectari. Secundò, non tantum inutile sed & molestia & labore plenum est hoc peccatum: quisquis enim tam avidè laudem venatur, sui juris non est, sed omnes oportet actiones in hunc finem dirigat, nec quod ratio sua & conscientia (imò forsan utilitas sæcularis) suadet, agendum est, sed id, unde sibi laudes hominum conciliet: unde unicuique mancipatur, cui ad laudem lingua suppetit. Inest & aliquid majoris adhuc molestiæ, nimirum cum talis finem suum non consequitur, cum laude excidit, & forsan in opprobrium huic contrarium incurrit, (quod nemini sapius quàm vanæ gloriæ cupido contingit, cum nihil sit quod hominem contemptui magis exponat) quâ tunc molestia, quâ inquietudine mentisque cruciatibus agitur? Viva hæjus rei imago est *Achitophel*, 2 Sam. 17. 23. qui tam molestè tulit contemni ab *Absolomo* consilium suum, quòd requiem sibi laqueo quæsit. Hæc quæ peccatum comitatur molestia, magnæ sanè peccati huius stultitiæ argumentum est; nec molestum tantum est hoc peccatum, sed & valde noxium. Si enim gloria captetur de bono aliquo aut Christiano opere, hoc nos operis fructu privat. Qui precatur aut stipem erogat ut ab hominibus

I 2 spectetur,

spectetur, *Matth. 6. 2.* hoc tantum mercedis reportabit, *Amen dico vobis retulerunt mercedem suam;* nihil his à Deo sperare licet, præterquam portionem Hypocritarum, qui *diligunt laudem hominum plusquam laudem Dei.* Miri sanè stuporis est huiusmodi permutatione gaudere. Hoc est Canem agere in Fabulâ, qui conspectam in aqua cibi, quem ore tenebat, imaginem dum captaret, cibum ipsum dimisit. Huiusmodi canes, animalia ratione expertia, & nos sumus, cum cœlorum æterna præmia dimittimus, ut inanes hominum laudes captemus; nec tantum gaudiis æternis excidimus, sed in contrarium prorsus, æternos nimirum cruciatus incidimus. Si autem gloria de actione non per se probâ, sed tantum adiphorâ quærat, hîc etiam noxium est admodum peccatum; vanæ enim gloriæ cupido quacunque licet in re sita, peccatum est &, quod malorum omnium maximum est, eternæ nostræ saluti noxium. Notatu quoque dignum est, quod nullum aliud peccatum tanto sibi metipsi obstaculo sit, aditumque sibi tam infelicitè præcludat ad rem illam quam sectatur: paucissimi enim sunt qui laudes aucupantur, qui non pro vanis detecti habentur: quod opera alioquin laude digna obscurare, & dedecus homini non famam conciliare solet: meritò igitur hoc peccatum stultitiæ licet arguere quæ res suas tam malè administrat.

*Vana gloria
remedia.*

15. Vidistis quàm misera res sit vanæ gloriæ cupido, idque ob varias rationes, quarum attenta consideratio non parum conferet ad hoc vitium expugnandum. Cui accedat diligens sui-ipsius observatio, diligenter attende num laudis humanæ in opere aliquo christiano aut per se indifferenti cupidine commotus es, attende num fervidiori huius quàm par est cupidine æstuas, & si te sic affectum sen-

senferis, contra hoc assiduò vigilato, & si quam cupidinis hujus scintillulam subnascentem senties, suppressas & extinguias oportet, nec permittas ut actiones tuæ ad laudem dirigantur. In rebus Religionem spectantibus officii tui sensu te duci par est; in rebus omnibus indifferentibus, ad communem vitæ usum spectantibus, rationis ductum sequere; & quanquam his in rebus ad opinionem hominum eò usque attendere permittitur ut publicæ honestatis regulas observes, nè tamen laudem ex his rebus profectum dignam censeas quæ studiosè conquiratur. Secundò, alium tibi actionum scopum, nimirum ut Deo placeas, præfigas; hoc tibi rem aliquam aggressuro imprimis quærat, an Deus hoc approbet? & tunc non vacabit tibi considerare, quantum hinc laudis apud homines consequeris; & sanè perpendenti quantò pluris momenti sit Deo placere, qui nos æternis præmiis valet remunerare, quàm homini, cujus nobis prorsus inutilis est applausus, rationi consentaneum videbitur ut priori tantum studeat homo. Tertiò, si quando laudaris, nimio inde gaudio nè exultes, nec quid melius de te sentias, sed propter virtutem laudatus, memento, Deum hanc in te effecisse, eique in solidum laudem deferas, nec tibi partem ejus ullam arrogato: Sin propter actionem aliquam indifferentem, memento hanc non posse laudem mereri, cum nihil in se virtutis habeat: Sin propter malam actionem (quod apud homines plerumque usu venit, ut pessimæ actiones maximè laudentur) tremorem tibi incutere, non te gaudio perfundere, laus ista debet, tunc enim vè istud Salvatoris nostri tibi denuntiatur, *Lū. 6. 26. Væ vobis quum bene de vobis dixerint omnes homines, nam itidem faciebant pseudoprophetae patres eorum.* Nec manifestius ullum est obdurati cordis indicium, quàm cum scelera sua sibi laudant

ducunt homines. Ultimò suppetias ferant tibi preces tuæ contra corruptionem hanc decertanti.

16. Secunda virtus Mansuetudo. *Mansuetudo.* est, i. e. tranquillitas & quies animi, iræ, furori, & æstui contraria. Cujus virtutis exercitatio aut Deum respiciet aut proximum. De ea quæ Deum respicit jamdudum dictum est, cum de humilitate sermo erat; de ea quæ proximum respicit infra dicturus sum, hîc tantum edocebo cur inter officia inter nosmetipsos mansuetudinem recenseam; hoc oritur ex magno quod inde percipimus commodum, quod negligere aut contemnere innatus nobis nostri ipsorum amor vetat. Quod autem hæc magnum afferat commodum, ex hoc uno satis liquet, quod mansuetudini Christus benedictionem promisit, *Matt. 5. 5. Beati qui sunt mites*: Nec hoc tantum in mundo futuro, sed etiam in præsentî, quoniam ipsi terram hereditario jure obtinebunt. Reverâ nemo rebus mundanis verè fruitur nisi mansuetus, iracundi enim & impatientes agris quàm simillimi sunt, qui ut vulgò dicitur rebus prosperis maximèque ad voluntatem fluentibus frui nequeunt. Sint licet omnia foràs serenissima, hi intus intra pectora sua tempestates cieht. Et quisquis sanè vel in se vel in aliis iracundiæ molestiam & inquietudinem perpendit, nequit mansuetudinem non censere rem jucundissimam.

17. Præterea est etiam res honestissima, hæc enim est qua Christum referimus, *Discite à me*, inquit, *quod mitis sum & humilis corde*, *Matth. 11. 29.* Hæc etiam illud est quo nos vincimus & rebelles passiones coercemus, quæ victoriarum omnium honestissima & præclarissima est. Ultimò hoc est quoad mores humanos formamur & instituimur, quum ira feritatem & agrestem immanitatem ferarum nobis conciliet. Unde est quod mansuetum omnes & æstimant

mant & diligunt, iracundum verò & oderunt & detestantur, unoquoque virum irâ percitum tanquam belluam furiosam fugiente.

18. Præterea mansuetudo est sobrietas mentis, ira est planè insania: hominem enim extra se rapit, & ea agere impellit à quibus quum iræ impetus paululùm resedit, prorsus abhorret. Quot sunt qui id irati fecerunt, cujus eos postea per totam vitam poenituit? Ideoque quantum equidem homo honore præstat bestię, aut vir sobrius insano, tantum virtus hæc mansuetudo honore præstat vitio sibi opposito iracundię.

19. Mansuetudo iterum quamvis vitę conditionem mitiorem reddit & faciliorem toleratu. Qui æquo animo calamitatem fert, ejus aded aciem obtundit, quòd vulnerare nequit; qui autem irascitur & succenset, calamitati aciem ei exacuit magisque fatalem reddit; imò sæpe accidit, quòd ira id nobis acerbum & molestum reddit, quod per se nil tale foret; quod in conviciis manifestò videre est, hæc ex seipsis nos lædere nequeunt, nec enim corpori nocent, nec rem familiarem minuunt, hoc tantum mali nobis inferre possunt, iram in nobis excitare, quæ plurima secum mala affert: qui autem hæc æquo animo fert, nihil hinc damni, imò multum lucri percipit, Deo patientiam suam remunerante. Plurima huc possunt congeri in laudem hujus virtutis ex præsentī utilitate quæsitā, sed hæc puto sufficere ad conciliandum huic virtuti nostram existimationem. Tota difficultas in hoc sita est, ut homines ad virtutem hanc colendam adducantur: hic nescio quas naturalis temperamenti aversiones & id genus objiciunt. At nemo sanè est naturā aded iracundus, quin si operam strenuè det, fieri posse censebit ut ira sua saltem intra modum cohibeatur. At diligens sit oportet in mediis huic fini inservientibus

adhibendis; plurima hæc sunt, quorum pauca adnotabo.

*Media obtrun-
nende man-
suetudinis.*

20. Primò, Mansuetudinis pulchritudo & utilitas, unà cùm iræ deformitate & incommodis penitus animo imprimantur. Secundo, ob oculos ponatur exemplum Christi qui convicia imò cruciatus immotâ patientiâ pertulit, *qui ductus est ut ovis ad mactationem*, Isa. 53. 7. *Qui conviciis affectus non vicissim conviciabatur, cum malis afficeretur non mimabatur*, 1 Pet. 2. 23. At si ille Dominus gloriæ injurias à creaturis suis illatas tam æquo animo tulit, quâ fronte audemus nos de injuriis illatis conqueri? Tertiò, Invigilatò ut primâ initia iræ præcludas, & in hunc finem internam iracundiam & mentis excandescentiâ, quæ per se peccatum est, quanquam ulteriùs non progrediatur, quæque si foveatur in apertos iræ effectus certò prorumpit, extinguas. Ideoque cùm primùm iræ motus intra te senseris, ad hos compescendos non minùs festinato, quàm ad incendium domûs tuæ restinguendum, at saltem his fomitem nè subministres, cogitationibus quæ his augendis interviriunt indulgendo. Et eo præcipuè tempore vigili custodiâ linguam coerceto, nè in verba iracunda prorumpat; halitus enim iste ignem ventilabit cùm in teipso, tum in adversario tuo: Quanquam igitur cor intus æstuat, flammam comprime nec foras erumpere permittito; quò autem vehementior tentatio instat, eò ardentius divinum auxilium quo eam superes, implora. Quartò, sæpiùs tecum repetas quantas tuæ scelera pœnas mœruerunt, & tunc sive à Deo sive ab homine calamitates inflictæ sint, eas faciliè agnosces meritis tuis minores, ideoque impatientiæ tuæ te pudebit.

21. Tertia virtus est consideratio, quam, gravissimis de causis, animabus nostris debemus, si enim hæc desit, animas nostras ut solent temerarii & inconsiderati, mille periculis objicimus; consideratio autem duplex est vel statûs nostri, vel actionum. Per statum intelligo conditionem animarum quatenus ad Deum relatarum, an nos jure concludamus apud eum in gratia esse. Hæc nostrâ plurimum refert considerare & examinare, idque non ex regulis mitioribus illis quas sibi solent homines fingere, veluti an credunt Christum pro suis peccatis mortuum esse; se esse ex numero electorum, & certo, salvatos iri? Si hæc & aliâ id genus, totum id esset quod à nobis exigeretur ad conciliandam nobis Dei gratiam, nemo hæc excluderetur nisi planè melancholicus; naturâ enim nobis insitum est optima plerumque de nobis ipsis sperare; Regulæ autem quas Deus nobis in verbo præscripsit, ex sunt ad quas vita nostra novissimo die exigitur; ad has igitur tantum se revocet, qui cupit examen hodie tutò instituire; quarum omnium compendium hoc est, quòd quicumque in voluntario aliquo peccato persistit, nec in gratiâ apud Deum est, nec si eo in statu moriatur, misericordiam ab eo sperare potest.

Consideratio.

Statûs nostri.

*Regula ex qua
statum nostrum
probare
debet.*

22. Ex hac regula statum nostrum explorare valde necessarium est. Cùm enim vita nihil aliud sit quàm hâlitus oris, nec nobis constat annon proximo momento eripiat, multum refert scire, an ad alterum mundum migraturi parâti instructique simus; ut oleum in occursum sponsi necessarium, *Mat. 5. 28.* si jam desit, maturè comparemus, ne eo carentes, conspectu suo in æternum excludamur.

Con-

*Inconsideratio-
nis periculum.*

Considerationis hujusmodi neglectus multas animas perdidit. Hinc enim aliquorum vitam suam aut prorsus ad nullam aut ad aliam quam exposui regulam, revocantium, externis scilicet & levibus quibusdam officiis aut otiosa & inefficaci fide innitentium temeraria de statu suo præsumptio: hic etiam misera & stupida aliorum status sui examen neutiquam instituentium sed eundem cum vicinis suis rerum exitum sperantium, nec ulterius de se sollicitarum, in mala perseverantia. Ex hac autem misera rerum incuria non minus certa rebus spiritualibus pernicies quam ex eadem temporalibus impendit. In his tamen diligentes fatis & providos nos exhibemus, fatis gnari mendicos tandem fieri necesse esse, quotquot rei familiaris rationes neutiquam ineunt, perinde habentes an dilapidetur an recte administretur; & tamen in rebus spiritualibus, quæ longe majoris momenti sunt, nihil pudet plerosque negligentes prorsus & improvidos esse.

Actiones.

*Antequam
agamus.*

23. Secunda res quæ sub consideratione cadit, sunt Actiones nostræ, idque vel antequam vel postquam agimus. Primò, deliberandum est antequam agimus, nec temerè & inconsultè aliquid agendum, sed primò conscientias nostras consulere oportet, an hoc licitè fieri potest: quisquis enim propensioni suæ morem gerit, ejusque per omnia impulsui paret, in infinita peccata incidet. Ideo seriò delibera, & relicere pro comperto habeto, priusquam eam aggredieris. Hæc deliberatio in rebus mundanis tam necessaria sapientiæ pars censetur, quòd nemo hæc neglectâ sapiens habetur; temerarium enim & inconsultum proximè ad stultum accèdere arbitramur; & tamen

tamen certum est nullibi majori circumspectione opus esse quàm in rebus animas nostras spectantibus, idque non tantùm ob earum cum rebus aliis collatarum præstantiam, sed etiam ob impendentia undique iis pericula, ut fusiùs in aditu ad hunc tractatum ostensum est.

24. Secundò, facta nostra postquam fiunt considerare & probare decet, num talia sunt quæ lex Christi approbat; hoc admodum necessarium est, si vè bona si vè malà sint; si bona, eorum recordatio bonæ conscientia gaudium parit, quò gaudio ad perseverantiam in bono animamur. Imò gratitudinem etiam erga Deum, cujus ope adjuti hæc fecimus, excitat: sin malà, tunc potissimùm necessarium est, ut ad hoc examen revocentur, quùm alioquin ut à nobis corrigantur, emendentur impossibile est; nisi enim in quo delinquitur animadvertimus, nunquam emendatione opus esse censebimus, sed à scelere alio ad aliud semper progrediemur, quâ majori execrationi subijci nemo potest.

*Postquam
agimus.*

25. Quo sapiùs igitur deliberationem hanc adhibemus, eò meliùs; eò enim difficiliùs nos scelerum nostrorum ullum latebit. Optandum igitur esset ut quisque qualibet nocte facta diei ad hunc modum exploraret; quo peccatum ipsis in initiis reprimat, nec patiat in habitum & consuetudinem adolescere, nec non ut maturiùs veniam à Deo petat, quam quo citiùs quis petit, eo faciliùs impetret. Hanc enim petendi procrastinatio, magna criminis aggravatio est. Et sanè quisquis ullam vitæ suæ rationem exigere aliquando statuit, hanc methodum esse faciliorem conperiet: Multò enim faciliùs est paulatim dùmque recens rerum

*Considerationis
frequentia.*

me-

memoria est, examen hoc inire, quàm in tempus remotius deferre. Si etiam hoc animadvertimus, quodvis peccatum voluntarium particulari poenitentia expiandum esse, priusquàm ejus remissio possit impetrari, videretur neminem posse sine tremore se somno tradere, nisi ejusmodi acta prius poenitentia: unde enim certò constabit, eum qui lecto decumbit, unquàm exsurrecturum esse? quo supposito, quàm periculosa est conditio istius hominis, qui de peccato aliquo deliberato poenitentia nondum acta dormit? Hæc omnia si qua par est animi attentione expendis, considerationis necessitatem facile cernes, & ad eam excolendam ejusque partes singulas senties te juvante Deo excitari & impelli.

Dies Dominicus VII.

De Ἀνάρησι, seu de Animo suâ sorte contento, ejusque oppositis; Murmuratione, Ambitione, Avaritiâ, Invidiâ: Media acquirendi ἀνάρησι; de Officiis ad corpora spectantibus; de Castitate, &c. ejus obtinendi mediis; de Temperantiâ.

Seçt. I.

*Ἀνάρησι.

Quartæ Virtutis est Ἀνάρησι, quod officium proculdubio nobis debemus; cum absque hac ut foelices finis fieri nequit. Hæc Ἀνάρησι est animi complacentia & acquiescentia in eâ sorte quamcunque nobis Deus tribuit, fortunæ suæ non ob-

obmurmurantis nec intabescentis, sed Divinam rerum dispensationem æquè & alacriter ferentis. Quanta & quàm iucunda virtus hæc sit patet ex huius & multorum magnorum & molestissimorum vitiorum repugnantia: cum hæc itaque radicem egit in corde, non unum aliquod tantummodò vitium, sed vitiorum legionem inde expellit.

2. Primo obmurmurationi in genere opponitur, quæ vitium est *Obmurmurationi contraria.* Deo maximè invisum, ut constat ex atrocibus illis pœnis quibus ob hanc Deus Israelitas in deserto exercuit, ut videre est variis in locis, in libris *Exo.* & *Num.* inscriptis. Et sanè molesta hæc est atque etiam gravis homini ipsi: si enim, ut *Psalmista* asserit, *res leta sit & iucunda gratias agere*, possumus regulâ contrariorum inferre rem tristem & molestam esse obmurmurare. Cui veritati uniuscujusque conscientia testimonium ut opinor perhibebit.

3. Secundò, Ambitioni opponitur: Ambitiosus præsentem sortem *Ambitioni.* semper ægrè fert, unde est quòd tam avide appetit splendidiorē; qui autem suâ sorte contentus est, in tranquillo vivit, tentationis huius procellis non expositus. Ambitio autem non tantum per se ingens peccatum est, sed ad alia multa perpetranda nos extimulat. Nihil est adeò nefandum à quo vir potentiæ cupiditate æstuans abhorrebit: Mendacia, Perjuria, Homicidia, conscientia sua non reformidat, modò ad rem suam faciant. Huius autem molestia peccati magnitudini respondet, quod nullus dubitat qui satis expendit quot timorum, suspicionum, curarum, anxietatum turmæ, ambitionis vestigia in progressu suo premunt; ut & quantis & quàm publicis ruinis plerumque tandem opprimatur. Hæc si ritè ponderantur, ἀνίσταται hanc non

non tantum virtutem sed & felicitatem esse censebimus.

Avaritia.

4. Tertiò, opponitur avaritiæ, quod testatur Apostolus, *Heb. 13.*

5. *Sint mores vestri alieni ab avaritiâ: estote contenti presentibus.* Ubi vides *avârixiav* Avaritiæ opponi. Quod satis sine alio argumento communis hominum experientia evincit: Videmus enim avarum nihil sibi satis ducere, ideoque contentum esse non posse: Nemo enim contentus esse dicatur, qui aliud adhuc quod nondum possidet appetit. Ut autem quam præstans & necessaria virtus hæc sit, quæ nos ab avaritiâ purgat, sciamus, operæ pretium erit, illius peccati naturam paululum expendere.

Avaritia repugnat officio nostro erga Deum.

5. Ingens esse peccatum avaritiæ non dubitandum est, cum ipsa bonæ vitæ fundamenta diruat: intelligo tria illa magna officia, erga Deum, nosmetipsos, & proximos.

Primò, adeò officio nostro erga Deum repugnat, quòd Christus ipse monet, *Lu. 16. 13. Non possè nos Deo & Mammonæ servire.* Qui cor suum divitiis mancipavit, illud à servitio Dei subducatur necesse est, quod quotidie in vitâ avari contingere cernamus, adeò divitiis comparandis intentus est, quòd nec tempus ei nec animus suppetit ad cultum Dei: contractus quæstuosi aut lucri facienti cuicunque occasione oblata ut vacet, preces & cætera omnia Religionis officia deseret, imò ad atrocissimum scelus admittendum, si quid inde lucri faciat aut sumptum levet, divitiarum cupido avarum impellet.

6. Secundò, Avaritia opponitur isti officio quod nobismetipsis debemus, idque vel animarum vel corporum respectu. Avarus animam suam contemnit, & vili pretio æterno eam exitio addicit : hoc enim unusquisque facit, qui illicitis mediis sibi divitias quærit, imò quanquam illicitis mediis opes non paret, si tamen anima sua cupidine nummorum accensa sit, is avarus ille est, de quo Apostolus hanc fert sententiam, *quod non ingredietur in Regnum Dei.* 1 Cor. 6. 10. Nec animæ tantum suæ, sed corpori iniquus est; huic enim necessaria vitæ subsidia denegat, cum tamen ad hos usus ei collatæ sint divitiæ; hoc divitibus avaris adeò constanter usu venit quod probatione non indigeat.

Officio quod nobismetipsis debemus repugnat :

7. Tertiò, Avaritia pugnat cum officio quod Proximo debetur, justitiæ simul ac Charitati inimica. Qui pecuniæ congerendæ avidè nimis studet, is nullâ quemcunque fraudandi, fallendique religione tangitur, hinc tot fraudis & doli artes. Quod ad charitatem attinet, expectandum non est, ut hoc officium colat avarus, qui egenum fratrem mallet fame enecari quàm nummorum acervum sibi minui. Videtis quàm grave hoc sit peccatum, ut meritò cum Apostolo pronunciemus, 1 Tim. 6. 10. *Amor pecuniæ radix omnium malorum est.* Nec multò miñor peccati hujus molestia quàm atrocitas : vix enim unam horam à curâ comparandi & metu amittendi divitias vacuum & tranquillam agit avarus. Plurimum igitur uniuscujusque interest qui foelicitatem suam aut in hoc mundo aut altero charam habeat, ut ab hoc se peccato tueatur; quod facere nequit nisi virtutem hanc *ἀντίρροπον* animo suo penitus inserat.

Et Officio quod proximis.

*Aulæxna op-
ponitur Invi-
dia.*

8. Quartò virtus hæc Invidiæ op-
ponitur: Non est enim cur alterius
fortunæ invideat suâ contentus.
Quantum à Christiani officio aliena
est invidia, infrà demonstrabitur; hæc nihil aliud
monere opus est, quàm quòd gravis, & molesta sit:
Cor simul ac invasit corrodit, & exedit: quò autem
gravius hoc peccatum est, eò præstantior virtus est,
quæ nos emancipat. Satis ut opinor dixi ad virtutis
hujus pulchritudinem & utilitatem ostendendam.
Nec equidem virtutem hanc sibi comparare impos-
sibile erit pauca hæc præcepta observanti.

*Aulæxias
comparanda
media.*

9. Primò considera quæcunque
nostra sit conditio, hanc esse sortem
quam Deus nobis tribuit, ideòque
hanc nobis maximè expedire; cum
Deus nobis sapientiùs consulere
quàm nos nobismetipsis valeat; de hac igitur con-
queri, esset per consequens dicere nos esse Deo sa-
pientiores. Secundò, seriò expende rerum omnium
mundanarum vanitatem, quantulum est in illis ve-
ri boni dum possidentur; quàm incerta earum pos-
sessio; & potissimùm quàm parùm tibi proderunt
in die mortis & judicii; & facilè agnosces non esse
amore nostro & ambitione dignas, nec tanti esse ut
iis destituti animo angamur. Tertiò, ea quæ tibi
desunt vagâ imaginatione nè sequere. Multis præ-
sentium tædium absentium tantùm cogitatio pepe-
rit; qui vicinum suum ea quæ sibi desunt possiden-
tem intuetur, foelicem se fore existimat, si eo re-
rum statu potiretur; interim propriâ fortunâ uti
prorsus negligit, quæ multiplici forsân respectu eâ
quam adeò admiratur vicini sui multò foelicior esse
potest: Nos enim externam tantùm fortunæ alienæ
faciem intuemur, & plurimi sunt quibus à vicinis
tanquam foelicissimis invidetur, qui tamèn arcano
quo-

quodam infortunio cruciati longè aliter de seipsis sentiunt. Nunquam igitur cum iis te conferas quos te fortunatiores & fœliciores censes, sed cum iis potius quos afflictiores nôsti; & facile invenies cur sorte tuâ gaudeas. Quartò considera quantum abest ut bonum aliquod à Deo merearis, & cum *Jacob* statim agnosces, *Gen. 32. 10.* indignum esse te minimis beneficiis quibus frueris; nec Deo obmurmurabis quòd non plura, sed munificentiam suam miraberis & laudabis, quòd tot tantâque largitus est. Quintò, gaudia in cœlo tibi reposita sæpius meditare, illic tibi patria domusque est, hic in mundo tanquam in diversorio peregrinus agis; viatoris igitur instar, qui domûs suæ commoditates in diversorio neutiquam expectat, itineris molestias æquo animo decoqueas, & sæpius memento te adhuc in via esse, properare tamen ad illas beatitudinis sedes, quæ itineris tædia & molestias abunde sint compensaturæ; denique Deum obsecra à quo bona omnia proveniunt, ut reliquis omnibus suis benedictionibus hanc *ἀποδεξαιαν*, sine quâ cætera omnia jejuna sunt & insipida, velit adjicere.

10. Quintum officium est diligentia, quæ ex duabus partibus, vigilantia & industria constat; quas utraque animabus nostris debemus.

Diligentia.

11. Primò vigilantiam, quæ versatur in periculis animæ impendentibus observandis; & quoniam nihil animæ periculum creare potest nisi peccatum, hoc præcavere præcipuum vigilantia minus est. Et ut obsessa civitate, si qua pars ejus infirmior sit, fortiori hæc custodiâ munienda est; hoc idem hic evenit, sicubi talem esse animi propensionem deprehenderis, ut te facili in peccatum prodat, contra hanc præcipuè vigilato. Diligenter itaque

Vigilantia contra peccatum.

observato quam illa sint peccata in quæ naturâ, amicitiiis, & familiaritatibus, aut vitæ genere impellentibus propendes; & contra hæc omnia diligenter vigilato; nec tamen his adeò totum te impende, ut nudum & patentem ex alterâ te parte relinquas, hoc enim esset aditum Satanae nimis opportunum præbere; sit vigilantia tua generalis contra omne peccatum, at præcipuè & præ omnibus, contra hæc quorum insultus frequentiores fore conijcis.

Industria in 12. Pars altera diligentia, industria est, quam etiam animabus
gratis augendis. nostris debemus, sine hac enim steriles erunt, ut vinea ignavi, quam depingit *Solomon, Prov. 24. 30.* Est enim cultura animæ non secus ac prædij, & finis idem utrique proponitur, nimirum ut utriusque divitiæ augeantur. Animæ autem divitiæ sunt vel naturales vel supernaturales; per naturales intelligo facultates suas ceu rationem, sagacitatem, memoriam & id genus; per supernaturales intelligo gratias Dei, quæ non sunt dotes animæ naturales, sed à Deo immediatè conferuntur; his utrisque augendis studere oportet, quoniam talenta sunt in hunc finem à Deo nobis concessa.

Dotibus 13. Facultatum naturalium cultura in
Nature. hoc consistit, ut iis in rebus quæ gloriæ divinæ inserviunt, earum opera adhibeatur; non est permittendum ut defidia langueant, nec ut intemperantiâ & voluptatibus belluinis, quod plerisque evenit, obruantur; sed operæ & labori sedulo assuescendæ sunt. At sedulo cavendum est nè hanc operam præstent diabolo; quod plurimis evenit, qui ad hoc ingenium exercent, ut Dei majestatem violent, proximum defraudent; & memoriam iis impuritatibus quas nec cogitare licet,

licet, onerent. In iis potissimum exercendæ sunt animæ facultates, quæ Dei gloriæ, proximorum utilitati maxime inserviant, quarumque rationem pulcherrimam reddere possumus, quum hanc Deus a nobis exiget.

14. Pars altera divitiarum animæ, earumque pretiosissimarum, gratia est, cui colendæ & augendæ omni cum diligentia incumbendum est: hoc officium disertis verbis ab Apostolo jubetur, 2 Pet. 3. 18. *Crescite in gratia.* Iterumque, 2 Pet. 1. 5. *Ad hoc ipsum verò vos omni præterea collato studio, adjicite fidei vestra virtutem, virtuti verò notitiam, &c.* Gratia autem cultura præcipuè in illius usu assiduo consistit, hoc est eam ad hæc adhibendo quibus peragendis data est; hæc certa gratia augendæ ratio est, non tantum propter facilitatem, quam consuetudo agendi conciliat; sed etiam, quoniam pollicitus est Deus, Mat. 25. 29. *Omni enim qui habet, dabitur* (hoc est qui gratiam datam sedulo exercet) *& is exuberabit.* Qui sedulo & fideliter primis gratia initiis utitur, et plus adhuc donabitur; & qui hoc plus, pari modo colit & exercet, ei major adhuc gratia gradus donabitur. Quod igitur Solomon de divitiis temporalibus pronunciat, de spiritualibus etiam verum est, *manus diligentis locupletat.*

Gratia
donis.

15. Cum igitur pios in corde motus excitari senseris, tempus esse memento culturae spirituali opportunum. Si quem Conscientia remorsum propter peccatum aliquod in quo vivis sentis, hunc tam diu diligenter fove donec in odium maturescat; hoc iterum, donec in firmissima proposita provehatur; & ab his progredere ad conatus aliquot contra peccatum: hoc si fideliter & sincerè facis, senties divinum adesse auxilium, non tantum pari passu in his te comitans,

Pii motus
fovendi.

sed etiam stimulans & vires suppeditans ut ad altiorum gradum promoveas, donec aliqualem de peccato victoriam obtineas. Nec desint tamen preces industriæ tuæ: pollicitus enim Deus est, *Mar. 7. 11. Daturum esse se spiritum sanctum iis qui eum petierint.* Qui igitur eum non petunt, eum expectare non debent. At eo animi fervore petendus est qui rei petitiæ pretio aliquatenus respondeat, cum igitur gratia divina, si rei vel dignitatem vel usum spectes, toto hoc mundo pretiosior sit, patet hanc majori animi contentione quam temporalia quæcunque petendam esse, nisi in spiritum sanctum contumeliosi videri & esse volumus.

16. *Expositâ gratiam colendi & augendi methodo, quò vos ad hoc excitem, periculum officii huius neglectui impendens vos paucis monere juvat,* nec hic ut aliis in rebus amissione tantum proveniunt istius quem ab industriâ expectare par est, negligentiam nostram luimus, sed ipsius etiam rei quam possidemus; *Nam ab eo qui non habet* (hoc est qui gratiam donatam colendo non auxit) *etiam quod habet, tollitur ab eo, Matth. 25. 29.* Deus gratiam quam negligi cernit, subtrahit, ut ex illâ patet parabola; talentum enim ei ablatum est qui illud in terram defoderat, & nihil inde lucri Domino acquisiverat. Nec atrocius infligi potest alicui supplicium, priusquam ad infernum accedat; imò interni quædam prælibatio hæc est, quam nihil aliud hoc sit quam peccatorem Satanæ tradere, & à conspectu Dei in exilium abigere; in quibus duobus consistit non minima pars pœnæ damnatorum. Huc accedit, quòd hoc sit hominem extremæ illi miseriæ quæ impios manet in sæculo futuro, addicere. In hoc enim pars posterior sententiæ in servum illum inutilem latæ consistit, *Matth. 25. 30. Et inutilem ser-*

um ejicite in tenebras illas extimas, illic erit fletus, & stridor dentium. Videris hunc gratiæ neglectum non levibus urgeri periculis; si quo igitur amore, si qua saltem commiseratione animarum nostrarum tangimur, officium hoc Industriæ nè deferamus. De virtutibus ad animas nostras spectantibus jam differui, ad eas quæ corpora nostra spectant accedam.

17. Quarum prima est Castitas aut Puritas, quæ meritò in prima acie officiorum istorum quæ corporibus nostris debemus collocetur, cum Apostolus, *1 Cor. 6.* 18. vitium huic oppositum præcipue & directè contra corpus militare asserit. *Qui scortatur, in proprium corpus peccat.*

Castitas.

18. Hæc virtus Castitatis in perfectâ ab omni genere impuritatum abstinentiâ consistit, non tantum ab adulterio & fornicatione, sed etiam ab aliis naturæ prorsus repugnantium impuritatum speciebus, sive in nos ipsos committantur, sive cum aliis: Verbo dicam, omnes ejusmodi actus, nisi in legitimis nuptiis, castitati planè repugnant. Nec in his, frænum laxari brutalibus cupiditatibus arbitrandum est, sed intra hos abstinentiæ modos, qui matrimonii finibus quadrent, coerceant se homines oportet; quæ fines cum duæ sint, procreatio liberorum, & evitatio fornicationis, nihil agendum est quod harum finium priori obstaculo sit; quoniam autem posterior ad restringendam libidinem spectat, hominesque ab illicitis ejus effectibus coercendos, huic igitur fini repugnat, nuptias in incitamentum & fomitem libidinis convertere.

*Quid sit
Castitas.*

*Impuritas in
infimo gradu
prohibita.*

19. Virtus autem hæc non tantum externis libidinis actibus, sed interioribus ejus gradibus compescendis inservit; oculos coercet juxta illud Salvatoris, *Matth. 5. 28. Ego verò dico vobis, quicumque aspicit mulierem ut eam concipiscat, jam adulteravit eam in corde suo; & manus, quod patet ex eo quod adjecit Christus, Matt. 5. 30. Et si dextera tua manus facit ut tu offendas, excinde eam.* Atque etiam linguas nostras, nè obscena aut putida verba proferant: *Nullus sermo putris ex ore vestro egreditor; Eph. 4. 29.* Imò ipsas etiam cogitationes & imaginationes nostras; turpes fœdæque cupiditates admittere nefas est, aut ejusmodi rerum imagines animo concipere. Qui igitur ab externo actu abstinet, & harum alicui indulget, hic dat locum suspicioni nè metu aliquo exteriori non conscientia sceleris absterreatur. Si enim conscientia sceleris deterreretur, eadem etiam ab internis his libidinis actibus deterritus absterneret. Præterea qui his frænum laxat, periculum est nè in externos etiam actus incidat; facilius enim est in totum abstinere, quàm his indultis adversus illos nos tutari; in hunc finem præcipuè considerandum est hos inferiores libidinis gradus nos Deo qui corda scrutatur, ideoque nullos nisi corde mundos diligit, invisos reddere.

Impuritas mala.

20. Virtutis hujus, Castitatis scilicet, pulchritudinem non possumus luculentius depingere, quàm sordes & damna vitium oppositum consequentia exponendo. Vitium hoc primò brutale est, cupiditates ejus eadem sunt quæ bestiæ naturales sunt; quantum igitur infra humanæ naturæ dignitatem se dejecerunt, qui de hujusmodi vitiis tanquàm de peculiari suâ excellentiâ gloriantur? Si enim ex his ex-

cel-

cellentiam metiamur, caper animal multò excellentius est. Et quidem qui huiusmodi bestialitati se totos dediderunt, parùm sibi reliquum faciunt, quò à bestiis distinguantur, præter hominis figuram; adeò nube intellectum obducit animam-que rationalem deformat hoc vitium. *Anime inimica.*

Optimè igitur juvenem meretricis domum accedentem descripsit *Solomon, Pro.*

7. 22. *Sequitur eam tanquam Bos ad mactationem.*

21. Secundò, nec minus corpori quàm animæ inimica sunt huius vitii effecta. *Et Corpori.* Testantur plurimi fœdi & putridi nec minùs graves morbi ex hoc vitio sæpissime contracti, quàm hoc sit corpori inimicum. Heu quot sunt qui ad hunc modum se dæmonis martyres præbuerunt! Qui eas, vitio huic dum operam dederunt, pœnas sustinuerunt, quarum crudelitatem, tyranni, immanissimi licèt, inventio non exæquaret? Qui tanto sibi pretio damnationem cœmunt. re tot tantisque difficultatibus parta jure optimo fruentur.

22. Tertio præter fructus hujus peccati naturales, atroces gravesq; pœnæ ei à Deo infliguntur; sic *Pœna à Deo huic infligetur.* Deus in *Sodomeis & Gomorrhæis*

peccatum hoc inusitato prorsus & inaudito usquam gentium supplicio, igne scil. & sulphure cœlitus immisso ultus est: *Ammoni* vitâ constitit incestus, 2 *Sam.* 13. *Zimri & Cozbi* ipso in actu interempti sunt, *Num.* 25. 8. Nec certus esse potest aliquis eadem se committentem, idem non fatum manere; utcumque enim secretò committatur, Deum nequit latere, qui sceleris hujus certus ultor est: pœnam enim huic Deus disertis verbis intentavit, 1 *Cor.* 3. 17. *Si quis Templum Dei violat, hunc perdet Deus.* Hoc impuritatis vitium Sacrilegii quædam species

est, nimirum profanatio corporum istorum, quæ sibi Deus in Tempia delegit. Itaque mirum non est si tam atrociter vindicetur.

Cælo excludit. 23. Denique peccatum hoc regno Cælorum nos excludit, quò immundo alicui ingredi non licet: nec occurrit uspiam eorum peccatorum, quæ aditum in Cælos hominibus obstruunt, Catalogus, in quo peculiarem impuritati locum assignatum reperire non licet, ut patet, *Gal. 5. 19. & 1 Cor. 5. 9.* Si igitur nos ad hunc modum polluimus, efficiemur comites impuris illis spiritibus dæmoni & Angelis suis idonei, idem itaque nos fatum manebit, & libidinis flammæ tandem in flammis ignis inferni commutabuntur.

Castitatis media. 24. Horum omnium consideratio, virtutem Castitatis nobis commendare sine dubio sufficiunt, quam ut intemperatam servemus, sedulò adnitendum est, primò tentationem initiis obistere, primam libidinis imaginem non sine indignatione abjicere; si enim colloquio aut confabulationi moram feceris, paulatim invalescenti difficilius resistetur; certior igitur, hac tentatione insultum faciente, fuga quàm pugna ad victoriam via est. Necessarium hoc est non tantum ut periculum peccatum committendi, sed etiam ut immediatum reatum hujusmodi imaginationes fovendi, quod per se (ut supra dictum est) magnæ Deo abominationi est, ulterius licet non progrediantur, evitemus. Secundò, fac otium sedulò fugias, ex hoc enim tanquam solo sibi naturali noxiæ hæ herbæ nascuntur: semper itaque occupatum te teneat honestum aliquod munus, aut saltem innocuum; & eò rariùs se ingerent hujusmodi imaginationes. Tertio, actus ullos vitæ prioris impuros, cum voluptate animo revolvere, nefas ducito: hoc enim pec-

peccatum est de novo committere & à Deo nil aliud cenebitur; imò forsan deliberata hujusmodi peccati recordatio majus peccatum audiat quàm inconsulta commissio: Hoc enim cor impuritati addictissimum arguit, & ad actus novos viam sternit. Quartò, hominum levium & lascivientium, qui vel sermonis obscœnitate vel aliâ aliquâ ratione te corrumpant, familiaritate nè utere. Quintò, enixè Deum pete ut Spiritum puritatis tibi largiri velit, adducas ad Christum dæmonium impurum ut ejiciatur, quod fecit vir ille in Evangelio. Et si prece sola ejici nequit, adde jejunium, saltem victu luxurioso fomitem flammæ nè præbeas. Remedium ultimum cum cætera frustra adhibita sint, matrimonium est, quod ille tanquam officium suum intueatur oportet, qui vitam aliòqui innocentem agere nequit. Hic etiam cautio adhibenda est, nè quod in commodum suum institutum est, si desit moderatio, in peccati occasionem vertatur. At hoc obiter suprà monui, ideòque nihil hic ampliùs addam, homines tantùm oro obtestorque, ut hujus peccati, Impuritatis, periculum & turpitudinem considerare velint, nec pati ut peccati hujus publicâ consuetudine odium ejus sibi minuatur, sed horrorem potiùs incutiat effrænata mundi impudentia, qui tam leve ducit peccatum cui Deus tam dira denunciavit, *Heb. 13. Scortatores & adulteros, addam & reliquos sanè omnes impuritatum quocunque genere implicatos, Deus damnabit.*

25. Virtus secunda quæ ad corpora spectat Temperantiâ est, cujus ob- *Temperantiâ.*
jecta varia sunt, ut primò Cibus, secundò Potus, tertio Somnus, quartò Animi Relaxationes, quintò Amictus. De his singulatim loquar, & primò de Temperantiâ in victu. Hæc Temperantiâ

In edendo. rantia tunc colitur cùm in comedendo ad fines istos quos Deus & natura præscripserunt respicimus, qui sunt primò corporum nostrorum sustentatio, secundò, prospera habitudo.

Ut sint. 26. Ea est humanæ naturæ constitutio, quòd cibus ad vitam hominum tuendam necessarius est: fames naturalis quidam morbus est, qui funestus evadit nisi mature sublevetur, hujus unicum est remedium cibus, qui ideo necessarium vitæ subsidium habendum est. Hic primus est comedendi finis, & ut medicinam nulli ad voluptatem sed remedium adhibere solent, sic nec cibum debent.

Ut valeant. 27. Secundò, Deo visum est non tantum quæ ad esse, sed etiam quæ ad bene esse corporum nostrorum necessaria sunt, munificentia sua suppeditare: nec igitur rigidè obligamur nihil amplius comedere, quàm quod ad famem depellendam sufficiet; sed & comedere possumus quicquid aut quantitatis aut generis tibi ratione habitâ, ad salutem & bene esse corporum nostrorum conducit; qui ad hos fines comedendi respicit, intra limites temperantiæ se continet; at quisquis illos contemnit, hos etiam transit: qui igitur fines comedendi ab his longe diversos sibi constituit, nimirum ut gulæ serviat, seu (quod pejus est) ut corpus saginet, quò ad voluptatis ministeria magis vigeat, hic finibus à Deo comedentibus præscriptis planè se opponit; hic enim ea facit, quæ valetudini imò aliquando vitæ suæ adversantur, ut patet ex morbis plurimis & mortibus immanibus quas crapulâ & impuritate sibi homines accersunt.

28. Qui igitur Temperantiam colere velit, ei nec tantum, nec ex eo genere cibi (modò suppetat aliud) edendum est, qui valetudini suæ noceat. Ciborum aut mensuram aut genus præscribere impossibile est, hæc enim pro diversitate temperamentorum diversa sunt; aliqui multum edentes intemperantes non evadunt, quoniam hoc natura exigit; alii dimidio minus comedendo in intemperantiam incidunt, quoniam plus hoc est quàm quod naturæ satis est. Hoc idem in ciborum delectu accidit; luxuriæ & fastidii est in aliquibus, lautis vesci, quibus tamen vescendi aliqualem necessitatem aliis afferat stomachi imbecillitas aut languor: horum igitur non luxuriæ sed habitudini corporis imputandum est, quòd vili cibo vesci nequeant. In genere autem, cibos simpliciores corporibus sanis maximè salutares esse arbitror. In hoc autem suo quisque utatur iudicio, & ut rectè iudicet, sedulò cavendum est nè gulæ servituti se addicat; hæc enim sibi ipsi morem geret magno licet cum valetudinis & vitæ periculo.

*Regula
Temperantiæ
in edendo.*

29. Ut ab hoc vitio securior sis, considera, primò, quàm absurdum sit totum corpus huic uni sensui gustûs sic mancipari, ut huic placendi gratiâ nulla pericula refugiat; at absurdius adhuc est diviniorem etiam hominis partem, nimirum animam, eidem servituti addici; quod tamen eveniat necesse est; intemperantis enim anima brutali huic appetitui victima devovetur: quanquam enim intemperantiæ peccatum à corpore perpetretur, ejus tamen poenarum partem aliquam luet anima in æternum. Secundo considera, quàm brevis & evanida sit intemperantiæ voluptas, hæc momento præterit, at qui excessum consequuntur dolores, multò diuturniores sunt; ideòque huiusmodi voluptati deditos
est:

esse à communi Ratione, quâ quatenus homines præditi sumus, abhorret. Quânto magis tertio, ab ingenio Christiani alienum est, cujus animum ea sublimiorum & spiritualium voluptatum, quas alio in mundo expectat, spe erigi & purgari par est, quod terrenas & brutales voluptates quæ non minus bestiis quàm nobis conveniunt, contemneret; Bestiis fruendas has cum relinquere, utpote bonorum omnium ad quæ earum natura possit aspirare summum, æquum est: Nos autem quibus gaudia tanto præstantiora proponuntur, has inter fœlicitatis nostræ partes reputare summo nobis dedecori est. Denique tam scelestum & periculosum est voracitatis peccatum, quod contra hanc speciatim nos monere visum est Christo, *Luc. 21. 34. Cavete autem vobis nequando graventur corda vestra crapulâ & ebrietate.* Divitis Heluonis exitum non ignoras, *Luc. 16. qui lautè quotidie pascebatur, tandem guttâ aqua ad refrigerandum linguam suam indigebat.* Hoc sufficiat de prima temperantiæ specie quæ circa cibum versatur dixisse.

Dies Dominicus VIII.

De Temperantia in potando. Mali computandi fines, viz. Societatis gratiâ, ut & curas diluendi, &c.

*Temperantia
in bibendo.*

Sect. I.

SEcunda species Temperantiæ Potum habet pro objecto. Cum edendi & potandi fines pene iidem sint, nihil aliud præcipere possum, quàm quod supra, nimirum non esse bibendum, aut ex eo potus genere.

genere, aut eâ mensurâ, quæ rectis bibendi finibus, vitæ nimirum & valetudinis conservacioni non conveniunt. Hic tamen Cautiō major adhibenda est, cum enim plus periculi intellectibus nostris à potu quàm cibo impendeat, hos ut tueamur diligentius curandum est; nec tantum quantum ratione solummodo valetudinis habitâ tutò possumus, bibendum est, si hoc sine rationis perturbatione fieri nequeat. Hoc adjeci quoniam fieri potest ut ea sit cerebri temperies, quòd ea potus mensura rationem perturbet, quæ corpori non sit nocitura; quicunque autem sic affectus est, ab eâ potus mensura aut eo genere quæ hæc effectura sũnt, diligenter abstineat necesse est, quanquam non tantum hoc tutò fieri, sed etiam valetudini prodesse posse sentiat: quanquam enim valetudinem tueri debemus, non tamen peccato admittendo licet; ebrietas autem proculdubio peccatum est.

2. Heu tamen quàm paucis ex infinito pene ebriorum numero qui ubique occurrunt, hoc evenit! horum enim plerique non tantum ultra mensuram quam valetudo exigit, imò quam ferre potest, sed etiam usque ad valetudinis perniciem bibunt. Paret igitur hos, alios bibendi fines præter licitos illos, quos suprà memoravi, sibi præfixisse: quinam hi sunt, exponere eorũque absurditatem ostendere non erit abs re.

Falsi bibendi fines.

3. Horum primus, maximèque vulgaris, is est quem Societatis gratiâ appellant; hoc est bibitur, nè societatis munera deferere videantur. At interrogare libet aliquem qui se ob hanc rationem alteri bibenti comitem præbet, num si venneum propinaret, lùbens acciperet, & calicem, nè societati morem gerere non videatur, ebiberet? Si negat hoc se facturum,

Societatis gratiâ.

rum,

rum, affirmare ausim fortiores ex hac parte rationes adduci posse, quæ hoc etiam facere vetant: immodicè enim bibere, hoc ipsum est venenum epotare: quod quanquam necem statim non afferat, (cujus tamen exempla non desunt, in ipso aliquot ebrietatis paroxysmo expirantibus) hujus tamen consuetudine mortem accelerari nullus dubitat: quanquam igitur lentius operetur hoc venenum, non desinit tamen esse venenum; id tamen statim efficit à quo sapiens plusquam à morte abhorrere debet, dementia nimirum & furorem; & hominem obrutâ quâ à bestia distinguitur ratione, in bestiam commutat. Il quidem sunt ebrietatis effectus, quod illum inter sævissimos tyrannos meritum numerassemus, quo Authore hæc primò sub ratione penes præscripta fuerat.

4. Bibendi finis alter dicitur amicitiam & benevolentiam conservare: at quàm rationi repugnat, illud amicitiaæ alendæ gratiâ facere, quo atrocior injuria non datur! Quis

hoc unquam amicitiaæ munus esse censuit, in hoc operam suam conferre, ut bona, existimationem, vitam amici perdat? Qui tamen se alteri immodicè potanti socium præbet, hoc idem imò deterius aliquid agit, efficit enim ut rationem imò animam ipsam perdat; hoc tamen amicitiam conservare censeferi volunt; quam ridiculam criminis excusationem, neminem posse nisi actu ebrium aut afferre aut admittere, par esset credere. Præterea experientia docet huic prorsus contrarium evenire: immodicus enim potus ad dissidia ferenda quàm amicitiam conservandam aptior est; quod rixæ ebriæ eæque quotidianæ, quæque has comitari solent vulnera, & aliquando homicidia, satis testantur.

5. Tertius finis est, ut animos relaxent, seque hilares reddant & jucundos; at si ejusmodi sit hilaritas, quod rationi prius renunciandum sit, quàm hæc incipiat, contemnenda est; huc accommodari potest illud *Solomonis, Eccles. 2. 3. Risus hujusmodi stultorum insania est.* Nec sanè qui ad ebrietatem usque bibit, ut hilari animo sit, à phrenesi jure potest abhorreere; si ex eo phrenesium genere sit quæ homines hilares efficit. Heu tamen non animadvertunt hilares isti homunciones, quantà illis mœstitiâ, sæpè in hoc mundo, ubi damna non minima, facinora quæ inebriati audent, consequuntur, at certissimè in mundo futuro hæc hilaritas plectenda sit; illic enim hilaritatis hujusmodi ratio rigida exigitur.

*Relaxandi
animos gra-
tiâ.*

6. Quartus bibendi finis est curas diluere; hic interrogare libet cujusmodi sunt istæ curæ? An quas ablegare decet? forsân conscientiæ morsus & monita sunt, quæ hoc ritu sopire cupiunt, quem sanè effectum quàm metuo nè in plurimis fortiatur bibendi consuetudo. Hæc dementia magis nefaria & scelerata alia esse nequit, si enim nihil inesse ponderis his monitis credis, quorsum iis angeris? Sin aliter, posse fieri credis ut impunitatem diuturnam tibi immodicus potus præstet? Conscientiam fateor delinire in præiens possis, at efferrata magis sæviet in posterum. Finge furem scire se ubique ad pœnas conquiri, putasne hunc ut supplicii metum sibi abigeret, abjectâ effugiendi curâ, genio indulturum esse? annon perditè insanum crederes qui hoc ageret? Hoc tamen illud est quod agis, te impendentis periculi admonet conscientia tua, sistendum esse te coram Tribunali Dei clamitans; annon extremæ dementiae est abjectâ veniæ impetrandæ curâ metum vino pellerè?

*Curas
diluere.*

Finge

Finge autem secundò sæculares esse has curas, & quales pellerè decet, Christianitati aut rationi tuæ hoc dedecoris impingi nè sinas, quasi plus ad curas levandas potus conferre posset quàm hæ. Ratio dictabit frustra esse curis torqueri ubi nil profunt curæ; & Christianitas tua te ad illum remittet *in quem omnem sollicitudinem tuam conjicias, nam illi cura est de te, 1 Pet. 5. 7.* Nisi rationi & religioni tuæ renunciare statuis, ad miserum hoc curarum levamen nè confugias. Præterea non efficiēs hâc ratione quod cupis: quanquam enim in ipso ebrietatis momento curæ tuæ procul abigantur, redibunt tamen magisque efferatæ, cùm ebrietatis æstus deferbuit; imò si pondum extincta sit conscientia, novam secum curam adducent, nimirum quæ ex peccati tam foedi reatu nascitur.

7. Quintus bibendi finis, est tempus fallere, qui finis quanquam non minùs fallere. quàm reliqui rationi repugnat, ignaviæ tamen (quod notatu obiter dignum) exprobratio est: Hanc enim molestam adeò esse innuit, quòd vili bibendi occupatione teneri magis optandum sit quàm desides agere: at quàm falsò excusationem hanc afferunt plerique? Sæpe enim tempus terunt in bibendo, non tantùm cùm à negotiis vacant, sed etiam cùm negotia, eaq̃ue maxime necessaria instant urgéntque. Nec est ullus qui hanc causam ebrietati suæ jure potest obtendere: nemo enim est qui aliquid quod agat non inveniat; si nullum seculare negotium ad seipsum immediate spectans, illi incumbat, operam conferat in aliorum commoda; utcunque nemo est qui animâ non præditus sit, quam si diligenter curare velit, non est cur queratur sibi negotium deesse: hujus enim plurimæ sunt libidines, quas extinguere, plurimæ propensiones in quas vigilias agere, plurimæ tentatio-

ones (quarum non minima est ebrietas) quibus resistere oportet. Sunt etiam gratiæ divinæ quas excitare & augere, delicta prioris vitæ quæ lugere oportet; cui hæc omnia incumbunt, illi sanè negotia deesse nequeunt: hæc enim omnia multum temporis postulant, quod cum mors instet sentiunt, tunc enim qui temporis tædio fallendo per totam vitam studuerunt, jam tempus quovis licet pretio vellent redimere. Adde quod ab iis quibus multum otii suppetit, Deus exigit, ut multum temporis spiritualibus exercitiis impendant; verisimile autem non est, ut vulgus hominum quorum ad usum liber hic conscriptus est, eorum ex numero sint, quibus multum temporis suppetat. Ideoque diutius his non immorabor, hoc tantum adjiciens quod quandocunque otium sit illis, eorum interest hoc in animarum salutem non perniciem, quod faciunt qui bibendo hoc absument, impendant.

8. Finis sextus, ut opprobria quibus illi vulgò perstringuntur, qui vicinis suis temperantiùs hac in parte agere volunt, evitent; at in promptu est respon-

*Opprobria
vitare.*

sum: Interrogare enim velim, quid mali ex his opprobriis oritur? nullum sanè, quod vel minimum istorum quibus nos ebrietas obnoxios reddit, æquet: Imò si verbis Salvatoris fidem adhibebimus, felicitas est nostra hujusmodi pati convicia, *Mat. 5.*

11. *Beati eritis quum vos conviciis affecerint, & persecuti fuerint, & mentientes dixerint quidvis mali adversus vos propter me.* Et Sanctus Petrus asserit, *1 Pet. 4. 14. Si conviciis afficiimini propter nomen Christi, beati estis.* Et sanè conviciis affici propter obedientiam mandato alicui Divino præstitam, idem est ac propter nomen suum conviciis affici. Etiam reminisci decet, nos in Baptismo nostro sæculo abrenunciâsse, hujus igitur de nobis opinionem

tanti facere non decet, ut ad opprobria hujus evitanda in tot pericula temporalia suprà recitata incurreremus, & quod acerbius est, in iram Dei & perditionem æternam; at si opprobria adeò perhorrescitis, quorum ista facitis quæ sapientum omnium & bonorum (quorum solummodo magni facienda opinio est) convicia in vos provocant? Certum enim est te apud hos omnes propter ebrietatem malè audire: contra horum autem convicia solatium in stultorum & pessimorum hominum applausu quærere, perinde foret, ac si dementes omnes se ipsos solum pro sobriis & sanis, aliosque omnes pro insanis & mente captis habere pacto constituerent; quo tamen pacto nec se ipsos minùs amentes, nec hos minùs sanos efficient. Denique considerare oportet quàm severam Christus sententiam tulit in illos omnes quos sui pudet; quibus adnumerandi sunt illi omnes, qui præ metu opprobrii, ab officio illi debito recedunt: *Mar. 8. 38. Nam quemcunque puduerit mei ac meorum sermonum in gente ista adultera & peccatrice, filium etiam hominis pudebit ejus, quando venerit in gloria Patris sui cum Angelis illis sanctis.* Nemo est qui à Christo eo die pro suo agnoscì non optabit: quicumque autem Christum hoc in sæculo non confitebitur, i. e. qui in obedientia mandatorum suorum nil obstante opprobrio imò & persecutione mundi non permanserit, ab illo eo die negabitur, & rejicietur; quod sanè is jure merebitur, qui stultorum & dementium existimationem tanto cum sui discrimine conciliabit. Nec tandem certum est hos te contemptui, habituros esse propter sobrietatem tuam: contemnentium forsàn speciem præ se ferunt, tantùm ut te ab hac deterreant; si posses eorum corda peritiùs introspicere, scires sobrietatem secretà quâdam reverentiâ etiam invitos colere, & nullo ab illis magis irrideri & contemni, quàm

quàm qui in eisdem luxus & intemperantiæ gradus cum illis prolapsi sunt; qui enim ipse ebrietate non abstinet, ebrium tamen alium ludibrio habebit.

9. Est & septimus quidem finis, quem quanquam agnoscere pudet *Bibendi gratiã.* omnes, turpis adeò & probrosus est, apud plurimos tamen hui nimis obtinuit; nempe mera voluptas bibendi: huiusmodi viros multis verbis hortari, esset operam perdere; qui enim eò usque stupiditatis prolapsi sunt, non videntur monitis ullis sanabiles: hoc autem hos iuvat obiter admonere, quòd nemini vitii sui deformitas, facilius quàm huiusmodi viris patet; cum enim hic ejusmodi sit bibendi finis cujus omnes pudet, à seipsis necesse est condemnentur, imò & à compertoribus reliquis: quoniam enim hunc sibi bibentibus finem proponi fateri pudet, rem esse prorsus detestandam fatentur: quum igitur *Esau* profanus habebatur, quia *unico edulio vendidit jus primogeniti*, idque urgente fame, *Heb. 12. 16.* quam infamem illi appellationem merentur qui valetudinem, Rationem, Deum, Animam suam, calice potùs vendunt? Idque cum tam procul abest ut siti premanetur, quòd plus epotârunt quàm possunt concoquere; nil amplius huiusmodi hominibus dicam. Reliquos omnes qui finibus supradictis propositis permoti, in hoc peccato persistunt, mōneri velim, quòd progressu temporis in hoc etiam vitium quod se odisse palam profitentur, prolabentur; quotidianâ enim experienciâ constat eos qui in hoc vitium societatis amorē principio illecti sunt, postea potùs amore in eo permanere.

10. Post hos bibendi fines explosos refutatosque alium ullum nec suspicari licet præter hunc unum quòd

Ut res contrahant.

rebus secum invicem transigendis aptum sit. Necessesse est, inquiunt, cum proximis compotemus si velimus cum illis negotia transigere. Inter compotandum enim commodissimè de rebus contrahitur. At hic finis reliquos omnes improbitate vincit, nihil aliud hic revera proponentibus compotatoribus quam sibi invicem fraudes insidiasque struere, facile ebriis verba dari, facile illudi arbitrantur; ac pròinde nihil aliud hoc est quam ebrietatem fraude & dolo malo, *i. e.* scelus scelere cumulare. Huc spectare computationem quis non videt, si enim rebus tantum secum invicem transigendis studerent, sui compotes eos esse vellent quibuscum negotium forent; at se invicem turbata jam per ebrietatem ratione adoriri quid aliud significat quam velle aliorum insaniam in suum commodum abuti? autem non minus aliquando stultum quam turpe & flagitiosum est, succumbit enim oneri non raro utpote ad potandum infirmior, qui alteri in ebriando incubuerat, fraudesque patitur quas alteri struxerat, fraudi jam factus opportunus; tam procul abest ut hic finis bibendi excusatio criminis sit, quòd magna sit exaggeratio. Si enim non licet quamcunque ob causam immodicè bibere, multò minùs ob tam malam, qualis est fratrum circumventio & deceptio.

Peccati hujus gradus. II. Evici opinor absurditatem prætexuum istorum quæ vitio huic excusando obtenduntur. Monere adhuc decet, non tantum summum il-

lum ebrietatis gradum qui & linguæ & pedum usum eripit, pro peccato habendum esse, sed inferiores gradus istos qui ullo modo intellectum afficiunt, aut ejus aciem obtundendo quo ad munia sua obeunda sit ineptus; aut levem nimis & instabilem reddendo, quo quis in petulantiam aut ludum illiberalem profunditur, aut quod pejus est, homines in

in rabiem & furorem accendendo. Hi & quicumque alii gradus mutationem aliquam in homine efficiunt, ebrietatis vitio accensendi sunt. Imò bibere ultra fines naturales bibendi, *i. e.* ultra moderatam corporis refocillationem peccatum est, quanquam præ cerebri firmitate mutationem nullam efficiat. Qui itaque totos dies, eorúmve partem magnam aliquam, bibendo infumunt, actu licet ebrii non sint, non tantùm non immunes à vitio censendi sunt, sed vix majus illis pronuntiatur, *Isa. 5. 22. Va valentibus potare vinum.* Quanquam enim non sine difficultate sui compotes manent, parum inde commodi percipiunt, cum eodem illi opere occupantur, quo qui stupidissimè ebrii sunt, *i. e.* potu se ingurgitando.

12. Nec hoc tantùm, sed & foedissimæ luxuriæ crimine hi se obstringunt, primò enim hi turpi luxu dona Dei consumunt; quoties enim veros bibendi fines excessu transgrediuntur, potu isto quem Deus nobis sustentandis & fovendis dedit, pessime abutuntur: nec sanè vel minimi munusculorum divinorum abusus pœnas die novissimo effugiet, quod si verum sit, majoribus se pœnis obnoxium reddit, qui plus ceteris bibit. Secundo, hi tempus quod magis adhuc pretiosum est, malè consumunt; quod quoniam nobis Deus suppeditat ut in eo operemur *Opus salutis nostræ*, rigida ejus ratio exigitur à nobis, ideòque nullum momentum prodigere, sed magnâ cum parsimoniâ in pias actiones impendere ut finem illum assequamur, oportet: cum autem hoc modo impenditur, in contrarium prorsus tenditur, & nobis perditio æterna paratur. Præterea qui ad hunc gradum bibit, quanquam ipse ebrietatem vitet, ebrietatis tamen istius reus est in quam compotiores reliqui incidunt: eos enim exemplo

Valentium potare reatus.

suo ad bibendum incitat, præcipuè si quid ejus auctoritas valeat: Sin, illo comite, cæteri magnopere gaudent, ille cæteros in peccatum pellicere censendus est, cum hi etiam immodicè bibere quàm illo carere malunt. Est adhuc gravius crimen, cujus rei sunt qui multum potare valent, quòd de industria in hoc incumbunt, ut alios ebrios reddant; & quasi bibendi certamen proponeretur, triumphi & victoriæ loco habent, si alii ebrietati prius succumbunt. Horrendum hoc scelus est, hoc enim est diaboli procuratores agere, totis viribus id agentes ut miseros fratres in perditionem æternam prodamus, eos pelliciendo in tam grave peccatum. Jure igitur hoc summus vitii hujus gradus reputetur, cum excessui proprio accedit aliis nocendi studium. Et quanquam alios inebriare ut nos eorum insipientiâ oblectemus, pro ludo & joco habeatur, infœlix tamen exitus hilaritatem hanc manet; huic enim vitio expressis verbis vix à Deo denuntiatur, *Hab. 2. 15. Væ potum præbenti proximo suo, adhibenti utrem tuum, & etiam inebrianti ut intuearis nuditatem eorum.* Et sanè charò emit inane animi oblectamen qui tantum illius gratiâ malum non reformidat.

13. Varia hujus vitii irritamenta ut
Hujus peccati mala. & gradus jam percurri, in quo prolixior fui, quia mirum in modum apud nos invaluit; nulla conditio, nulla ætas, vix sexus ab eo immunis est, quod in maximam Dei contumeliam, Christianitatis opprobrium, & non tantum animarum nostrarum in posterum, sed etiam utilitatum omnium & fœlicitatis in vita præsentis perniciem cedit. Non est enim peccatum aliud unde tot damna & pericula peccantium intellectui, valetudini, famæ & rei familiari imminet; & meritò suspicari licet hoc unum esse ex atrocibus illis & publicis peccatis, quæ genti huic gravia diu incubarunt,

runt, & ingentes istas misérias quibus pressi ingemimus in nos provocârunt.

14. Oro te igitur, obtestorque Lector Christiane per amorem & *Exhortatio ad*
 zelum quem divino honori debes, *relinquendum.*
 per gloriam professionis Christianæ
 tuæ, per æternam animæ tuæ salutem, per prosperitatem Ecclesiæ & Gentis, cujus tu membrum es, imò per amorem quo temporalem tuam felicitàtem prosequeris, ut ea quæ dicta sunt seriò tecum rumines, & faciliè intelliges, nihil inesse peccato huic voluptatis, quæ tantorum malorum cumulum, quo nos obruit, ex minima parte compensare valeat; nullus dubito quin sani omnes & sobrii faciliè hoc agnitori sunt. Pudeat igitur diutius stultum agere, & tanta bona pro vitio nihil voluptatis & tantum mali secum afferente abdicare. Firmum igitur & constans propositum statim inito, te nunquam iterum brutale hoc peccatum quotiescunque eo antea implicitus fuisti, admissurum; & timore Dei coercitus, vitam instituas ad summam temperantiam: quod cum fecisti senties non tantum utilem sed & jucundam vitæ commutationem esse, nemo enim est utramque vivendi rationem expertus, qui non plus veri gaudii & voluptatis è sobrietate & temperantiâ, quàm ebriis commensationibus, percipi, experientiâ ductus fatebitur.

15. Tota difficultas in principio abrumpendi habitus consistit: hæc difficultas oritur partim ex nobis, *Difficultas habitum abrumpendi consideratur.*
 partim ex aliis. Ea quæ ex nobis oritur duplex esse potest; primò, cum bibendi consuetudine habitualem quandam sitim contraximus, adeò ut corpus hoc à nobis exigere videtur; ad hanc difficultatem tollendam patientiâ

tantum opus est; aliquot per dies abstinere & facilius indies evadet abstinere; cum enim difficultas ex consuetudine oritur, hæc eadem desuetudine tollitur. At si difficile hoc esse queraris, considera, si gravi aliquo morbo laborares, qui certam esset mortem allaturus nisi ab immodico potu per breve tempus abstineres, num abstinere potius quam mori non præoptares? Si non, stupidus adeo es, quod te persuadere est operam perdere; at si abstinere paratus esses hæc de causâ, annon fortiori ratione hic etiam abstinendum est? Bibendi consuetudo pro morbo perniciali jure habeatur: sæpe enim corpori, semper autem animæ exitialis est; ideoque dementia est difficultatem illam in hujus curatione refugere, quam in minori periculo positus subire non recusares; firmè igitur tecum statuas molestiam hanc per breve tempus tolerandam esse, & difficultatem statim superabis; postquam enim per tempus aliquod abstinuisti, multò facilius erit in posterum abstinere.

Deest aliis quod agant nisi bibunt. 16. Secunda difficultas ex hoc oritur, quod qui quasi artem quandam & occupationem bibendi instituerunt, temporis tedium aliter fallere nesciunt; hujus autem difficultatis mera mentio nos ad remedium dirigit; ad negotium scilicet aliquod, quo te occupatum teneas, quod inventu difficile non erit ut supra demonstravi, te conferas; nec sanè plebi ad quos hæc scribo deesse quod agant potest, cum hi plerunque labore suo alantur. Hi igitur hoc tantum monendi sunt ut suis in artibus cum sedulitate & industriâ versentur, nec erit cur ad hoc temporis absumendi medium se conferant.

Persuasiones & opprobria hominum. 17. Est & aliud genus difficultatum, quas dixi ex aliis nasci, idque vel ex persuasionibus vel convitiis. Probabile est quod si compotores tui sentient

tient te à pessimo isto vitæ instituto desciscere, ad hoc te revocare multis argumentis aggredientur; exponent amicos deserendi inhumanitatem; hilaritati & festivitati quibus qui boni focii vocantur fruuntur, renuntiandi severitatem & tristitiam; si autem nequis hac ratione expugnare, usitatis mundi convitiis te adorientur; & periculum facient an te possint irridendo ab instituto abducere.

18. Hanc difficultatem si prævideas, superabis; cum itaque temperantiam colere instituas, tecum cogites, cum his & plurimis forsitan aliis tentationibus configendum esse: & ut rectè judices an dignæ sint quæ apud te valeant, prævisas antea examina, perpende an falsa ista benevolentia quæ inter homines bibendo fovetur, digna sit quæ conferatur veræ isti & æternæ Dei benevolentiae quam hac ratione amittimus; an ridicula ista & vana hilaritas bonæ conscientiae impræsentiarum, & majoribus imposterum cœli gaudiis infinitè non præponderetur? An denique iniqua hominum malorum opprobria, & ignominia mundi, non sint minùs metuenda, quàm conscientiae tuæ justa hodiè redargutio, & faciei confusio quâ omnes qui in hoc peccato persistunt, die novissimo afficientur? hæc pondera inquam (diversa nempe Temperantiae & Intemperantiae motiva) nolo dicam Sanctuarii, sed communis Rationis lancibus, & proculdubio pronuntiabis motiva quibus temperantia suaderetur infinitè propendere. His maturè pensiculationis fixum & immobile temperantiae propositum formato; & cum te hujusmodi tentationes adorientur, memento has te olim expendisse, earumque te justum pretium tenere, nec dignas esse quibus tam pretiosa bona permutentur. Immotus itaque in proposito

His resistendi media.

Ebrietatis damna cum commodis confer.

per-

permaneto, nec sine indignatione tentationes omnes huic oppositas repellito.

Tentationum 19. Præcipuè fac primos tenta-
initii resistere. tionum insultus repellas, nec vel
minimum cedas; si enim semel re-
cedis, periisti, peccatum enim hoc
paulatim invalescet. Hoc multis evenire cernimus,
qui strictæ temperantiæ propositum professi, incauti
combibonum consortium adeuntes, multâ prece ex-
pugnati calicem unum bibere non gravantur, & de-
inde alterum, deinde non minore cum libertate
quàm reliqui ordine suo calices ebibentes, potùs di-
lirvio sobria sua proposita extinxerunt. Quicumque
igitur es qui peccatum hoc relinquere ex animo sta-
tuas, fac præcipuè illius occasiones & initia vites, in
quem finem utile erit sobrietatis proposita palàm
prosteri, ut sic homines à te aggrediendo deterreas:
si enim aut te propositi profitendi pudet, aut pu-
dere videtur, pudore isto abusi in propositi violati-
onem te impellent.

Initiis resisten- 20. Si ab initiis cautus ad hunc
di securitas. modum abstineas, in peccatum
hoc nunquam incidēs; hoc enim
est obsessæ civitatis valla & exte-
riora munimenta defendere; quæ si strenuè pro-
pugnentur, civitas non periclitatur; sin autem hæc
aut inopinatò occupentur, aut deditione capian-
tur, diu se civitas nequit defendere: huc aptè
accommodari potest consilium sapientis, *Ecclus. 19.*
1. Qui parva contemnit paulatim peribit. Quoni-
am autem ut monet *Psalmista, Psal. 127. 1. Nisi*
Jehovah custodiat civitatem, frustra sedulus sit custos:
ad hanc igitur tui custodiam ardentes preces acce-
dant, quibus Deum implorato ut te custodire digne-
tur, & te vi gratiæ suæ communiat, ut possis omnia
hujus peccati irritamenta rej. cere.

21. Si hæc remedia ex animo sincero adhibes, dubitandum non est, quin hoc vitium superare poteris, diu licet ei assuetus; si itaque illius jugum nondum exuisti, impossibilitatem nè causare, sed potius cordis tui falsitatem, quòd eà peccatum hoc benevolentia prosequatur, ut adduci nequit ei expugnando operam strenuam & sinceram dare.

*Horum medi-
orum efficacia
nisi amore pec-
cati frustrata.*

22. Forſan te huic peccato eo-
uſque conciliavit publica peccati
conſuetudo, & tua in particulari,
quòd id tanquam amicum & jam-
diu perneceſſarium ſuſpicis, ſic ut
duriorem de eo opinionem non niſi
invitus concipis; adduci nequis ut ſuſpiceres hoc
tibi calamitatis aliquid moliri, ideòque pacem
tibi polliceri pronus es, & ſperare aut hoc non
eſſe peccatum, aut ſaltem infirmitatis peccatum,
quòdque tibi Cœlum non præcludet: at nè te
fallas, pari cum ratione poſſis Cœlum non eſſe
aſſerere, ac te ab eo non excluſuram eſſe ebrieta-
tem; idem enim verbum quod eſſe felicitàtis lo-
cum aſſerit, ebrios etiam eorum eſſe ex numero
qui hinc excludentur aſſerit, 1 Cor. 6. 10. atque
Gal. 5. 21. Ebrietas inter ea carnis opera recenſe-
tur, *que qui perpetrant, regni Dei non erunt hære-
des.* Atque ſanè hoc ratio ipſa dictaſſet ſi Scriptu-
ræ tacuiſſent, nimirum hunc eſſe locum ſummæ
puritatis, qualem, carnem & ſanguinem ingredi
niſi purgata prius & defæcata non licet, quod mo-
net Apoſtolus, 1 Cor. 15. 53. Si autem quâ ho-
mines, fæculentiores & impurioreſ ſumus, quàm ut
illius loci incolæ ſimus, quantò magis cum in por-
cos beſtiarum immundiſſimas degeneravimus? ita
ſanè

*Amore peccati
ducti periculo-
ſum non niſi in-
vitò credimus.*

sanè comparati tunc sumus, ut nos jure dæmonia introeant, ut olim in gregem illum, *Mar. 5. 13.* Nec unum tantum aut duo, sed dæmoniorum legio, multitudo. Hujus quotidiana exempla videre licet, quos enim semel ebrietas invasit, hîc aliis peccatorum turmis hospitia præcursor designat; quilibet ebrietatis actus hominem non tantum ad alios ejusdem peccati sed aliorum etiam actus disponit; libidini, furori, & belluinis omnibus cupiditatibus tunc fræna laxantur: Et ad hunc modum se execratione qua magis horrendam *David* prædicere non potuit, ebrius implicat, *Psal. 6. 28. ab una iniquitate ad aliam incidere.* Si hæc omnia non valent ad te deterrendum ab ebrietate, volutes licet in vomitu tuo, belluino & stupido hoc vitæ statu jaceas licet, donec te flammæ infernæ excitent, tunc mœsta evincet experientia, quod jam credere nolis, *quod sitis rerum istarum*, ut inquit Apostolus, *Rom. 6. 21. mors est.* Deus ex immensâ misericordiâ conscientias omnium in hoc peccato jacentium temporius expergefariat, ut maturâ illius derelictione fugiant ab irâ futurâ. Absolvi jam secundam partem temperantiæ quæ circa potum versatur.

Dies Dominicus IX.

Temperantia in Somno : ejus regula, &c. Ignavia mala, de Recreationibus : Cautiones in his adhibenda, de vestitu, &c.

Sect. I. **T**ertia pars Temperantiae Somnum respicit, quam temperantiam ex fine *Temperantia in Somno.*

dormientibus à Deo constituto metiri decet, hic autem corporum nostrorum fragilium resectio & sustentatio est; cum enim ea sit horum constitutio quòd assiduo labore & industriâ fatiscant & deficient, somnus tanquam corpori fatiscenti requies, & deficienti nova vis quaeritur, ut sic vegetiores ad ea quæ vel religio vel vocatio nostra postulat officia accedamus; ideo nobis somnus datus est, ut utiliores non ut ignaviores essemus, quomodo bestiiis requiem indulgemus, non quòd volumus eas otari, sed quòd strenuè magis laborem perferant.

2. Hinc facile licet definias quid fit in somno temperantia, is nimirum *Regula Temperantia.* qui nos reficit & ad actionem promptiores magisque idoneos reddit, cui fini moderatus somnus optimè inservit; quot horas moderatus hic somnus exigat, definire non possumus, quoniam ut in cibo sic etiam in somno, diversa corporum habitudo diversitatem parit; hoc propriæ cujusque experientie judicio relinquendum est. At justè fac judicet, nec inertiam suam in consilium adhibeat, hæc enim, quod apud *Solomonem* inertii evenit,

nit, semper suadebit, *Pauculum somnum, pauculam dormitationem, pauculam complicationem manuum cubando, Prov. 24. 33.* Qui autem temperans esse velit, fines istos quos posui nè transeat.

3. Qui hos limites transgreditur, *Varia peccata in varia peccata, sub generali isto, nempe inertia comprehensa, incidit: v. c. primò tempus suum absument, pretiosum istud talentum, quod ei*

à Deo concreditum est, ut fœnori locaretur; quod qui dormiendo prodigit, inutilem illum servum in Evangelio agit, *Mat. 25. 18. qui talentum in terra occultavit,* cum quo eum oportuit negotiari, sententiam in hunc latam non ignoratis, *ver. 30. Ejicite illum in tenebras extimas:* qui hic se tenebris somni tradit, illic sine somno tenebras patietur, at non sine *fletu & stridore dentium.* Secundò corpori suo nocet, hoc enim immoderatus somnus morbis replet, & humorum meram sentinam efficit, quod quotidiana experientia commonstrat. Tertiò animæ etiam suæ nocet, non tantum quòd eam corporis ministerio privat, sed etiam quòd animæ facultates obtundit & hebetat, inutiles & ineptas ad ea officia quæ Deus iis præscripsit reddens, cujus malæ administrationis ratio à miserâ animâ aliquando exigetur. Imò denique in ipsius Dei contemptum & contumeliam somnolentus vivit; creationis finem, qui erat Deum activâ obedientiâ colere, frustrat; qui enim vitam edormit, huic fini contrarium prorsus agit: quum enim Deus asserit hominem nasci ut laboret, praxi suâ contrarium prorsus pronunciat, hominem nimirum nasci ut otietur. Ab immoderato igitur somno trepidus abstineto, quoniam tot sub uno scelera comprehendit.

4. At præter somnolentiæ reatum, variis etiam rationibus nobis perniciofa est: hæreditatis tuæ proculdubio tabes est, nunquam enim ditescet ignavus, quod benè observavit sapiens, *Somnolentia hominem panniculis induet, Prov. 23. 21. i. e. inertem amictus honestus deficiet*; imò vix dici potest somnolentus vivere, somnus enim quoddam mortis genus est, cui qui se deditit, quid aliud agit quam mortem ante tempus præstiturum obire? Si igitur mors immatura inter infortunia numeranda sit, extremæ est dementiæ id propriâ inertia asciscere, quod infligente Deo adeò perhorrescimus.

5. Temperantiæ pars quarta Recreationes respicit, quibus aliquando non tantum corpus, sed etiam animus indiget, qui continuum sine vacatione ulla laborem perferre nequit. Est igitur recreationum usus licitus, modò hæ cautiones adhibeantur.

6. Primum curandum est, ut recreationum genus licitum sit. Non est recreatio quærenda in illis rebus quibus aut Dei gloria violatur, aut vicinus læditur; quod faciunt qui sermonis aut obscenitate, aut obrectatione putidâ recreantur. Secundò recreationibus moderatio adhibenda, in quem finem videndum est nè nimium temporis iis impendamus, memores hunc esse recreationum finem, ut alacriores ad negotia reddamur, non ut ipsa tanquam negotia nos occupent. Tertiò non licet nimio cum fervore & vehementiâ animi in iis versari, nec iis esse nimis deditos: hoc enim ut iis nimis immoremur oblectati efficiet, animûmque à negotiis necessariis avocabit, ut ludi discipulis evenit, qui postquam otio diutiùs indulserunt, difficulter & gravatim se ad studia componunt. Ultimò

*Somnolentia
incommoda.*

Recreationes.

*Regule tempe-
rantia in re-
creationibus.*

non

non licet aliam finem relaxationibus proponere, quàm licitam illam nos lassatos reficiendi, modicè refocillandi.

7. Veluti primò, non sunt lusus adhibendi ut tempus fallamus, cujus potiùs parsimoniæ quàm profusioni studere deceret; & quidem si memòres simus quantum nobis operis incumbat, scilicet ut *vocationem nostram & electionem conficiamus*, & jus nostrum ad Cælum confirmemus, & quàm parùm constat quid temporis ad has res nobis concedatur, patebit nihil esse quo parcius uti aut frugaliùs administrare decet quàm tempus nostrum. Non est itaque cur artes temporis absumendi excogitemus quod tam velociter suâ sponte aufugit, quòdque revocare adedò impossibile est. Hoc illos considerare oportet, qui totos dies noctesque chartis & alea aliisque lufibus otiosis insumunt, & an quartam temporis illius partem unquam impenderunt magno illi vitæ officio, propter quod totum tempus illis donatum est: & secum tandem cogitent quàm miseram pretiosi istius thesauri temporis administrandi rationem reddiduri sunt, cùm Deus hanc exiger. Secundò, non est permittendum ut avaritia recreationibus nostris se immisceat; si lusu aliquo certemus, sit certandi finis animum relaxare, non pecuniam obtinere: non est igitur magni momenti præmium lufibus proponendum, alioquin periculum est nè in duo mala incidamus, nimirum in avaritiam, & avidam vincendi cupiditatem, & in furorem & iracundiam de infortunio accensam si te vinci contigerit; quæ utraque in alia etiam te peccata verisimile est pertrahent. Avaritia ad fraudem in certando adhibendam impellit, & ira linguam in juramenta & execrationes resolvet, ut quotidiana experientia sæpe nimis evincit. Si igitur ad horum alterum proclivem inter-

cer-

certandum te sentis, aut aliquâ ratione contra hæc te munire, aut à lusu in totum abstinere oportet: quanquam enim moderatus lusus per se non illicitus sit, si tamen peccati occasio sit, tibi illicitus sit, ideoque ab eo abstinendum. Si enim Christus nobis præcipiat, tam diligenter à tentationibus cave, quòd si oculi aut manus nostræ nos offendant (id est sint nobis laqueo & tentationi) abscindi potius oportet quàm nos ab his pellici in peccatum; quantò magis à lufibus his non necessariis temperandum est, quàm Dei offendendi, periculum incurrendum? qui sic ludit, animam suam in sponfionem deponit, præmium sanè nimis pretiosum, quòdque non decet lusu perdi; præterea recreationem & oblectationem quarum se gratia certare profitetur, amittit, & majorem multò laborem adit quàm quem lusu levare cupit. Cupiditates enim & metus avari, impatientia & furor irati, molestiores reverà sunt quàm artes quæcunque laboribiffimæ.

8. Pars ultima Temperantiæ circa vestitum versatur, quam ex vestiendi finibus metiri decet. Qui præcipuè tres sunt: Primò ad tegendum nuditatem. Hæc prima vestitus occasio fuit ut legendum est, *Gen. 3. 21.* ut & primi peccati effectus; cum igitur vestitus originem reminiscamur, tantum abest ut de hoc efferri, quòd desici potius & pudesceri deberet, cum amissæ innocentiae quæ vestitu splendidissimo honestius ornamentum erat, memoriam revocet. Dictat hic vestiendi finis quòd modestus sit oportet vestitus noster, qui huic fini nimirum pudori tegendo congruat: modi igitur omnes vestiendi immodesti qui aut vestiti lasciviam arguant, aut spectatoris libidinem accendant, fugiendi sunt.

Vestitus.

*Vestiendi
fines nuditatem
tegere.*

Frigus depellere.

9. Secundus vestiendi finis est frigus depellere, ut sic corporis valetudinem tutemur: ad quem finem etiam spectare nos oportet in vestitu nostro. Si habitus induendi sunt qui istum foveant calorem, qui ad corporis prosperam valetudinem necessarius est; hunc finem transgredimur, quodcumque vanitate ducti, modum quemque ridiculum imitantes, eum nobis vestitum induimus, qui vel nos à frigore tueri, vel qui cùm arctior sit quàm par est, corpora nostra potius lædere quàm tutari solet: Ridiculum sane hoc est, cuius tamen rei sunt plerique qui de vestitu superbiunt.

Ut homines distinguantur. Respectu sexus.

10. Tertius finis vestitus est ut distinguantur & discriminentur homines, idque vel respectu Sexus, vel fortunæ. Primò vestitu Sexum distinguere oportet; hoc apud omnes gentes semper obtinuit, virorum & fœminarum habitus semper diversi fuerunt, quod inter Judæos expresse sanxit Deus ipse, vetando, nè vir fœminæ habitu, aut viri fœmina induatur. Secundò

Fortuna. est etiam Fortunæ quædam distinctio in vestibus observanda; Deus aliquos eminentiori fortunæ gradu quàm alios collocavit, vestes igitur cuiusvis conditioni respondere debent. *Qui vestitu magnifico vestiuntur sunt,* ut Salvator noster inquit, *in Palatiis Regiis, Luc. 7. 25.* Qui vestiendi finis etiam observandus est: isto vestitus genere contentos esse homines oportet qui Sexui & conditioni convenit, ne ultrà progrediantur; aut eminentiores fortunæ homines vestitus splendore æquando, aut hominum suæ sortis invidiam in se confando contententes, uter alterum vestium ele-
ganti-

gantia superet; sed modestum sibi quisque vestitum induat, qui sorti suæ & vocationi convenit, nec sibi minui existimationem suam arbitretur quod alii elegantius vestiantur.

11. Meminerint omnes, nihil veræ excellentiæ cuivis ex vestitu accedere; extremæ igitur vanitatis est aut multum temporis, aut pecuniæ, aut curæ huic

Mediæ temperantia assequenda in vestitu.

impendere; aut se pluris facere, aut pauperes fratres minores, propter vestitum. Si ornatum cupiunt homines, eum assumant quo vestiri voluit Sanctus Petrus sui sæculi fœminas, *Occultum nimirum cordis hominem situm in intorruptione lenis ac quieti spiritus*, 1 Pet. 3. 4. Se quàm fieri potest splendidiſſimè omni virtutum Christianarum genere exornent, hic ille ornatus est qui nos in conspectu Dei venustos reddit, imò & hominum, qui nisi stulti & idiotæ sint, te pluris facient quod probus sis, quàm quod laurè vestitus; & te splendidius ornabit tunica una crassa licet quam pauperi indues, quàm viginti elegantiores quas tibi ipsi.

12. Exposui Temperantiæ partes omnes; conclusionis loco, generalem hanc cautionem adjiciam, quod de his omnibus differens vitium istud solummodò quod in excessu situm est explicui; fieri tamen potest ut aliud detur in defectu positum; sibi denegent homines quod ad corporis sustentationem & bene esse necessarium est. Vitium hoc ut opinor non tam frequens est quàm alterum; esse tamen aliquot sordidos non diffiteor qui adduci nequeunt, ut tantum ex arcis suis mutuò sumant, quantum ad vi-

Parſimonia nimia vitium perinde ac excessus.

ctum & amictum sufficit; quique pecuniæ conge-
rendæ adeo intentè student ut per negotiorum im-
portunitatem, & laborum molestias, somno & recre-
ationi vacare quantum necesse est non possunt. Si
quis qui priorem hujus operis partem legit, hoc vi-
tio laboret, non est cur sibi aduleatur & se probum
esse Christianum hinc inferat, quoniam à vitiis istis
quæ in excessu sita sunt, de quibus illic conquesti
sumus, immunem se censet; quicunque enim tam
sordide parcus est, hujus non imputabitur virtuti ab-
stinuisse, cum abstinencia sua ab amore pecuniæ non
temperantiæ nascatur, quod non tantum omni lau-
de caret, sed etiam ingens illud peccatum est, quod
Apostolus asserit, 1 *Tim.* 6. 10. *Esse omnis mali ra-
dicem.* Corpus suum contra hunc novissimo die se
fistet in judicio, eò quod debitâ portione illud frau-
davit, nimirum moderatis refocillationibus quas illi
Deus indulgit. Idololatriam liberos *Moloch* immo-
landi, *Lev.* 20. 3. hæc superat: illi liberos, sordidi
seipsos Deo suo *Mammoni* immolantur; sæpe enim
valetudinem suam, vitam, imò animam ipsam per-
dunt ut sumptui parcant. Absolvi secundum caput
officiorum, quod ad nosmetipsos refertur, voce so-
briè comprehensorum ab Apostolo.

Dies

Dies Dominicus X.

De officiis erga Vicinos nostros. De Justitia Negativa, Positiva. De peccato Homicidii, ejusque atrocitate, & supplicis, & miris modis quibus detectum est. De Mutilatione, &c.

Sect. I. **V**enio ad tertium officiorum caput; quæ proximos nostros respiciunt; quæ omnia Apostolus uno verbo [Justitiâ] nimirum complexus est, per quam intelligi par est non tantum strictam justitiam, sed & omnigenam Charitatem: hæc enim lege Christi jam induit naturam debiti, quo vicinum nostrum sine injuriâ fraudare non possumus: ex his igitur fontibus Justitiâ nimirum & Charitate reliqua omnia officia quæ proximis debentur promanant, quæ singula ordine persequar.

2. A *Justitiâ* incipio, cujus duæ partes sunt, una Negativa, altera Positiva: *Justitia*
Negativa *Justitia* in hoc sita est, nè cui *Negativa.*
noceamus aut injuriam inferamus; Positiva in hoc, ut jus colamus erga omnes, i. e. suum cuique tribuamus. De *Justitiâ* Negativâ, i. e. de injuriâ alteri non inferendâ primò dicendum est; quoniam homo diversis injuriarum generibus obnoxius est, ergò *Justitia* in varias species dividitur, quæ hæc injuriarum diversa genera respiciunt. Homo injuriæ obnoxius est, vel in animâ suâ, vel corpore, vel possessionibus, vel existimatione suâ; negativæ itaque *Justitiæ* officium nos ab injuriâ his inferendâ coer-

cet, vetatque alicujus animam, corpus, possessiones, aut existimationem lædere.

Injustitia erga animam vicini. 3. Primo Justitia hæc vetat animam vicini lædere. Quærendum hic itaque est primò, cujusmodi malis anima obnoxia sit: anima quidem substantia invisibilis est, quam nec oculis cernere licet, multò minùs gladiis aut telis vulnerare; hæc nihilominus injuriis, & vulneribus etiam mortalibus patet.

4. Anima sensu vel naturali vel spiritali capiatur: sensu naturali, illud significat quod vulgò mens hominis vocatur, quæ, ut notum est, doloris aut tristitiâ sauciari potest, ut monet *Solomon, Pro. 15. 13. Dolor animi spiritus frangitur*. Quisquis igitur vicinum suum sine causâ affligit & contristat, hanc officii sui partem transgreditur, animamque suam lædit & sauciat. Ad hoc injuriarum genus proni sunt maligni & malevoli homines, ea hi perpetrabunt ex quibus nihil ipsi commodi, imò sæpe plurimum damni percipiunt, tantum ut aliis molestiam exhibeant & dolorem afferant; immanis hoc est & inhumanæ indolis, ex aliorum moestitiâ & calamitatibus voluptatem capere: hanc pestem qui corde suo fovet, jure dicatur à Dæmone possideri: hoc enim execrabilibus istis solummodò spiritibus convenit, oblectationem quærere ex miseriis humanis, & nisi virus hoc priùs expellatur tanquam dæmoniacus, ad tumulos & sepulchra relegandus est, ubi nulli sunt qui injuriarum sensu tangantur.

Anima quibus injuriis obnoxia. 5. At anima etiam sensu spiritali capiatur, quo sensu immortalem istam nostri partem, quæ in æternum victura, semper aut beata aut misera futura est in alio mundo. Anima hoc sensu accepta, duobus injuriarum generibus sub-
jecta

jecta est : primò enim peccato, deinde pœnæ obnoxia est : posterior enim prioris certissimus effectus est. Quanquam igitur Deus solus pœnas infligat, cùm tamen pœna sit peccati effectus, is jure censendus est illi pœnæ author, qui hominem in peccatum pertrahit ; non aliter ac qui mortale homini vulnus infligit, mortis suæ author censendus est. Sub malo itaque peccati comprehenduntur & peccatum & pœna, adeò ut de hoc tantùm loqui necesse sit.

6. Nec sanè atrocior ulla dari potest injuria quàm tantum animæ malum inferre. Peccatum est animæ morbus & vulnus, gratiæ enim quæ animæ prospera valerudo & sanitas est, prorsus repugnat : hoc autem vulnus cuilibet animæ infligimus, quam ratione quacunque in peccatum pellicimus.

Peccato.

7. Homines autem variis modis in peccata impellimus ; horum aliquot commemorabo, quorum alii magis, alii minùs directè, omnes tamen in unum finem tendunt. Qui in hunc finem magis directè tendunt, sunt, primò, præceptum peccare jubens, cùm is qui alteri præsit, aliquid ei agendum præcipiat per se illicitum, cujus rei exemplum extat in *Nebuchadnezare* cultum aureæ statuæ præcipiente, *Dan.* 3. 4. quod parens quilibet aut herus imitatur, qui filio suo aut servo præcipiet illicitum aliquod facinus. Secundò, consilium in peccatum impellens, quum homines alios consilio suo ducunt & hortantur ad scelus aliquod ; sic uxor *Jobi* eum ut Deum execraretur hortata est, *Job* 2. 9. Sic *Achitophel Abschalomo* consuluit ut congregaretur cum patris Concubinis, 2 *Sam.* 16. 21. Tertiò, illecebræ ad peccatum pertrahentes, cùm ob aliorum oculos ponimus voluptatem aut

*Quot modis
homines pel-
liciuntur in
peccata.*

utilitatem quas ex peccato percepturi sunt; hujusmodi illecebras fugiendas esse monet Solomon, *Prov. 1. 10. Fili mi, si pellicere volent te peccatores, ne acquiescito: si dixerint veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus nos contra innocentem impune, &c.* & versus 13. escam reperire est, quâ homines conantur allicere. *Omnem substantiam pretiosam consequemur, implebimus domus nostras spoliis: sortem tuam conjicies inter nos: marsupium idem esto nobis omnibus.* Quartò auxilium, quum homines aliis opem ferant aut ad peccatum perpetrandum, aut ad excogitandam perpetrandi rationem. Sic *Jonadab Ammoni* opitulabatur, cum ad hoc consilium suum consulit, quomodo sorori suæ stuprum posset inferre. Omnibus his modis directè fratres in magnum hoc malum, peccatum scilicet, impellimus.

8. Sunt & alii qui quanquam minùs *Indirectè* directi videntur, non tamen minùs efficaces sunt; ut primò exemplum: qui aliis malum exemplum præbet, quantum in se est efficit ut id imitentur; quem effectum sæpe nimis exempla producant; quum nihil in genere homines ad malum efficacius moveat, quàm quòd alios idem facere observent, quod in plurimis peccatis ostendi potest, in quibus nihil est quod homines alliciat; præter hoc unum quòd usu recepta & comprobata sunt. Secundo, alios ad peccatum incitamus, quoties vel suffragio vel dissimulatione peccantium animos audaciamq; adaugemus. Tertio, alios in peccata impellimus scelerum suorum patrociniū & defensionem suscipiendo; nec eum tantum qui scelus admisit, in scelere suo confirmamus, sed etiam periculum est, nè alios in hoc idem propensiores, in scelus pertrahamus, cum viderint illud posse tam pulchrè defendi. Denique in peccatum alios abducimus, efficiendo ut Christus & vita verè Christiana con-

contemptui habeantur, quod faciunt, qui mandata Dei irrident; deterrentur homines à virtute, quum hoc sibi opprobrio verti cernunt, & aliorum in se contemptum inde contrahi. Hic modus reliquos omnes impietate superat: non tantum respectu hominis ipsius qui hujus criminis reus est, in quo Religionis merum contemptum arguit, sed etiam respectu aliorum, cum generaliore quendam eumque pejo-rem effectum hic quam ceteri modi sortiatur; quoniam efficit ut homines non tantum in singulos inobedientiae actus prorumpant, sed obedientiae in totum abrenuncient; his variis modis reatum animae vicini nocendi incurrimus.

9. Nimis prolixum esset ea peccata enumerare ad quae homines alios illiciunt, ut ebrietatem, impuritatem, perduellionem & alia plurima: unius-

Serio considerare quos hujusmodi injuriis affecerunt,

cujusque autem plurimum refert ut seipsum particulatim excutiat, & serio secum repetat quae mala hujus generis aliis intulit, & gravitatem injuriae accurate pensitet. Suam erga vicinos innocentiam praedicare quasi neminem injuriā affecissent plerique solent. quum plurimi qui hoc jactant, reliquos omnes injustitiā suā erga vicinos suos superant: corpus ejus forsan non mutilarunt, nec bona surripuerunt; atqui corpus tantum theca, & tegumentum hominis est, & bona, hujus quaedam appendiculæ; anima homo est, hanc tamen vulnerant & confodiunt nullā poenitentiam perciti, sed cum adultera, *Pro. 30,*

20. affirmare audent quod nullam iniquitatem operati sunt, imò gloriantur quasi amicè se erga illos gesserunt, quos in aeternam perditionem illexerunt: quemcunque enim in peccatum attraxisti, quantum in te est effecisti, ut aeternis hic flammis adjudicetur: quod perfida hæc sit amici proditio, tecum ve-

lim

lim serio expendas, proditorem illum nefariumque vccares, qui amicum per simulationem amplexus, secreto vulnere confoderet; at tua hâc perfidiâ tanto scelestior, quanto majoris pretii est anima quàm corpus, & quantò atrocior pœna est infernum quàm mors. At præter sævitiam hujus facti erga pauperem fratrem meminisse etiam oportet quantum tibi metipſi periculum creet, quum hoc peccatum illud sit cui vix acerbissimum Christus denunciavit, *Mat. 18. 7. & ver. 6.* asserit, *Quod quisquis offendiculo fuerit* (hoc est, in peccatum pertrahit) *uni ex parvis istis, præstiterit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus & demergatur in profundo maris.* Possis pauperem tuum fratrem in perditionem demergere, at quod in luctâ evenit ut qui adversarium suum dejecit, unâ etiam cadat; hoc idem hic eveniat necesse est, tu illum pereuntem comita-beris.

Deflere hoc peccatum.

10. Efficiat igitur tuum & proximi periculum, ut vero sensu atrocitatis hujus peccati, nefariæ nimirum injustitiæ adversus pretiosam animam proximi tui, afficiaris: seriò tecum reputa in quos tam crudelis fuisti; quos ad ebrietatem sollicitasti, ad perduellionem consilio impulisti; ad scortationem illexisti; ad iram excitasti; quos aut auxiliando aut incitando ad pessimum vitæ institutum extimulasti, aut è contra ab optimo avertisti & deterruisti profanis tuis scommatis, quibus pietatem in genere aut alicujus speciatim strictam vitæ sanctimoniam proscidisti; & deinde tibi metipſum actionem intende, teipsum accusato ranquam *Cainum* alterum fratricidam, ex animo, & acerbissime desieto hujusmodi reatus, & firmissimè tecum statuas nunquam in posterum futurum esse te fratri offendiculum, ut verbis utar Apostoli, *Rom. 14.*

11. Nec

11. Nec hoc satis est, fructus aliquos
 pœnitentiæ edas oportet; in omnibus
 autem injustitiæ peccatis restitutio ne-
 cessarius quidam pœnitentiæ fructus
 est; quod hic etiam evenit. Actum unum, aut for-
 san multos nefandæ injustitiæ adversus animam
 fratris tui admisisti; hanc tu innocentiam tuam, jure
 suo ad Cœlum spoliasti; conandum est, ut hæc om-
 nia ei restituas, majori diligentiam, & fervore in hoc
 incumbens, ut eum ad pœnitentiam commoveas,
 quam unquam adhibuisti ut eum ad peccatum per-
 traheres; nec minorem artem adhibeto, ut eum de
 periculo vitii sui certum facias quam olim adhibu-
 isti ut de voluptatibus ejus illi fidem faceres; verbo
 dicam, methodos istas & media omnia quibus eum
 olim perdidisti, fac adhibeas ad eum recuperandum,
 (quasi tui ipsius cuniculos adversis cuniculis occupa-
 res) & in hoc majori diligentiam & zelo versare, quod
 & respectu tui ipsius & illius pernecessarium est.
 Primò respectu illius, quoniam cum major propen-
 sio & promptitudo ad malum quam bonum huma-
 næ naturæ insita sit, ideo majoris diligentiam & labo-
 ris opus est hoc illi instillare quam illud; præterea
 hominem supponimus jam vitiis assuetum, quod
 difficultatem operis non parum augebit. Secundò
 respectu tui ipsius, si revera pœnitens sis, tui esse
 officii duces, Sancti *Pauli* ad instar, *amplius laborare*,
 & pudore suffunderis, si cum pro Deo negotiaris,
 nimirum animam ad eum reducere conaris, hoc ma-
 jori studio non intenderes quam cum rem Satanæ,
 procurasti. Præterea cum te subit te miseram hanc
 animam in laqueum prodidisse, æquum est ut tuam
 hoc diligentiam expergefariat qua eam possis inde
 expedire. Hoc sufficiet dixisse de primâ parte Justitiæ
 Negativæ relatâ ad animas fratrum nostrorum.

*Resarcire
 injuriam.*

Negativa Justitia erga corpus.

Respectu vite.

12. Pars secunda ad eorum corpora refertur, quibus vim aliquam, aut injuriam inferre justitia prohibet. Sunt autem injuriarum corpori allatarum varii gradus, quorum supremus est illud interficere, vitamque eripere, quod expresse sexto mandato prohibetur, *nè occidito*.

Homicidii varii modi.

13. Cædes inferatur aut vi apertâ, cum gladio, aut telo aliquo vita homini alicui eripitur immediate & directe; aut secundo, secreto & perfide, ut *David Uria* necem intulit, non gladio suo, sed gladio filiorum *Ammonis*, 2 Sam. 11. 17. & *Jezebel Nabotho* fictâ accusatione, 1 Reg. 21. 13. Ut & plures alii qui homicidii crimen veneno, falsâ accusatione, aut aliâ aliquâ arcanâ ratione admiserunt. Aperta cædes, repentini furoris plerunque effectum est; secreta à variis rebus ortum ducit: oritur enim aliquando ab odio diu intra pectus recondito, aliquando ab avaritia aut ambitione: utilitati aliquis alterius, aut honori obest, ideoque tollendus est; aliquando oritur à fuga dedecoris & opprobrii, sic infantibus suis necem inferunt scorta nè suam prodant impuritatem. At præter directos hos occidendi modos, sunt & alii, ut cum persuasionibus nostris aut illecebris hominem ad illud quo mors acceleratur, eamque hoc accelerari, omnibus in confesso est, impellimus; qui vicinum suum inebriat, si præ ebrietate in mortalem aliquam noxam incidat quam sobrius effugisset, qui hunc inebriavit non est ab homicidio purgandus; aut si ex subito aliquo eoque malo accidenti morte non afficiatur, si tamen ex ebrietate morbum contrahat quem mors tandem sequitur, non video quâ ratione à crimine homicidii in conspectu Dei se defendere potest, qui eum ad hu-

hujusmodi intemperantiam impulit, quanquam legibus humanis immunis sit; hoc utinam illi perpendere, qui in hoc toti sunt, ut quam plurimos in sceleris hujus communionem pertrahant. Aliâ adhuc ratione nosmetipsos hoc scelere polluimus, *i. e.* alios ad hoc incitando & irritando, aut ad eum saltem iræ & vindictæ gradum qui hoc producat: qui enim litem ferit inter duos, aut jam satam irriget foveâtque, si cædes hinc sequatur, ille sanè sceleris particeps est; quæ quidem consideratio omnes deterrere debet à diffidiis inter alios seminandis aut fovendis.

14. Quod ad homicidii reatum attinet, quin gravissimum hoc scelus sit Deoque maxime invisum dubitare nemo potest; hoc videre licet in primo qui unquam hujus generis actu admittebatur, cæde nimirum *Abelis*, cujus sanguis ut Deus *Caino* affirmat, *ex humo inclamabat*, *Gen. 4. 10.* Imò is est hujus sceleris reatus, quòd regionem ubi committitur, maculâ inficit non nisi homicidæ sanguine eluendâ: ut patet *Dent. 19. 12, 13.* Regio nequit à sanguine purgari nisi sanguine illius qui eum fudit; quanquam itaque aliorum criminum reus impunè evasit, si ad Aram confugerat, huic tamen sceleri voluntario nempe homicidio Asylum non concedebatur; sed ab ipsa arâ ad Tribunal reus rapiendus erat; *Exo. 21. 14. Etiam ab altari meo rapito eum ad mortem.* Hoc etiam amplius notatu dignum est, quòd duo ista præcepta, quæ sola *Noachæ* data esse post diluvium S. Scriptura prodit, hoc utraque peccatum respiciunt; legis istius quâ esus sanguinis interdicitur, *Gen. 9. 4.* is scopus unicus est, ut hâc ceremoniâ horrorem homicidii incutendo hominibus, eos facilius ab hoc scelere absterret; lex altera huic peccato pœnam constituit, *Gen. 9. 6.*

9. 6. *Qui effundit sanguinem hominis, per hominem sanguis illius effunditor* : cujus severitatis ratio redditur verbis proximè sequentibus, *ad imaginem enim Dei creavit ille hominem* : ex quibus verbis liquet non tantum fratri tui injuriam, sed immanem Deo contumeliam & dedecus hoc scelere fieri ; hoc enim Dei imago quam homini impressit, violatur. Imò quod tetrius adhuc audit, jus & auctoritas Dei propria hoc scelere invaditur : unum enim solummodo Deum penes est, de vita hominis pro lubitu decernere ; illi soli vitam eripiendi jus competit, qui solus vitam largitus est : at qui hominem interfecit, hanc Dei manibus quasi extorquet potestatem, quâ profana magis & rebellis arrogantia non datur.

15. Pro gravitate peccati gravissimum etiam est supplicium : ut taceam horrendos in sæculo futuro sceleris hujus effectus, atroces & celebres huic poenas irrogari etiam in præsentī patet : sanguis non tantum clamat, sed etiam Deum vindicem in- clamat, qui cum vindictæ Deus sit, (hoc enim ipse se titulo insignit) aurem ab hujus clamore nunquam avertet : cujus rei plurima sacræ literæ exempla proferunt : *Ahab & Jezebel* qui insontem *Nabothum* occiderunt, vineæ cupiditate ducti, ipsi occisi sunt, & sanguinem suum eodem in loco quo illi *Nabothi* sanguinem effuderant, canes elambabant, uti legere est ; sic *Absolomus* qui fratrem *Amnonem* occidit, patrato hoc scelere, in aliud, perduellionem nempe adversum Regem & Patrem suum prolapsus, in hoc miser periit. *Rachab & Baanah* qui *Ishboshethum* interemerunt, morte & ipsi affecti sunt, idque ab eo cujus gratiam tam nefario facinore aucupati sunt. Plurima alia ex sacra historia, plurima ex profana huc possem afferre, cum nullum sit

ſæculum qui hujusmodi exemplis non abundet, adeò ut cuius ſui ſæculi exempla ſuppetant.

16. Notatu quoque dignum eſt quàm miris & planè ſtupendis methodis Deo viſum eſt hujus ſcleris *Mira ejus indicia facta.* autores detegere; ad hoc operam ſuam ſæpe contulerunt etiam bruta animantia: imò propriæ conſcientiæ remorſu & horrore agitated reus ipſe ſcleris indicium fecit. Fruſtra itaque impunitatem ſibi quærunt homicidæ in tenebris quibus abſculti cædem patrant, nequeunt proprias conſcientias fugere: hæ ſcleris conſciæ erunt invitæ ipſis, & ſæpe indices etiam in hoc mundo, aut ſi non indices ſaltem facinoris vindices agent, & cruciatibus tam diris reos torquebunt, quòd mors ipſa magis eligenda ſit: quod plurimè eveniſſe vidimus, qui admiſſâ cæde tam horrendo animi angore torquebantur, ut ſibi mortem conſciſcere maluerunt, quàm vitam inter tam dira ſupplicia trahere: hi ſunt hujus peccati uſitati etiam in hoc mundo effectus, quanto magis tremendi in alio, ubi non eſt dubitandum quin extrema ſupplicia ſummum ſcelus vindicent: ſi enim, ut aſſerit Servator noſter, *Mat. 5. 22.* igni Gehennæ ille obnoxius ſit qui fratrem ſuum ſtultum appellaverit, quibus incendii iſtius gradibus vindicatum iri atrocioſiorem hanc injuriam cenſebimus?

17. Horum omnium conſiderationem horrorem nobis & deteſtationem hujus peccati ingenerare oportet, noſque valde ſolicitos efficere nè unquam in hoc incidamus; in quem finem omnes occaſiones iſtas quæ nos in laqueum hunc ſenſim ducunt, fugere oportebit: res multas ſupra commemoravi quæ tollent huic peccato initium dare; contra hæc igitur primo

Vigilandum contra minimos gradus hujus peccati.

mò muniendi sunt animi nostri, si volumus esse in tuto: si igitur nolles hominem iratus occidere, fac ne irascaris, huic enim si indulges, immunitatem ab hoc peccato tibi præstare non potes; ira enim ejusmodi insania est, quæ quem semel invasit, impotem sui efficit & temerarium: quùm igitur iram subnascentem senseris, fac mature cogites quò te ductura sit, si ei fræna laxes: fac igitur contumaci huic passioni fræna statim injicias. Similiter si nolles à malevolentia tuâ ad homicidium impelli, fac nè quam cogitationem malevolam intra animum recipias: si qua enim hic semel sedem fixerit, vires paulatim colliget, teque sub potestatem suam rediget, & ad horrendum hoc facinus pro lubitu impellet: perfido igitur huic hospiti cùm primùm appropinquaverit, ostia obstruito, nec animum tuum ingredi permittas. Pari ritu si nolles avaritiâ, ambitione, aut libidine, aut vitiosâ quacunque cupiditate ad hoc peccatum pertrahi, non est unquam permittendum ut earum alicujus in ditionem ac potestatem redigaris; si enim semel dominari cœperint, quòd citò facient, siquando intra pectus tuum admittantur, dictis tuis non parebunt, sed te in hoc aut aliud facinus præcipitem ferent prout suâ interesse visum erit. Pari ritu, si nolles funestorum istorum effectuum quæ vicini tui ebrietatem consequuntur reatu gravari, fac nè illum in ebrietatem allicias, nec ei te compotorem præbeas; quod ut fugias, fac ipse nè indulgeas vino, hoc enim si facis, necessario sequitur ut ebrietatis tibi comites asciscere coneris. Denique si nolles homicidii ab alio perpetrati reus esse, fac alium nè animes ad cædem, nec operam conferas ad augendum dissidium istud & contentionem quæ cædi occasionem præbere potest: cùm enim ignem accendisti, aut sufflasti, quem hic absumat nescis. Frigidam quantam potes extinguendo,

guendo, at nec guttulam olei igni fovendo infunde.
Hoc idem te monere decet de aliis hujus peccati cau-
sis hoc in loco prætermiſſis, ab his nobis diligenter
temperate, unicuſque eſt contra hoc peccatum præſidi-
um: ſi velis igitur ab hoc ingenti peccato immunem
te præſtare, vias omnes & aditus quibus te aggredia-
tur obſtruito.

18. Quanquãtũ autem cædes injuria-
rum omnium quæ corpori vicini inter-
ri poſſint atrociffima ſit, ſunt tamen & *Mutilatio*
aliæ admodum graves: ad hanc proxi- *atrox in-*
mè accedit mutilatio, quæ vicinum aut *juriam*
attu corporis, aut illius ſaltem uſu privat. Quod
hæc ſit gravis injuria & noxa, patet ex judicio Dei
de hac re, *Exod. 21. 26.* ubi à Deo cautum eſt, quod
ſi quis ſervus ab herò ſuo mutilaretur, ei tótius vitæ
libertas tanquam membri compenſatio concederetur
in libertatẽ dimittito illum, inquit textus, *pro oculo ejus*: Imò ſi parte minùs neceſſariã corporis mu-
tilaretur, dente nimirum, cujus damnum facilli-
mè patimur, hoc tamen ei eodem modo compenſan-
dum erit.

19. At non opus eſt alia ratione
injuriæ hujus gravitatẽ æſtimare, *Quod quiſque*
quàm proprio cuſuſvis de hac ſibi *perhorreſcit;*
illatã judicio: quàm perhorreſcit
quiſque membri alicujus jacturam? adeò ut ſi quò
infortunio aut morbo membrum periclitetur, nihil
non aut operæ aut ſumptus hujus tuendi gratiã im-
pendit. Quanta igitur injuſtitia eſt, quàm iſti re-
gulae, *quod tibi fieri non vis, alteri nè facias*, repug-
nat, illud alteri inferre quod tam ægrè & gravatum
iſpe fers?

Si autem vir pauper ſit, qui vi-
ctum ſibi labore quærit, eo atrocior *Atrocior in-*
conſendã eſt injuria, quæque ad ho- *juriam ſi paupe-*
ri inferatur.

micidium proximè accedit; ut enim monet sapiens, *Ecclus. 24. 21. Pauperis vita panis est, qui itaque eum hoc privat, homicida est.* Qui igitur eum victus parandi potentiâ privat, atque inidoneum ad laborem reddit, non minoris criminis reus est. Lege veteri permittebatur unicuique qui huiusmodi damnum à vicino suo illatum passus erat, magistratum adire, & postulare ut par vicino poena infligeretur, *Oculum pro oculo, dentem pro dente, Exod. 21. 24.*

Necessitas damni pro viribus restituendi.

20. Et quanquam inutilis ultio Christianis hodiè non permittitur, unumquemque tamen qui injuriam alteri intulit decet quantum in se est damnum rescarcire.

Membrum fateor amissum nequit restituere (quod ut obiter moneam cautiore nos reddere oportet, nè quos iis damnis afficiamus quæ sarciri nequeunt) compensare tamen potest malos aliquos damni huius effectus; si quem huiusmodi injuriâ ad egestatem & penuriam adegit, possit, imò debet inopium victum suppeditare, si aut copia sibi suppetat, aut suo extraordinario labore hanc illi subministrare potest: Si enim uniuscujusque officium sit oculorum vicem cæco, & pedum claudis, ut *Jobus* loquitur, præstare, quanto magis eorum hoc officium est, hoc illis quos ipsi & cæcos & claudos reddiderunt, munus præstare? Quicumque igitur fratrum suorum aliquem huiusmodi damno affecit, sciat oportet sui esse officii ut hoc ei pro viribus compenset; quod ni faciat, nova quælibet afflictio, quæ pauperi ex inopia sua accidit, novo crimine & reatu eum die novissimo coram justo iudice cumulabit.

21. Sunt etiam alii inferiores gradus injuriarum quæ corpori inferri possint; quarum duos tantum notabo; vulnera nimirum, & plagas: vulnera alteri infligere quibus nec vita nec membrum aliquod amittitur, non impossibile est; ex his tamen utrique periculum creatur, quod & de plagis affirmetur. Adde quod præsentem eumque forsân diutius duraturum dolorem utraque pariant; dolor autem temporalium omnium malorum maximum vulgò censetur; nec enim per se tantum malum est, sed ejusmodi malum quod præsentis cujuscunque boni fruitionem impedit: homini enim dolore affecto non sapiunt exquisitæ deliciæ. Si quis hæc tanquam leves injurias contemnet, seipsum interroget, quo animo ferret conscindi sibi, & contundi corpus, & difficiles istas curationis methodos quibus hic aliquando opus est, pati? Nemo est, opinor, qui hæc libenter toleraret, cur igitur alteri inferet?

Vulnera & plagæ etiam injuriæ.

22. Inficias ire nemo potest, quin hæc magna adversus alios sævitia, sit magnæ superbix & arrogantix effectus: adeo alios contemptui habemus, quod parum referre arbitramur quàm durè tractentur; verbera à nobis inflicta tolerare eos æquum ducimus, quàm interim nobismetipsis indulgentissimi vel minimum convitium, quo existimatio nostra minuitur, ferre non possumus, quin irâ statim accendimur. Harum injuriarum occasiones plerumque tam leves sunt, quod nisi interna superbia nos in iracundiam tam proclives redderet, quod ad iram excitandam quævis causa sufficeret, fieri non posset ut hæ nobis bilem moverent. Imò eò usque petulanter sævi sunt aliqui, quod nullâ injuria laceßiti pauperi fratri deliberato nocere non

Sævitia effectus superbix.

dubitant, & recreationis loco habent aliis molestiam creare. Ad hunc modum sunt aliqui tyrannica adeò indole, quòd sibi subjectos crueiando oblectentur, & oblato eos castigandi prætectu gestiunt, & in pœnis moderationem non observant: Sunt & aliqui qui alios in pugnam committunt ut contentionis spectaculo fruantur: priscorum instar *Romanorum*, qui pro publico ludo habebant mutuam cædæ pereuntes homines spectare; nec sanè ab indole Christianorum minùs abhorremus, si ejusmodi spectaculis gaudemus.

23. Fera hæc & immanis indoles adeò naturam hominis dedecet, quòd ei in jumenta sua sævire non permittitur, quantò minus igitur ferenda est, in ejusdem naturæ participes, & quod amplius est, ejusdem spei æternæ cohæredes sævicia? Qui aliquam officii sui erga vicinos partem, in re aliqua supra memorata aut alia quacunque corpori noxia transgrediuntur, injusti sunt, infimo justitiæ erga vicinos suos gradu, justitiâ nimirum negativâ, quatenus corpora proximorum respicit, destituti.

24. Nec ad excusationem sufficit dicere, te illam ab alio injuriam reponendi tantummodo studio hoc fecisse: fac enim gravi te injuriâ affectum esse, nequis tamen ultionem injuriam inferenti reponere, quin eum vicissim injuriâ afficias, qui non ideo statim tibi vassallus aut mancipium factus est quem pro lubitu tractes, quoniam inimicus est; nihilo magis in eum jus domini tibi competit quoniam te injuriâ affecit; si igitur nihil potestatis ante in corpus suum habuisti, nec jam etiam habes; ideoque non tantum contra charitatem peccas (quod ad damnationem tuam sufficeret) sed etiam contra justitiam in quolibet actu quo vim inferis vicino tuo. Nec tantum adversus hominem, sed etiam Deum injustus es, qui vindictam tanquam peculiarem sui

prærogativam sibi reservavit: *Meum est ulcisci, ego rependam, dicit Dominus, Rom. 12. 19.* Qui igitur proprias ulciscetur injurias, quid aliud quam jus hoc & prærogativam Deo peculiarem invadit, gladium dextræ suæ quasi eripit, ac si posset peritius vibrare? quod Deum est jure suo spoliare simulac contemnere.

Dies Dominicus XI.

De Justitia qua Vicini Possessiones respicit; de injuriis Uxorem & Bona sua spectantibus. De Oppressionem, Furtis, Debitorum solutione, &c.

Sect. I. **T**ertia pars Justitiæ Negativæ, circa Possessiones Vicinorum nostrorum versatur; nequeo

Possessio vicini.

clarius explicare quid sit per possessiones intelligendum quam vos ad præceptum decimum remittendo, cujus is scopus est, ut appetitus omnes avaros possessionum alienarum coerceat. Illic non tantum domum suam, servos & pecora, quæ omnia uno bonorum aut divitiarum nomine comprehendantur, sed speciatim uxorem suam, tanquam possessionum suarum partem principem recenseri patet. Cum igitur officium hoc Justitiæ Negativæ quatenus possessiones vicini pro objecto habet explicamus, oportet ut vox non tantum ad bona sua sed ad uxorem extendatur.

2. Jus esse speciale & peculiare quod *Uxor sua.* cuius marito in Uxorem suam competit omnibus tam liquido constat, quod supervacaneum foret hoc argumento aliquo confirmare; ea quæ jus hoc invadi maritus quilibet impatientia fert, satis omnibus notum esse hoc arguit: adeo ut neminem injuriam hanc alteri inferentem, latere potest sceleris atrocitas. Uxorem alicujus vi-riare & ad alienum lectum allicere pessimum esse furti genus, illud quod in bonis suis surripiendis versatur superans, in confesso est.

3. Hæc equidem injuria injuriarum *Injuriarum* maximarum multitudinem includit, *maxima.* quæ partim mulieri, partim viro inferuntur. Mulieri gravissimæ hæc injuria inferuntur, primò enim hoc injustitiâ istam erga animam suam continet de qua suprà disserui tanquam omnium atrocissimâ, eam enim innocentia sua spoliât; & ad vitæ genus horrendâ impietate fœdatæ, libidinem simul & perjurium complexæ, assuefacit, à quo metuendum est ne unquam recedat; quod si eveniat, sit ei æternæ perditionis causa. Deinde eam in hoc mundo existimatione sua spoliât, eamque omnium odio & contemptui exponit, nomenque suum opprobrio & irrisioni: præterea eam felicitate istâ, quæ ex mutua viri & uxoris benevolentia & amicitia oritur privât, cujus loco mutuum odium & inimicitiam hoc parit, unde malorum multitudo, tanta quæ numerari nequit, quæ omnia vir etiam participet, necesse est.

4. At præterea, includit multas & atroces *Vir.* injurias viro illatas; primò enim eum re istâ quam pretiosissimam habet, amore nimirum & fide uxoris spoliât, eoque in quod jus habet adeo incommunicabile, quod nequit si cuperet illud in alium transferre; ideoque hoc sine summa injustitiâ nequit

nequit ei ab ullo avelli. Nec hoc tantum, sed etiam si quando hoc ei innotescat, eum acerbissimam passionem zelotypia exagitat, quæ alios omnes acerbitate suâ vincit, hominesque sæpe in cœpta periculosissima præcipitat, cum sit ut *Solomon* inquit, *Prov. 6. 34. Furor hominis*. Præterea eum contumeliis istis & contemtionibus, quibus, ut visum est iniquo mundo, afficiuntur illi qui hoc patiuntur, exponit, quæ injuriæ pars minimè toleranda à plerisque habetur: quanquam iniquum sanè sit eum in dedecus incurrere, ideo tantum quoniam injuriâ affectus est; nihilominus nisi mundus aliter institui possit, in hoc incidat necesse est, ideoque non parum hinc injuriæ accedit. Adde quod hoc fortum censendum est primo & maximè naturali sensu vocis hujus: forsitan enim adulteri filius in familiam supponatur, & alimoniam & portionem liberorum participaturus, quod nihil aliud quam furtum; primò respectu mariti cui non propositum est alterius filium tollere, nutrire; deinde respectu liberorum, qui in tantum fraudantur quantum filius ille secum aufert. Oportet igitur ut ille cui incumbit de hac criminis circumstantiâ poenitentiam agere, si velit revera poenitere, familiæ restituat quantum hac ratione ei surripuit.

5. Hæc omnia conjuncta efficiunt injuriam omnium quæ homini ulli inferri possunt atrocissimam; adde, *Minimèque reparanda.* quod eo magis acerbam reddit, reparationem non recipit; nisi enim in circumstantiâ supra dicta non est reparationi locus ulla in parte hujus peccati. Ideo (quod observari dignum est) lege Judæorum, quanquam fur restituto quadruplo quod lege injungebatur absolutus est, adultero vita pro crimine suo pendenda erat: quoniam ut injuriâ affecto satisfacere aut damna restitueret,

impossibile erat, *Lev. 20. 10.* Quanquam autem adulteri, hodie impuniores evadunt, & diu vivunt crimen suum repetentes, eosque quos injuriâ affecerunt ridentes, sciant tamen tristem hujus rationem esse aliquando reddendam, idque sive resipiscant sive non; si divina gratiâ adjuti resipiscant, tunc sentient hoc scelus vili pretio illis non constare, multis enim animæ angoribus, multis conscientie terroribus & anxietatibus constabit illis hoc crimen, & quidem si tota vita in exercitationibus pœnitentialibus ageretur, hoc parum satis esset, ut unius hujusmodi actûs reatus lacrymis elueretur; heu quam amara tunc dolorum inundatione, vita ista expianda est quam in hoc scelere tanquam arte sua ducunt multi nimis! tantum opus hoc est quod omnes hujus criminis rei ad hoc se statim applicare oportet, ne eos ad hoc peragendum tempus deficiat. Nec sibi aduleatur quisquam, quasi reatus ex habitu hujus peccati contractus singulo aliquis pœnitentiæ actu expiare posset; æquet oportet pœnitentia crimen: & si habituale diuque consuetum crimen erat, talis sit pœnitentia oportet; quantæ igitur est demeritiæ, vitium hoc sectari, idque quod multis evenit, non sine summa molestiâ, quum sciunt, optimâ si eveniant, id est, si resipiscant, tam charo eis constitutum esse; sin autem non resipiscant, multo adhuc charius? jus enim ad cœlum, locum purgatis, amittunt, & locum sortiuntur in lacu ignis ubi libidinis flammæ in æternas istas flammâs commutabuntur: Secretò enim licet peccatum hoc aliquis admisit, ita ut cum adultero dixisse potuit, *Job. 25. 15. Nullus oculus me videt*, certum tamen est, Deum non potuisse latere, tenebris licet densissimis opertum; cum in conspectu suo *perinde sunt tenebræ acque ipsa lux, Psal. 39. 12.* Hic tamen ille est qui dilerte interminavit se fore horum peccato-

rum judicem, *Heb. 13. 4. Adulteros Deus judicabit,* faxit Deus ut omnes qui in tam sædæ crimine vitam ducunt, tam tempestivè tamque sincerè se judicent, ut severum & tremendum Dei judicium evitent.

6. Res altera ad quam negativa hæc justitia quæ vicini possessionibus *Bona vicini.* debetur extendi debet, bona sua sunt; quo vocabulo varix rerum species, utpote domus, terra, pecora, pecunia, & id genus, in quæ jus ei competit & proprietas, comprehenduntur: his ut vicinum frui permittamus, ei nec noxam inferentes, nec eorum aliquod nobis arripientes, justitia postulat: hæc duo distingo, quoniam esse possint duo diversa hujus injustitiæ motiva aut causæ, malitia nimium & avaritia.

7. Vir malitiosus id agit ut vicino suo malum inferat, quanquam nihil inde boni sibi acquirat; hoc usitatum est, *Injustitia malitiosa.* ut aliquis alterius, quo cum habeat similitudines, bona vastet & perdat, quanquam nihil inde sibi acquiri proponat præter voluptatem alterum malo afficiendi; hoc est spirituum infernorum vitium imitari, & ad diaboli ingenium quàm proximè accedere, qui laborem omnem & operam ad hoc confert, non ut aliquid boni sibi compareret, sed tantum ut aliis ruinam & exitium afferat: Quàm hoc justitiæ repugnat facile est ex præcepto Dei Judæis dato de bonis inimici inferre; ubi tantum absuit ut ea vastandi, & perdendi licentia iis concederetur, quod è contrà hæc ab illis mala avertere diserte jubebantur, *Exod. 23. 4, 5. Si offenderis bovem inimici tui, aut asinum ejus errantem, omnino reducito eum ad illum: si videris asinum osoris tui succumbentem oneri suo, non abstinebis a deponendo onere illius, omnino deponito cum eo onus.* Unde patet nos hoc inimicis

micis debere, mala & damna quæ accidenti aliquo ei impendere videntur avertere, idque si opus sit laborem aliquem in id conferendo: quantum igitur à justitia abhorret eum de industria malo & damno afficere? Quicumque hujus criminis reus est, nè se ducat excusatum dicendo, se spoliis vicini non ditari, nec eorum partem aliquam digitis suis adhaerere: injuria enim è malitia profecta, non minorem injustitiam includit quàm quæ ex avaritia, imò majorem arbitror, si principium & fontem undè oritur respicimus; hoc enim odium vicini pejus vitium est quàm immoderatus nostri ipsorum amor: quicumque igitur hoc impulsus vicinum suum damno afficit, ad injuriam resarciendam & damni restitutionem faciendam, non minùs obligatur, quàm si vicini spoliis se locupletasset.

8. Nec tamen qui ex avaritia injustus est, suum crimen leve ducat, quoniam aliud est à quo respectu saltem aliquo superatur: Suum enim varias alias ob rationes possit nihilominus propendere, quarum unam afferam; qui propter cupiditatem lucri iniquus est, videtur plures peccati hujus actus admissurus, quàm qui propter malitiam; fieri enim nequit ut huic tot sint malitiæ suæ objecta quot alteri avaritiæ. Nemo est cui adeò invisum sit totum genus humanum ut omnes odio habeat: avaro autem tot sunt vitii sui objecta, quot sunt in mundo res alicujus pretii. Comparationem autem hanc ulterius protrahere nolo, ambo proculdubio magna sunt & atrocia peccata, quod satis sit ad eorum nobis detestationem ingenerandam. Pergam igitur ad varias avaræ hujus injustitiæ species, quas omnes fateor uno furti aut latrocinii vocabulo complecti licet; in hoc enim revera eæ omnes consentiunt; methodi tamen gratiâ eas in tres classes distinguere non

non erit absurdum, nimirum oppressiorem, furtum & fraudem.

9. Per oppressiorem intelligo apertam & violentam possessionem alienarum occupationem, & latrocinii hujus propululam & audacem assertionem. Hujus efficiendi varia sunt instrumenta, primò potentia, quâ Nationes plurimæ & Principes juribus suis, & privati hereditatibus suis exuti sunt: aliquando lex, qui vicini sui terras aut bona concupiscit, jus ad illa sibi competere fingit, statimque justitiâ donis & largitionibus corruptâ, aut autoritate & potentia oppressâ, causam obtinet; magna hæc oppressio est, & pessimi generis, legem quæ ad hoc ferebatur, ut jura hominum tueretur & defenderet, in eorum perniciem convertere; & gravi quidem se reatu implicant, & qui sententiam procuravit & qui tulit; imò & causidicus qui ejusmodi causam agit, hic enim operam suam ad oppressiorem confert. Sunt denique aliquando necessitates oppressi oppressiorem instrumenta, quod in expilatione evenit & rapaci usura; v. c. vir quidam pecuniæ inopiâ laborat, hoc expilatori pauperem miserè expilandi occasionem præbet; quod & pauper patiatur necesse est, quò necessitatibus suis subveniatur; hoc etiam pauperibus clientibus ceu usufructuariis evenit, ut cum alias sibi consulere nequeunt, ab avaris patronis ceu Dominis expilentur; & plus solvere cogantur quàm justam rei locatæ pretium; hæc omnia, ut & plurima alia nihil aliud sunt, nisi diversæ methodi hoc unum peccatum oppressiorem committendi; quæ eò atrocior est, quò afflictior ille est qui opprimitur, idòque oppressio Viduæ & Orphanæ in Sacris Literis sceleris hujus fastigium censetur.

Supplicium huic à Deo inflictum. 10. Scelus quidem hoc detestabile est, eique gravissimas pœnas Deus denunciavit, prout variis Scripturæ locis legamus. *Eze. 18.*

12. *Qui pauperem & egentem opprimit & rapinas rapit, omnino afficietur morte, cadis ipsius causa in ipso erit: quæ eadem sententia ver. 18. denuò repetitur.* Deus quidem toties expressis verbis egentis & oppressi patrociniū in se suscepit, quod eos defendere & tueri obligari videtur, si velit honori suo consulere. *Psalmo itaque 19.* Deus palam & solenni more profitetur se eorum vindicem futurum esse, *ver. 6.* *A vastatione pauperum afflictorum, ab exclamatione egentium jam exsurgam dicit Jehova: loco in salute illum.* Præclare igitur monet *Solomon, Prov. 22. 22.* *Ne diripias tennem, eo quod tenuis sit, neque conteras pauperem in porta: nam Jehovah agit causam eorum & rapiet rapientium eos animam.* Parum ut videtur fructus, ex isto spolio quod Dei in illos iram excitat, tandem percepturi sunt.

11. Altera injustitiæ species, *Furtum* est, cujus duo genera sunt; unum in debitis detinendis, alterum in rebus alienis surripiendis consistit.

12. Prioris generis est debita non *Debita non* solvere, five ea mutuando, five voluntario aliquo promisso contraximus: *solvendo.* pari enim jure debentur, five hoc, five illo nomine contracta; horum igitur alterutra detinere furtum est, cum sit à vicino illud detinere, quod suum est. Debita autem mutuando contracta non solvere, major injuria est, hic enim vicino auferitur quod semel actu possedit (five hoc pecunia sit, five quid aliud) eumque consequenter ad pejorem rerum statum redigo, quam quo antea fuit.

Ingens hæc & tamen frequens injuria est ; non minori hodie fiducia debita sua exigentem, quam stipem rogantem rejiciunt homines ; imò sæpe alium offendit, qui sua reperit. Imò dum operam & tempus debitis confectandis impendere creditor cogitur, novâ injuriâ afficitur : Tempus enim perdit & ab aliis negotiis avocatur ; & sic hac ratione etiam damnum patitur. Hæc tanta injustitia est quòd nescio qua fronte homines possessionem ullam suam vocare audent, dum aliena detinent ; quicumque obæratuſ est, fui esse officii ducat se suis omnibus potiùs exuere, nudumque ad divinam providentiam confugere, quàm sic nidum suum vicini sui plumis ornare. Et sanè utilius hoc esset, non tantum respectu divinæ benedictionis, quæ justitiam, & maledictionis quæ injustitiam comitatur ; sed etiam respectu prudentiæ mundanæ : qui enim debitorum solutionem differt, ea tandem solvere lege cogetur, idque difficilioribus conditionibus quàm si sponte solvisset, majori nempe cum sumptu, & tanto cum nominis sui detrimento, quòd maximis postea necessitatibus urgentibus mutuando subvenire non poterit. Ut autem injustitiæ hujus reatum certò quis effugiat, oportet, nè plùs unquam mutuò sumat, quàm quòd ad solvendum sibi facultas suppetat, nisi ab aliquo mutuetur, qui inopiæ suæ conscius, rem creditam perdere si opus est paratus sit : peccatum enim hoc alioquin in ipso mutuandi momento committit : illud enim vicino suo aufert factò solvendi promisso, eum sibi conscius sit, se solvendo non esse, quòd sanè manifestum furtum est.

13. Eodem jure quo homines sua debita, etiam ea pro quibus se sponsores præbuerunt, solvere tenentur ; si modò principalis aut nequit aut nolit ; spondendo enim suum debi-

*Et ea debita
pro quibus sti-
pulari sumus.*

tum

tum effect, & creditori id solvere jure obligatur; qui supponendus est mutuasse sponfionis fiducia, ideoque planè decipitur & fraudatur ab eo, nisi ei satisfieri sponsor curet. Si durum videatur pro eo solvere ex quo nihil unquam commodi percepisti, fatebor sic ut justa hoc sit cavendi occasio, nè ejusmodi se sponfionibus quis obliget, non autem ut earum violationem hoc excuset.

Quod promissum. 14. Quod ad aliud debitorum genus, quæ quis voluntario promisso suo contraxit, nequeunt hæc sine magna injustitiâ detineri: in hæc enim ille cui

promittitur jus habet, nec jam refert, quâ ratione hoc jus ei accrevit. Videmus igitur *Davidem* dum virum justum describit, hoc inter alia recensere, *Psal.*

15. 4. quod promissa sua servet & *juratus in damnum licet suum non mutet*; nec sanè eum. sacrum montem, sive hoc Ecclesia significetur, sive Cælum, ascendere licet, qui hanc justitiæ speciem strictè non colat. Ad hoc genus debitorum revocari potest servi stipendium, & operariorum merces, quæ detinere immane scelus est, horumque qui hac injuriâ afficiuntur querelæ ascendunt usque ad Deum. *Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, per vos interversa, clamat: & vociferationes eorum qui messuerunt in aures Domini Sabaoth introierunt, Jac. 5. 4. Et Deut. 24. 14, 15. expressum de hac re præceptum occurrit. Ne fraudem facito mercenario, pauperi & egeno, & fratribus tuis, aut è peregrinis apud te, qui est in terra tua intra portas tuas. Die suo dato mercedem ejus, neque ot-cumbito super eam Sol: nam pauper est, quare ad eam ipse attollit animum suum: ut non invocet contra te Jehovah, & sit in te peccatum. Hoc unum est ex sonoris istis & clamantibus peccatis quæ clamare non desinunt, donec ultionem à Deo impetnaverint;*

verint; quanquam itaque iustitiâ erga pauperem tuum fratrem vacas, misericordiâ tamen erga te ipsum commotus nè attrahas in teipsum pœnas ei injuriam inferendo.

Dies Dominicus XII.

De Furto; de fraude in re Fidei commissâ, in Commercio; de Restitutione, &c.

Sect. I.

Altera species furti consistit, in subripiendo vicino illud quod actu possedit; *Bona vicini suffurari.*

quod fiat vel violentè & apertè, vel clam & astutè. Prius eorum est qui in via latrocinantur aut domos diripiunt & vi auferunt bona vicini sui: posterius furum est qui bona vicini clam eum auferunt. Uter horum pejor sit non contendam, sufficit utramque injustitiæ speciem ejusmodi esse quæ homines Deo invisos, humanæ societati infestos reddat; & reos maximis malis etiam in hoc mundo, mors enim furto supplicium constituitur, exponat; & pauci sunt his criminibus diu affueti, qui non hanc tandem sceleris mercedem referunt; nec sanè dubitandum est, quin extremæ dementiæ sit, si quis speret se semper impunè furtum admissurum; oportet enim ut eorum omnium quos injuriâ hac affecit, quorûmq; ingenia ut eum detegant, damna sua acuent, industriam & solertiam eludat; imò quòd infinitò amplius est, oportet ut Dei justitiâ, quæ hos homines

mines usque ad exitium, etiam in hoc mundo persequitur, quod furtorum astutissimorum detectiones extraordinariæ testantur, eludat. Si tamen ab ultione temporali se posset defendere, nihil equidem nisi resipiscentia & vitæ emendatio eum à vindicta futura tutari potest. Si hæc pericula perpendantur, apparebit furem damnosissimam negotiationem instituire, surripit enim vicino pecuniam aut pecora, horumque mercedem, vitam aut animam suam, forsitan utramque rependit; si autem mundus totus vile nimis pretium sit pro una anima, quod ille qui animarum valorem optimè tenuit, quoniam eas ipse redemit, asserit, *Mar. 8. 36.* quantæ dementiæ est has nugis levissimis permutare? Quod multi faciunt, qui eò usque se furto assuefecerunt, quòd nequeunt manus à re levissimâ, vilissimâ abstinere. Sub hoc capite reduci possunt bonorum surreptorum receptores; sive ii sunt qui ea recipiunt tanquam furti conscii, seu qui ea emunt cum sciant aut saltem credant furto esse ablata; hujus multi qui à furto abhorrerè præ se ferunt rei sunt, si modò possint rem viliori pretio quam quò vulgò solet emere. His etiam accenseri possunt, qui bona vicini, quæ casu inveniunt; celant; hæc enim quicumque non restituit si proprietarium aut noverit aut investigare poterit, nihil aliud quàm furtum perpetrat. Destinet enim à vicino illud quod jure suum est; nec sanè charitati repugnat affirmare, quòd qui hoc facit crassiorem furti speciem, nisi plus hinc periculi à lege metueret, perpetraret.

Tertia species injustitiæ est *Fraus*, cujus *Fraus.* tot diversæ species esse possint, quot sunt commercii & contractuum inter homines occasiones.

2. Has omnes recensere impossibile est, puto tamen posse ad duo fraudum genera revocari; nempe quæ

quæ in rebus fidei commissis, quæque in commercio & contractu consistunt; nisi quòd huc reduci nequit fraus quæ ludo committitur, quam non minus damnandam censeo quàm reliquas duas.

3. Qui fidem fallit in re sibi commissâ, atrocis injustitiæ, ejusque perfidiâ plenissimæ reus est, cum hoc sit duo scelera maxime nefanda, fraudem nimirum, & promissionum violationem conjungere: quandocunque enim res fidei committitur, promissum aut implicatur, aut exprimitur; rem enim fidei commissam accipere, per se includit promissum fidelitatis. Fides fallitur aut vivis, aut mortuis servanda. Vivis, diversis modis pro diversitate rerum fidei commissarum; aliquando res omnes in genere fidei alicujus committuntur, ut cum *Potipharus* quicquid suum erat *Josepho* commisit, *Gen. 39. 4.* ut cum curatoribus minorum natu bona committuntur; ut & aliquando res omnes dispensatoribus: aliquando restricta magis & limitata fides est, ut cum quis alteri permittit pro se negotiari aut contrahere in re aliquâ particulari; aut cum res quædam alicui committatur pro arbitrio suo dispensanda & administranda; sic usu venit, ut pars una bonorum heri huic, pars altera illi servo mandetur: quicumque in his & similibus fidelem operam fidei commissori non præstet, perinde ac si sua res ageretur, quin aut negligenter perdit aut prodigè absumat, aut in suum usum convertit res fidei suæ commissas, immanis hujus peccati nempe fidem fallendi reus est erga vivos. Pari ritu qui cum sibi mortui testamentum mandetur, ex animo mortui non agat, sed se ipsum rebus aliis legatis locupletet, hujus peccati erga mortuos reus est, quod ideo atrocius est quoniam mortui fraudi huic occurrere, aut remedium adhibere, quod vivi possunt,

nequeunt. Hoc nihil aliud est quàm sepulchra diripere, à quo furti genere adeò abhorrent homines, ut nemo nisi furum impudentissimus hoc audeat. Utraque autem hæc fraudum genera magis nefaria adhuc audiunt, cum vel ad Deum immediatè aut pauperem spectant, hoc est cum res fidei commissæ vel cultui divino, vel charitati consecrantur. Hoc enim fraudem & perfidiam sacrilegio cumulat, fidemque fallentem execrationibus istis subjiciet, quos qui præsentis lucri gratiâ subire non recusat, contractum non minùs imò magis damnosum inquit quàm Gehazi, 2 Reg. 5. 27. qui ut vestes Naamanis obtineret, etiam lepram suam contraxit.

4. Fraudis species altera in commercio & contractibus versatur, in quibus fraudi locus est & in emptore & venditore. Fraus venditoris vulgo in mercis vitia celando, aut ei charum nimis pretium imponendo, consistit.

5. Rei vendendæ vitia celandi modi vulgares hi sunt; aut primò negando eam hoc vitio laborare, imò forsàn propter virtutem oppositam laudando; quod sanè directè mentiri est; & nihil aliud, quàm fraudem mendacio augere; cui etiam perjurii scelus accedit, si mendacium illud quod sæpe nimis solet, juramento confirmetur: Heu quantus hic peccatorum cumulus! quantus sanè sufficit ad deprimendam miseram animam usque in perniciem. Hoc tamen omne audent scelesti, tantum ut paululum pecuniæ vicino suo extorqueant, idque aliquando tam parum, ut mirandum sit quenquam qui sibi esse animam senserit, eam tam misero, tam vili pretio posse æstimare. Secundò artem adhibendo ut res pulchra videatur, ejusque vitia tegantur; quod nihil aliud est quàm mendacium

cium agere, quanquam non dicere, quod eodem redit, & propositum fraudandi & fallandi, non minùs quàm impudentissimum perjurium in se continet. Tertio licitatore imperitum deligendo. Ars hæc ut opinor nimis negotiatoribus familiaris, qui merces vitiosas peritis nolunt ostendere, sed iis tantùm quibus propter imperitiam vitia non cernuntur; quod idem planè fraudis genus est cum priori, eodem enim tendit, emptoribus nimirum imponere; nec multum refert, an hoc arte meâ, an imperitiâ suâ efficiam: hoc certum est, quòd qui justè agit, emptori id quod empturus sit notum facere debet; si autem præ imperitiâ discernere nequit, imò si mercis vitium actu non deprehendat, hoc ei monstrare obligatur, eum aliter pecuniâ emungit pro eo quod non habet: supponit enim virtutem istam rei emptæ inesse, quam tu probè nōsti abesse; possis igitur pari jure pecuniam ab illo accipere pro bonis alienis, quas optimè nōsti te non posse in manus suas tradere; hoc tamen fraudis esse nemo ut opinor inficias ibit. Ad hoc caput vitia mercis celandi reduci potest fraus ista quæ in lancibus falsis & mensuris falsis consistit: hoc enim vitium in quantitate, ut illud vitium in qualitate mercis, emptorem celat; hoc etiam est eum pecuniâ emungere pro eo quod non accepit; hoc fraudis genus speciatim designatur à *Solomone*, *Pro. 11. 1.* & hæc ei nota affigitur, quòd sit *Domino abominationi*.

6. Secunda pars fraudis in venditore consistit in nimio æstimando *Mercem nimio taxando.* mercem; quanquam enim mercem fuco non obduxit, aut vitia ejus non celavit, & consequenter justè hoc respectu egit, si tamen eam charo nimis taxat, emptorem fraudat; id charum nimis appello quod rei intrinsecum valorem superat, adjuncto modò lucro, quod nego-

tiatoribus omnibus in rerum venditione concedi supponitur. Quicquid hoc lucrum excedit, aliquo ex his modis obtineri probabile est; aut primò emptoris ignorantia in rei pretio, in tuum commodum abutendo, quod perinde est ac si in rei qualitate ei imposuisses, hoc tamen suprà demonstratum est fraudem esse: aut secundò ex alterius necessitate lucrum tuum captando; sentis aliquem præsentis & magnâ rei indigentia premi; hæc ei imponendi occasione oblatâ gaudes, hoc est hominem expilare & opprimere; de quo peccato suprà disserui: certum enim est nihil posse rei pretium augere, nisi aut tibi ipsi charius constitit, aut in se solito præstantior sit; fratris autem tui indigentia neutrum horum efficit; sua nuditas non efficit ut tibi charius constent vestes, quas illi vendis, aut ut in se meliores sint. Eos itaque propterea charius aestimare, negotiandi rationem commutare est, fratrisque necessitates & egestates vendere, quæ sanè ars illicita est. Aut tertio imprudentia emptoris in tuum commodum abutendo; rem aliquam forsân emptor affectat, sic ut affectûs æstu ratio abripiatur, & quovis licet pretio hanc sibi emendam statuat; si hoc intellecto rei pretium auges, eum stultitiam suam emere cogis, quâ nihil unquam carius emitur; certum est nihil intrinseco rei valori ex affectu suo accedere, non magis quàm antea ex necessitate suâ; nihil itaque hinc debere pretio accedere. Qui itaque velit iuste agere in merce vendenda, non debet occasiones omnes fraudandi quas emptoris imprudentia præbeat captare, sed seriò considerare quanti res valet, & quanti sit alteri venditurus, qui non esset adeò fraudi opportunus, & consequenter rem ei majori pretio non indicare.

7. Ex parte emptoris non
Fraus in Emptore. sunt plerunque tot fraudis
 op-

Dies D. XII. De Fraude in Commerciis. 197

opportunitates; fieri tamen potest, ut quis mercem vendat cujus valorem non probè tenet; nec tunc magis licebit emptori ignorantia venditoris abuti, quàm licebat antea venditori emptoris; quod autem sæpius accidit, est, necessitate aliquando venditorem perinde ac emptorem premi: cogit aliquem interdum necessitas ut mercem statim vendat, nec expectet dum pretio majori vendat; si hanc occasionem emptor arripit quò mercem viliori pretio, quàm quo decet, emat, necessitati fratris insidiatus, ejusdem vitii reus est, cujus ut suprà demonstratum est, venditor erat.

8. In toto hoc commercii negotio tot sunt fraudis opportunitates, quòd se quemque constanti proposito, imò amore justitiæ communire oportet, nè in tentationem incidat. Ut enim verbis utar sapientis, *Eccl. 27. 2. Ut clavis heret inter commissuras lapidum, sic peccatum inter venditorem & emptorem.* Fraus adeò commerciis omnibus intexitur, ipsisque principiis, & fundamentis artis cujusvis immiscetur, quòd ad fraudem eodem tempore quo ad artem Tyrones instituuntur, quasi professionis suæ pars hæc esset; ita ut hodie in arte suâ peregrinus dicitur, qui fraudare nescit; quique ad fraudes omnes optimè instruitur, sibi gratulatur & applaudit, imò forsan gloriatur apud alios quòd vicinum suum egregiè decepit.

Quàm pudendum hoc est nos Christianos, quibus perfectiora præcepta charitatis præscribuntur à Domino nostro, tam procul ab eorum observatione recedere, quòd communes justitiæ regulas, quas ipsa natura dictat, dedisceremus! nullæ enim ut opinor sunt injustitiæ species erga possessiones vicini nostri hic notatæ, quas pro injustitiâ non haberet sobrius

gentilis; quod igitur Sanctus *Paulus* Judæos monuit, Quod nomen Dei inter *Gentes* blasphemabatur propter repugnantiam quæ inter eorum vitam & leges cernebatur; hoc idem Christianos monere hodie licet, nomen Christi blasphemari inter *Turcās* & *Paganos* propter flagitiosas & infames vitas eorum qui se Christianos appellant; & speciatim propter hoc injustitiæ peccatum: prohi pudor! professionem nostram ab his convitiis tandem vindicemus, hæc scelera derelinquendo; quod apud nos efficere, hæc unica consideratio valere debet.

Non est fraus ad divitias congerendas accommodata.

9. Nec tamen aliæ desunt, inter quas una est ejusmodi quæ virum quemcunque mundo licet addictissimum persuadere valeat; nimirum has fraudis artes

ad eum locupletandum non conducere: arcana quædam maledictio fraude partis adhæret, quæ cancri instar lucrum omne quod à fraude proventurum expectabatur exedit; nec hoc ullus dubitat, qui sacris literis fidem habet: in his enim Textus in hunc sensum ubique occurrunt. *Qui opprimit tennem ut amplifcet rem suam, tandem ad egestatem deveniet, Prov. 22. 16. & Hab. 2. 6, 7. Væ multiplicanti non suum (quousque tandem) & numerosè aggreganti penes se densissimum lutum: Annon repente consurgent, qui mordeant te, & expergiscentur divexaturi te, & eris continenti conculcationi eis?* Hoc plerumque factum eos manet, qui alios expilant & diripiunt. ipsi in alios tandem incidunt, à quibus pari ritu spoliantur. Locus est apud Prophetam *Zachariam, cap. 5. præclarissimus*, ubi per volumen volans significatur execratio quæ procedit contra hoc peccatum, *ver. 4. Hanc profero, dictum Jehovæ exercituum, ut invadat domum furis & domum jurantis per nomen meum falsò, commoransque in domo ejus consumat eam,*

eam, & ligna ejus, ac lapides ejus. Ubi videtis fur-
tum & perjurium esse duo scelera contra quæ exe-
cratio hæc dirigitur; quæ duo conjuncta in omni
fraude reperias; hujus execrationis natura est, do-
mum consumere, & funditus delere bona omnia il-
lius qui alterutrius criminis reus est. Ad hunc mo-
dum dum expilare, & diripere vicini bona, & do-
mum cupis, ignem & ligna congeris quibus tuam
incendas. Minarum harum effectus sæpissimè cer-
nimus in adversis istis casibus, quæ bona malè parta
plerunque infectantur, quod cum aliorum res agi-
tur unusquisque observare solet: quisquis enim vi-
cini sui bona diminui & dilabi cernit, statim re-
miniscitur hoc fraude aut oppressione partum fuisse;
stupidi tamen adeò sumus, & lucri cupidine excec-
cati, quòd qui hoc in aliis observavit, ad seipsum
applicare non solet; ideoque nihilo minus avarus
aut iniquus est, quanquam tam severè in aliis pu-
niri hæc crimina videat.

10. Heu tamen! si tibi præstare
posses malè parta bona, sic ut au-
ferri non possent; si tamen remi-
nisceris quantò tibi constituta sint
in mundo futuro, non est cur de spoliis his glorie-
ris. Tu te astutum ducis quòd fratrem tuum cir-
cumvenisti, cum equidem interim alius est qui te
circumveniat, & eo te fraudet quòd iniquum tuum
lucrum millies pretio superat, animâ nimirum:
Diabolus hic agit, ut solent piscatores, qui magnam
piscem capere velit, hamo pisciculum minorem in-
duit, quem magna pisces ut voret accedens ipsa
capitur: sic tu dum fratrem pauperem voraturus
inhias, immani isti helluoni nempe Diabolo prædæ
factus es. Heu quàm miserum hoc tibi calamitatis
levamen apud inferos erit, quòd hic divitias in ter-
ris reliquisti, cum te interim illic deficiet, quod men-
di-

*Animam in
eternum perdit.*

dicissimo hic suppetit, nempe guttula aquæ ad refrigerandam linguam tuam! Hoc perpende, & in posterum tecum statue operam omnem & diligentiam quam ad alios fraudandos adhibuisti, in hoc te esse collaturum, ut teipsum in tuto colloques à fraudibus magni istius veteratoris diaboli.

Restitutionis   11. Quod ut efficias, omnino opus
necessitas.   est ut ablata, omnibus quas injuriâ
                             affecisti, restituas: quamdiu enim lu-
                             cri aliquid injusti tecum detines, hoc
veluti arra est, qua jus plenum ad animam tuam in
Diabolum transfertur. At forsan objici potest, lo-
cum aliquando restitutioni non dari; injuriâ affe-
ctus jamdudum mortuus est: hoc dato, hæredibus
suis in quos jus suum transtulit restituendum est.
At forsan ulterius objici potest, aliquem diu jam vi-
tam egisse in hoc peccato, & consequenter plurimos
injuriâ affecisse qui jam è memoria sua elapsi sunt,
& alios quos jam invenire non potest; si res ita se
habeat, huic consulo, primò ut eos omnes ad me-
moriâ suam revocare, & invenire, quos unquam
injuriâ affecit, sedulò adnitatur. Secundò si magnâ
diligentiâ adhibita hoc impossibile sit, fiat restitutio
in pauperes: & quò integra fiat & non dimidiata,
diligenter inquirat in lucrum injustum usque ad
minimum scrupulum: hoc si accuratè fieri nequit,
quod sanè iis accadat necesse est qui fraudis actus
multiplicarunt, saltem generalem aliquam sibi re-
gulam constituat ad quam restitutionis mensuras
exigat; exempli gratiâ, negotiator scire nequit,
quantum fraude suâ lucri fecit in singulis mercibus
quas minutatim distraxit, possit tamen conjecturâ
assequi an carius æquo vendidit usque ad valorem
tertiæ aut quartæ partis mercium suarum, quod cum
invenerit, tantum ex bonis suis quæ negotiando ac-
quisivit fac restituat: oportet autem uni quem-
que

Dies Dom. XII. De Falsis rumoribus. 201

---

que hac in re cum bona fide agere, tanquam in conspectu Dei, nec ex oblivione suâ occasionem arripiat restitutionem suam decurtandi, sed in excessu potius errans, nimium potius restituat quàm parum: si nimium forsan restituat, non est cur queratur nimio sibi constare expiationis sacrificium, nec sanè queretur si ardentè cupiat expiationem. Plurimæ aliæ difficultates de re restitutionis possint occurrere, quæ quoniam prævideri non possunt, de his particulatim hic agere non possum; at ideo magis ab hoc vitio injustitiæ abhorreere debent homines, quò magis difficile si non impossibile videtur, restitutionem facere: eoque magis sollicitos esse ut vitium illud quod hujus injustitiæ radix est, nimirum avaritiam, extirpent.

Dies Dominicus XIII.

De falsis Rumoribus, Falso testimonio, Calumniis, Susurris; de Irrisione propter Infirmitates, Calamitates, Peccata, &c. De Justitiâ Positivâ, de Veritate. De Mendacio. De Invidiâ, & Detractione. De Gratitude, &c.

Sect. I.

Quartæ species justitiæ negativæ *Fama Vicini*. circa existimationem vicini versatur, quam violare aut minuere falsis rumoribus non licet. Falsorum rumorum duo genera sunt. Prius, cùm quis aliquid de vicino suo affirmat, quod falsum esse pro comperto habet: posterius, cùm levem aliquam rei affirmatæ suspensionem, aut opinionem imbibit, eâque tam incerto subnixas argumento,

mento, quòd non minùs probabiliter falsà quàm vera res esse potest ; in quibus casibus magno se reatu involvit, qui quiddam de vicino affirmat. Quod in priori casu nemo dubitabit, unusquisque enim agnoscit summæ improbitatis esse, mendacio confictò alterum defamare ; nec sanè ratio ulla est, cur posterior species narrationum reatu vacet : qui enim rem incertam pro certa narrat, mendax est ; sin autem non pro certa, sed tantum probabili, quànquam non mendacii, iniustitiæ tamen reus est ; vicini enim sui famam lædit ; homines enim tam proclives sunt ad fidem adhibendam malo de aliquo affirmato, quòd levissima suspicio si semel evulgatur, ad hoc sufficiet. At horrendæ meherclè iniustitiæ est propter levem quamlibet suspicionem, aut inanem conjecturam vicinum nostrum tanto malo quantum in nobis est exponere ; præcipuè si consideretur suspensiones huiusmodi ab animo malevolo, moroso, & ad carpendum propenso potius nasci, quàm à vero aliquo vitio in homine de quo suspicio oritur.

2. Falsos hos rumores disseminandi methodus non eadem ; aliquando nudâ & apertâ, aliquando astutâ & secretâ res peragitur: apertam vocò, quæ vel in falso testimonio ferendo coram tribunalibus iustitiæ consistit ; hoc autem hominem, non tantum existimationem suam violando, sed multiplici aliâ ratione lædit ; hoc enim eum supplicio crimini quod ei intenditur à lege constituto tradit ; & pro natura criminis allegati majori eum aut minori damno afficit : si autem crimen ei intendatur atrocissimæ naturæ, hoc etiam usque ad vitam pertingat, quod *Nabotho* accidit, 1 Reg. 21. Quàm grave & atrox hoc peccatum sit respectu & homicidii, & perjurii, possis ex iis discere quæ de istis peccatis supra disse- rui ; hic de eo agendum est tantum quæ existimati-
onem

onem vicini spectat, cui sanè nequit acerbius vulnus infligi, quàm cùm vir criminis gravissimi insimuletur, idque publicè & testimonio confirmati; vulnus sanè vix medicabile, quamcunque licèt postea curam adhibeat accusator ut eum purget à crimine: quicunque igitur huius reus est, nefarium scelus contra vicinum admisit; hoc est quod expressè prohibetur in Nono Præcepto, quòdque sanctione divinà eàdem poenà in delatore puniendum erat, cui falso testimonio delatum subicere voluit, *Dent. 19. 16.*

3. Est & alia methodus quâ falsi rumores seruntur, nempe propatulâ, & frequenti narratione ficti criminis, quam non coram magistratu ut antea, coram tamen quibuscunque obviis, iisque præcipuè qui calumniam dissipare aptiores videntur. Huiusmodi narrationibus acerbæ contumeliæ, & convitia admisceri solent; calumniatorum enim familiaris ars est, eos quos defamant convitiis proscindere, ut criminationis acerbitate auditorum mentibus penitus omnia imprimantur: gravis hæc injuria est, sive convitia, sive calumniam consideres, utrumque enim cœlo excludit, sic *Psal. 15.* in quo vir integer describitur qui cœlum hæreditabit, hæc inter virtutes suas non minima recensetur, *ver. 3.* *Quod non obtreſtat linguâ suâ proximum suum.* Et quod attinet ad convitia, hæc variis in locis inter opera carnis, quæ homines hic ab Ecclesiâ, eos excommunicationi subijciendo, abscindunt, ut videre est, *1 Cor. 15. 11.* & à Regno Dei excludunt in posterum, *1 Cor. 6. 10.* Apostolus recenset.

4. Methodus altera clandestina magis falsos rumores disseminandi ea est, quâ *Susurrum*. Susurrator insistit; qui passim vagatur calumnias in aurem clàm insusurrans, non quò minus, sed quò magis publicæ fiant: hæc enim arte quâ ca-

calumniæ tanquam secreta aliis committuntur, facilius fidem inveniunt, & latius disseminantur: Qui enim fabulam hanc tanquam secretum ab uno accepit, alteri impertit ut ejus secreti participatione gratiam ineat; & sic fabula per ora volitat, donec per totum oppidum se diffudit. Hæc species calumniatorum reliquis omnibus periculosior est: hic enim nebulâ se obducit, & cunctis authorem tacere injungit: Ideoque cum in publicis criminationibus delato se purgandi, & delatorem detegendi occasio aliqua detur, hic nil tale potest evenire; inopinanti enim nec dum discernente delato serpit calumnia, tanquam arcanum virus, & effecta immedicabilia producit. Peccatum hoc susurrandi inter ingentia illa crimina quæ reprobæ mentis effecta sunt à Sancto Paulo recensetur, *Rom. 1. 29.* Est quidem vulnere omnium, quæ lingua gladius iste infligit, maximè immedicabile; perniciës & pestis societatis humanæ, nec tantum privatos homines famâ suâ & existimatione spoliât, sed etiam totas familias, imò sæpè publicas societates pace suâ; quot ruinas, quot dissensiones peperit hoc unum peccatum? *Solomonis observatio est, Prov. 16. 28. Susurro dividit optimos amicos.* Et quidem de linguis huius vitio operam dantibus affirmare licet cum Sancto Jacobo, *cap. 3. 6. quod inflammata sunt à Gehennâ.*

Varii hujus

peccati gradus.

5. Tantus hujus peccati reatus est, quod ab inferioribus gradibus, qui huc ducunt, sedulo abstinendum est: hi multi sunt, quorum primus est aurem admoveere iis qui calumnias circumferunt, eosque fovere: qui enim hujusmodi viros excipiunt & foveant, ad peccatum hoc eos stimulant: ut enim est in omnium ore, si receptores non essent, fur non esset; sic si non essent qui falsis rumoribus auscultarent, nec etiam essent qui eos disparent.

parent. Secundus gradus est, facilem nimis fidem rumigerulis præbere: Sic enim finem suam hi partim assequuntur; cupiunt enim hoc efficere, ut hic, aut ille malè apud omnes audiat: quod ut efficiant, conantur, ut primò malè audiat apud particulares quosdam homines. Si igitur te in hanc opinionem perduxerunt, hucusque res illis benè cessit, & quod te ipsum attinet magnæ injustitiæ reus es erga vicinum, dum male de illo immeritò sentis, nec enim iusto fundamento opinio tua nititur, si solà accusatione calumniatoris. Tertius gradus est, aliis impertire hanc calumniam quo efficeris criminis ejusdem particeps, postquam enim sine causâ & injustè de eo existimare cœpisti, conaris ut hoc idem alii faciant; hoc proximè accedit ad reatum primi susurronis, nec minùs ad violationem famæ & existimationis vicini tendit. Hi diversi gradus tam arcto nexu inter se cohærent, quòd difficile erit ei qui in unum incidit, ab alio se retinere; & quidem qui vicinum suum calumniis defamatum audiens oblectabitur, tam malevoli ingenii censendus est, quòd probabile non est ut à calumnia disseminanda abhorreret: quì igitur se immunem ab hoc vitio præstabit, videat nè rumigerulis faveat aut indulgeat; nec hoc tantùm ad innocentiam suam, sed ad pacem necessarium est: his enim si semel aurem præbeas, diutius pacatè vivere non licebit, iram enim tuam incitabunt contra eos qui tibi & conjunctissimi & charissimi sunt: Susurrò igitur & obtrectator pro communi humani generis hoste habendus est, cùm non minùs iis quibus calumnias narrat, quàm iis quos calumniatur inimicus sit.

6. At præter hanc apertam calumniandi methodum alia est, quâ vicini bonam famam violamus & minuímus, id est contemptu & vilipendio, cujus

*Irrisio &
contemptus.*

com-

commune hoc effectum est eum irridere & subannare; hoc alicujus existimationi non parum derogat: Plerique enim opiniones credulitate imbibunt non judicio assumunt; si quem igitur contemni & irrideri viderint, ad eum hoc riru tractandum & ipsi proni sunt. At præter hoc contemptus effectum, in ipso actu alios contemnendi & aspernandi, magna injustitia includitur: tria enim solum plerumque sunt quæ in contemptus materiam adhibentur (nisi apud eos à quibus virtus & religio contemptui potissimum habentur, qui contemptus non tantum injuriam in vicinum nostrum sed summam in se Dei contumeliam continet, cujus gratiâ vicinus contemnitur,) tria illa sunt: primò infirmitates, secundò calamitates, tertio peccata, quorum neutrum justa in alios insultandi causa nobis esse potest.

Propter infirmitates. 7. Primò quod ad infirmitates attinet, sive corporis, sive animæ, sive in deformitate & vitio unius, sive imbecillitate & stultitiâ alterius consistant; hæc ejusmodi sunt quibus mederi non est penes hominem, nec igitur ei vitio vertenda sunt: ad hunc modum visum est sapienti Creatori dona sua dispensare, qui corporis mentisque excellentias pro lubitu suo largitur; hominem igitur propter hos defectus contemnere est consequenter Deo exprobrare, qui sic rem dispensavit.

Propter calamitates. 8. Quod ad calamitates & miseras attinet, in quas homo incidit, seu egestatem, seu ægritudinem, seu aliam quamcunque, hæc etiam à providentiâ Dei dispensantis proveniunt, qui exaltat & dejicit pro arbitrio suo, nec nostri est in providentiæ suæ causas inquirere, quod multi solent, qui cum calamitate aliquem laborare cernunt, hanc statim in crimen aliquod extraordinarium tanquam causam reji-

rejiciunt, quanquam particulare aliquod crimen cuius eum accusent non patet: Ob temerarium huiusmodi iudicium Servator noster Judæos corripit, *Lnc. 13.* ubi ad extraordinarias calamitates *Galileorum* respiciens, eos interrogat, *ver. 2, 3.* *Putatis hos Galileos præ omnibus Galileis peccatores fuisse quòd talia passi sint? Nequaquam, dico vobis: imò nisi resipiscatis, omnes itidem peribitis.* Quum videmus aliquos magnâ aliquâ calamitate afflictos, nostrî non est eos, sed nosmetipsos iudicare, & mala ista quæ peccata nostra meruerunt, pœnitentiâ avertere; afflictos autem probris & convitiis insectari, immanis ista inhumanitas est quam *Psalmista* tanquam improbitatis apicem notavit, *Psal. 69. 27.* *Quia quem tu percussisti persequuntur, & secundum dolorem confessorum tuorum narrationes contexunt.* Calamitatibus quibuscunque oppressis commiseratio nostra jure debetur; quam iniqui igitur sunt qui tantum absunt à debito hoc solvendo, quòd contemptu & contumeliâ afflictos laceflunt?

9. Imò ipsis hominum peccatis, quamquam hæc quiddam in se magis voluntarium continere videantur, his tamen prius *Propter peccata.* officium commiserationis jure debetur; idque summo gradu, quoniam hæc homines miserimos reddunt. In his omnibus si consideramus, nos ipsos iisdem esse obnoxios, & divinæ tantum misericordiae debere, quòd maxima aut peccata aut calamitates in quæ alii inciderunt effugimus; magis sanè decebit Deum cum gratiarum actione suspicere, quàm miseros hos cum contemptu despicere. Patet tandem manifestæ esse injustitiæ fratres irridere, & contemnere; cui adde quod tanquam huius effectus necessario sequitur, nimirum quòd hinc efficitur, ut ab aliis contemptui habeantur; & inficias ire nemo potest, quin hoc sit immanis & nefaria

faria iniustitia adversus famam & existimationem vicini nostri.

Existimationem ledere gravis injuria. 10. Quàm immanis injuria sit vicini existimationem violare ex his duobus æstimemus, primò ex rei quâ vicinus spoliatur pretio; secundo ex difficultate damnum refarciendi. Quod ad primum, omnibus notum est, bonam vicini existimationem esse rem quæ ab illo magni penditur, & sæpenumero ipsâ vitâ charior habetur, ut patet ex variis periculis quæ lubenter subeunt homines ad conservandam existimationem errore tantum hominum fundatam: At certum est, bonam famam ab optimis viris inter summas humanæ vitæ felicitàtes æstimari meruisse; aliquibus etiam, speciatim iis qui negotiando se alunt, tam necessaria est bona existimatio, ut meritò inter cætera vivendi media recensenda sit: non est igitur leve crimen homini rem istam auferre quæ ei meritò tam chara & utilis sit.

11. Secundo difficultas damnum refarciendi atrocitatem injuriæ adauget; quæ difficultas in hoc casu tanta est, ut potius impossibilitas quàm difficultas dicatur; mala enim de quopiam opinio animo cui semel infixæ est non faciliè evellitur; adeò ut calumniator mago imperito non est dissimilis, qui manes quos nequit sedare evocat. Imò supponamus licet plerosque ita animo comparatos ut malam de aliis opinionem non minùs faciliè dimittant, quàm admiserant; unde tamen constat, etiam si calumniator palam calumnias suas retractaret, retractationem etiam in cujuslibet aures perventuram esse cui exaudita calumnia est? Quòd si verò unus tantum sit (ut probabile est quamplurimos esse) cui hæc retractatio non innotescat, compensatio quidem damnum non exæquat.

12. Ho-

12. Horum consideratio homines ab hac injuria inferenda abstergeret, nec tamen adhiberi debet ad eos excusandos qui injuriam intulerunt, quo minùs pro viribus damna resarciant; quanquam enim plusquam probabile est æqualem restitutionem fieri non posse, hoc tamen pro viribus conandum est; quæ restitutio ad veniam obtinendam adeò necessaria est, quòd hanc sperare nisi illà priùs factà non licet: quicumque igitur de suis peccatis hujus generis pœnitentiam reverà agere velit, ei omnibus mediis prudentibus ut vicinum suum in eum dignitatis & honoris gradum restituat à quo eum dejecit, conandum est; quod si fieri nequit nisi dedecus sustinendo calumniam suam publicè agnoscendi, sustinendum hoc potius est, quàm ut hanc necessariam justitiæ partem quæ hominì injurià affecto debetur, non expleat.

Reo tamen pro viribus nitendum ut injuriam compense.

13. Disserui jam de quatuor partibus justitiæ negativæ erga vicinum: hoc tantum amplius adjiciendum est, quòd hæc justitia non tantum verba nostra & facta, sed etiam cogitationes nostras, & affectus respicit; non tantum nocere, sed & odisse prohibemur: nec tantum ab his malis inferendis, sed etiam imprecandis vicino coercemur; nec etiam si vicino hæc mala contingant, voluptatem inde capere fas est; oblectari non licet aut peccato animæ, aut noxâ corporis vicini nostri: nec ei licet invidere bonum aliquod quo fruitur, aut illius possessionem concupiscere; nec sufficit linguas nostras ira coercere, nè ei obtretemus, aut contumeliam faciamus, si tamen eà animus noster malitiâ infletur, inficiatur, quæ nos ei infamiam imprecari, aut de illius infamia gaudere cogit, quanquam nos

Justitia in cogitationibus.

ad illam nihil contulimus: hoc legis Divinae proprium est, quòd ad cor usque penetret, cum lex humana ad verba tantum & actiones extendi potest: cujus in promptu ratio est, quoniam Deo soli legislatori corda hominum patent: quanquam igitur lingua & manus nostra omni prorsus culpâ vacare debent, nisi etiam cor purum sit, ad nos reata absolvendos hoc non sufficit: præclarum igitur est Solomonis consilium, *Prov. 42. 3. Supra omnem observationem custodi cor tuum; nam ex eo procedunt actiones vite.* Vigili custodiâ cor nostrum muniamus, nequa cogitatio malitiosa aut iniqua illud ingrediatur: idque non tantum quoniam hujusmodi cogitationes viam faciunt ad actus apertè vitiosos, sed etiam quoniam eâ nos labe hæ inquinant, quæ nos incapaces beatificæ Dei visionis reddit, quem videre nemini nisi puro corde promittitur, *Mat. 5. 8. Beati puri corde, hi enim Deum videbunt.*

14. Accedo jam ut de altera parte *Justitiæ* fititiæ nimirum positivâ agam, quod nihil aliud est quàm suum, *i. e.* quicquid nomine aliquo à nobis jure exigi potest, cuique tribuere: hujusmodi rerum quædam toti generi humano debentur, quædam conditionibus certis restricta, non nisi virtute harum conditionum debentur.

15. Prioris generis, *i. e.* earum rerum quæ omnibus in genere debentur, prima, veracitas est; hanc omnibus in genere debemus: Sermo nobis datus est ut esset commercii & consociationis instrumentum, animique sensum qui aliter intelligi non posset expromendi: sine hujus ope incultus foret & planè ferinus convictus noster. Cum igitur ad utilitatem & commodum generis humani sermo datus est, jus postulat ut in hunc finem

finem adhibeatur: qui autem mentitur, tantum adest ut debitum hoc solvat, quod sermonem ad fraudem aliis & injuriam faciendam adhibet.

16. Multa huc afferri possent, ut ostendatur, quot nominibus *Mendacium in*
nos omnibus vera loqui obliga- *Sacris literis ex-*
mur; at ad Christianos cum scri- *presso prohibetur.*
bo, non opus est aliis argumen-

tis quàm expressis Sacrarum literarum præceptis hoc evincam: jubet Apostolus, *Eph. 4. 25. ut de-*
posito mendacio, veritatem loquamur quisque proximo
suo: & Col. 3. 9. Ne mentimini alium adversus ali-
um: & Prov. 6. 17. Lingua mendax inter ea re-
censetur quæ sunt Deo abominationi: imò eò usque
odio habet Deus mendacium, quòd id ut approbet
adduci nequit, sanctissimus licet & Religioni maxi-
mè utilis mentienti finis proponatur; qui mentitur
quanquam zelo Dei permotus, reus habebitur, Rom.
3. 7. heu qualis tunc illam hominum multitudinem
damnatio manet, qui contrario prorsus sine propo-
sito mentiuntur! quidam malevolentia impulsæ ut
aliis damnum inferant: quidam avaritia ut vicinum
fraudent: quidam superbia ut se ostentent; qui-
dam metu ut periculum effugiant, aut crimen ce-
lent: hos tamen omnes rei absurditate superant vani
isti, qui nec apparenti aliqua tentatione incitati, in-
credibilia narrare historicè gestiunt, unde nihil sibi
acquirunt præter infamem vanorum & mendacium
appellationem.

17. Eò usque obtinuerunt hæc *Peccati hujus*
varia mentiendi genera, quòd veritas *stultitia &*
res quedam mira & insolita videtur, *frequentia.*
adeò ut res inventu difficilis sit vir
ille quem *David* describit, *Psal. 15.*

2. *Qui veritatem ex corde loquitur.* Adeò mendaciis
assueverunt homines, quòd levi aut nulla de causa

mentiuntur, se interim & Deum & homines latere arbitantes: at magnopere falluntur; non est enim peccatum (quod celare ullo modo cohamur) quod facilius patet etiam hominibus: raro evenit, ut qui mentiendi consuetudine tenentur, seipsos (tenaci licet memoriâ sint) aliquando non prodant: quod cum accidit, non est aliud peccati genus quod majori omnes contemptu & opprobrio infectantur; mendax enim summæ apud omnes infamiae & dedecoris appellatio censetur. Quod autem ad Deum attinet, insani est sperare, posse dolo aut arte quacunq; mentem nostram illum celari; opus non est ut accidentali aliquâ ratione prout hominibus, ita illi veritas pateat, cor ipsum perspicit, & in ipso loquendi momento, dicti falsitas ei constat: Deinde eò quod Deus veritatis sit, mendacium non tantum odisse sed & punire tenetur: cui consentaneum est, quod mendaces inter illos numerantur qui Novâ Hierosolymâ excluduntur, Rev. 22. Nec hoc tantum, sed etiam locum fortiuntur in lacu qui ardet flammâ & bitumine. Nisi igitur eodem animo sis quo iudex ille iniquus, de quo Christus loquitur, Lu. 18. 2. qui nec Deum timebat, nec hominem reverebatur, statuas oportet hanc te justitiæ partem culturum esse, & mendacio valedicturum esse, quod & Deus & homo detestatur.

18. Secundò omnibus debetur humanitas & comitas quædam morum, opposita feritati istî & morum difficultati quæ in Nabale erat, quem eâ indole esse Sacræ literæ prodiderunt, quod eum alloqui nemo posset, 1 Sa. 25. 17. Ea sanè reverentia naturæ humanæ debetur, quod nec pecuniæ nec honoris prærogativa quâ unus alteri præstet, quæquam ab hoc debito erga hominum infimos liberare potest: morum igitur immanitas ista & diffi-

difficultas erga quemquam, hominis tantum figuram indutum, iniustitia quædam est contra naturam humanam cuius ille particeps est: si adhuc confideremus quantum hæc Natura nobilitata, honesta sit, ex quo eam Filius Dei assumpsit, eo maior reverentia necessitas, maiorque contemptiois reatus est.

19. In hoc crimen incidunt plerunque homines superbi & elati animo, qui adeo admiratione sui occupantur, quod quicquid in aliis eximium sit considerare non vacant, *Hoc debitum elati non solvunt.*

ideoque nec quæ vulgaris humanitatis officia sunt, erga alios præstare se teneri arbitrantur; seipsos interim, ut olim *Nebuchadnezzar* statuam, adorandos omnibus obtrudentes: hoc sanè monitis Apostolicis prorsus repugnat, *Rom. 12. 13. Honore alii alios præferentes, & Phil. 2. 4. Ne sua quisque spectato, sed unusquisque etiam qua sunt aliorum.* Meminerint hi sententiam Servatoris nostri, *Lu. 14. 11. Nam quisquis se extollit deprimetur, & qui se deprefferit extolletur:* Quod etiam eventu comprobatum, tristi nimirum superbiorum & inopinato casu, sæpius cernimus: nec mirum, & Dei enim & hominis inimicitias hoc peccato contrahimus: superbiam enim, omnesque superbos, quod Scriptura ubique testatur, Deus odit; nec est quod hominum in nos iram & odium certiùs concitet: quoniam hæc est quæ efficit ut inhumanè & contemptim tractentur: quis autem eum tutari & defendere potest, cui & Deus & homo tam infestissimi sunt?

20. Tertiò debetur omnibus mansuetudo; i. e. ea in omnes lenitas & patientia, quæ iram compescat, dementium istum affectum, qui non tantum nobis ipsis molestus (ut supra ostensum est) sed vicinis perniciosus est, quod

atroces illæ injuriæ, quas sæpe irati inferunt, abundè evincunt: Mansuetudinem hanc officium esse quod omnibus debetur, dubitari non potest; Apostolus enim disertis verbis præcipit, *1 Thess. 5. 14. iram cohibete erga omnes*, hocque ut videtur injuriâ lacessitis præcipit, immediate enim sequitur, *videte nequis malum pro malo cuiquam reddat, &c.* hanc etiam lenitatem *Timotheus* præcipit, etiam erga eos qui se doctrinæ Evangelii opponunt, exercere, *2 Tim. 2. 25.* qua in re si uspiam fervori locus erat.

21. Illud est virtutis hujus ad pacem conservandam momentum, *Altercationes non tolerabiles.* quod mirum non est, si Christus, qui ideo venit ut mundum pace donaret, mansuetudinem omnibus præscriberet. Effectus sanè furoris & iræ paci planè inimici passim occurrunt: hinc est quod Regna, vicinitates, Domus, contentione & inimicitis ferveant, imò quod propinquitatis vinculis arctissimè conjuncti dissident: ea est iracundorum indoles, quod *Solomon* vocat amicitiam cum iis jungere, *Prov. 22. 24. Ne colas amicitiam cum iracundo, & cum furibundo ne congregiaris*: Nec sanè idonei sunt quibuscum aut amicitiam, aut societatem in eas iracundi, nec quidem in convictu tolerandi, quod *Solomon* iterum docuit, *Prov. 21. 19. ubi asserit melius esse habitare in terra deserti, quam cum muliere contentiosa & indignabunda*, cum tamen unicum solummodo sit foeminae quo noceat telum, lingua nimirum: major equidem ulli, nisi eadem indolis feritate prædito, molestia contingere nequit, quam cum rixosis & iracundis consuescere, quanquam ira ultra verba non progrediatur. Hujus peccati atrocitas facile æstimare potest ex verbis Servatoris nostri, *Mat. 5.* ubi diversis hujus peccati gradibus, suppliciorum gradus diversi constituentur; nos tamen, pro dolor,

lor, ultra illud, quod ille ibi sceleris huius extremum habuit, quotidie progredimur; *Stultum* enim aliquem appellare modesta quædam exprobrandi species est, si cum acerbissimorum conviciorum multitudine, quibus irati alios concidimus, conferratur.

22. Imò ulterius sæpè progredimur, nec convitari contenti etiam *Ad peccatum execrationes* adjungimus; quid enim *execrandi* usitatus, quàm ut imprecationes *sæpe ducit.* dirissimas homines, quâvis de causa commoti, effunderent? Imò forsan nulla de causa: præcepti Apostoli jubentis, *Rom. 12. 14. Benedicite & ne imprecamini*; imò præcepti beati nostri Servatoris jubentis, *Mat. 5. 44. Precamini pro iis qui vobis infesti sunt, & persequuntur vos*, prorsus immemores: Christus jubet precari pro nos laceffentibus, nos ab omni injuria abstinentes diris insectamur. Preces hoc est equidem invertere, quam ceremoniam Diabolus, veneficam initiaturus, adhibere inter alias dicitur. Nos quoque execrationes tanquam amicitiam & fœdus cum damnato isto spiritu contrahendi instrumenta, quæque nobis æternam cum eo commorandi necessitatem afferant, horrere & averfari oportet: infernorum hæc lingua est, nec idoneos nos igitur reddit ad Novam *Hierosolyman* incolendam, sed Regionem istam tenebrarum. Concludam cum consilio Apostoli, *Eph. 4. 31. Omnis amaritudo, & excandescencia, & ira, & clamor, & maledicencia tollatur ex vobis, cum omni malitia.*

23. His de debitis generalibus quæ ut solvantur omnium interest, cum *Debita particularia.* jus in ea omnibus in genere competat, disputatis: ad aliud debitorum genus, quæ quoniam certis conditionibus astricta sint, ideo

ad particulares homines spectant, progrediar: Hæ conditiones seu mavis qualitates trium generum sunt, Præstantia, Egestas, & Relationes quædam.

*Honos habendus
dotibus extra-
ordinariis.*

24. Per Præstantiam Dona seu dotes aliquas extraordinarias intelligo: Veluti Sapientiam, Doctrinam, & id genus, at præcipue Gratiâ. His omnibus utpote eximjis Dei donis, ubicunque collatis, honos quidam & reverentia debetur; quæ lubentes præstare decet, grato & alacri animo dona Dei in aliquem collata agnoscentes, hominique his donato honorem & reverentiam quæ his congruat, exhibentes; nec nimia propriarum excellentiarum opinione inflati, eas quæ aliorum sunt contemnentes & elevantes; quod faciunt, qui nihil pro ratione habent nisi quod ipsi loquuntur, nec pro pietate nisi quod factis suis consonet.

*Aliis non
invidendum.*

25. Nec multò minus iis propter dona ista invidendum est, hoc enim præter injustitiâ adversus illos, non vacat contumeliâ contra Deum hæc illis largientem, prout in parabola operariorum fusè ostenditur, *Mat. 20.* ubi pater familias munificentia suæ obmurmurantes interrogat, *Annon licet mihi quod volo facere in meis rebus? an oculus tuus malus est quia ego bonus sum?* Dei erga alios munificentia invidere, Deo consequenter obmurmurare est; nec sanè Deum apertius magisque oppugnare possumus, quàm hominem aliquem odio & malevolentia prosequendo nulla alia de causa quàm quòd Deus hunc benevolentia complexus est & beneficiis affecit: & quod ad hominem ipsum dotibus his ornatum attinet, quid quæso rationi magis repugnat, quàm hunc ideo tanto minus amare, quoniam donis

istis & excellentiis excultus sit quæ eum reddunt
maximè amabilem?

26. Nec equidem aliorum excellen-
tiis detrahere oportet: eas aut obscu- *Nec iis de-*
rare aut elevare conantes, negando aut *trahendum.*
ea virtutum genera aut gradus alicui
inesse quæ tamen infunt, tantum ut existimatio-
nem iis debitam minuam: hæc detractio prioris
peccati invidiæ plerunque effectum est; qui alienæ
virtuti invidet, aliorum de hac opinionem minuen-
di studio facile abripitur; in quem finem contemp-
tim de aliorum excellentiis loquetur; aut si hæ tam
claræ & manifestæ sint, quod nec negari nec obscu-
rari possint, conabitur tamen aut veram aut fictam
aliquam iis infirmitatem impingendo, vero excel-
lentiæ istarum pretio detrahere, & injectis (ut
verbis utar Sapientis, *Eccl. 10. 1.*) *Muscis mortuis*
odorem unguenti vitare: Magna hoc injustitia est,
& officio nostro, quo dona Dei in fratribus nostris
relucencia agnoscere & revereri tenemur, prorsus
repugnat.

27. Plerumque etiam evenit
quod hæc duo peccata, invidia & *Utriusque pec-*
detractio, non minori ratione stul- *cari stultitia.*
titiæ quàm impietatis arguantur:

Invidia invidum semper torquet & punit, cum è
contra si posset contento & læto animo bona aliena
intueri, ipse etiam aliquam ex iis voluptatem non
percipere non posset, cum illa intueri non minima
esset voluptas: at præterea dona ista fratris sui ei
multiplici usui forent; sapientia & doctrina sua ei
consilium & institutionem, pietas & virtus exem-
plum suppeditarent, &c. Hæc autem omnia invido
pereunt, & eorum loco morsus quidam & ægritudo
animi non intermissa succedunt.

28. Quod

28. Quod autem ad detractionem attinet, vix fieri potest ut huic assueti diu lateant: si cui semper aliquid in promptu sit quod alienæ existimationi obijciat, facile patebit hoc ab invida & malevola mente proficisci, & consequenter sui ipsius non eorum quibus invidet existimationem invidus minuet; alienis enim excellentiis apertius suffragari nequit, quàm eas invidiâ suâ dignas censendo.

Ratio etiam habenda honoris & dignitatis qua aliqui aliis præsent.

29. Quod autem de existimatione & Reverentiâ animi dotibus debitâ dictum est, aliquo saltem gradu ad honores etiam & dignitates quibus alii præ aliis emineant accommodari potest; hæc enim quanquam non sunt pari loco cum prioribus habenda (& ejusmodi res sint propter quas neminem animo efferri fas est) quoniam tamen his gradibus homines distinguere, quò melius mundus administraretur, sapientissimæ Numinis providentiæ visum est; ea ideo his Reverentiâ debetur, quæ ad ordinem istum cujus gratiâ hi gradus constituti sunt, conservandum appropinquat: oportet igitur ut inferiores *modeste & dimisse se gerant erga superiores*, prout Catechismus noster monet, nec ordinem quem Deo visum est mundo constituere, agresti audaciâ conturbent. Hic etiam ut suprà, opportunè monendi sunt homines ut invidiam fugiant; cum enim bona hæc externa hominum animos facilius & fortius moveant quàm interna, procliviores igitur erunt ad invidiam qui alios majori horum copiâ cumulosos viderint: hic igitur argumenta omnia suprà allata contra invidiam non sine ratione adhibenda sunt, eoque diligentius, quò fortior ex his rebus tentatio plerisque se ingerat.

30. Qualitas secunda (unde jus alicui accrescit) est egestas: quicumque egestate aliqua, cui subvenire me penes est, premittitur, hac egestate efficitur ut officium mei sit ei subvenire, idque in omni egestatum genere: ejus rei ratio hæc est; Deus hominibus facultates concessit, non tantum in usum & commodum suum, sed & aliorum; ideoque quod in eorum usum conceditur, iis jure debetur, quandocunque res eorum hoc exigit; sic ignarum & rudem instituere eruditi debent; in hunc finem enim præter alios eis scientia data est; *Lingua eruditi data est ut sciat tempestive eloqui desesse verbum, Es. 50. 4.* Mœstum & afflictum erigere & solari lætus & hilaris debet; quod Sanctus Paulus fecit cum solatium ideo sibi à Deo subministratum censuit, *ut posset in quavis afflictione posito consolari, 2 Cor. 1. 4.* Vitam in alicujus peccati consuetudine degentem, & consequenter reprehensione & consilio indigentem, si reprehendere & monere tenentur qui ad id satis instructi sunt, & tempore ad id opportuno, unde felix monitorum exitus speretur, fruuntur; quod hoc justitiæ officium vicino nostro debemus, patet ex *Lev. 19. 17. Ne odio habeto fratrem tuum in corde tuo: libere corripito proximum tuum, neque ferto in eo peccatum:* ubi parum esse obligationem ad eum corripiendum & odio non habendum constat. Calumniâ aliquâ aut iniquâ criminatione defamatum defendere & purgare, is tenetur cui illius innocentia perspecta est; qui hoc negligit se peccati participem reddit, calumniam enim quam possit non diluit: quanta autem injustitia sit vicinum calumniari, supra ostensum est.

31. Denique, Pauperem & inopem sublevare dives & opulentus debet: & ad hoc obligatur non tantum ex charitate, sed etiam justitiâ. *Solomon hoc appellavit debitum,*

litum, Prov. 3. 27. Ne cohibeto bonum ab iis quibus debetur, quum est in potestate manus tua efficere illud: Quid autem velit per Bonum proximo versu explicat, Ne dicito proximo tuo, Abi, deinde revertere, cras enim daturus sum; quum fuerit penes te: Videtur quod differre in crastinum eleemolynas nostras, perinde sit ac debitum detinere. Patet etiam Deum inter Judaeos partem quandam proventus seu redditus à quolibet seponi voluit in usum pauperum, nempe decimam partem tertio quovis anno redeunte, (quod tricesimam partem quovis anno efficit,) Deut. 14. 28. 29. quod solvendum erat non ut eleemosyna aut donum, sed debitum; & quidem non est cur arbitremur justitiam Christiani ab eâ quæ Judæi erat tantum deficere, ut aut nihil, aut minor pars hodie à nobis exigeretur. Utinam praxis nostra ab obligatione aut lege cui hac in re parere debemus, non recederet, fieri non posset, ut tot Lazari ad fores nostras concidentes, ope nostrâ destituti jacerent, cum ad ea quæ nobis ex rerum copia redundant, jus melius illi quàm nos ipsi, habent: quid aliud hoc est quàm apertum furtum, illud per luxuriam & libidinem effundere & consumere, quod pauperum egestatibus sublevandis debetur?

32. Oblatâ ullâ hujus generis occasione egeno subveniendi, ille cui facultas & opes suppetunt, se tanquam dispensatorem Dei considerare debet; Deus ei bona

Deus opes illi subducit qui eas ad hoc non confert.

hæc largitus est ut inopi & egeno ea dispensaret; quod nisi faciat, non minoris injustitiæ & fraudis reus est, quàm dispensator qui pecuniam istam in privatum suum commodum converteret, quæ ei concredita est, ut eâ familia aleretur: meritò in hunc eadem quæ in iniquum dispensatorem, Lu. 16. lata est, sententia feratur, *auferatur ab eo dispensaria sua,*

*sua, i. e. bona ista quæ tam malâ fide administra-
vit, ei adimantur. Quod ut in reliquorum bono-
rum omnium, sic divitiarum præcipuè malâ admi-
nistratione cernere licet; has illis qui pauperum par-
te suâ fraudant auferri, passim exempla docent. Quàm
miris modis & ratione prorsus incognita ad pauper-
tatem sæpe redigitur rapax & avarus: nec mirum,
quoniam ut acervum istum, quem Deo non
consecravit, partem aliquam in usum pauperum su-
orum membrorum erogando, benedictio divina con-
servaret aut augetet, nullo jure sperari potest; ide-
oque *Israelita*, priusquam benedictionem divinam
ex promisso, *Dent. 26. 15.* expressam, *Prospice ex
habituaculo sanctitatis tuæ à cælis, & benedic populo
tuo Israeli, &c.* sibi jure vindicare possent, decimas
pauperi debitas solvere jubebantur, *ver. 12.* nec ali-
ter ad benedictionem istam jus ullum habuerunt:
Plus quàm æquum est detinere, ut ait *Solomon Prov.*
11. 24. ad paupertatem tendit: si vis igitur tibi ipsi
consulere, & frugi esse in re tua administranda, fac
hoc justitiæ munus erga pauperes & egenos pro vi-
rili exequaris.*

33. Tertiùs fons officiorum est •
mutua quædam inter homines ali-
quos Relatio: (detur voci venia) *Officia ex re-
lationibus qui-
busdam orta.*
harum Relationum varia genera
sunt diversis fundamentis innixa,
quibus varia officia respondent. Primò datur quæ-
dam inter debitorem & creditorem relatio; hic de-
bitoris est, si sit solvendo, debitum solvere, sive pacto,
mutuò accepto, seu promisso contractum; & vice
versâ creditoris est, si debitor non sit solvendo, be-
nignè & Christianè cum illo agere, nec ultra quod
possit exigere: Sed his diutiùs immorari nolo, cum
de hujus officii naturâ satis suprâ, ubi peccati in de-
bitorum detentione siti atrocitas ostensa est, disserui.

*Gratitudo erga
benefactores.*

34. Datur etiam quædam inter Beneficiarios & Benefactores qui illos beneficio aliquo cujuscunque generis siue spiritali siue corporali affecerunt, relatio. Hic beneficiarii officium gratitudo est, quæ comprehendit primò beneficii accepti cum gratiarum actione alacrem agnitionem. Secundò, Preces Deo pro benefactore oblatas, ut ei Deus beneficium hoc compensare dignetur. Tertiò, sincerum conamen beneficium si quando opes & occasio suppetant, mutuis beneficiis compensandi. Officium hoc gratitudinis benefactoribus deberi, apud omnes non tantum moratiores homines sed & barbaros & planè incultos in confesso est, adeò ut humanam pene naturam exuisse videatur, qui hoc officium præstare recusat; *Publicani & peccatores*, ut Servator noster observavit, *mutuis beneficiis benefactores sibi colunt.*

*Ab hoc officio ple-
runque nihilomi-
nus receditur.*

35. At quotusquisque nostris ab hoc officio non recedit? an non usitatum est, non tantum beneficia non compensare, sed etiam eorum loco injurias reponere?

Quod in beneficiorum omni genere videre licet, at in nullo magis quàm in consilio & correptione, quæ tamen beneficiorum omnium pretiosissima sunt & benevolentia munus præclarissimum, ideòque qui nos consilio & correptione dignantur, optimorum beneficiorum loco haberi debent. Heu tamen quotusquisque est qui grato, pæne dixeram æquo animo, hujusmodi beneficia ferre potest? si quem peccati aut erroris admoneas, pro inimico te statim habebit; *factus es*, ut inquit Sanctus Paulus ad Galatas, cap. 4. 16. *ei inimicus quoniam illi vera loqueris.* Innatà adeo superbiâ corda hominum efferuntur, quòd se erroris admoneri ægrè patiuntur, finis licet
alius

alius præter eorum emendationem monenti nullus propositus sit : mira quidem hæc dementia est, perinde ac si æger in ora medici iratus involaret, quasi eum opprobrio afficeret quod ægrum censeret : merito igitur cum Sapiente pronunciemus, *Prov. 12. 1. Qui odit reprehensionem, brutus est.* Infelicior indoles dari nequit, hominem enim in peccatis suis obfirmat, tot circum peccata sua aggeres & valla extruit, quod nemini aditus ullus patet, quo ea expugnet ; cuius consequens est si *Solomoni* fidem habeamus, quod vir talis certò tandem periturus sit : *Vir qui sapius correptus obdurat cervicem, repente confringetur, ita ut non sit curatio, Prov. 29. 1.* Si verò ex altera parte admonentem respicis, major injustitia, possem dicere sævitia, dari nequit : hic enim commiseratione & benevolentia commotus accedit, ut te periculo eripiat, & huius gratia difficile opus (hoc enim correptionem, impatientia quâ eam ferre solent homines, reddidit) aggreditur ; quanta itaque spei suæ frustratio est ? quam vera doloris causa, quod te tantum abesse cernat à peccato priore emendando, quod in novum præceps ferris, nempe ei sine causa irasceris. Pessima hæc est & ut vereor usitatissima ingratitude erga benefactores species, & per consequens in hac procul ab officio quod Relationibus huiusmodi debetur, receditur. At hæc forsitan Relationes remotiores esse censeantur, (quanquam & his officia ista omnia quæ explicui debentur.) Pergam igitur ad eas Relationes quas omnes intimas & conjunctissimas esse agnoscunt.

Dies Dominicus XIV.

De officio debito Magistratibus, Pastoribus, &c.

De officio Parentum erga Liberos, &c. Et

Liberorum erga Parentes, &c.

Sect. 1.

*Officia debita
Parentibus.*

Relationum propin-
quorum proxima
ea censenda est quæ
Parentum est: quo-

rum varia genera, quoniam ex his officiorum natura
petenda est, considerare necesse erit; Parentum au-
tem tria genera sunt, sunt enim Parentes aut Civi-
les, aut Spirituales, aut Naturales.

2. Civilis parens is est quem Deus

Supremo

Magistratui.

supremum Magistratum constituit,
qui jure optimo summæ rerum in
Gente aliqua potitur. Hic omnium

sub ditione sua degentium communis Pater est.
Primum huic officium debitum Honos est & Re-
verentia; eum suspicere debemus tanquam

Honos. cui Deus multum ex propria potestate &
jurisdictione impertivit; quapropter sum-
mo eum honore & reverentiâ colentes, nè audeamus
sub quocunque prætextu, *principi populi nostri male-*
dicere, Act. 23. 5.

3. Secundò Tributum pendendum:

Tributum.

hoc disertis verbis ab Apostolo jubetur,

Ro. 13. 6. Propter hoc enim etiam tribu-

ta solvitis, siquidem ministri sunt Dei in hoc ipsum in-
cumbentes. Hos Deus tanquam communis utilita-
tis Ministros constituit; ideoque ab iis quibus præ-

sunt

sunt jure alendi & tuendi sunt: revera si perpendamus quot curis & molestiis munus istud supremum crucietur, quot spinis quævis corona intextatur, non est quod iis hæc debita invideamus; verè enim affirmare licet non esse inter pauperes suos subditos operarium, qui tanta cum molestia victum meretur.

4. Pro illis intercedendum est: Hoc etiam disertè ab Apostolo jubetur, 1 Tim. 2. 2. *Preces. Preces fiant pro Regibus & quibusvis in eminentia constitutis*: tam gravia sunt muneris hujus negotia, tantis hi periculis & tot casibus obnoxii sunt, quod iis imprimis opus est precibus nostris quò consilio, auxilio, & benedictione divinâ adjuventur; & quidem preces pro iis effusæ in sinus nostros benedictionibus onustæ revertentur, quæ enim bona à Deo impetrant ad commune populi commodum conducunt, ut vitam agant tranquillam & pacatum, quod versùs suprâ citati ultima verba innuunt.

5. Obedientia etiam iis præstanda; hoc strictè jubetur ab Apostolo, 1 Pet. *Obedientia.* 2. 13. *Subjecti estote cuivis humane ordinationi propter Dominum, sive Regi ut supereminenti: sive principibus, ut qui ab eo mittuntur.* Ea etiam est obedientia quæ supremo Magistratui debetur, quod quibusvis autoritate suâ munitis etiam parere debemus: quod etiam Sanctus Paulus perspicuè satis docuit; Rom. 13. 1. *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto*: & ver. 2. *Quisquis obstitit potestati, Dei ordinationi obstitit.* Notatu quoque dignum est hæc præcepta tunc temporis data fuisse, cum supremæ potestates Ethnicæ fuere, & infestissimi Religionis Christianæ hostes: quo aperte evincitur obedientiæ obligationem non tolli quantacunque impietate Magistratus: *Obedientia*

aut activa aut saltem passiva sine tergiversatione præstanda est; activa in mandatis omnibus licitis, *s. e.* si quid Magistratus jubet præcepto ulli Divino non repugnans, mandatis suis parere, & quæ jubet agere debemus: siquid autem præcepto alicui Divino contrarium præcipit, activam hanc obedientiam præceptis suis præstare non licet; licet imò decet obsequium detrectare, *Deo potius quam homini parendum est*: At hic etiam repugnantiam præcepti Dei & Magistratus apertam & perspicuam esse oportet, nec enim contumaciæ nostræ Conscientiam aut Religionem obtendere licet; hic passivæ obedientiæ locus est, æquo animo ferendum est supplicium quicquid imperium suum detrectantibus suprema potestas infligat, nec impunitas nobis perduellione quærenda: *Quis enim immissâ manu suâ in unctum Jehovæ insons erit?* ut David dixit Abi-shaio, 1 Sam. 26. 9. idque eo tempore quo eum Saul infesto animo insequeretur, imò quo se Regno successurum esse ei optima cum ratione persuasum erat: severa quidem est Sancti Pauli in perduellionem lata sententia, Rom. 13. 2. *Qui autem obfistunt, ipsi sibi condemnationem auferent*: hæc sanè verba animos non addunt arma contra principem suum legitimum moventibus: quanquam enim is esset armorum successus ut impunitatem hic assequerentur, est tamen Rex regum contra quem nullis se possunt viribus defendere; damnationem itaque (heu tristem rerum exitum!) victoriarum omnium præmium ferent. Ex altera parte de officio Magistratus erga populum differere hic supervacaneum foret, cum hoc tractatu indigere istius ordinis homines non videntur, nec populi sanè interest in officium Magistratus diligentius inquirere, (quod tamen plerique melius quàm suum callent) hoc unum ut sciant sufficit, scilicet, Magistratum officii sui,

fui, quaecumque demum id sit, & quomodoctunque hoc functus sit, uni Deo rationem reddere teneri, nec Subditorum in obedientiam posse officii violatione ex parte Magistratus excusari aut defendi.

6. Secundum genus parentum, sunt qui spirituales vocantur; *i. e. Officia nostra Verbi Divini Ministri, sive Præfules erga Pastores,* in Ecclesia, sive inferiores sint; qui eadem animabus nostris officia præstant, quæ parentes naturales corporibus nostris: Sic Sanctus Paulus 1 Cor. 4. 11. ait *se in Christo Jesu per Evangelium illos* (Corinthos alloquens) *genuisse:* & Galatas alloquens, ait: *se illos iterum parturire, usquequo formetur Christus in iis,* Gal. 4. 19. & 1 Cor. 3. 2. Lactis (inquit) *potu vos alui,* ejusmodi præcepta innuens quæ statui isti infantili optimè conveniebant: Nec defuit illi *cibus solidus quo pascerentur adulti,* Heb. 5. 14. Hæc omnia sunt parentum officia, quæ qui nobis præstant, parentum loco meritò habeantur.

7. Officium nostrum erga hos complectitur, primò, amorem: eo illos amore *Amor.* complecti decet, quem qui in nos maxima beneficia conferunt, merentur: quod Sanctus Paulus 1 Thess. 5. 13. monet, *Rogamus autem vos fratres, ut agnoscatis eos qui laborant inter vos, & præ sunt vobis in Domino. & admonent vos, & eos supra modum caros ducatis propter opus ipsorum.* Ea est laboris eorum natura quæ merito amorem nostrum conciliet, utpote qui ad commodum nostrum maxime conducant.

8. Secundò Honorem & Reverentiam, ut ex loco supra citato patet: quod sanè *Honos.* ratio ipsa dictabit, si vel ad operis naturam, vel functionis autorem animum attendimus: Opus ipsum, rerum circa quas versatur natura, opera omnia superat; solemus autem artium omni-

um & professionum dignitatem & præstantiam ex rebus in quibus versantur metiri: At equidem merx nulla est, quæ animas pretio æquant; hæ tamen eorum merces sunt, in hoc uno versantur, nempe pretiosas animas perditioni eripiendo: porro si consideremus quis est qui huic eos operi præfecit, hoc maiorem eis reverentiam conciliet: *hi enim nomine Christi legatione funguntur*, 2 Cor. 5. 2. Legatis autem is honos debetur, qui eos delegantium dignitati respondeat; unde est quod Christus discipulis suis dixit, cum eos ad Evangelium prædicandum misit, *Qui vos aspernatur me aspernatur, qui vero me aspernatur, aspernatur eum qui misit me*, Lu. 10. 14. Videtur Ministrorum contumtionem gravius includi scelus quàm quod vulgò censetur, nimirum Dei Christique contumeliam: hoc animadvertant oportet, qui pro ludo jocoque habent Ministros irridere & contumeliis lacerare: Hoc etiam animadvertant, qui nullâ legitimâ vocatione muniti, audent tamen Officii hujus munera obire, quæ eadem arrogantia est, ac si quis ex suo ingenio Legati personam assumeret; Apostolus de Sacerdotibus Legalibus qui tamen Evangelicis inferiores sunt loquens, *Neque sibi ipsi quisquam* (inquit) *sumit hunc honorem sed qui vocatur à Deo sicut & Aaron*, Heb. 5. 4. Quis itaque non vocatus hunc sibi honorem assumere audebit? Nec sufficit huic arrogantie internam spiritus vocationem prætereundum; cum enim Deus ordinem virorum in Ecclesia sua instituit, qui alios facris initiare debent, quisquis munus Sacerdotale, hac Autoritate non vocatus, invadit, institutioni divine obstitit, & *furibus & latronibus* (ut verbis utar Servatoris) *adnumerandus est, qui per ostium non ingrediuntur*, Jo. 10. Adde quòd qui internam hanc vocationem insolentius sibi arrogant, alio plerunque spiritu quàm divino vocantur, quod

sæculi

saeculi hujus experientia evincit; doctrinas enim quas hi effutiunt, cum Verbo Divino veræ doctrinae fundamento & regulâ, rectâ fronte pugnant: hos inter seductores istos & pseudoprophetas, à quibus cavere toties in Epistolis Apostolicis admone-mur, recensere debemus; horum fautores & secta-tores peccatum participant. *Jeroboamo* tanquam a-trox peccatum in historia sacra imputatur, quòd Sacerdotes ex infima plebe consecravit, *i. e.* ex iis qui sanctione divina nullum ad Sacerdotium jus ha-buerunt; quisquis autem concionatoribus hisce non vocatis auscultat, in hoc ipsum crimen incidit; nisi enim auditores animos his darent, in insti-tuto non perstarent; qui igitur eos hoc modo ani-mant & confirmant, magno se reatu implicant, ni-mirum veros suos Pastores aspernandi & falsos istos Apostolos iis opponendi: huic peccato hæc ætas heu nimis dedita est; utinam Deus ex immensa miseri-cordia nos tempestivè expergeficiat, amentia con-vincat, & obicem ponat inundanti hinc indies impi-etati & confusione.

9. Tertiò, Victum, seu vitæ necessa-ria subsidia, de quo quoniam in priore *Victum.* parte hujus libri dictum est, nihil hic re-petam.

10. Quartò, Obedientiam: *Obedi-*
te, inquit Apostolus, *ductoribus ve-* *Obedientiam.*
stris & obsecundate, excubant enim
ipsi pro animabus vestris, Heb. 13. 17. Hæc obedi-
entia iis in rebus spiritualibus præstanda est: *i. e.*
præceptis omnibus, quæ illi ex verbo divino petita,
Dei esse præcepta ostendent, nos diligenter parere
decet, memores non hoc eos exigere sed Deum; se-
cundum illud Christi, *Qui vos audit, me audit, Lu.*
10. 16. Nec refert sive hoc publicis in concionibu;
seu privatis monitis nos doceant, in utrisque enim,

modò à regula, i. e. verbo divino non recedant, *Angeli Jehovæ exercituum sunt, Mal. 2. 7.* Nos ad hanc obedientiam hortatur Apostolus duobus argumentis, uno ex natura Ministerii, altero ex utilitate nostra desumpto; *Excubant, inquit, pro animabus vestras, tanquam rationem reddituri; ut cum gaudio hoc faciant & non suspirantes: Populi est obedientia sua efficere, ut Pastores sui reddant rationem animarum suarum cum gaudio: curarum suarum & vigiliarum ingratam mercedem rependitis si infelici eos successu contristatis.* At secundò populi etiam hoc plurimum interest: illi fateor Pastoribus molestiam exhibeant, irritos reddendo eorum labores suam inobedientia, at parum hinc ipsi fructus percipient; *Hoc (inquit Apostolus, Heb. 13. 17.) est vobis inutile.* Vos tandem peccatum hoc luetis; amittitis enim præclara ista munera quæ tanquam obedientiæ præmia proponuntur: nihil autem lucri facitis, nisi pro lucro habetis & scelus & supplicium augere: hoc est quod *Phariseis* dixit Seryator noster, *si non venissem & locutus essem eis, peccatum non haberent, Jo. 15. 23. i. e. præ eo in quod postea incurrebant: pariter & illi innocentes habendi qui Evangelium non audiverunt, quàm qui auditum oppugnârunt.* Quod autem ad pœnas attinet, quod Christus iis quibus Evangelium prædicaverat, denunciavit, nempe *Tyro & Sidoni* (civitatibus Ethnicis) *tolerabiliorem fore conditionem in die judicii quàm suam,* hoc idem proculdubio de nobismetipsis affirmemus.

11. Denique, Preces seu Intercessionem *Preces.* pro iis, quod Sanctus *Paulus* à spiritualibus suis filiis ubique exigit: Sic *Eph. 6. 18.* 19. postquam pro sanctis omnibus jusserat intercedere, addit, & pro me, ut mihi detur sermo ad apertionem oris mei cum libertate, ut notum faciam myste-

Dies D. XIV. De Officiis Parentibus. 231

rium Evangelii: & sic etiam Col. 4. 3. Quod hodie etiam officium spiritualibus nostris patribus debetur, ut ea iis divini spiritus auxilia impetremus, quibus adjuti tam sacra vocatione optimè fungantur. Omittam hoc in loco pastorum erga populum officium, eadem ratione quâ suprâ ductus Magistratus etiam officium omisi.

12. Tertium genus parentum sunt naturales, *patres carnis nostræ*, ut eos Apostolus appellat, Heb. 12. 9. quibus varia officia debemus: ut primò honorem & Reverentiam; nos erga eos summa cum animi demissione & omni observantia geramus oportet, nec licet sub quovis prætextu erroris aut infirmitatis in iis, eos irridere aut contemnere, sive hoc externo aliquo indicio notum faciamus, sive animo celemus: si qua revera labe aut defectu deformentur, nostri est hæc tegere & celare; ut *Shem* & *Japhet* qui nuditatem patris quam evulgavit & discooperuit execrationibus devotus *Cham*, texerunt, Gen. 9. 13. idque eo modo quòd nec ipsi eam intuebantur; quantum in nobis est, oculos a nuditate parentum quæ nos de iis contemptim sentire cogat, avertere oportet; quantum huic adversantur mores plurium liberorum qui non tantum irrident & propalant parentum defectus, sed eos etiam iis affingunt quorum revera expertes sunt: ea est plerumque juvenum arrogantia & temeritas quòd consiliis & monitis seniorum se subicere gravantur, idèq; ut eos protelent, monita ista desipientum senum deliramenta haberi volunt, quæ revera sobrietatis & experientiæ fructus sunt: hos oportet *Solomonis* verbis hortari, Prov. 23. 22. *Ausculata patri tuo quæ genuit te, nec contempnas, quum sennerit, matrem tuam*: Plurimi alii textus sunt in isto libro huc facien-

Officia Parentibus naturalibus debita.

Reverentia.

tes qui ostendunt hominum Sapientissimum necessarium duxisse, ut liberi parentum consiliis auscultarent; at nostri sæculi juvenes sapientiæ nomen contrariâ prorsus ratione affectant, seque ingeniosos & acres haberi volunt, quoniam eò usque promoverunt, quòd consilia contemnant, ipsâque parentum personas irrideant; tales si monitis parere nolunt, saltem minas Sapientis reminiscantur, *Prov. 30. 17. Oculum qui subsannat patrem aut spernit obedientiam matris, hunc effodient corvi vallis, aut comedent eum juvenes aquila.*

13. Secundum officium quod eis debemus, amor est: eos verò amore complecti decet, qui efficiet, ut iis fausta omnia precemur, & ab iis inquietandis aut contristandis abhorreamus. Hoc communis gratitudo postulat, si recordemur eos nos non tantum generasse, sed etiam postea sustentasse & aluisse: & quidem qui curas & metus quibus parentes in liberis educandis agitantur perpendet, hæc omnia liberorum amore non nisi modicè compensari arbitrabitur. Amorem hunc variis modis exprimere decet, primò moribus & conversatione benevolentiam testando, nos gerentes non tantum cum reverentia & honore, sed etiam cum animi propensione & affectu, ea prompto & alacri animo agentes quæ eis pergrata & jucunda novimus, eaque omnia vitantes quæ eos contristatura & afflictura sint. Secundò amor hic significandus intercedendo pro illis: tot tantisque parentes cumulârunt liberos suos beneficiis, quòd hi ex se ipsis solvendo non sunt, implorare igitur divinum Auxiliùm oportet, Deumque orare ut beneficia parentum subrum compensare dignetur benedictionum suarum cumulo. Quid igitur de istis liberis statuendum est qui tantum abest ut Cœlorum benedictiones implerent in parentes, quòd infernum

rimantur ut execrationes inveniant, dirisque atrocissimis parentes suos insectantur: quæ res adeò nefanda est, quòd ab hac aliquem argumentis dehortari supervacaneum videretur; facile enim adduci possem ut crederem neminem tam profligatis esse moribus ut tantum scelus auderet, nisi me moveret Dei qui corda scrutatur auctoritas; hic tales dari posse censuit, ideòque iis suppliciorum gravissimum constituit, *Qui maledicit patri suo, aut matri sua, omnino morte plectitor, Exo. 21. 17.* Et proh dolor! experientia non tantum possibile, sed etiam frequens esse scelus hoc execrationes palam eloquendi testatur; quam vereor tamen ne scelus aliud frequentius sit, nempe imprecationes intra animum concipiendi, quanquam aut metus aut pudor linguam coerceat ne foras erumpant: quot sunt liberi qui vel præ impatientiâ regiminis paterni, vel præ cupiditatè patrimonii, mortem parentibus suis exoptant? Quod qui facit reminisci oportet, quòd qualemcunque licet publici obsequii præ se speciem ferat, esse tamen Deum qui arcanos animi motus animadvertit, à quo pro scelerato isto qui parentibus suis maledicit habetur: postea etiam reminisci oportet Deo competere non tantum videndi sed etiam puniendi potestatem, ideòque non esse improbabile, quin sententiam quam in hoc scelus tulit ipse exequatur, & sceleratum morte plectat; & qui parentibus suis mortem optarunt, ipsi immaturam mortem obeant: Quintum præceptum *dierum prolongationem parenter honorantibus* præmium pollicetur, cui optimè consonat ut vitium huic oppositum morte immaturâ plectatur; nec res ulla est officio isti directè magis opposita, quam hoc de quo jam loquimur scelus, nimirum maledicere parentibus.

14. Tertium officium parentibus nostris debitum est Obedientia, quæ non

Obedientia,

tan-

tantum in quinto Præcepto continetur, sed etiam apertè præcipitur in aliis Scripturæ Sacræ locis, *Eph. 6. 1. Liberi auscultate in Domino parentibus vestris, id enim est justum.* Col. 3. 20. *Filii auscultate parentibus in omnibus, hoc enim placet Domino.* Obedientiam iis in omnibus debemus, nisi si quando præcepta sua præceptis Dei repugnant, in quo casu officium quod Deo, ei quod parentibus debetur, præponendum est: si quis itaque parens eousque impietatis devenerit, quod filio suo præcipiet furari, mentiri, aut nefas aliquod perpetrare, filius iste ab officio non recedit parentis imperium detrectando, imò detrectet necesse est nisi velit sanctius quidem officium & superius, nimirum quod Deo Patri Cœlesti debet, violare. Cum autem res exigit ut mandata patris conficere filius recuset, eà opus est modestiâ & reverentiâ utatur, quæ facile evincat Conscientiâ non contumaciâ ductum obsequium denegasse. In rebus autem omnibus licitis, i. e. cum aliquid præcipitur aut bonum aut saltem non malum, nihil in se continens officio nostro erga Deum repugnans, hic filius parentis præcepto parere tenetur, siue præceptum sit de re gravi aut levi. Quàm parvi faciunt ubique hoc officium liberi, satis patet, parentes enim plerique filios suos in officio diutius continere nequeunt, quàm dum teneris virgas intentare licet; quàm primùm adoleverint, liberari se prorsus ab hoc officio arbitrantur; aut si qui sunt qui in obsequio suo perstant, causam si diligentius quæras, senties hoc ab intuitu utilitatis nasci: parentis animum nolunt à se alienare, ne quid inde retrahentibus se illis, detrimenti patiantur: at quotusquisque est qui officii sui conscientiâ seu Religione commotus obedientiam præstat? Peccatum hoc inobedientiæ erga parentes, *Lege Mosarica* morte plectebatur, ut patet ex *Deut. 21. 18.* Quod si eo
iure

jure in liberos suos hodie uterentur parentes, se statim orbos efficerent.

15. At inter omnes inobedientiæ actus, nullus est qui pejus audit, quam invitis parentibus matrimonium contrahere. Liberi sunt eo usque bona & possessio parentum, quod nequeunt absque furto cujusdam reatu, se aliis doriare, nisi qui in eos jus habent non consentientibus: ideoque sub lege, votum quo se virgo aliqua obligavit ratum non habebatur, si id parens infringi voluit, Num. 30. 5. Jus parentum (ut videtur) satis erat ad tollendam & irritam faciendam obligationem voti, ideoque à votis istis nuncupandis, quibus jus hoc violatur, retrahere nos hæc consideratio debet.

*Præcipui
in nuptiis
contrahendis.*

16. Quartum erga Parentes officium est, iis egestate qualicunque sive infirmitate & ægitudine corporis, sive imbecillitate intellectus, sive paupertate & humilitate conditionis laborantibus, operam ferre & ministrare: horum aliquod afflictiis parentibus subvenire filios pro facultatibus oportet. Quod ad duo priora attinet, scilicet infirmitatem corporis & ingenii deficientiam; nemo dubitabit an his laborantibus parentibus subvenire liberorum officii sit, qui considerabit parentes olim hoc idem munus liberis suis præstitisse; deerant vires quibus se suffulcirent liberis; deerat quâ se regerent prudentia; harum vicem supplebant parentes; ideoque gratitudo postulat, ut liberi parentibus suis ætate, morbo, aut alio aliquo accidente fatiscen-
tibus, hæc eadem officia invicem præstent. Quod ad paupertatem sublevandam attinet, ratio eadem cogit ut hic etiam parentibus succurramus; æquum enim est ut eos alamus, qui nos olim aluerunt: præterea Christus ipse docet, hoc etiam sub præcepto,

*Egestatibus
suis ministrando.*

parentes honorandi, comprehendi: cum enim *Mar.* 7. 13. Phariseos inculcasset, quod rejectis Præceptis Dei, adhærebant traditionibus suis; accusationem confirmat exemplo hac in re prolato: unde patet quod parentes sublevare partem constituit officii istius quod in quinto præcepto jubetur, ut fufius in textu citato ostenditur; imò ejusmodi officium esse à cuius vinculo, nullo prætextu possumus absolvi aut liberari: quamvis igitur se ratione coram Deo defendent, qui excessu & luxu suo, *i. e.* revera peccatis suis carere nolunt, ut eorum quibus esse suum debent necessitatibus subveniant? Sunt etiam (quod pejus audit) aliqui, quos superbiâ inflatos pudet parentes si pauperes, pro suis agnoscere: sic sæpe accidit, quod dignitate & opibus aucti filii, parentes suos humili statu positos respicere dedignantur, opprobrium sibi fieri ducentes si natalium humilitas hac parentum agnitione palam fieret: aded ut pauperi parenti officit prosperitas filii: superbiam hanc & indolem ab humanitate prorsus alienam, non dubitandum est quin Deus acerrimâ vindictâ puniat; Si enim *Solomon* de superbia sola observavit quod ante confractionem superbia, & ante lapsum alti sunt spiritus, *Prov.* 16. 18. majori sanè cum ratione hoc pronunciemus de superbia cum inhumanitate conjunctâ.

Officium parentum, pessimis præstandum.

17. His de officio liberorum erga parentes suos dictis hoc unum adjiciam; quod ad liberos attinet, obligationem officii nullâ offensâ, nullo errore parentum tolli posse.

Quod servos monuit Sanctus *Petrus*, *1 Pet.* 2. 18. subditos esse debere dominis non tantum bonis & æquis, sed etiam pravis: hoc etiam liberi monendi sunt, officium præstari debere non tantum probis & benignis, sed etiam parentibus austeris & improbis.

Quan-

Quaquam enim gratitudo fortiùs excitat animos liberorum ut parentis amantissimi affectus mutuis officiis compensent; non tamen hoc solo, imò nec hoc potissimùm fundamento nititur officium nostrum; hoc mandato Dei nititur, qui præcepit ut hoc modo parentes coleremus. Quaquam igitur parens naturam humanam eò usq; exueret, quòd nihil unquam faceret, quo sibi filii animum devinciret, (quod tamen vix fingi potest) præcepti tamen Divini vis & obligatio irrita non fit, cujus conscientia, quaquam non gratitudinè devinctos officium hoc præstare filios æquum est.

At ut hoc à Liberis Parentibus debeat, sic etiam officia alia sunt quæ Parentes Liberis suis debent per totum ætatis progressum, & in quovis vitæ statu.

*Officium Parentum
erga Liberos suos.*

18. Primò Liberos nutriendi & sustentandi cura Parentibus incumbit; quod ab ipso ortu incipit & pergit esse officium parentis, donec liberi sibi prospicere valeant: officium hoc ipsa natura docet, ferè ipsæ multum curæ & benevolentia testantur in prole sua nutrienda, quod non minima parentum exprobratio est, si qui huic officio naturæ tam consono defunt. Nolo hic quæstionem istam discutere, An Mater teneatur primum infanti nutrimentum præbere eum lactando, quoniam aliquid universaliter verum hic affirmare impossibile est, cum plurimæ dari possint circumstantiæ, quæ rei naturam mutant, nec tantum ut liceat matri, sed etiam ut ipsa debeat infantem non lactare, efficiant. Hoc tantum affirmare ausim, quòd nisi ægritudo, infirmitas, aut tale quid obstat, optimum erit, si mater ipsa hoc officium præstet; plurima enim hinc infanti commoda obveniant, quæ eò usque considerare probam matrem de-

decebit, ut præ defidiâ suâ, aut fastidio, aut indigentiâ aliquâ ratione hæc non contemnat; officii violationem defendere hæc nequeunt, sunt enim per se illicita.

At præter primam hanc curam ad
Ad Baptis- corpus spectantem, alia est ad ani-
mm afferre. mam spectans, quæ non multo seriùs
 suscipi debet, i. e. ut ad Sacramen-
 tum Baptismi afferantur, quò jus iis acquiratur ad
 pretiosa ista beneficia, quæ in Sacramento isto con-
 feruntur: officium hoc procrastinare parentibus non
 licet; rationi enim consentaneum est, ut qui pecca-
 ti labem in miserum infantem traduxerunt, ad illam
 eluendam omnem operam & industriam mature
 conferant. Præterea vita tam teneræ creaturæ nil
 aliud quàm flatus est, qui momento evanescit: &
 quanquam de misericordia divina erga hos commi-
 seratione dignos desperandum non est, culpa tamen
 non vacant parentes, quorum neglectu infantes Bap-
 tismo destituuntur.

19. Secundò Parentum est Liberorum
Educare. educandorum curam suscipere; illorum
 est ut *Solomon* loquitur, *Liberos instru-*
te in viâ quâ incedere oportet, Prov. 22. 6. Quam
 primùm igitur Liberi rationis participes fiunt, in-
 struendi sunt, primò iis in rebus quæ ad eorum æ-
 ternam salutem spectant; paulatim ea omnia do-
 cendi sunt quæ Deus eis præcepit agenda; ut etiam
 quàm præclara præmia officio suo fungentibus De-
 us præparavit, & acerba æternæque supplicia quibus
 officii neglectum aut transgressionem puniet: Hæc
 teneris mentibus quamprimum fieri potest instillari
 debent, quæ (tanquam testæ recentes) diu odorem
 servabunt, quo primùm imbuuntur. Plurimum igitur
 refert, ut parentes curent, eorum animos quam-
 primùm Virtute & Religione imbui: quo neglecto,
 cer-

certum est præstò adesse Diabolum, ut eos principiis oppositis imbuat; in hoc ille totis viribus incumbet, ut vitia & impietatem illis instillet ab ipsis incunabulis; cùmque major ad malum quàm bonum propensio naturá nobis insita sit, industria & vigilantia opus est, ut conatus animarum hostis frustremus, quod alia ratione effici nequit, nisi eorum mentibus bona principia inferendo, nempe amorem virtutis & odium vitii; ut tentationes impetum in eos facientes paratos & armatos inveniant: hoc sanè omnibus imprimis à parentibus curandum, hujusq; omissio immanis sævitia censenda est. Parentes istos meritò inhumanos habemus, qui necem propriis filiis inferunt: heu tamen mera hoc est clementia & commiseratio, si cōferatur cum neglectu educationis Liberorum, hic enim animas eorum perdit, redditque eos in æternum miseros. Et est quidem infinita pene multitudo sævorum istiusmodi parentum, qui Liberos suos Dæmoni possidendos relinquunt, eò quod in viis Dei eos institui non curant: imò summa juvenum ubique inscitia, morumque agreitis audacia, satis testantur paucissimos esse parentes, qui hoc officio diligenter funguntur; liberi enim, eorum qui se Christianos appellant, non minùs Dei Christique ignari sunt, quàm *Paganorum*; sciant autem qui hoc officium deserunt, se non tantùm Liberos suos gravissima calamitate, sed etiam seipsos horrendo reatu onerare. Quod enim dixit Deus speculatori dormitanti, *Eze. 3. 18. Si quæ anima negligentia suâ pereat, animam hanc Deus reposciturus est à manu sua*; eadem sanè sententia in Parentes omnes negligentes pronunciabitur, his enim à Deo mandatum est munus speculatoris in Liberos suos. Pars altera educationis in hoc consistit ut ad artem aliquam instituuntur, quò honesta aliqua vocatione occupati, laqueum istum Diaboli

sci-

scilicet ignaviam evitent; & cùm adoleverint Reipublicæ prodesse, & victum sibi honestè parare possint.

Media Liberos educandi.

20. Plurima sunt mediâ quæ gravi huic officio, educationi liberorum, inserviant; veluti primò Incitamenta, seu præmia: secundo Supplicia.

Primò, res præmiis & illecebris tentanda est; conandum est ut Liberorum animos officio suo conciliemus, præmiis & invitamentis propositis; & bene agentibus laudis & remunerationis stimulos subdere oportet, ut perseverent: pessimâ methodo insistent parentes, qui non nisi torvo & aultero vultu Liberos suos intueri se debere arbitrantur; hoc id est de quo Parentes præmonuisse Sanctus Paulus videtur, cùm vetat *Patres irritare filios suos*, Col. 3. 21. At non irritari nequeunt, si bene agentes perinde ac malè, duriùs ac immitiùs tractes: cujus hoc fore effectum Sanctus Paulus eodem versu prædixit, scilicet ut animo despondeant & langueant, nec in virtute persistent, cùm parentis Laude & Remuneratione carent. Medium alterum est castigatio, quæ tempestivè adhibetur cum prius medium frustra tentatum est, cùm mitiora media, persuasiones, & præmia, nil valent, acerbioribus mediis opus est: Verbis primò rem aggredere, nolo convitiis & opprobriis, sed sobria at acri objurgatione; quâ si nihil proficias, ad verbera progrediendum est: in hoc casu enim ut Solomon observavit, *Prov. 13. 24. Qui cohibet virgam suam, odit filium suum*: Sæva hæc indulgentia est, quæ dum plagis abstineret, filium calamitatibus istis, quibus plerunque opprimitur filius sibi relictus, exponit. At Castigatio hæc eâ methodo adhibenda est, quâ probabiliter effectum optatum sortiatur: veluti primò, tempestivè adhibenda est, permittendum non est ut vitio tamdiu assu-

assuescant, donec habitum & contumacium etiam contraxerunt: ingens hic est parentum aliquorum error quòd liberos suos arbitrio suo relinquunt, mentiri, furari, nec adhibitâ correptione, permittunt; imò forsan liberorum suorum astutiam & dexteritatem intuentes oblectantur, parùm referre arbitran-tes quid parvuli faciant: heu tamen vitium interim radicem agit, eamque aliquando tam profundam, quòd nec verbis nec verberibus extirpari queat. Secundò castigationi moderatio adhibenda; nec culpæ naturam excedat, nec infantis vires. Tertiò castigandus non est à parente irato filius, periculum enim est nè & moderatione & successu careat irati castigatio; puer enim arbitrabitur ideo se castigari, non quoniam crimen ipse admisit, sed quoniam pater irascitur; parentem itaque potius quàm seipsum culpabit; cùm è contra curandum est, ut castigati liberi non tantùm plagarum dolorem sentiant, sed & errorem agnoscant, sine quo emendari reverâ nequeunt.

21. Tertiò cùm liberi adoleverint, & ætatem cui educatio propria est excefferunt, restant adhuc alia officia à parentibus fungenda: veluti respectu animarum iis invigilare; & observare an vitam ad ista præcepta quibus imbuebantur antea, conforment; & consequenter eos prout res exigit hortari, animare, corripere.

*Parentum est liberorum etiam adu-
torum animabus
invigilare.*

22. Sic etiam respectu statûs externi, parentum est curare ut ad aliquod vitæ institutum, quo necessaria parentur, se applicent.

*Eorum sustentati-
oni prospicere.*

Si parentum Deus divitiis auxit, illius est liberis distribuere pro divitiarum mensura: semper memo-
ris, quòd cùm illius operâ in mundum producti
R sunt,

sunt, illius etiam operâ ut res ad vitam inibi commodè degendam subministrantur oportet. Parentum igitur naturam exuisse censendi sunt, qui si modò quod luxui suo & libidini sufficiat, suppetat, de liberis suis parùm solliciti sunt, iisque vitæ subsidia parandi curam abjiciunt. Est & alius error parentibus hac in re usitatissimus : bonorum distributionem aliquam usque in mortem suam differunt ; divitiarum forsân magnos acervos in id tempus convergunt, eis interim non suppeditantes, unde honestè vivant. Varia sunt quæ hunc errorem consequuntur mala : primò filii erga parentem suum amorem minuit, imò eò usque aliquando extinguit, quòd mortem illi ut filius optet adducitur : quod quanquam tam immane scelus in filio sit, quòd nullâ tentatione excusari aut defendi potest ; magnum tamen in parente crimen est, quod hujusmodi liberis tentationem objicit. Secundò cogit aliquando liberos, versutiâ & artibus iisque aliquando minùs honestis, necessitatibus subsidia quærere : hoc ut vereor commune hujus effectum est ; parentis tenacitas necessitatem affert aliquando liberis malis artibus utendi, quibus postea, cessante licèt occasione, renunciare nunquam possunt ; caverent igitur parentes nè his periculis liberos suos exponant. Præterea parens se privat voluptate quam capere posset ex prosperitate & tranquillitate liberorum suorum, quam nemo si non sordidissimus, imaginariâ voluptate, nummos in arca sua congestos possidendi, permutaret. Hoc etiam ulterius monendum est in hac re ; Parentes nè injustè parent opes istas, quas liberis relicturi sunt ; alioquin procul aberit ut iis subsidio hæ sint ; malè patris bonis tanta maledictio adhæret, quòd qui hæc liberis suis relinquit, eos fraudat & decipit : Credi vult divitias relinqui, at maledictio earum in visceribus hæret, quæ totas
exe-

exedet: hoc adeò omnibus in promptu est observare, quòd opus non est hujus rei veritatem argumentis confirmare: utinam non minùs generalis esset hujus rei seria consideratio, quàm observatio; tunc enim non esset cur fraude & malis artibus uterentur parentes, ut liberis prospicerent; non est hoc iis prospicere, sed eos iis bonis spoliare quæ iis justè parta relinquunt, nummulo quovis malè parto maledictionem in id quod jure possidetur attrahente; fermenti ad instar cujus paululum totam massam fermentat: satis igitur habeant parentes, ea liberis suis quæ Deo favente, justè parare possunt, bona relinquere; persuasi quantulacunque hæc sint, liberis magis profutura esse, quàm divitiarum acervos malèartos; secundum illud *Solomonis, Prov. 16. 8. Melius est parum cum justitia, quàm amplissimus proventus cum injuria.*

23. Quartum Officium quod filio parens debet est bonum exemplum: *Exemplum non sufficit ei virtutis & pietatis regulas præscribere, nisi ipse etiam praxi sua exemplum optimum præbeat.* Patet exempla fortius movere quàm præcepta, præcipuè si eorum sint quos reverentiâ colimus, aut quibuscum assiduò versamur; quæ duo plerunque in parente concurrunt: hoc igitur diligenter agant parentes, ut sic se in conspectu liberorum gerant, quò exemplo suo animos eorum virtuti concilient: heu tamen! quàm penè prorsus abjecit hoc sæculum hanc curam? adeo ut nullorum operâ sæpius quàm parentum corrumpuntur hodie liberi: nec aliter evenire potest; cum enim vitiis suis adeo indulgent homines, sperandum non est, quin hoc filii qui observant, etiam imitentur; qui patrem inebriatum intuetur filius, jure sentiet hoc non minùs sibi quàm patri licere; idemque sentiet qui jurantem animadvertet, aut vitia

quæcunque patrantem: si quis autem parens majorem animæ filii quàm suæ curam agens, iis eum interdiceret quæ ipse agit, aut eadem perpetrantem castigaret, certum est censurum esse filium iniquissimè secum agi à patre, eum propter ista peccata quibus ille ipse indulget castigante: nec probabile igitur est eum sic emendari posse. Hinc oritur arctissima parentibus vitam Christianè instituendi obligatio, cum aliter non tantum suas, sed liberorum etiam animas exponant, & in Gehennam quasi hæreditario jure possidendam eos præcipitent.

24. Quintum parentum officium *Is benedicere.* est filiis benedicere: quod duplici ratione faciant: Primò Precibus, quibus quotidianis quidem & ardentibus eos Divinæ protectioni & benedictioni, & respectu rerum temporalium & spiritualium, commendare oportet: Secundò sanctitate suâ; ii esse debent, ut à seipsis benedictio in posteros derivetur: hoc sæpe piis in sacris literis promittitur, quod *benedicetur semen eorum*: sic in Præcepto decimo Deus pollicetur *se præstiturum misericordiam millesimis à patribus qui diligunt eum & observant mandata sua*: Quod observatu dignum est in *Judeis*, quos quanquam duræ cervicis gentem, Deumque sæpius graviter irritantes, majorum tamen suorum, *Abrahami, Isaaci, & Jacobi* pietate tantum commotus Deus, exitio eripuit: Et è contrà pejus agi cum bonis viris propter iniquitates parentum sæpe videmus: sic quanquam *Josias* Idololatriam exterminasset, verum Dei cultum restituisse, & præclaris factis Reges omnes antecedentes superasset, iram tamen Dei propter peccata avi sui *Manassis* accensam pietate hac mitigare aut restinguere non potuit, quin *Judam* etiam è conspectu suo amovendam, statuit, ut fusè legas 2 Reg. 23. Siqua igitur commiseratione, si quo filio-

filiorum amore, si verâ prosperitatis eorum cupidine afficiantur, sic vivant oportet, ut pietate sua benedictionem in posteros suos transmittant.

25. Sextò, videant parentes nè iniquis præceptis liberos suos opprimant, tantum ut jurisdictionem suam ostendent; *Dura non præcipere.* sed potestatem suam in liberos æquitate & moderatione attemperent, in re qualibet momenti, liberorum veram utilitatem considerantes, nec aliquid huic adversum præcipientes: hujus regulæ quanquam frequens usus sit, nullibi tamen major quàm in liberis suis matrimonio locandis: quâ in re sæpe evenit ut probi aliàs parentes culpandi sint; cum ut divitibus eos conjungant, matrimonium etiam invito & reluctanti animo contrahere sæpe cogunt; immanis hæc tyrannis est, liberos malorum ingenti multitudini exponens, quæ nullis opibus refarciri, compensari possunt: Duo sunt ad quæ potissimùm respicere parentes decet, in matrimonio filiarum: Primò quomodo vitam Christianam agant, in quem finem, conjux pius & probus deligendus est: secundò, quomodo hîc vitam agant jucundam & tranquillam; in quem finem quanquam modicas, immensas sane opes iis conquistare opus non est; nec igitur nimîa harum cupidine abripi parentes decet: ad felicitatem statûs conjugalis nihil magis confert, quàm reciproca conjugum amicitia, & mutua sui invicem approbatio, sine qua nullus est status vitæ infelicior; non licet igitur invitos liberos in matrimonium cogere. Disserui jam de prima specie Relationum, nempe parentum.

Dies Dominicus XV.

De officiis Fratrum, Conjugum, Amicorum, Herorum, Servorum.

*Officia erga
Fratres.*

Sect. I.

Secunda species Relationis, Fratrum est. Fraternitas autem duplex esse potest, Naturalis aut Spiritualis: posterior, sensu largo, totum genus humanum comprehendat, omnes ejusdem naturæ participes: at fraternitatem hoc sensu acceptam considerare nolo, cum de officiis generalibus, ad omnes, quatenus ejusdem naturæ participatione conjunctos, spectantibus, jamdudum differui: hic tantum de naturali ista fraternitate agam quâ ad se invicem referuntur ejusdem parentis filii: horum officium est, ut cordum & affectuum unione jungantur; hoc ipsa natura innuit, substantiam enim eandem ratione quadam peculiari participant, ideoque maximâ benevolentia & amicitia se invicem complecti debent: hinc *Abrahamus conclusit, non debere contentionem esse inter se & Lot, quoniam fratres essent, Gen. 13. 8.* & quanquam per fratres, nihil aliud ibi intelligit quàm consobrinos, hinc tamen fortius infertur, contentionem propinquiore relatione conjunctos dedecere; ut & amicitiam extendi debere erga omnes consanguinitate nobis conjunctos.

*Necessitas amoris
inter fratres.*

2. Amor hic & benevolentia inter fratres & sorores, cordibus eorum penitus infigi debet: aliquin enim ad dissidia proclives erunt: convictus enim & diurnâ consuetudo dissidii

occasiones facile ministrabit; præterea originis æqualitas ad lites, & (si quis alteri in re aliqua præferatur,) ad invidiam proniores efficiet; sic fratres sui *Iosepho* invidebant, quoniam plùs cæteris erat in gratia apud patrem: sic *Rachel Lea* quoniam fœcunda erat: Ut igitur præcludantur ejusmodi tentationes, ingenti & vero amore fratrum & fororum, quisque imbuatur, eos tanquam partes sui æstimet, & nec ad contentionem nec ad invidiam propter præminentiam aliquam proclivis erit; nec enim pars aliqua corporis alteri adversatur, sed sui invicem commodum promovere conantur ejusdem corporis membra.

3. Secunda species fraternitatis, spiritualis est, & eos omnes qui fidei communione conjunguntur, complectitur: *Fraternitas spiritualis.* Ecclesia in Baptismo fit cuilibet Baptizato mater; qui itaque filiorum relationem erga eandem matrem induunt, fratrum etiam erga seipso induant necesse est. Hujusmodi fratres magnâ benevolentia & amicitia complecti decet, Religionis enim spirituale vinculum arctius corda nostra jungere & unire debet: hæc illa fraternitas est quam nos Sanctus Petrus diligere hortatur, 1 Pet. 2. 17. & huic officia omnia bona præstare jubemur, Gal. 6. 10. Benefici este erga omnes, maxime verò erga domesticos fidei: hos præ omnibus teneriori affectu prosequi debemus. Christus nobis dicit, quòd *Quicumque potum dederit alicui poculum frigida, nomine Discipuli, non perdidit mercedem suam, Mat. 10. 42.* Unde certo statuamus peculiarem hunc amorem Christianorum quâ Christianorum, Christo acceptissimum esse.

4. Varia sunt officia his etiam *Communione* fratribus præstanda; quorum unum idque potissimum est, ut *servare cum hujusmodi fratribus.*

communione cum iis servemus, idque primò in Doctrina: constanter perseverandum est in fide & professione veritatum istarum necessariarum, quibus dignoscamur esse sectatores & Discipuli Christi; hæc fides ista est de qua loquitur Sanctus Judas, *Quæ semel tradita est Sanctis, Jud. 3.* quâ retentâ perseveramus in communione fraternitatis hujus, respectu professionis, quod constanter faciendum, quibuscunque procellis & persecutionibus propter professionem hanc motis; juxta hortationem Apostoli, *Heb. 10. 23. Retineamus professionem spei non vacillantem.* Secundò, Communio etiam cum illis (prout opportunum erit) servanda est in omnibus officiis Sanctis; cœtus Sanctorum diligenter frequentare debemus, hoc enim professionis nostræ insigne est; qui itaque voluntariò se ab his subducunt, suspicioni locum dant, quòd fidei etiam communioni renunciaturi sunt: has partes Communionis strictè observabant primi Christiani, ut patet *Act. 2. 42. Perdurabant autem in doctrina Apostolorum, & communicatione, & fractione panis, & precibus.* Perdurabant idque immoti, à communione nullis persecutionibus deterriti; quanquam id temporis grassante persecutione sævissima quæque hujus gratiâ patiebantur: quo docemur nos ab hoc officio, periculo id concomitante, non absolvi.

5. Secundò fratrum Christianorum *Eorum infirmitates* infirmitates tolerare oportet, juxta consilium Sancti Pauli, *Rom. 15. 1. Debemus autem nos qui firmi sumus, infirmitates imbecillorum portare:* si quis veritates omnes Christianas necessarias retinens, in errore tamen aliquo versetur, hujus propterea communionem derelinquere, aut personam contemnere non licet; quod docet Sanctus Paulus *Rom. 14.* ubi fratrem quendam infirmum, scrupulum sine causa
de

de cibis moventem, jubet à firmioribus, *i. e.* melius instructis, eumque ideo in errore versari discernentibus, recipi nihilominus & noncontemni: & ex altera parte vetat infirmum judicare firmiores. Ferenda sunt opinionum in rebus levioribus dissidia, nec propterea charitas fraterna minuenda.

6. Tertiò, Fratrem lapsum erigere pro viribus nitendum est, *i. e.* in *Lapsos erigere.* peccatum prolapsum ad pœnitentiam revocare: sic jubet Sanctus Paulus Galatas, *Ut praoccupatum in aliqua offensa reconcinnarent, considerans unusquisque semetipsum nè & ipse tentaretur, Gal. 6. 1.* Lapsum tanquam perditum habere, aut curam ejus tanquam desperati abjicere, aut in eum innocentiae nostrae opinione elati insultare, ut superbus *Phariseus* in peccatorem *Publicanum*, *Lm. 18. 12.* non licet; sed ei recuperando, ad pœnitentiam revocando, cum mansuetudine studere decet, memores nostrae fragilitatis, quòd à lapsu non sumus securi.

7. Quartò, Cum his fratribus compati, & calamitatibus eorum tangi & affici debemus, sive illos ut communione conjunctos, sive solos & sejunctos hæ calamitates invadant. Primò, si communione conjunctos; in hoc sensu considerati Ecclesiam constituunt, eamque vel Universalem quæ ex omnibus ubique fidelibus, vel particularem aliquam, quæ ex fidelibus omnibus in gente ista particulari conflatur: calamitate igitur aliquâ quâ vel Ecclesia universalis, aut particularis, præcipuè ea cujus nos ipsi membra sumus, laborat, multum commoveri nos & affici oportet: ejusque prosperitate gaudere; schismata ejus & desolationes lugere & deflere, & quotidie, & ardentem cum Davide precari, *Psal. 51. 18. Benefac pro bona voluntate tua Tzijoni, adifica muros Hierosolymæ:*

solymæ: idque præcipuè grassante persecutione: quisquis autem hoc modo afflictione Ecclesiæ non tangitur, non est pro vivo ejus membro habendus. Ut enim in corpore naturali evenit, quòd ad se spectare totius valetudinem & indolentiam quodvis membrum censet, hoc idem & hic evenit: quod jam pridem *Psalmista* observavit, *servi tui* inquit *affectu lapidum Tzizonis ducuntur, & commiseratione in pulvere jacentis*, *Psa. 102. 14.* Quo modo jam servi sui affecti sunt, nequeunt ruinas & vastationes Ecclesiæ sine ingenti dolore & luctu intueri. Secundo, cum fratribus tanquam solitariis & à societate sejunctis acceptis, compati etiam decet; ea inter nos & quemlibet particularem Christianum relatio intercedit, quòd utramque ejus fortunam adversam aut prosperam cum eo participare debemus: sic *Apostolus* hortatur, *Ro. 12. 14. Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus*, iterumque *1 Cor. 12.* sub similitudine corporis naturalis ad officium hoc hortatur, *sive patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive honore afficitur unum membrum, congratulantur omnia membra.* Hos varios Amoris effectus spiritualibus his fratribus debemus; hic illè amor est quem Christus Discipulorum suorum indicium & insigne haberi voluit, *Joh. 13. 35. Ex hoc omnes cognoscent vos esse Discipulos meos, si charitatem habueritis alii in alios*, si qui igitur sint, charitate hac fraterna destituti, videntur velle Christo renunciare.

8. Tertia relationum species ea est quæ *Uxoris* inter Conjuges intercedit: quæ prioribus officia. multò propinquior est, ut patet *Eph. 5.*

31. *Derelinquet homo patrem suum ac matrem, & agglutinabitur uxori suæ, & hi duo fient caro una.* Varia sunt horum & reciproca officia. Primò quod ad uxorem, illa Obedientiàm marito de-

debet. Hoc jubet Apostolus, *Col. 3.*

18. *Uxores subijcite vos propriis viris, Obedientia. ut convenit in Domino.* Subijci viris debent, at in Domino, *i. e.* in omnibus præceptis licitis, alioquin nil amplius his, quàm superioribus aliis debetur. Deo potiùs quàm homini obediendum est. Nec uxori licet, ut morem gerat viro suo, aliquid Præcepto Divino repugnans committere: valet autem viri præceptum in rebus omnibus quæ nulli Præcepto Divino adversantur. Damnanda itaque uxorum proterva contumacia, virorum præcepta etiam licita contemnentium, tantùm præ impatientiâ officii hujus Obedientiæ, quod tamen Deus ab illis exigit. Objici autem hic potest, an etiam præceptis à prudentia prorsus aberrantibus, multisque incommodis conjunctis, parendum est ab Uxore? Respondeo, non esse inobedientiæ, sed officii sui, si pacatè & mansuetè incommoda hæc exponat, viroque persuadere conetur, mandatum revocare; sin hoc prece & blanditiis impetrare nequit, nec in verba mordacia erumpat, nec tandem imperium detrectet, nihil enim inobedientiam præter præcepti peccatum excusare potest.

9. Secundò Uxor Fidem marito servare debet: hæc autem duplex est, vel enim thorum spectat; ab alienis amplexibus se puram castamque servet uxor oportet, nec aurem præbeat ulli, castitati suæ insidianti; sermones omnes huc tendentes non sine horrore averfari decet: & si quis fidem suam sollicitavit, hoc ei denuò faciendi opportunitatem non præbere. Vel secundò rem familiarem: fidem etiam hic servet marito; hoc est res ei commissas eo modo administret, qui ad utilitatem mariti maximè conducat: nec fraude & dolo usa, in eos bona sua usus absumat, quos ille neutiquam probat.

Fides.

10. Ter-

10. Tertiò ei amorem debet, & morum
Amor. facilitatem, & amicitiam quandam in tota
 conversatione sua relucemtem: ei pro viri-
 bus adjumento fit & solatio oportet, quò melius fini
 creationis suæ respondeat, qui erat *ut esset marito*
auxilium commodum, Gen. 2. 20. idque in omni vitæ
 statu posito, siue prospera siue adversa valetudine,
 siue afflictâ siue lætâ fortunâ; quocunque in statu,
 (prout providentiæ visum erit) posito, ei solatio &
 subsidio esse uxor in quantum potest, debet: cui
 prorsus opponitur morum difficultas & acerbitas,
 contentiones omnes & jurgia; hæc enim efficiunt,
 ut oneri sit, & pesti marito, non auxilio aut solami-
 ni: quòd si hoc modo erga quemcunque se gerere
 crimine non vacat, ut suprà demonstratum est, quan-
 tò minùs erga eum cui summa benevolentia, & amor
 ardentissimus debetur?

Mariti crimina
uxorem ab hoc
officio non ob-
solvunt.

11. Nec est quòd suam ducant
 proterviam, mariti erroribus aut
 injuriis excusatam uxores: nec e-
 nim hoc religio patitur nec pru-
 dentia. Non Religio, personæ e-
 nim indignitas non absolvit ab

officio quod ei Deus præstari absolutè præcepit:
 nec prudentia, quò enim pejor maritus sit, eò ma-
 gis comitate & suavitate uxoris, quibus concilietur,
 flectatur animus ejus, opus est: hoc est quod sui
 sæculi uxoribus consuluit Sanctus Petrus, 1 Pet. 3.

1. *Uxores sese subjiciant suis viris, ut etiam si qui*
non assentiuntur sermoni, per uxorum conversatio-
nem sine sermone lucrifiant: Uxoris commoda con-
 versatio, plurimùm ut videtur potuit ad abducendos
 homines à Gentilismo ad Christianismum: nec sanè
 successu hodie careret, si periculum facere possent
 foeminae: saltem aliqualem in familiis pacem con-
 servaret, cum jam è contra mali impatientiæ uxo-
 rum

rum effectus adeò ubique patent, quòd vix locus ullus est in quo hujus exempla aliquot non reperias. Quot sunt qui ut jurgia & clamores protervæ fœminæ vitarent, computationi se addixerunt, unde ebrietas, paupertas, & malorum ingens caterva? Ab hac igitur viro tentatione objicienda caveant uxores: si quid autem incidat, cujus ut uxor virum admoneat, amor conjugalis postulat, eâ temperetur lenitate admonitio, ut ab amore non irâ proficisci appareat.

12. Varia sunt etiam viri erga uxorem suam officia: quorum primus amor, qui ut erga uxorem ardens & compassionē plenus sit vult S. Paulus, ut patet ex duabus similitudinibus quibus hunc amorem depingit, Eph. 5. unâ ab amore quo quis corpus suum naturale, Nemo, inquit, suam ipsius carnem odio habet, imò nutrit ac fovet eam: alterâ ab isto amore quo Christus Ecclesiam suam complectitur, qui priorem longè superat, ductâ; quos utroque tanquam amoris quo vir fœminam suam prosequi debet, normam & regulam proponit. Hoc sanè asperitatem omnem & morum difficultatem in viris erga uxores excludit; eo ritu cum iis agendum est quo cum sui ipsorum partibus, eas tanquam corpora sua amare decet; nec magis iis noxium aliquid & molestum facere, quàm carnem suam concidere & confodere: considerent viri isti qui tyrannicè in uxores dominantur, qui eas tanquam humanæ naturæ participes vix tractant, an hoc sit eas amare tanquam corpora sua.

13. Secundum viri officium est, ut thorum castâ fide servet. Hoc Deus à viro non fecus quàm ab uxore exigit: & quanquam mundus videatur minùs damnare violationem hujus officii in viro quàm uxore, justo tamen coram judice Deo

*Vir uxori
debet amorem*

Fides.

Deo, non minus grave peccatum proculdubio censetur, committente hoc viro quàm scœmina: certum est, voti sibi invicem facti cùm connubio jûgebantur, apertam violationem adulterium esse, ideoque præter impuritatem etiam perjurium includere; & quicquid in hoc casu discriminis est, quanquam lancem ex una parte degravare videatur, hoc tamen à considerationibus civilibus & sæcularibus, potius quàm peccati naturâ oritur.

14. Tertium mariti officium est, ut *Alimentum*. uxorem alat, eique consulat & prospiciat: in participationem bonorum istorum quibus eum Deus donavit admittere debet; nec res illi necessarias ex avaritia denegare, nec tamen sic bona sua prodigè effundere, ut ei non suppetat unde uxorem sustentet: hoc proculdubio mariti officium est; cùm enim ut dictum est eam corporis sui partem censere debet, æquum est ut non minori curâ ei quàm sibi prospiciat. Nec tamen hoc sic intelligi velim, ac si uxori hoc modo à labore & opere omni, cùm res aliud exigit, immunitas pareretur; nec enim æquum est ut mariti sollicitudinè & labore uxori otium & desidía parentur.

16. Quartò, Maritum oportet uxorem si ignaram in rebus ad æternam suam salutem spectantibus erudire & instituere. Sic S. Paulus jubet, ut uxores discant à maritis domi, 1 Cor. 14. 36. quod supponit maritorum esse eas docere. Dubitandum quidem non est quin patrisfamiliâs sit, curare ut omnes in domo sua & sub regimine suo degentes, in rebus hujusmodi necessariis instituantur, quantò magis uxor sua cui arctiori vinculo conjungitur? Sollicitos de scientia sibi comparanda viros efficere hoc debet, quò melius officio, quod aliis debent, fungantur.

16. Ultimò, Conjugum est pro se invicem orare, benedictiones Dei omnigenas spirituales & temporales implorare; & pro viribus adniti ut sibi invicem bona omnia acquirant; præcipuè ut suis invicem animabus benefaciant, ad officiam se invicem hortando & incitando, ab omni peccato dehortando, retrahendo, sibi invicem, benefacientibus sive familiæ suæ sive aliis quibuscunque, verorum conjugum instar, opem ferendo: hic unice verus maximèque æstimandus amor est: imò vix illi amare dicendi sunt, qui quanquam se vitæ genere implicari æternâ perditione puniendæ, cernunt, non tamen commoventur, nec suæ invicem salutis student. Si maritorum & uxorum amor ad hunc modum virtute & Religione fundaretur, vitam agerent in terris planè coelestem: hoc enim dissidia & jurgia, familiarum pestes, & inferni præludia, prorsus tolleret. Et parum sanè in statu conjugali voluptatis est, nisi quando amor se, Religionis & virtutis officia præstando, exerit & exprimit.

Oratione & auxilio sibi invicem opitulari.

17. Quicumque igitur hunc vitæ statum ingredi statuit, maturè antea deliberet, & sibi talem in conjugem deligat cum qua amicitiam hanc spirituales colat. nimirum Deum reverâ timentem:

Virtus in persona connubio jungenda potissimum spectanda.

multi sunt falsi fines qui matrimonium contrahentes sibi proponunt, aliqui enim divitiis, aliqui formâ capti ducunt, nec alii in genere fines quàm sæculares & mundani plerisque movent: qui autem ad eum quem decet finem in conjugio attenderet, ille id unum curare debet, ut conjugium melioribus istis finibus, nimirum Dei gloriæ, animæque suæ salutis promovendæ inserviret; saltem curare debet

ne

ne his obstaculo sit matrimonium : ad hoc plus confert virtus fœminæ ducendæ, quàm divitiæ quantæcunque ; quanquàm non negavero harum etiam rationem aliquam haberi posse, ut suppetat nobis quod in usum vitæ necessarium est.

18. At ante omnia, Nuptias nè contrahant curandum est, quæ non tantum effectum malæ, sed etiam in ipso momento peccata actualia sunt ; cujusmodi sunt nuptiæ in quibus istæ ducuntur quæ prius aliis despondebantur : quo casu certum est has illis quibus se prius promisso obligarunt jure debere conjungi : harum igitur aliquam ducere illo vivente cui desponsa est, nihil aliud est quàm uxorem alienam ducere, quod manifestum adulterium est, *Rom. 7. 3.* Illicitæ etiam sunt nuptiæ eorum, qui intra gradus propinquitatis, quibus conjugium à Deo interdictum, se invicem contingunt : quos descriptos legamus *cap. 18. & 20. Lev.* quisquis aliquam intra hos gradus propinquitatis positam, sive ad seipsum sive uxorem suam mortuam, quod perinde est, referatur hæc propinquitas, ducit, incestus reus est : & quamdiu cum illicita ista uxore cohabitatur, tamdiu in reatu isto horrendo manet. Hæc cautio in delectu fœminæ ducendæ varios malos effectus, qui inconsulta & illicita connubia sequuntur, præcluderet. Matrimonium igitur ut monet Ecclesia nostra tanquam sanctum vitæ statum intueri debemus, quem non licet inconsultè, temerè, aut lascivè suscipere ac inire, ut sic indulgeatur carnalibus affectibus ac concupiscentiis, more brutorum ratione carentium, sed reverenter, modeste, consultò, sobriè & in timore Dei : Matrimonium sic initum Benedictio Divina comitaretur, quæ alioquin speranda non est. Egi jam de Relatione quæ inter uxorem & maritum intercedit.

19. Proxima ordine sequitur Relatio amicorum: quæ si rectè fundetur, intimæ *Amici.* conjunctionis, magnæque utilitatis est: at in nihilo sæpius erratur quàm amicitia; eos vulgò Amicos censent homines, quorum familiaritate & consuetudine utuntur: quanquam conjunctio ista nihil aliud quàm conjuratio quædam sit & confœderatio in peccato: hunc ebrius amicum vocat, quo compotore gaudet; illum impostor & veterator, cujus ope fraudes peragit; illum superbus, qui ei adulatur: & sic in genere, vitiis quibuscunque dediti, eos amicos appellant, qui ad hoc operam suam conferunt. At mehercle præcul hoc ab amicitia abest, hoc modo amicissimus nobis Diabolus, qui ad hujusmodi officia nunquam tardus aut aversus est. Huic prorsus opponitur vera amicitia, quæ conjunctio quædam & confœderatio est, virtute non vicio fundata: verbo dicam, eo verus amicus amore amicum complectitur, quòd bono & utilitati suæ diligenter studeat; fieri nequit ut qui ita erga amicum suum animetur, ei maximi mali author sit. Generale igitur amici officium hoc esse statuendum est, nempe *Officia amicitia.* amici veræ utilitati non sine fervore quodam operam det, studeat: quod varia particularia complectitur.

20. Ut primò Fidem, in omnibus sibi ab amico commissis, sive hæc bona, sive arcana *Fides.* sint: qui fidem fallit amici, ab omnibus odio habetur; cùm falsitatum & perfidiarum omnium summa hæc sit: & propter perfida hæc vulnera *amicus quilibet discedet,* inquit Sapiens, *Eccl. 22.*

21. Secundò, amico externa quapiam necessitate laboranti opitulari amici officium est: consilii inopi consilium:

Auxilium.

afflicto solatium: pauperi levamen suppeditare: & in discrimen adductum tueri & eripere. Cujus præclarum in *Jonathane* erga *Davidem*, quem tanquam animam suam adamavit, exemplum extat, nec enim tantum collato consilio, illius in periculo versantis salutem meditatur, sed etiam nullum non adit periculum ut id ab amico suo propulset, & in seipsum patris iram convertit, ut eam à *Davide* averteret, ut fuscè legendum est 1 *Sam.* 20.

22. Tertium idemque præclarissimum amicitiae munus est, amici animæ prodesse & opem ferre; omnibus quibus possumus mediis, illius in virtute & pietate profectui consulentes, amicum hortando & incitando ad virtutem; ardentè & vehementer ab omni vitio dehortando; nec tantum in genere, sed particularibus suis egestatibus nos accommodando, præcipuè apertâ & amicâ, quando aut opus esse pro certo novimus, aut saltem non sine ratione suspicamur, correptione. Peculiare hoc amicitiae munus est, nemini nisi amico competens: errores enim quisque suos adeò gravatim audit, ut neminem se corripientem æquo animo fert nisi cujus amor suum prius animum occupavit: imò hoc tam generaliter amici proprium esse agnoscitur, quòd si hic officium hoc deserat, peccantem securitate prodit; correptione enim si abstinet amicus, se nihil dignum correptione patrare alter sentiet: tacitè itaque adulatoris partes agit, & amico peccanti adulatur & applaudit, qui hoc officium negligit: quod si ulterius consideretur, admonitione unicuique aliquo saltem tempore opus esse, non tantum amicitiae deesse, sed fævitiae etiam reum esse apparebit, qui hoc officium negligit: Nos enim innato nostri ipsorum amore excecati, non tam facile nostri, quàm aliorum errores discernimus; opus igitur est ut hi nobis, ab
illis

illis qui eos acutiùs perspiciunt, indicentur: quod si initio faciat amicus, errorum multiplicationem præveniat; error autem quem amicus principio non corripit, tandem consuetudine invalelcens, remedio cedere nescit, admonitioni nulli expugnabilis: quam itaque sui defensionem, coram Deo aut seipso parabit ille, qui silentio suo amicum malorum maximo prodidit? De amico loquens Deus ipse his verbis utitur, *Amicus tuus qui tanquam anima tua est; Dent. 13. 6.* & sanè amicos decet tanquam animas nostras habere, nec minori eorum animabus affectu aut vigilantia prospicere quàm nostris; omnes itaque decebit qui arctam amicitiam ineunt, in hunc fœderis sui articulum consentire, nempe quod se invicem corripient & admonébunt: unde hoc efficitur tam solentie amicitiae suæ munus, quòd nemo errore abductus admonitionem ab animo aut à se alieno, aut ad reprehensionem procliviori, proficisci arbitrabitur.

23. Quartò, variis hisce amoris officiis preces adjungendæ; nec enim satis est o- *Preces.*
pem iis ferre nos ipsos; divinum auxilium advocemus oportet, benedictiones Dei & temporales & spirituales in eos sedulò implorantes.

24. Ultimò, Constantes simus oportet in amicitia colendis, nec animi in- *Constantia.*
constantia & levitate abrepti, amicum quoniam jam diu ei consuevimus fastidire. Magna hæc est erga amicum injustitia, qui quò diutiùs se bene gessit, eò carius æstimandus est: nec minor erga nosmet ipsos insania, abjicimus enim vitæ humanæ pretiosissimum thesaurum, contra quod viro- rum sapientissimus monuit, *Prov. 27. 16. Amicum tuum, & patris tui amicum nè deserat.* Imò nec amicitiae dissuendæ culpa quæque levissima sufficiat: danda est humanis infirmitatibus venia; nec dubi-

tandum est quin veniâ quam hodie ei concedis, cras tibi opus sit, quâ bonitatem tuam compenſet par est: nihil igitur ad Amicitiaë vinculum dirumpendum ſatis ſit, præter perfidiam & inſanabile vitium.

25. Relationum ultima Herorum & Servorum eſt, qui ſibi invicem officia debent: ſervi eſt primò præceptis omnibus licitis

Servorum officia. heri parere; hoc ab Apoſtolo diſertè jubetur *Eph. 6. 6. ſervi auſcultate Dominis, &c.* Nec invitos hanc & obmurmurantes, ſed promptos & alacres obedientiam præſtare decet; ut ibidem hortatur, *ver. 7. cum benevolentia ſervientes.* Ad quam quò ſint paratiores conſiderent, *Dominio non hominibus ſe ſervire.* Deus ſervis præcepit, Dominis ſuis ſic ſervire; Obedientia igitur iſta quæ Dominis ſuis, etiam Deo præſtatur; quod unum eos in ſervitio ſuo alacres efficere debet, moroſo licet & indigno Domino ſerviant, præſertim ſi quod Apoſtolus addit, perpendant, nempe *ſe operis ſui præmium à Domino reportaturos eſſe.*

26. Secundò, Fidelitatem etiam erga *Fidelitas.* Dominum ſuum colat ſervus, quæ duplicis generis eſt; prior opponitur miniſterio hypocritico, quo diligentiaë præſente Domino ſpeciem præ ſe fert, abſente feriatur ſervus: poſterior furto & fraudi. Prior hujus officii pars in hoc conſiſtit ut ſervus fidelem operam herò ſuo præſtet, abſenti licet, poenâſque omiſſioni non intentanti, ſed omni tempore etiam cum deſidia ſuam & errores hos latere poſſe putant: quæ officii ſui conſcientiâ qui non ducitur, fidelis ſervus cenſendus non eſt; hypocriticum enim hoc miniſterium *ſimplicitati cordis* ab Apoſtolo opponitur, quam tamen à ſervis exigit, *Eph. 6. 5.* Secunda fidelitatis pars in juſta rerum à Domino fidei ſuæ commiſſarum

rum administratione consistit, nec bona sua negligenti profusione (cujus iniquis dispensator, *Lu. 16.* accusatur) dissipando, nec ea in usum suum inscio Domino convertendo: hoc est *bona intervertere*, quod vetat Apostolus, *Tit. 2. 10.* nec aliud est quam merum furtum. Hujus generis sunt omnes istæ methodi, quibus sibi lucrum servus, ex damno & detrimento Domini quærit: veluti cum largitione corruptus, contractus Domino suo damnosus agit: Imò perfidia hæc furto vulgari longè deterior est, quò enim major in aliquem fiducia reponitur, eò perfidiæ atrocius crimen est. Quod ad alteram perfidiæ speciem attinet, nempe bonorum Domini dissipationem, quanquam nihil inde sibi lucrifaciant servi, non longe abit effectum si consideres ab hac; non minora enim Domino damna ista quam hæc afferat, quod si ita sit, parùm refert an servi avaritiâ an negligentia Dominus expiletur. Nec minor inest dissipationi huic violatio fidei, supponendum enim est Dominum res suas non minùs curæ, quam fidelitati servi committere: parùm enim Domini interesset, si à fraude servi sui securum, aliorum eum fraudibus negligentia suâ servus exponeret. Qui iraque utilitati & commodo heri diligenter non consulit, non minùs fidem fallit, quam qui suis commodis injustè studet.

27. Tertium servi officium est, ut correptionem heri æquo animo ferat, *Patientia responsa non reddens*, prout hortatur *correctionis.* Apostolus, *Tit. 2. 9. i. e.* audacia & proterva responsa, quibus ira heri magis accendatur; (quod servis etiam meritò correptis usu venit, quanquam Sanctus *Petrus* monet ut æquè patiantur etiam immeritam objurgationem, etiam cum *benefaciant & propterea patiantur*, *1 Pet. 2. 20.*) non reddens: nec tantum correptionem æquè pati, sed

etiam errorem propter quem corripiuntur emendare, fervorum officii est, nec enim satis habeant Dominis suis (observantiæ licet summæ cum specie) aurem præbuisse.

28. Quartum servi officium est diligentia. Officii sui muneribus constanter invigilare debet, nec se otio & ignavia, nec computationi, nec aleæ, nec vitio cuiunque addicat, quo à negotiis Domini avocetur: hæc sunt fervorum necessaria prorsus officia, quæque sedulo & Religiosè præstare debent, non tantum ut dominorum suorum iram sed & Dei effugiant, qui ab eorum unoquoque rationem aliquando exigit quomodo se gesserit erga dominos suos terrestres.

29. Sunt etiam ex alterâ parte Dominorum officia iustitia. Dominorum quædam quæ servis suis officia debentur: veluti primò, Dominorum est se iustos præbere erga servos, & conditionibus istis stare quibus eos conduxerunt; eis nimirum victum suppeditantes & stipendium solventes, quæ qui servis suis denegat, oppressor censendus est.

30. Domini etiam est, servum errantem monere, corripere, idque non tantum adversus seipsum (ad quod pauci hortandi sunt) sed multò magis adversus Deum, peccantem; hoc enim plus commoveri Dominum quempiam par est, quàm erroribus quibuscunque in damnum tantum suum & incommodum cessuris: Cum Dei honorem violari, & animam hominum infimi in discrimen adduci, majori cum ratione Dominis bilem moveat, quàm crimina quæcunque prioris generis. Qui igitur facile incandescunt, levi negligentia aut errore servi adversus seipsos commoti, crimina adversus Deum commissa, eaque maxima, tranquilli interim & patientes intuentur, ostendunt
res

res suas sibi nimis curæ esse, Dei autem gloriâ servique salutem parùm nimis: eo ramen sunt Domini plerique ingenio, quòd parùm solliciti sunt quo se modo erga Deum gerant servi sui, nec ἀταξία & impietate familiæ suæ moventur, & proinde suos nec hortantur nec admonent, quòd ad virtutem stimulent, aut à vitio deterreant; oblivisci sanè videntur hi Domini, se debere aliquandò familiæ suæ gubernationis rationem Deo reddere. Dominorum equidem omnium est, sibi subjectorum, sive in minoris ambitus Dominio, familiâ, sive majoris Gente, pietatem promovere: quod *Davidi* adeo cordi erat, quòd apertè profitetur, *Psal. 101.*

7. *non habitabit intra domum meam faciens dolum, loquens mendacia non stabilietur coram oculis meis:* Sui (ut videtur) officii esse duxit, curare, ut familia sua quædam quasi Ecclesia esset, cœtus nempe hominum piorum & justorum, quod si omnes Domini conarentur efficere, præter æternum pietatis suæ præmium in posterum, præsentem etiam hujus rei fructum ferrent, i. e. secularia sua negotia meliùs administrarentur: nec enim audent servi vel negligentia vel perfidia peccare, si officii sui Religione bene instituti tenerentur.

31. Ut autem servos suos monere & corripere debent Domini, sic etiam ad hoc prudentiam adhibere, ut optatum effectum sortiatur, nec hoc irâ accensos facere; hoc enim nihil aliud in servis producturum est, præter contemptum & odium. Dominorum suorum: sobriis & gravibus verbis increpet herus servum, ut simul erroris sui redarguatur, & increpationem ab animo emendationem suam, non ultionem meditante, proficisci sentiat.

32. Tertium Dominorum officium
Bonum exemplum est, servis suis probitatis & pietatis exemplum exhibere, nec enim aliter hortatu suo aut correptione aliquid proficiet: plus exemplo suo diruet, quàm possit monitis & correptione ædificare; dementia est, ebrium & profanum Dominum sperare familiam sobriam & piam.

33. Quartò Dominorum est curare, ut servi sui institutionis mediis non destituantur; ut quotidie cultui divino, præcibus in familia prælectis, stata tempora consecrentur: de quo prius mihi dictum est de precibus agenti, nec pluribus ideo opus est.

34. Quinto, Domini est, in suis
Moderatio in Præceptis suis negotiis æqua & moderata servis præcipere, nec onera iis imponere, quibus portandis vires suæ non sufficiunt; speciatim tantum ab iis operis non licet exigere, ut nihil iis temporis superfit, quod animabus suis impendant: nec tamen tantum illis otii indulgere, quo aut ei inutiles, aut vitio expositi & obnoxii hant.

35. Sextò, Servos benè agentes
Bene agentes confirmare. fovere, & confirmare in virtute Domini est, diligentiam, fidem & pietatem suam meritâ munificentia & benevolentia remunerando; denique per omnia quæ sibi cum servo suo sunt meminerit Dominus, etiam esse sibi *Dominum in Cælis*, Eph. 6. 9. cui ratio reddenda est, quo modo vilissimum servum hîc in terris tractavit.

Differui jam, quâ potui brevitate, de variis istis relationibus, quibus particularia officia debentur; & sic egi de primo genere officiorum erga proximum, sub Justitia comprehensorum.

Dieß

Dies Dominicus XVI.

Alii fontes officiorum erga proximos. De Charitate erga Animas, Corpora, Bona, Famam proximorum.

Sect. I. **S**Ecunda species officiorum erga Proximos nostros, *Charitas*. Charitate seu Amore comprehenditur. Hoc celebre illud Evangelicum officium est, toties à Christo præscriptum, *Novum illud Præceptum*, quo eam nomine Christus ipse appellat, *Joh. 13. 34. ut nos invicem amemus*, quod bis uno capite repetitur, *Joh. 15. 12. 27.* & is pene scopus unicus est totius prioris Sancti *Johannis* Epistolæ, ut nos ad hoc officium hortetur; unde patet hoc non haberi pro re indifferenti, sed strictè ab omnibus exigì qui Christum profitentur. Hoc equidem Symbolo suos Christus ipse dignosci voluit, *Joh. 13. 35. Ex hoc omnes cognoscent vos esse discipulos meos, si charitatem habueritis alii in alios.*

2. Charitatem hanc duplici sub ratione considerare licet: primò ratione affectuum; Secundò ratione actionum. *Charitas In Affectibus.* affectuum, nihil aliud quam veram sinceramque benevolentiam, quâ læta omnia aliis precari inducimur, significat; ut enim infaustum quidpiam aut malum alicui optare, seu animam suam, corpus, bona, existimationem spectemus, Justitia vetat, sic iis bona & prospera omnia, quoad illa omnia, optare charitas jubet.

3. Primò

*Erga
animas.*

3. Primò quoad animam : si qua in nobis gliscit charitatis scintillula, bona omnia animabus hominum non precari non possumus : res istæ pretiosæ, quas Christus dignas censuit, quæ sanguine suo redimerentur, amore sanè nostrum & vota benevola jure sibi vendicent : nisi nos igitur sic invicem amemus, præceptum illud quo *amare sicut ipse amavit*, jubemur. violamus : animas enim hominum ipse tam ardenti amore complexus est, pro his tantum & fecit & passus est. Amoris sui quo animas complectitur, duo sunt præclarissima & præcipua effecta : primò purgat eas & mundat gratiâ suâ : Secundò fœlices reddit in gloria sua ; hoc eò usque amor noster imitari debet, quòd nos etiam omnium purificationem ardentissimè optare debemus, quò æternæ fœlicitatis capaces reddantur. Sperare possem neminem esse animâ præditum, qui tantâ esset in alterius animam fœvitiâ, quin hoc sincerè optaret ; nisi experientia evinceret, dari aliquos, malitiâ tam planè diabolicâ, quòd in contrarium prorsus vota sua tendunt, qui non tantum in peccata sed & damnationem incidere alios vellent : quot sunt quibus injuriâ aut oppressione aliquâ afflictis hoc solatio est, quòd hoc inimicos in æternam perditionem præcipitabit ; eum è contra gravius hac cogitatione affligi Christianum par esset, quàm injuriâ quacunque ab inimicis illatâ : qui hac indole est, diaboli non Christi discipulus est ; nihil enim magis directè repugnat præcepto suo, quo *proximos sicut nos ipsos amare* jubemur. Nullus enim est, si dari infernum credit, qui quamvis viis huc ducentibus delectetur, non horret cogitare hoc sibi futurum esse itineris sui finem : ideoque non minùs horrere debet proximi sui damnationem.

4. Secundò corporibus hominum fausta omnia, *i. e.* valetudinem & incolumitatem precari debemus: de corporibus nostris satis solliciti sumus; dolorem aut malum levissimum quod illis possit contingere, perhorrescimus; solitudinem hanc vi prioris præcepti ad alios extendit charitas; & quicquid nobis grave est, hoc aliis accidere nolle jubet: hoc idem de bonis & existimatione alienâ dicatur; nobis & divitiarum & famæ incrementum optamus, hoc ipsum aliis optare debemus; alioquin enim proximum tanquam nosmetipsos amare censendi non sumus.

Corporibus, bonis & existimationi.

5. Affectuum Charitatem si veram & sinceram hi certò sequentur effectus, nec ab ea quidem abesse possunt, adeò ut officii hujus partes passim in Sacris Literis censentur, & proinde rigide à nobis exiguntur. Primò pacatos nos & mansuetos erga alios reddet, à contentionum occasionibus captandis tam averfos, quòd nec lacelessi contendemus; à contentione aversus est animus quem amor occupavit, hoc enim inter alia charitatis proprium est, quòd *non facile exacerbat*, *1 Cor. 13.*

Effecta charitatis hujus.

Pacem conservat.

5. quicumque igitur ad contentionem proclivis est, animum arguit Charitate destitutum. Secundò, miseriarum alienarum commiserationem in nobis pariet: calamitas quævis iis quibus bona omnia precamur contingens, infortunium quoddam nobis est & infelicitas: Si igitur benè omnibus precamur, omnium calamitatibus tangemur, & vero dolore propter eorum misérias afficiemur, idque promensurâ afflictionum suarum. Tertiò, ut aliorum prosperis rebus gaudeamus, efficiet: *Solomon, Prov. 13. 19.* observat, *Desiderium effectum suave esse animæ:* qui

quicumque igitur vicini sui fœlicitatem reverâ optat, nequit expleto, prosperitate ejus, desiderio suo, non gaudere, hæc duo jubet Apostolus eodem in loco, *Ro. 12. 12. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.* Quartò, nos ad preces incitabit; nos impotentes sumus, & imbecilles creaturæ, nec benedictiones ubi maximè volumus conferre valemus; si igitur reverâ aliorum bonum & commodum promovere volumus, id ab eo à quo docente *Jacobo, cap. 1. 17. omnis donatio bona & omne integrum donum est*, precibus contendendum est. Neccessaria adeo est hæc pars charitatis, quòd absque hac benevolentia nostra nihil valet, inanis & inutiles ceremonia est: nec enim ille nobis bene velle revera censendus est, qui votis suis nihil alioquin profuturis, vim & efficaciam precum non adjunget. Non igitur satis duxit Apostolus, ut homines aliis bene vellent, sed ut supplicationes, preces, gratiarum actiones pro omnibus offerrentur, præcepit, *1 Tim. 2. 1.* cui præcepto omnes, qui verâ hâc affectuum charitate præditi sunt, alacres parebunt. Hæc sunt charitatis hujus effecta tam neccessaria, quòd falli eum necesse est, quicumque hac charitate se præditum credit, nec tamen hos fructus, charitatis unica indicia, ostendere valet.

6. At ulteriùs adhuc se extendit vis
Expellit & efficacia hujus gratiæ; animum enim
invidiam. à variis iisque gravibus & periculosis-
 mis vitiis tuetur & liberat: veluti pri-
 mò ab invidia, hoc docente Apostolo, *1 Cor. 13. 4.*
 charitatis proprium est, *charitas non invidet*: quod
 quidem ratio communis dictat, invidia enim tri-
 stitia quædam est de prosperitate alienâ orta; quia
 nihil charitati, cujus hoc effectum esse supra osten-
 dimus, quòd prosperitate alienâ gaudet, repugnanti-
 us esse potest: dominante igitur charitate facile
 fu-

fugatur invidia: quàm immeritò igitur hanc sibi virtutem arrogant, qui interim aliorum rebus prosperis obmurmurant & intabescunt?

7. Secundò Superbiam & fastum deprimit: hoc etiam ab Apostolo docetur loco supra citato, *Superbiam agit perperam, non inflatur*; cui consentaneum est, quòd ubicunque charitas, ibi conjunctim humilitas præcipitur: sic Col. 3. 12. *induinimini igitur ut electi Dei, sancti & dilecti, visceribus miserationum, benignitate, animi submissione, & Ro. 12. 10. Fraternali charitate alii ad alios amandos propensi, honore alii aliis præeuntes*: quibus ex locis patet, charitatis comitem indivulsam esse humilitatem; hæc equidem ab illa necessariò fluit, amor enim pretio semper habet & magni æstimat rem amatam: quod in nostri ipsorum amore clarè cernitur: efficit enim ut alta de nobismetipsis sentiamus, & nos aliis omnibus præcellere arbitremur. Si igitur amor qui in nosmetipsos fluit, superbiam pariat; hinc si mutato alveo in fratres nostros derivetur, animi demissionem pariat necesse est: tunc enim dona ista & virtutes, quas aut superbiam aut odio excæcati negleximus & contempsimus, perspicimus & magni æstimabimus, nec æquum censebimus aut eos, comparatione institutâ, contemnere, aut nosmetipsos prædicare & laudibus efferre; videbimus sanè, cur Apostolico consilio morem gerentes, *alios nobis præcellere æstimare debemus, Phil. 2. 3.* Quicunque igitur tam elato est animo quòd alios parvi facit & aspernatur, hac se charitate destitui concludat.

Tertiò animum à censura & temerario judicio aversum reddit: Charitas, *Censuram*, ut inquit Apostolus, 1 Cor. 13. 5. *non cogitat malum*, non faciliè adducitur ut malè de aliis sentiat, sed è contra ut *ver. 7. sequitur, credit omnia,*

nia, sperat omnia, i. e. optima de omnibus credere & sperare solet; quod propria experientia dictat, hos enim adarnati cuiusvis errores cæcutientes non cernimus, (teste in nostris erroribus cæcitate nostrâ) procul igitur aberit, ut iis errores à quibus reverâ immunes sunt, assingamus, aut ultra modum veros exaggeremus: cui igitur imputandæ sunt immitēs istæ censuræ & temerariæ de aliis latæ sententiæ, (quibus nihil inter omnes usitatius est) nisi charitatis inopiæ.

Diffimulatio-
nem.

Quartò dissimulationem & fictam minimèque sinceram amicitiam tollit: verus hic & sincerus amor fictum illum & simulatum amorem fugat, hæc autem illa charitas est quæ nobis præcipitur, nempe *quæ minimè simulata est, Ro. 12. 9.* Nec equidem ibi dissimulatione opus est ubi vera hæc charitas radicem egit, hæc enim reverâ id omne est, quod illa vellet videri: tantò igitur hæc illam superat, quanto artem natura; imò quanto virtus aliqua cœlestis turpe aliquod vitium, hoc enim est hypocritica & tantum personata amicitia; metuendum tamen est nè hæc sincera charitatis locum sæpe nimis usurpet: huius enim effectus passim videre est, nihil enim usitatius est, quàm magnificā coram amicitia erga aliquos professione factâ, hos ipsos discedentes, sanis & injuriis infectari.

10. Quintò animum mercenarium *Avaritiam.* esse, aut lucri sui studiosum non finit; tam honestâ hæc est & generosâ indole, quòd utilitatis & commodi proprii studium dedignatur: *Charitas sua non quarit, 1 Cor. 13. 5.* Mercenaria igitur ista amicitia, quæ utilitatis tantum intuitu contrahitur, quanquam passim jam obtinuit, longè à natura charitatis huius discedit.

11. Malitiam denique & ultionis cupidinem, sibi adeo contrariam, quòd uno in pectore cohabitare nequeunt, *Ultionem.* charitas hæc corde expellit: Charitatis enim proprium est *Omnia tolerare*, 1 Cor. 13. 7. atrocissimas tolerare injurias, nec aliam interim ultionem reponere quàm preces & benedictiones. Malevoli igitur animi & vindictæ studentes longissimè omnium ab hoc officio discedunt.

12. Fateor equidem si ad certum quoddam hominum genus *Charitas etiam inimicos complectitur.* Charitas hæc deberet extendi, posset optimè cum malevolentia in alios consistere; fieri enim facile potest, ut q̃ui unum infesto odio persequitur, alium nihilominus amore complectatur; monere autem decet, charitatem hanc non debere angustiis terminis claudi, sed ad omnes ubique & speciatim inimicos extendi, cum aliter procul abit à natura divinæ istius charitatis toties à Christo inculcata: Amicos & Benefactores amare tam procul abest à perfectione Christiana, quòd publicani & peccatores, & pessimi hominum huc usque pervenire potuere; nec hoc igitur remuneratione dignum in discipulo Christi censetur, nos vellent aliùs aspirare, ideòque præceptum nobis spirituale magis & præstantius, nempe amorem inimicorum tradidit: *Mat. 4. 44. Ego verò dico vobis diligite inimicos vestros, benedicite iis qui devovet vos, benefacite iis qui oderunt vos, & precamini pro iis qui vobis infesti sunt, & persequuntur vos:* quod qui non facit inter Discipulos à Christo non habebitur. Concludere itaque licet, quòd quicquid de hæc charitate affectuum dictum est, non minùs ad infestissimos inimicos quàm amicos optimè merentes spectare: quoniam autem ab hoc officio paululum averfior est tetrica hominum natura,

natura, ideo non erit alienum, argumentis aliquot ad hoc homines hortari.

Ad Charitatem hortatur. Primò à Præcepto Christi.

13. Primò considerare oportet, Charitatem hanc, (quod obiter jam pridem innui,) à Christo præcipi, in locis supra citatis aliisque non paucis; nec enim præceptum ullum est quod toties repetitur, quoties hoc de inimicorum nostrorum condonatione & amore; sic Eph. 4. 32. *Estote alii in alios benigni, misericordes, condonantes vobis mutuò offensas.* Et Col. 3. 13. *Sufferentes alii alios, & condonantes vobis mutuò, si quis adversus aliquem habuerit querelam: sicut & Christus condonavit & vobis, ita & vos;* Sic etiam, 1 Pet. 3. 9. *non reddentes malum pro malo, aut convicium pro convicio, sed contra, benedicientes.* Possem ad hanc veritatem confirmandam infinitam penè textuum multitudinem afferre; sed hi ut opinor satis evincunt, hoc officium à Christo præcipi; & paucos equidem esse arbitror quibus Evangelium auditum est, qui hoc inficiantur: tanto magis monstri simile est, tot posse inveniri se Christianos appellantes, qui obedientiam abjicientes præcepto huic nè minimum parent; imò nec hoc tantum sed contrarium palam asserere & profiteri ausi sunt: nihil enim usitatus est quàm ut homines secum decernerent & palam declararent se huic aut illi nunquam condonatuuros esse, nec eos potest præcepti hujus Christi consideratio à sententia sua abducere; hi tanè quid sibi velit vox hæc *Christianus* non intelligere videntur, nimirum quòd Christi servum & Discipulum innuit, Charitas enim illius insigne & indicium, hujus officium est. Absurditatem igitur maximam imò contradictionem apertam implicat, si Christianos se profitentes præcepto huic Christi quem pro Domino suo agnoscunt se opponant: *si Dominus sum,*

sum, ubi reverentia mei? ait Jehovah, *Mal. 1. 6.* Obsequium & reverentia tam manifesta servorum officia sunt quòd hunc ille Dominum suum ducere, cui hæc non præstat, censendus non est. *Quid autem me vocatis Domine, Domine,* inquit Christus, *& non facitis quæ dico?* *Lu. 6. 40.* In duas amplissimas quidem familias, Christi nimirum unam & diaboli alteram, totus mundus dividitur; & ea quam alterutri unusquisque præstat obedientia, cujus sit servus apertè indicat; qui enim Christo paret Christi, qui autem diabolo, servus diaboli est. Ultio equidem & malevolentia dictatis mali istius spiritus adeò consonant, quòd in nihilo apertius ejus imperio paretur. Hoc equidem servorum suorum vestibus indui est, & servitutis indicia tantum non ostentare: quàm ridiculæ hoc est impudentiæ, in familiam diaboli sic conscriptos, se Christi servos interim profiteri! Sciant hujusmodi, Christum hos in die judicii pro suis non agniturum esse, sed eos proprio Domino traditurum. ut ab eo mercedem suam in igne & bitumine accipiant.

14. Secundò intueri oportet exemplum Dei: quo argumento Christus ipse usus est, ut nos ad hoc officium excitaret, *Luc. 6. 35, 36.* ubi postquam amorem inimicorum præceperat, ad hunc nos argumento hortatur, quòd hic nos reddet *filios altissimi* (i. e. imaginem quandam & similitudinem Dei nobis imprimet, quali suos referre solent filii parentes) *nam ipse benignus est erga ingratos & malos:* cui consonum est quod legitur *Mat. 5. 45.* *Facit enim ut Sol suus exoriatur super malos ac bonos, & pluit super justos & injustos:* quâ equidem consideratione efficacissimè ad hoc officium impelli nos par est: Deus, ut scimus, perfectionis fons est, hunc igitur referre votorum summa est; & quanquam

hoc *Luciferum* è Cœlis deturbavit, quòd affectavit esse similis Deo, si tamen ad sanctitatis divinæ & bonitatis similitudinem aspirasset, permansisset adhuc Angelus lucis; hæc enim cœlestem nostrum patrem imitandi cupido, verum & præcipuum filii sui *νεσμερον* est. Benignitas autem hæc & bonitas Dei erga suos inimicos in plurimis elucet, non tantum collatione misericordiarum temporalium quas promiscuè & sine discrimine largitur, *velut solem & pluviam injustis*, ut textu supra allato patet, sed præsertim misericordiarum spiritualium: Nos *omnes operibus nostris malis facti sumus Dei inimici*, Col. 1. 14. cujus inimicitia mala nos tantum pati necesse erat; nihil erat quod Deum ad reconciliationem optandam impellere posset, præter meram commiserationem: tantum tamen abest ab hostilitate Deus, quòd cum inimicitiam hanc æterno nostri exitio ulcisci potuit, reconciliationi tamen studet, nostri-que in gratiam tuam reductionem meditatur: Hoc equidem ineffabilis misericordiæ & benignitatis est, at hæc omnia ratio quâ hoc efficere conatus est, superat: misit de cœlis filium suum ut hoc efficeret, idque non tantum monitis aut persuasionibus, sed etiam passionibus suis; tanti nos fecit Deus, quòd nec filii sui sanguinem charum nimis duxit redemptionis nostræ pretium; non dissimile misericordiæ & patientiæ exemplum in Christo cernimus, *vitam suam pro inimicis deponente*, idque tam miti, tam æquo animo; quod ad vivum descripsit Apostolus. 1 Pet. 2. 22, 23, 24. nostræq; imitationi proposuit: his omnibus seriò pensatis, par est cum Sancto *Johanne* concludere, *Dilecti, si Deus nos ita dilexit, debemus nos alii alios diligere*: quàm pudendum est nos nostras erga fratres similtates retinere, quum suas erga nos Deus, etiam atrocius laceratus, deponit!

15. Hoc nobis tertium argumentum suggerit, scil. ut comparationem inter peccata nostra contra Deum, & peccata hominum contra nos instituamus; quâ institutâ facillè ingens disparitas apparet, idque multiplici respectu. Primò enim Majestas contra quam peccatur peccati reatum augeat, tanta autem inter homines distantia esse nequit: quanquam enim aliqui alios (hoc volente Deo) tantò dignitate antecedunt, quòd injuriam aliquam his illatam hæc præeminentia majorem reddat, ejusdem tamen cum nobis naturæ participes sunt, cum ille Deus sit beatus in æternum. Secundò Dominio suo & potestate præcellit Deus, hæc in eo sunt tanquam in fonte & origine, nos ab illo conditi, Esse nostrum ab illo accepimus, ideoque arctissimo obedientiæ integræ vinculo tenemur; cum è contra potestas omnis quæ uni homini in alium competit, ab illo derivatur, nec plerunque hujus aliqua in hoc casu disparitas est, contentiones enim inter æquales ut plurimum oriuntur. Tertio considerare decet immensam Dei erga nos bonitatem & munificentiam, bona omnia quibuscunque fruimur, sive ad hanc vitam, sive ad meliorem spectantia, illius largitati debentur: foedissimâ itaque ingratitude crimina nostra augentur; nec hoc etiam respectu tanta esse possunt unius hominis contra alterum peccata; quanquam enim hominum alii in alios ingrati esse possunt, (quòd sæpe nimis evenit) quoniam tamen tantula sunt maxima quæ ab hominibus conferuntur beneficia, quod à magnitudine beneficiorum divinorum longissimè abstant, ideo ingratitude nostra in homines, eam quæ in Deum est, æquare non potest. Denique peccata nostra in Deum, hominis cujuscunque nobis infestissimi

A peccatorum nostrorum erga Deum & hominum erga nos inequalitate.

mi injurias magnitudine suâ & multitudine superant: sæpius enim contra Deum & atrocius peccamus, quàm hominum maximè malignus occasiones contra alios peccandi invenire poterit. Hanc inæqualitatem & disparitatem subinnuit Servator noster parabolâ, *Mat. 18.* in qua peccata nostra contra Deum decies mille talentis, fratrum autem contra nos centum denariis, significantur: quantò igitur talento denarium præponderatur, aut decies mille centum numero excedunt; tantò, multòque amplius peccata nostra contra Deum, peccata aliorum contra nos numero suo & gravitate excedunt. Pluribus possem, inæqualitatem peccatorum quæ nobis Deus, & eorum quæ nos aliis remittimus, evincere; hoc autem, ut opinor, satis sit ad diluendas hominum crudelium & vindictâ gaudentium objectiones, contra hanc erga inimicos benignitatem motas: absurdam hanc illi & rationi dissonam credi volunt, at cùm Deus ipse hoc idem eminentius & modo præstantiori agat, quis hoc nisi blasphemus rationi repugnans affirmare audebit? Si hoc aut spirituale quodpiam aliud officium nobis videatur rationi repugnare, hujus rei rationem ab Apostolo discamus, *1 Cor. 2. 14.* *Animalis homo non est capax eorum quæ sunt spiritus Dei, sunt enim ei stultitia:* quòd rationi repugnare videtur, carnalitati cordum nostrorum imputandum est, nec ideo contra officium hoc disputemus, sed mentes nostras à carnalitate ista purgemus, & sentiemus verum esse quod de suis sermonibus spiritualis sapientia affirmat, *Pro. 8. 9.* *illi omnes sunt obvii prudenti, & recti iis qui consequuntur scientiam.*

*A Jucunditate
hujus officii.*

16. Nec tantùm rationi consonum, sed etiam jucundum est officium, inimicorum amor: quod quorundam argumentum esse potest; mag-

magnâ hic dulcedine & voluptate animum perfundit. Cujus rei arbitros idoneos nullos censeo nisi hoc expertos; hujus enim eadem quæ voluptatum terrestrium natura est, quæ nullis nisi fruentibus penitus innotescunt: delicati alicujus cibi gustum nemo tam accuratè potest depingere, ut ejus probè teneat alius solâ descriptione saporem; gustet prius oportet quàm de hoc possit rectè judicare: hoc idem voluptatibus spiritualibus contingit; qui igitur scire vellet hujus officii voluptatem & dulcedinem, officio exequendo incumbat oportet, & facile experientiâ instructus rectè pronunciabit; quàm interim à justitia & ratione alienum est, officium hoc priusquàm experiamur, damnare; molestum & intolerabile pronunciare priusquam vel minimè in eo versati sumus. Hinc tamen est quòd male audit apud plerosque hoc officium, malâ de eo opinione hoc modo propagatâ & confirmatâ, cùm justitia ipsa dicat, quòd judicium de hac re nemo nisi expertus ferre debet, qui quidem longè aliter ab his sentit.

17. Quanquam autem hujus voluptatis plena scientia non nisi ex frequenti praxi officii petenda sit, videtur tamen officii hujus pulchritudinem posse etiam ab iis discerni, qui hoc non nisi eminè intuuntur, si nullâ aliâ ratione, saltem comparatione institutendâ inter hoc officium & vitii oppositi molestiam: non sunt, omnium quæ hominum animos invadunt passionēs, ullæ malevolentia & ultione inquietiores, & infestiores: somnum ipsum interrumpunt, & continuâ scelerata sua consilia exequendi cupidine animos cruciant, agitant, quod *Solomon* observavit, *Pro. 4. 16. Non dormiunt illi nisi male fecerint, & eripitur somnus illorum nisi fecerint ut impingat quispiam*: bonorum omnium saporem vitiat, jejuna & insipida reddens; cujus notabile est *Haman* exemplum, qui quanquam potentiâ & felici-

tunc non dñā praeponlebat, invidiā tamen quā ab-
 jectum hominem *Mordecaium* insectabatur, volup-
 tate ex his nascente privatus est: ut videre est
Ezra 5. ubi postquam prosperitates suas varias re-
 centiuerat, *ver. 11.* sic concludit *ver. 12.* *sed totum*
hoc non prodest mihi quocunque tempore video Mor-
decaium istum Judaeum confidentem in porta regis:
 è contra qui aequo animo injurias terre & contu-
 melias potest, in tranquillo degit, invidiæ inimico-
 rum non nocendus; nequeunt eum malevoli ullis
 injuriis à quieto animi statu deicere; stat rupis in-
 star procellis ventisque immotus; cum vir furens &
 iracundus fluctus instar quovis vento agitur & lo-
 co movetur. At præter mentis ultricis internam
 inquietudinem, externas etiam calamitates in se
 accersunt invidi & iracundi, inimicos suos exacer-
 bant, eosque ad mala maxima sibi inferenda insti-
 gant, imò sæpè in gravissimas calamitates se præci-
 pitant ultionem meditantes: huic enim bona sua,
 famam, otium, vitam, imò animam ipsam sæpè de-
 vovent homines, parum solliciti quid patiantur ipsi,
 imò inimico noceant: adeo mirum in modum
 dementat homines hæc passio & exacerbat. Cum è
 contra mansuetus sæpè inimicum patientiā suā
 flectit, & inimicitias diluit; *Responsio mollis avertit*
excandescentiam, inquit *Solomon*, *Pro. 15. 1.* Nec
 datur sanè aliquid quod ad hoc plus conferre potest;
 sin autem hoc mansuetus propter inimici inhumā-
 nitatem assequi nequit, dura tamen quaecunque pa-
 tiendo, lucratur: primò enim gratiam Christianæ
 Religionis præclarissimam, charitatem nimirum &
 condonationem, exercendi, & proinde præcepto ob-
 temperandi, & exemplum Servatoris nostri imi-
 tandi, (quo animus verè Christianus nihil charius
 magisque pretiosum habet) opportunitatem lucra-
 tur: Secundò, mercedis æternæ accessionem & aug-

mentum lucratur; fin autem obijciatur hoc præfenti voluptati accenferi non debere; Respondeo spem fidemque mercedis æternæ, præfenti voluptate, eaque fenfuali quacunque infinito majori afficere.

18. Quarrum argumentum à periculo officii hujus negligendi defumitur: *A periculo.* pericula multa numerare poffem, at id tantum quo cætera omnia comprehenduntur obfervare fufficiet; nempe quòd fpe veniæ peccatorum excidemus, & peccata noftra nunquam delenda manebunt: hæc confideratio nos terrore fuo benignos & faciles efficere debet: cum malitia noftra nobis alioquin nocentior quàm aliis futura fit; quid enim mali eft quo tu alium afficere potes quod cum illo quo teipfum afficis, dum peccatorum veniâ excidis, conferri meretur? tam ineffabile malum hoc eft, quòd majus Diabolus ipfe malitiâ innarrabili actus, tibi optare nequit: hoc eft quod vellet, primò ut peccemus, deinde ut non condonentur nobis peccata: tunc enim fcit nos illi prædæ certò futuros effe; infernum enim & damnationem, ut & alia plurima iræ Divinæ in hoc mundo effecta, peccator, cui peccata non remittuntur, effugere non potest: hoc perpende & dic quid ex ultione fæviffima quam de alio fumpfifti, lucrificiiti? Phrafis diabolica eft quæ in omnium ore eft, *ultio fuaavis eft*: an fieri poteft ut tanta fit ultioni dulcedo (palato maximè vitiato judice) quæ æternam ei adjunctam amaritudinem compenfet? Nemo mentis compos hoc, fi fobriè rem perpendat, affirmabit: Nos autem, proh dolor! confiderationi tempus non concedimus, iracundiæ æftu abrepti quanto nobis ultio conftituta fit non attendimus; ftolidæ ad inftar apes quæ ftimulum fimul ac vitam in vulnere relinquunt; infixus carnem aculeus dolore aliquandiu affi-

ciat, at nemo est qui apud fatuitatem non improbet cui ultio vitæ constitit: hoc idem nobis in sævissimo ultionis actu evenit, aculeos forsân in aliis relinquimus, & præsentem iis molestiam exhibemus, at hæc cum malo in nos inde redundant, comparata, tanquam dolor ille levissimus cum morte collatus, nihil est: nec verò hanc sibi invicem collata proportionem habent hæc mala; quæ enim nobismetipsis ultione mala accersimus æterna sunt, quibus nihil finitum comparari potest; memento igitur, quòd ultionem cum moliris, toto cælo erras, inimicum enim tuum petis, at tibi metipsi mortale vulnus infers. Nec sibi quisquam aduletur, aut vanos hos esse terrores credat, quasi veniam à Deo obtinere posset qui eam aliis non concedat; qui enim veritas ipsa est affirmat, *Mat. 6. 15. Sin autem non remiseritis hominibus ipsorum lapsus, nec pater vester remittet vobis offensas vestras: & nè necessitatem hujus officii oblivisceremur, quotidianis hoc precibus inseruit, in quibus eâ tantum conditione veniam à Deo petimus: dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: quam grave igitur malum sibi imprecatur vindictæ cupidus, quoties hanc orationem recitat? Deum orat peccata sua non remittere: quæ pars orationis suæ certo certiùs exaudietur; condonabitur enim ei sicut & condonat, i. e. non omnino condonabitur. Hoc fusiùs in parabola Domini & servi, *Mat. 18.* ostenditur. Immensi cujusdam debiti remissionem servus à Domino suo impetraverat, nempe decies mille talentorum, hic à conservo suo inhumanus vilissimam summam rigidè exigit; qua inhumanitate commotus Dominus, remissionem revocat & debitum de novo exigit: quod à Servatore nostro huic rei de quâ agimus accommodatur, *ver. 35. Ita & pater ille meus cælestis faciet vobis, nisi remiseritis**

suo quisque fratri ex cordibus vestris lapsus eorum. Unus hujusmodi immanitatis actus nos remissionis Divinae beneficio privat, & redeunt peccata nostra, nosque in æternum exitium degravant. Plura hujus veritatis testimonia congerere necesse non est; hi textus tam perspicui sunt, quod neminem esse arbitror qui scripturam agnoscit, cui inhumanitatis hujus periculum non satis ex his textibus patet; Deus ex summa misericordia eo nos periculi sensu afficiat, qui nos ab ea deterreat.

19. Ultimò, hoc ut officio fungamur, gratitudo erga Deum postulat: Deus in nos mira beneficia contulit; Christus dira passus est ut nos misericordiae & veniae Dei capaces redderet: an non igitur ratio ipsa dicat, oportere nos obedientiam præceptis suis præstitam gratitudinem nostram exprimere? Si Apostoli judicium sequamur, ille statuit, 2 Cor. 5. 15. *Si unus pro omnibus mortuus fuit, oportere eos qui vivunt, non sibi posthac vivere, sed ei qui pro ipsis mortuus est.* Si equidem quodvis vitae nostrae momentum immediatè cultui suo consecraretur, nihil amplius hoc esset quàm quod communis gratitudo postulat, & multò minus quam immensa sua beneficia merentur: quàm pudendae esset igitur ingratitude tam parva à nobis petentem, nempe fratrum nostrorum condonationem, rejicere? Fac aliquem munificentiam aut passionem alterius cujusdam à morte aut servitute redemptum, annon ingratißimum diceres si tantum benefactorem, ut gratitudinis ergò leve aliquod debitum tertio cuidam condonaret, rogantem repelleret, nec petitioni redemptus annueret? Hic ille tamen ingratißimus, multòque ingrator est quivis vindictae deditus: Christus enim nos ab æterna servitute, idque non corruptibilibus rebus sed pretiosissimo suo sanguine re-

Agratitudine erga Deum.

derit;

demit, 1 Pet. 1. 10. Nobisque fratrum amorem efficacissimis argumentis, ab amoris sui erga nos immensitate petitis, commendavit; si autem tam justæ, & æquæ petitioni non annuamus, quàm horrenda hæc ingratitude! hujus tamen rei sumus quotiescunque similitudines cum aliquo exercemus; nec tantum ingratitude hoc est, sed & contemptum maximum & contumeliam Christi includit: tanti fecit Christus hanc fratrum pacem & unionem, quod terras relicturus cum nihil pretiosius haberet, hanc discipulis suis legavit, *Joh. 14. 27. Pacem relinquo vobis.* Morientium amicorum levissima munera pretio habere eaque sollicitè servare solemus; si igitur tam parvi facimus tam pretiosum Christi legatum, eo nos amore & reverentiâ hunc non colere, quo amicos nostros terrestres solemus, liquidò patet, illum simul ac legatum suum contemnimus. Obtinuit adeò in mundo hoc peccatum ingritudinis, quod ei expugnandæ pluribus argumentis opus fuisse duxi, ideòque hic prolixior fui; faxit Deus ut eo hæc lectorem modo afficiant, ut successu non careant.

20. Hoc unum adjiciam, Monendi sunt omnes, hæc aut alia vitii hujus remedia tempestivè adhibere. In medicinis corporalibus sæpe evenit ut serâ nimis applicatione inutiles reddantur, sæpius autem in spiritualibus; si igitur fieri potest, fac anima tua horum & similium argumentorum seriâ & frequenti meditatione, ad ejusmodi mansuetudinem componatur, quæ primos iræ & vindictæ motus præveniat; tuâ enim magis interest ut hæc argumenta adhiberentur tanquam arma ad propulsandum injuriam, quàm tanquam balsamum ad vulnus curandum; sin nondum adeo subacta sit hæc passio, quin ejus subinde motus aliquos experiaris,

prin-

principio iis fac obites, nec tibi permittas injurias ruminare, animo eas saepius volvendo; sed præcedentium argumentorum statim memento, ut & tempus jam adesse probationis, jam te oportere ostendere quantos in Schola Christi progressus fecisti, oblata jam opportunitate aut Deo fratris injuriam condonando, aut eum odio prosequendo Satanæ, discordiæ fautori, obtemperandi & rem gratam faciendi; hoc inquam tempestivè perpende, priusquam accenderis, si enim hic ignis semel exardescat, mentem fumo objecto obtenebrabit, & in re tam clara judicandi facultatem tibi eripiet; nempe an præstet Deo obsequendo æternam vitam, an Satanæ obsequendo æternam damnationem, mereri? cum è contra si tibi ipsi nondum passione conturbato quæstionem hanc proponas, fieri nequit quin Deo parendum esse statuas: & consequenter nisi tam perverso animo es, quòd mortem deliberatò eliges, ex sententià intellectûs tui necessariò ages. Hoc sufficiat dixisse de prima parte Charitatis quæ in Affectibus consistit.

21. Pergo jam ad Charitatem quæ in Actionibus cernitur: quæ quidem *Charitas* priorem comprobare opus est; si quis *Actionum.* enim Charitatem internam jactans, eam actionibus non ostendat, de hac charitate idem quod de fide (de qua locutus est) Sanctus Jacobus, pronunciemus; *scil. mortua est*, Jac. 2. 20. *Facto & veritate diligere*, illud est, quo *coram ipso securæ reddimus corda nostra*. Amor autem hic in Actionibus elucens, ut prior in Affectu consistens, pro diversitate objectorum suorum in quatuor species commodè distribuatur; quæ ad animas, corpora, bona, famam fratrum referantur.

22. Anima jam supra innuī,
Erga mentem seu sensu vel Naturali vel Spirituali
animum vicini. accipiat; quocunque sensu ac-
 ceptæ, ei pro viribus benefacere
 tenemur. Ut Anima mentem hominis significat,
 officii nostri est, fratres nostros erigere & solari, &
 iis quantum possumus gaudii & tranquillitatis cre-
 are: præsertim moerentibus & afflictis consolatio-
 nem adhibere, *i. e.* mediis omnibus Christianis & i-
 doneis afflictæ fratris menti erigendæ & recreandæ
 studere, & ut verbis utar Apostoli, *afflictione quavis*
positos consolari, 2 Cor. 1. 4.

23. Anima autem spirituali sensu
Erga Ani- accepta majoris pretii est, hanc igitur
mam. tutam præstare res tantò majoris mo-
 menti est quàm mentem consolari,
 quantò inferni æterni dolores & luctus, profun-
 dissimos hujus vitæ dolores excedunt; quanquam
 igitur prius officium omittendum non sit, huic ta-
 men majori cum fervore charitas te impendat o-
 portet; nec hic fratrum animabus bene velle tan-
 tum sufficit, ignavum hoc benevolentia genus est,
 nec quod eos deceat, qui magnum animarum re-
 demptorem, qui tanta pro earum salute & egit &
 passus est, imitari debent. Votis nostris opera & sin-
 cera conamina adjungenda sunt, ut fratres nostros
 tales revera efficiamus quales esse optamus; decebit
 igitur in conversatione nostra ad hunc præclarum
 finem spectare, ut eorum quibuscum versamur ani-
 mas meliores reddamus: hoc si animis nostris peni-
 tūs infigeretur, multas hunc finem promovendi oc-
 casiones, quas jam immemores negligimus, discer-
 neremus. Bruta horum inscitia nobis eos instituen-
 di; aperta aliorum vitia nobis eos corripiendi &
 monendi; ignavia alterius & languens virtus, eum
 nobis confirmandi & incitandi, occasionem mini-
 straret;

straret: Spiritualis quævis fratris tui egestas charitatis hujus munitus aliquod præstandi opportunitatem præberet; aut si tales tuæ sint circumstantiæ, quòd re seriò deliberatâ, statuis operam te esse perditurum si rem ipse aggrederis, veluti si fortunâ humili, eique quem monere decet ignotus sis, aut aliud quodpiam obstaculum adsit, quod exhortationes tuas irritas & inutiles reddet; si tamen charitas tua fervida sit & diligens, possis forsan alium invenire magis idoneum, qui hoc officium cum successu præstet. Præclariori in studio versari non possumus quàm hoc animabus nempe hominum benefaciendi, ideóque cùm hoc faciendi media directâ minùs idonea sunt, in aliis investigandis diligentes simus oportet: puderet sanè spirituali huic & infinito fratris commodo languidiùs studere quàm levissimo nostri temporali solemus; in hoc enim promovendo nunquam defatigatur industria nostra, lapidem omnem movemus donec finem propositum assequamur. Si tandem strenuâ in hac re operâ navatâ, hominum contumacia nos aut potius illos laboris nostri fructu privat; si precibus & monitis quibus ut suarum animarum misereantur homines rogamus, nihil efficimus; pergere tamen nihilominus debemus eos exemplo nostro hortari: propriâ de nostris animabus curâ & sollicitudine, suarum pretium iis ostendamus; eosque commiseratione nostra prosequamur, *in latebris fleat anima nostra* cum Propheta, *Jer. 13. 17. cum Psalmista, descendant rivi aquarum ex oculis nostris, propter eos qui non observant legem, Ps. 119. 136. cum Christo ipso, fleamus super eos qui scire nolunt quæ ad pacem suam pertinent, Luc. 19. 42.* Et cùm nihil preces apud eos efficiunt, nè tamen Deum orare desinas ut eos errantes ad seipsum reducere dignetur. Sic olim *Samuel* cùm populum à malo suo proposito ab-

abducere non posset, profitetur tamen se pro iis orare perseveraturum, quod etiam sui eousque officii esse duxit, quod hujus omissionem peccatum fore censuit; *absit*, inquit, *mibi ut peccem Jehovæ, ut desinam supplicare pro vobis*, 1 Sam. 12. 25. Nec successu carituras esse preces nostras censendum est, quanquam enim pro iis pro quibus funduntur non valeant, revertentur tamen in sinum nostrum, *Psal.* 35. 13. charitas nostra premio suo non destituetur.

24. Secundò, Charitatem hanc
Erga corpora vicinorum. Activam erga corpora vicinorum exercere debemus: Nec tantum eorum dolores & misérias commisereri, sed pro viribus lenire & tollere decet; in exemplum Charitatis bonus *Samaritanus* nunquam fuerat propositus, nisi non tantum commiseratione sed etiam auxilio faucium dignatus erat; non satis est aut bona verba dare, aut bene velle alicui afflictò, ut monet Sanctus *Jacobus*, *Jac.* 2. 15, 16. *Si frater aut soror nudi fuerint, aut destituti quotidiano victu: dicat autem eis aliquis vestrum, Abite cum pace, calescite & saturamini, non tamen dederit eis quæ sunt apta corpori, quæ erit utilitas?* Nulla sanè, nihil prodest respectu corporis sui, & tibi parum proderit respectu animæ tuæ, nunquam enim tanquam Charitas remunerabitur. Corporales has fratrum egestates levare officium est tam rigidè à nobis exactum, quod ex hoc, ut patet ex *Mat.* 25. die ultimo judicabimur, & propter hujus omissionem feretur tremenda ista sententia, *ver.* 41. *Execrati, abite à me in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus.* Si autem queratur quænam sint hujus officii particularia munera; non possumus ea quæ usitatiora sunt, clariùs quàm ex hoc capite ediscere, ubi hæc descripta legamus: *Esurientibus dare*
 quo

quo vescantur, sitientibus potum, hospitem excipere, nudum amicire, agrotum aut incarceratum invisere; per invisere intelligitur non venire tantum ut aliquem spectemus, sed ut ei opem feramus & consolationem: alioquin *Levitam* agimus in Evangelio, qui venit quidem & vulneratum videbat, sed nihil amplius fecit, quod quidem Deo minime acceptum erat. Hæc sunt usitatissima charitatis hujus munera, quibus exercendis opportunitates deesse nequeunt. At præter hæc, (Deo res ita dispensante) extraordinariæ quædam corporibus hominum benefaciendi occasiones incidunt; in vulneratum forte incidamus, quo casu *Samaritanum* imitari; aut in infontem capite damnatum, quod *Susanna* accidit, quem cum *Daniele* morti eripere decet; ad quod *Solomon* videtur spectare, *Pro. 24. 11. Eripe raptos ad mortem; nam à declinantibus ad necem an cohiberes te? si dicas en ignoramus hoc, nonne expendens animos ipse intelliget, & qui custodit animam tuam ipse cognoscet, & reddet cuique secundum opus ipsius?* Peccatum futili excusatione defendere non licebit, meminisse enim oportet, Deum cui arcana cordis patent, diligenter inquisitum esse, an hoc charitatis munus voluntariò omisimus? Incidas aliquando (imò quidem sæpe nimis) in aliquem qui per luxum & intemperantiam valetudinem perdit, & vitam immaturiùs abruptit, quo casu hunc à pessimo vitæ instituto retrahere, charitatis non tantum erga animam suam, sed etiam corpus, munus est. Omnia charitatis hujus quæ circa corpus versatur, munera quæ possint incidere, describere impossibile est, accidunt enim ea quæ prævideri nequeunt; statuamus igitur seriò oportet bona ista omnia nos facturos esse, quæ faciendi occasio se obtulerit, quâ oblatâ hortari nos cœlitus Deum ad propositum exequendum censendum est; hæc pars cha-

charitatis adeo nobis quàm hominibus naturalis videtur, quòd hâc destitutos non tantùm à Christianitate sed & humanitate alienos arbitramur; indeoque pluribus ad ea nos hortari ad quæ natura nobis propensionem ingeneravit, opus non est; at sanè hoc ipsum reatum vitii huic oppositi augebit: cùm enim præceptum hoc carni & sanguini tam gratum sit, à contumacia & reluctancia contra Deum necesse est proveniat, quòd præceptum hoc violamus.

Dies Dominicus XVII.

De Charitate: Eleemosynis: De Charitate quantum Vicini famam respicit: De Pace restituenda: De Lite intendenda: De Charitate erga inimicos, &c.

Seçt. i. **T**ertia species Charitatis circa bona & opes Vicini nostri versatur; ad hoc operam nostram conferte oportet, ut ditescat & externis bonis cumuletur; & in hunc finem ei rei familiari licitis quibuscunque mediis augendæ aut conservandæ student, adesse & opitulari, ea quæ vicinos & amicos decent officia præstando: hujus Charitatis exercendæ occasiones sæpius occurrunt. Bona vicini è manu furis aut oppressoris potestate aut persuasione eripiendi occasio aliquando cuiquam datur: consilio aliquando

eum

eum in vitæ institutum quæstuosissimum inducendi, aut à damnosissimo avertendi. Plurimæ præterea vicinis bene faciendi opportunitates esse possint, nihil interim nobis inde damni patientibus: quo casu etiam proximos non minùs divites (imò forsàn ditiores) quàm nos ipsos adjuvare officii nostri est: quanquam enim charitas non postulat ut iis qui nobismet ipsis ditiores sunt eleemosynam præstamus; hæc tamen ut vicino opitemur, si nihil inde detrimenti patimur, exigit. Imò si levius futurum sit nostrum damnum quàm quod cum ingenti isto commodo, quod operâ nostrâ vicino contingat, comparari debet, damnum leve nostrum præ ingenti suo commodo contemnere decebit.

Erga Divites.

2. At Pauperi fratri majus aliquid adhuc debetur; hîc Charitas postulat, ut in egestatem suam unice intenti, bona nostra in illius subsidium conferamus, eique pro facultatibus liberaliter ea quæ ad egestatem levandam necessaria sunt suppeditemus. Tam necessarium est hoc eleemosynas præstandi officium, ut amor noster aut Dei aut hominum comprobetur, quòd Sanctus Joannes asserit, 1 Jo. 3. 17. *Qui verò habuerit mundanum victum, & viderit fratrem suum cui aliquo sit opus, & clauserit viscera sua coram eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Frustra aut Deum aut hominem amantis præ se speciem fert, qui tantò ardentius nummos suos amat, quòd pauperem fratrem (hominem sanè & Dei imagine impressum) extrema pati mallet, quàm ut diminutione acervi sui reperiret levationem malis: è contra officium hoc præstare res Deo perinde ac homini gratissima est.

Erga Pauperes.

3. Heb. 13. 16. *Victima quâ Deus delectatur, appellatur, & Phil. 4. 18. Sanctus Paulus eleemosynas ei missas hostiam Deo acceptam, & placentem vocat: quod idem Ecclesia de eleemosynis semper censuit, & proinde cultûs Divini parti maximè solenni, nempe Eucharistiæ, hoc officium adjungi voluit: quoniam autem etiam sacrificia legalia si qua insigni deformitate, aut mutilatione vitiata, ingrata Deo erant, ideo operæ pretium erit, quænam sint hujus sacrificii qualitates requisitæ paucis edocere.*

Argumenta quibus ad eleemosynas præstandas hortatur.

4. Harum aliæ, causas seu motiva quibus ad eleemosynas præstandas impellimur; aliæ modum præstandi respiciunt: Charitatis hujus incitamentum triplex esse potest vel à Deo, vicino, vel nobismetipsis ductum.

Primò obedientia & gratitudo quas Deo debemus, nos ad hanc charitatem colendam incitant: Ille nobis ut eleemosynas præstaremus præcepit, ideoque unus præstandi finis est, ut ei præcepto morem geramus: illius etiam munificentiae copiam nostram debemus, & gratitudinem nostram non possumus aptius exprimere, ut enim inquit Psalmista, *Pf. 16. 2. bonitas nostra ad Deum non extendit*; quod tributum vice ex bonis nostris ei debemus personæ suæ persolvere non possumus; pauperes igitur in illius locum substitutos & suppositos, eo omni donare quod ei gratitudinis ergo reddituri eramus, par est. Secundò amore & commiseratione vicini, calamitatum suarum sensu, & consolationem & subsidium ei afferendi cupidine, ad hoc officium impelli debemus. Tertiò incitamentum à nobismetipsis ductum, spes est æterni, quod officium hoc præstantibus promittitur, præmii: Hoc illud est quod Christus innuit, *cum thesauros*

sauros nostros jubet in caelis recondere, Mat. 6. 20. & facere nobis amicos ex Mammona injusto, ut cum defecerimus recipiant nos in aeterna tabernacula, i. e. pia temporalium bonorum in pauperes erogatione, thesaurum nobis in Coelis reponere, & ad foelicitates istas aeternas quas Deus eleemosynas praestantibus promisit jus acquirere; illic uberrimam operum nostrorum misericordiae messem expectamus, quae nos abundè compensatura est, bona licet omnia nostra, ut loquitur Apostolus, 1 Cor. 13. 3. in egenis alendis insumere quis, at in hunc unum finem intentos esse oportet, nec nobismetipsis hominum laudem tanquam charitatis motivum proponere, hoc enim nos praemio nostro aeterno privabit, Mat. 6. qui laudem hominum eleemosynis suis aucupantur, hanc charitatis suae unicam mercedem ferent, Amen dico vobis retulerunt mercedem suam, ver. 3, ab hominibus ut videtur maluerunt quam Deo praemium expectare, ad hos igitur remittuntur inanem hominum applausum tanquam unicam operis mercedem relaturi, Mercedem enim non habebunt apud patrem meum qui est in Coelis, inquit Christus, ver. 1. Custodienda igitur diligenter sunt corda nostra, nè vanæ gloriæ cupido se insinuet, & sic solida & aeterna Coeli gaudia aurâ populari commutemus.

5. Secundò, Sunt etiam quædam circa modum pauperibus donandi observanda. Primò alacri animo donandum est; parvum quod alacri & prompto animo donatur, pluris æstimant homines quàm magnum aliquod munus invito & tristi alicui extortum; quod idem Deus æstimat, diligit enim hilarem datorem, 2 Cor. 9. 7. Quod Apostolus præcedenti exhortationi, nè darent ex tristitia aut ex necessitate,

*Modus eleemosynas præstandi.
Alacriter.*

ver. 6. tanquam ejus rationem subjungit: & sanè quod Apostolus à nobis exigit, rationi consentaneum est, non est enim officium aliud humanæ naturæ congruentius aut gratius; nisi siquem avaritia & sævitia ex homine in rapacem bestiam transmutarunt: an non voluptate maximâ nos afficit, siquid nobis humanitatis supersit, videre, ut eleemosynæ tempestivæ datæ gaudio miserum aliquem perfundant, ut jacentem erigant, & spiritus languentes recreent? Sensuali sanè voluptati deditus, nummos suos nequit in aliquid impendere, unde plus voluptatis metat; ideoque videtur non esse difficile, non tantum sine tristitia & reluctancia, sed etiam magnâ cum animi alacritate & promptitudine, eleemosynas præstare, cum tantum inde nobis voluptatis nascatur.

Metus paupertatis in hoc casu inanis & impius. 6. Una tantum objectio contra hoc officium moveatur, nempe quòd metus paupertatis hac liberalitate contrahendæ, voluptatem extinguit, & efficit, ut aut nihil omnino, aut saltem non alacriter

largiamur: huic respondeo, primò manifesta licet metus hujus causâ esset, Deo tamen donare præcipienti alacri animo parendum est, nec magis gravatè hîc bonis nostris cedere, quàm cum aliâ aliquâ de causâ hoc postulet Deus: in quibus casibus Christus asserit, quòd *qui non deserit sua omnia, nequit esse Discipulus suus.*

7. At equidem vanus hic metus est, cum Deus contrarium prorsus in pauperes beneficis speciatim promisit: nimirum quòd etiam rerum externarum copiam eis eleemosynæ impetrabunt. *Animus beneficis pinguis efficietur, & qui ubertim communicat, idem amplius profundet, Pro. 11. 25. & qui dat pauperi, non erit ei egestas, Pro. 28. 27. & plurimi alii ejus-*

eiusmodi textus sunt; adeò ut à manifesta infidelitate oriri hunc metum patet, ut enim rem verbo complectar, Deo hac in re credere non audemus; in pauperes nummos nostros erogare, nihil aliud est, quàm eos Deo mutuò dare, *mutuat Jehova qui gratosè largitur tenui*, Pro. 19. 17. idque promisso solenni eos rependendi factò, ut sequitur eodem versu, & *beneficium illius rependet ipse*: De decore affici se credunt homines si quos mutuum petentes argentum rejicimus, arguit enim aut nos eos arbitrari non esse solvendo, aut sinceros & probos non esse; quanta igitur hæc est Dei contumelia, ei ad hunc modum diffidere? Imò equidem quàm horrida blasphemia, de ea re metuere, ad quam securam & tutam nobis præstandam, ille nobis fidem obligavit Deus, cui cùm omnium Dominus sit solvendo non esse nequit, & cùm Deus veritatis sit, fidem datam non fallit? Nè igitur infidelis iste metus futuræ paupertatis, viscera tua erga pauperem tuum fratrem obduret, quanquam enim ille solvendo non sit, Deus tamen pro eo se sponfione obligavit, qui mutuò acceptum cum fœnore rependet; pauperibus igitur largiri, non tantum non damnosum, sed & admodum utile tibi est; nemo est qui non mallet nummos suos viro alicui diviti & bonæ fidei concedere, quò & fœnus, & si quando opus est, sortem tutò accipiat, quàm in arcâ reconditos nihil inde commodi percepto, fervare; præcipuè si furto aliisve casibus quibus amittantur expositi sint. Quicquid autem nos possidemus, quovis momento amitti potest. Innumeralia pene sunt quæ divitem in paupertatem possint redigere, quod qui dubitat, *Jobi* exemplum legat, in quo veritatis hujus præclarum exemplum reperiet. Nec sanè nummos suos aliquis prudentius elocare potest, quàm apud Deum, ubi nullis casibus

expositos repetere cùm opus est potest; idque cùm
 fœnore & incremento. Hinc est quòd eleemosynas
 Apostolus semini comparat, 2 Cor. 9. 10. Seminis
 sati ea natura est quòd ferendo multiplicatur, quod
 idem misericordiæ operum proprium est, nec enim
 ea tantùm singula & sterilia sed uberrimam eorum
 messem manipulatim colligimus: Deus eleemosy-
 nas non recondit in mappa, ut nos gratias suas sole-
 mus, ita ut nihil ex iis commodi capiamus, sed eas
 cum fœcundo proveniunt nobis reddit; non tantùm
 igitur alacri sed etiam læto animo in id officium in-
 cumbere debemus, ad quod hortantur & utilitates
 nostræ & egestates vicinorum.

8. Sunt equidem aliqui quibus nun-
Tempestivè. quam non opportune stipem dona-
 mus, quoniam rerum necessariarum
 inopiâ semper premuntur: sunt tamen aliquæ op-
 portunitates largiendi, quæ etiam ad horum utili-
 tatem plus conferunt; nec enim præsentem tan-
 tùm necessitatem sublevent eleemosynæ, sed & ali-
 quando futuram, si opportunè præstentur; efficiant
 enim ut possit pauper honestâ aliquâ ratione sibi
 victum parare: in genere hanc esse regulam opti-
 mam charitatis exercendæ arbitror, Quòd *quicquid*
dare decernimus, citò demus: moræ enim & paupe-
 ribus noxiæ sunt & nobismet ipsis: pauperibus,
 quia quo diutius eleemosynas nostras differimus, eò
 diutius illi angustiis suis pressi gemunt; & post-
 quam iis opem ferre decrevimus, crudelitatis est
 eam ulterius differre; tamdiu enim miseras suas
 quas levare possumus, producimus. Sævum crede-
 res medicum qui alicui morbo acutissimo laboranti,
 medelam quâ certò scit leniri posse dolorem adhi-
 bere differret, & vanas moras nectendo hominì
 dolorem protraheret: hoc idem hic evenit, com-
 miseratione debitâ destituimur, si fratri, cui si bve-
 nire

nire nos penes est, protrahi calamitates suas volumus: Sin autem in extrema penuria aut calamitate non versetur, ei tantum perit, quantum dilationis tuæ tempore amittit. Secundò, dilatio etiam nobis noxia est; dilatione enim tentationibus nos obnoxios reddimus, quibus nos aut diabolus, aut avaritia nostra à proposito abducatur, quod in plurimis Christianis officiis frequenter cernitur; sic proposita nostra, nisi ea statim exequamur, languent, & in actum nunquam reducuntur; sic aliqui poenitentiam se acturos esse decernunt, quoniam autem statim ei operam non dent, mora diutius in dies protracta, prorsus tandem evanescit propositum; quod etiam hic accidere solet, præsertim si qui sint avariores, hos igitur præ omnibus dilationi locum dare non convenit.

9. Tertiò, Prudenter, & eo modo quo recipienti maximè prosumus, largiri decet; cura hæc nisi adhibeatur, pereunt sæpissimè charitatis officia; si enim nullo delectu habito omnibus qui egere videntur, donemus; plus in illos qui per ignaviam & improbitatem egestatem contraxerunt, quàm in eos qui charitatis nostræ subsidium melius merentur, conferamus: & per consequens istorum inertiae patrocinemur, & nobis non suppetat quod horum egestatibus suppeditemus; nec tamen dubito, quin ea esse potest flagitiosissimorum necessitas, quòd illis subvenire officii nostri sit, at nisi urgeat hujusmodi necessitas, delectus habendus est, & ii præponendi, quibus vel vires non suppetunt ad laborem, vel numerosior familia est quàm quæ eorum labore sustentari potest; his quoque eo modo eleemosynas præstare debemus, quo iis sint utiliores: qui modus pro diversis personæ circumstantiis diversus esse potest; his forsan eleemosynas nostras

per partes, minutatim, his totas semel & simul distribuere præstiterit: aliquando mutuum dare si opportunè, non minùs profit quam quod gratis datum est; quod illi possint, quibus parum admodum ad largiendum suppetat: quum autem charitate exigente pecuniam alicui credimus, gratis & sine usura credere debemus; eo etiam animo quod si solvendo non sit, ei tantum etiam sortis remittamus, quantum aut necessitas sua exigat, aut facultas nostra permittat. Charitate hac destituuntur qui pauperes debitores in carcerem conjiciunt, quum eos solvendo non esse satis nôrunt; quâ major sævitia non datur quàm alium miserum reddere, cùm nihil inde nobis obveniat commodi.

10. Quartò, Liberali, non parcâ *Liberaliter*. manu donandum est: miseras stipes erogare, in quibus nihil contra paupertatem præsidii est, non est pauperes levare sed illudere; perinde est ac si fame periturum, micâ unicâ panis pascere præ te ferres; ridiculæ forent hujusmodi stipes: metuo tamen nè plurimorum elemosynæ ad hanc proportionem proximè accedant: quantum absunt hujusmodi homines à liberalitate discipulorum istòrum, qui nihil præter baptismum *Johannis* noverunt? Notatu enim dignum est, quòd *Johannes* Baptista, quanquam præcursor tantum Christi erat, hoc disertis verbis præcepit, *Qui habet duas tunicas impertiat non habenti*, *Lu. 3. 11.* Non dicit, qui scrinium habet numerolis vestibus repletum, sed qui duas tunicas, impertiat non habenti unam; unde inferre licet, quòd quicquid nobis super sit non luxu nostro sed necessitate fatiatâ, id nos fratribus, si eorum res exigat, impertire debemus: sin autem ad prima Evangelii tempora respicimus, hanc proportionem à *Johanne* præscriptam ab istius sæculi Christianis multò superari sentiemus: nec enim

nim possessionum suarum partem tantum aliquam credentes, sed totum in usum & subsidium pauperum conferebant, *Act. 4.* & quanquam urgente tunc temporis necessitate extraordinariâ, non sit hodiernæ charitatis norma inde petenda; ostendit tamen quàm præcipua & fundamentalis pars Religionis Christianæ charitas sit, quæ in ipsis Ecclesiæ initiis tam impensè colebatur. Si animum ulterius ad præclara charitatis in Evangelio præcepta attendamus, *vitas nostras pro fratribus depone*re jubentia, *1 Jo. 3. 10.* credere non possumus bona nostra tantò majori pretio haberi à Deo quàm vitas nostras, quòd dum has prodigi, illis parci velit.

II. Liberalitatem hanc plurimis argumentis suadere possem omnibus in Christum credentibus: *duo Argumenta pro liberalitate.* tamen tantum afferam, quibus Sanctus Paulus ad Corinthios scribens usus est: prius ab exemplo Christi sumitur, *2 Cor. 8. 9. nōstis enim beneficentiam Domini nostri Jesu Christi, eum videlicet propter vos pauperem factum esse, quum esset dives, ut vos illius paupertate ditesceretis.* Gloriam suam Christus & majestatem, quâ apud patrem suum in cœlis gaudebat, ut nos locupletaret, exuit; annon igitur arcas nostras vacuare, acervos nostros minuere, ut pauperibus suis membris subveniamus, decet? Posterius à spe præmii, quod pro mensura eleemosynarum nostrarum, aut majus aut minus erit, sumitur: *2 Cor. 9. 6. Qui serit parvè, parvè etiam metet, & qui serit benigne, benigne etiam metet.* Agricolam quem parvâ nimis manu semina spargentem, messis ideo deficit, improvidum ducimus; in quam sanè dementiam incurrimus si nimiam eleemosynarum parsimoniâ, aut præmio quod Deus beneficiis & liberalibus reposuit, in totum, aut

sut illius parte aliquâ excidimus. Liberalitatis mensuram in hac re definire nolo, quoniam liberalitatis diversi gradus sint; hic liberali, ille tamen liberaliori manu largiatur: præterea liberalitas non ex dono, sed ex donantis facultatibus metienda est; vir census tenuioris, minori dato quàm qui majoris est, liberalior meritò habeatur, quoniam hoc minus utriusque facultatibus ritè æstimatis majus est. Hinc est quòd Christus, *pauperem viduam amplius immisisse in thesaurarium quam divites omnes pronunciat, Lu. 21. 3.* Non quòd minuta duo æreola pluris valebant quàm divitum dona, sed pro facultatum suarum mensurâ hoc amplius erat, illi enim his immisissis, nihil amplius relictum erat, hi autem ex eo quod sibi redundabat, quo proinde facile carere potuerunt, donabant: unusquisque igitur proprio iudicio permittendus est. Sic quanquam ad hoc officium sedulo *Corinthios* hortetur Apostolus, mensuram tamen eleemosynis non præscribit, sed arbitrio suo quemque permittit, *2 Cor. 9. 7. quisque sicut præoptat corde, ita agat*: Meminisse autem decet, quòd quò benignius largimur, (nisi eos qui à nobis immediatè magis pendent, victu & sustentatione, benignitas hæc privet) eò acceptiores Deo erunt eleemosynæ nostræ, eoque majori præmio donabuntur: ut autem certò nobis suppetat quod donemus, consilium Sancti *Pauli* ad *Corinthios* scribentis sequi decebit, *1 Cor. 16. 2. Primo quoque die hebdomadis unusquisque vestrum apud se seponat, recondens in thesaurum, quod pro Dei benignitate licuerit*: Si homines hebdomadatim aliquid in usum pauperum seponerent, nunquam non iis suppeteret, quod cùm res exigeret, pauperibus donarent; minutatim etiam ad hunc modum donando, sumptus minor videretur, & murmurum istorum & tristitiæ quæ majora dona & sumptus in pauperes factos

factos comitari solent, occasio abscinderetur: afferri etiam aliæ hujus præcepti rationes possent, cum enim quavis hebdomade negotiationis rationem subducant, ut quid lucri fecerint sciant, hoc tempus erit eleemosynis, tributis vice, ex eo quod Deo benedicente lucrati sunt, pendendis maximè idoneum. Siquis objiciat, se lucra sua hebdomadatim computare commodè non posse, de tempore scrupulosè nimis non contendo, sufficit si modò fiat, vel quovis mense vel rariùs hoc facere: seponi verò potiùs thesaurum aliquem in hujusmodi usus quàm pro re natâ largiri, expedire certum est; nec dubito quin hoc idem sensurus sit, quicumque methodi hujus periculum faciet.

12. Quarta species charitatis nostræ circa existimationem vicini, si innocentis, aliquando etiam nocentis, versatur; hujus exercendæ variæ occasiones esse possint: si cujus calumniâ defamati, innocentia nobis comperta sit, charitas exigit, ut pro viribus innocentiam suam asserere & à ficto crimine liberare conemur, idque non tantùm testimonium vocati sed ultro exhibendo: sin autem non publicâ coram judice criminatione, sed calumniâ tantùm hinc inde sparsâ impetatur, ita ut publico nostro testimonio locus non sit; debemus tamen ei purgando studere, arreptis omnibus innocentiam suam palàm testandi occasionibus. Est etiam charitas quædam erga nocentes extendenda, crimen aliquando celando, nisi aut charitas erga alios contrarium suadeat, aut manifestum adeo sit, quòd se ipsum certò proditurum sit: immedicabilia pene sunt famæ vulnera, ideoque charitas Christiana exigit ut hæc etiam merentibus non facîle infligantur; forsân etiam hæc charitas quæ in errore suo celando cernitur,

*Charitatis officia
circa existimationem
vicini.*

nitur, peccantem faciliùs possit emendare, si huic prout debet àdjungatur privata admonitio eaque ardens & vehemens: si verò ea sit criminis natura quòd celari nequit, charitatis tamen est, quantum circumstantiæ patiuntur, id extenuare & mitigare; veluti si temerè & subito admissum est, hoc charitate judice, crimini aliquid detrahit, atrocius futuro si consultò & deliberatò perpetrato; quod simili modo in reliquis circumstantiis observandum est: at charitas hæc erga illos frequentissimè exercenda est, quorum aut innocentiam aut reatum compertum non habemus, quorumque fama incertà tantum suspicione violatur; in hoc casu meminisse decet, charitatis proprium esse, *non cogitare malum*, sed quæque in sensum mitiorem trahere; ideoque nec nos ipsi de iis sententias à charitate alienas pronunciare debemus, imò impedire alios nè hoc faciant, & ita existimationem vicini, quæ sæpe non minùs incertis suspicionibus, quàm verà accusatione læditur, tueri: huc spectat, ut opinor, præceptum Christi, *Mat. 7. 1. nè judica*, quod quo argumento suadet si consideremus, *i. e. nè judicemur*, non est cur credamus, hoc tam leve crimen esse ac vulgò censetur: vindicabit enim severas nostras in alios, Dei in nos rigida & severa sententia.

13. De Charitate Activa, quæ
Charitatis actus circa corpus, animam, bona, ex-
ratione aliqua stimationem vicini versatur, jam
actus justitiæ habendi. disserui; cujus varios actus breviter, de justitia agens, exposui:

nè quis autem absurdum putet, eosdem actus & Charitati tribui & Justitiæ, considerent hi velim, quòd charitas quoniam à Christo præcipitur, debiti naturam induit, ideoque ejus partes omnes ad justitiam meritò reducantur, cum debita nostra solvere justitiæ sit; quoniam tamen
inter

inter iustitiæ & charitatis munera vulgò distinguere solemus, ideo sub hoc capite de his agere visum est: Observare tamen obiter juvat, quòd nos ad id omne quod præcipitur, eo modo obligamur, quòd non tantum charitatem sed etiam iustitiam hoc omisso violamus: quod ideo notari meretur, ut ad hujusmodi officia eò magis incitentur homines, & præcipuè quia in errore versari hac in re plerique videntur: Misericordiæ opera ut merè libera & voluntaria, ad quæ minimè tenentur, homines æstimant; cujus opinionis effectus hic est, quòd si qua minima licèt præstiterint efferantur, at seipsos, hæc si prorsus omittant, non culpent: exitialis hic est, at naturalis quidem prioris erroris fructus: Siqua sint charitatis opera, quæ ad iustitiam non reducuntur, ea sunt quæ propter eorum gradus & perfectionem non sunt strictè loquendo sic exacta, ut officium ille deferere dicatur, qui ea non præstet, quia Deus hæc eo in gradu non præscripsit; ad hos autem charitatis gradus aspirare decebit, ad quos tamen pervenire non possumus, nisi per medios humiliores & necessarios gradus prius transeuntes, quod igitur prius agendum est.

14. Ad hoc nihil efficacius
conducet, quàm ut infixam pe- *Charitatis medium*
nitus animo habeamus cele- *efficacissimum.*
brem istam charitatis regulam,
diliges proximum tuum sicut teipsum. In hoc totum
officii nostri erga vicinum contineri censet Aposto-
lus, Ro. 13. 9. ad hanc igitur normam actiones no-
stræ omnes, quæ ad alios referuntur, exigantur:
cùm vicinum in angustias adductum videris, inter-
roga teipsum, an non iisdem pressus exitum solli-
citè quæreret, & statuas hunc eundem effectum ha-
bere debere amorem tuum erga vicinum: hæc Re-
gia illa regula est, ut verbis utar Sancti Jacobi, 2. 8.
ad

ad quam vitam suam instituere tenentur omnes, qui se Christi subditos profitentur; qui autem ad hunc modum erga vicinum suum animatus est, hæc omnia charitatis officia aliis præstabit, quoniam certum est, quod sibi iisdem necessitatibus pressio, eadem ab aliis officia præstari velit: nemo est qui non famam suam defendi, paupertatem levare, ægritudinem corpoream curari velit. Inveniantur fateor aliqui de salute sua tam parum solliciti, quod spiritualibus suis egestatibus subveniri ab aliis non cupiant, consilia, monita irati respuunt: videretur igitur huiusmodi homines, ad hæc charitatis officia, vi huius regulæ non teneri. Respondeo, *amore nostri ipsorum* cum hic tanquam norma amoris nostri erga vicinum proponitur, intelligi debere amorem istum rationi congruum, quo nos ipsos complecti decet: quanquam igitur eo se aliquis amore quo debet non prolequatur, vicinus non ideo statim jure suo excidit, hic nihilominus amoris eum gradum qui isti respondeat, quem ratio ab aliquo erga seipsum exigit, jure optimo sibi vendicet; at eum à nobis amorem erga nos ipsos rationem exigere, quo animarum nostrarum curam agere impellamur, certum est. Quanquam igitur suam quis animam negligat & contemnat, non statim ab officiis quæ animæ alterius debentur, absolvitur. At nolo huiusmodi homines ad hoc officium pluribus verbis hortari, cum nec probabile sit me posse hoc illis persuadere, nec illos persuasos licet posse hac in re aliquid efficere: Monita enim sua & exhortationes, irrita reddent & inutilia exemplo suo.

15. Supereſt alius Charitatis Actus,
De pace concilianda. qui quanquam ad priorum capitulum aliquod propriè reduci nequit, ad omnia tamen in genere referri potest, qui in pace & amicitia inter alios concilianda consistit.

Hoc

Hoc enim officio Animabus, Corporibus, Bonis, famæ vicini prodesse possumus; cum hæc omnia in discrimen adducant dissidia & contentio. Beatissimum opus est inimicos inter se conciliare; autorem enim beatitudine remuneratur, asserente Christo, *Mat. 5. 9. Beati pacifici*: hujus igitur officii præstandi occasiones omnes captare debemus, operamque & solertiam nostram diligentissime in hoc conferre, ut inimicitias & simultates omnes diluamus, extinguamus; nec tantum pacem amissam restituere sed & vigentem tueri debemus; quod variis modis efficitur. Primò, conando ut pretiosissima hæc gemma Pax, omnibus quibuscum versaris magno in pretio sit: Secundò, lites & dissidia quæ nascitura conjicimus, tempestivè supprimendo, aut occasionem illis præripiendo: Sæpe prudentem amicum aut vicinum penes est, errores istos & suspiciones tollere, quæ dissidii & contentionis initia sunt: facilius autem erit & utilius lites prævertere quàm componere: facilius quidem; contentionem enim exardescentem, perinde ac flammam, difficilius quàm gliscentem solummodò extinguimus; utilius autem esse hinc patet, quoniam peccata plurima quæ apertam contentionem per totum suum progressum comitari solent, præcludet. *Solomon* asserit, *in multitudine verborum non deesse peccatum, Prov. 13. 19.* Quod de nullo verborum genere tam verè, quàm de iis quæ fundunt irati, affirmetur: hæc autem lite jam dudum composita, manebunt, tanquam peccata nondum expiata, imputanda; his igitur malis temporius occurrere charitatis est.

*Pacis studiosus
fit oportet qui
hoc officium in
se recipit.*

16. At ut huic officio, nempe diffidentium conciliationi, idoneus quis sit, oportet ut ipse sit imprimis pacis studiosus: qua enim fronte audebit quisquam ad id alios hortari, à quo ipse abhorret? Aut

quomodo sperare potest talis, se posse argumentis ullis alios inflectere, cum facile erit monenti regere, *Hypocrita ejice primò trabem ex oculo tuo, Mat. 7. 5.* Fac igitur ut idoneus ad hoc officium accedas. Est quædam litium species legalium nimirum, à quibus quasi huic officio parùm obessent, minùs cavent homines; leve ducunt de quavis nuga litem intendere, & si modo causâ vincant, se culpâ vacare putant: at sanè si eo pacis vero studio quo debemus, teneremur, vicinis nostris molestiam de re levissima exhibere non auderemus: non quòd a Christianitate prorsus abhorret, litem cujusunque generis alicui intendere, sed eam quæ vel ab animi pertinaciâ, vel contentionis studio procedit, vel quæ ejusmodi jus defendit, quo nullâ aut levissimâ injuriâ nostrâ cedere possumus, aut quæ (quod adhuc pejus est) injuriam levissimam ulciscatur: Imò in rebus gravissimis, qui pacis studio ductus, aliquid de jure suo remittet, ad officium Christiani, certè ad mentem Apostoli propiùs accedit: hic enim jubet, *injuriam potiùs pati & damnum accipere, quàm rem judicio experiri, 1 Cor. 6. 7.* At si tantum sit damnum quod ferri nequit, adeo ut rem lege decernere prorsus necesse habeamus, paci tamen interim tuendæ studendum est. Primò itaque animos geramus non alienos & a versos ab iis quibuscum litigamus, sed amicos & pacatos. Secundò ita animo comparati simus oportet, ut litis componendæ conditiones si ullatenus aquas promptissimè amplectamur: nec equidem lites has legales cum pacis studio quod

tam

tam strictè Christianis præcipitur consistere posse arbitror, nisi ita afficiantur litigantes. Hoc velim perpendant ii, quibus voluptati est vicinos litibus vexare, & ii quibus hoc occupatio sua est, alios committere: hoc pacis studio necesse est imbuantur eorum animi, qui se servos illius haberi volunt, qui se *Principem pacis* appellari gaudet, *Isa. 9. 6.*

17. Restat aliquid de ambitu seu extensione hujus *Actionum Charitatis* dicendum, hanc igitur perinde ac *Charitatem affectuum* non tantum alienos, & quos nullâ relatione contingimus, sed etiam inimicos infestissimos complecti debere certum est: de necessitate inimicis ignoscendi supra egi, nec hîc aliquid repetam; hoc autem supposito, non videbitur ab ignoscendo ad benefaciendum difficilis progressus: condonatos enim in inimicorum numero diutius non habemus, his igitur benefacere, non erit carni & sanguini ingratum; nec alio equidem argumento condonationis nostræ sinceritatem evincere possumus; dictu facile est, ego huic condono, at si oblatam illi benefaciendi occasionem declinas, veterem similitudinem adhuc in corde tuo latere patet; si condonatio sincera sit, non segnior erit tua ad benefaciendum inimico quàm amico propensio, imò aliquando fervidior; qui enim verâ charitate præditus est, pro lucro habebit opportunitatem, reconciliationis suæ veritatem testandi, & præcepto Servatoris sui, *benefaciendo eum odio habentibus*, parendi, *Mat. 5. 44.* Statuamus igitur omnia charitatis officia etiam inimicis præstanda esse, ad quod non tantum præceptum, sed & exemplum Christi hortatur, qui non tantum internâ quâdam nostri contumacium & acerbissimorum suorum inimicorum commiseratione tactus est, sed etiam eam factis suis, gravibus qui-

*Hæc actionum
charitas usq;
ad inimicos
extendenda
est.*

dem & difficilibus vita nimirum sua illi constantibus testatus est: nec igitur aut præcepto suo parere, aut exemplum suum imitari dicamur, si nostrum erga inimicos nostros amorem, facilioribus istis methodis quas nobis commendat Apostolus, *Ro. 12. 20. scil. esurientes pascendo*, & id genus, testatum facere nolumus: at si eo modo benignitatis officia præstare possemus, ut hæc & inimicitias diluendi, & amicitiam conciliandi media fierent, præclara hoc charitatis accessio foret: & huc equidem officia nostra dirigere debemus, hoc enim est quod Apostolus supra memoratis officiis *pascendi*, &c. tanquam finem proponit, *ut carbones ignis coacervemus in caput ejus*: non quibus absumatur, sed quibus amore nostri & benevolentia accendatur, quibus in benevolentiam eliquetur: nec sanè alià ullà ratione exemplum Christi possumus melius imitari, qui per omnia quæ vel egit pro nobis vel passus est, huc spectabat, ut nos sibi conciliaret.

Φιλαντία Charitati huic obest.

18. Varias officii nostri erga vicinum partes jam exposui: quas ut adimplere possimus, nihil magis necessarium est, quam ut amorem proprium corde nostro ejiciamus, qui sapissimè nos adeo totos occupat, quod nec charitati nec justitiæ erga vicinum locum relinquat: per *Amorem proprium* seu nostri ipsorum, nolo Amorem istum sapientem, qui in cura & sollicitudine de animabus nostris consistit, (hic enim officio huic exequendo inserviret, non obesset,) sed immodicum istum mundanæ utilitatis & commodi amorem, qui injustitiæ omnis & inhumanitatis radix est: hunc Amorem Apostolus, *2 Tim. 3. 2.* à fronte numerosæ peccatorum catervæ collocavit, quasi ei primas in Satanæ castris deferret: nec quidem immeritò, nunquam enim sola sed ingenti peccatorum multitudine

ne à tergo sequente comitata incedit, quæ tanquam *canda Draconi, Apoc. 12. 4.* curam omnem officiorum nostrorum erga alios *secum trahunt*; hic ille amor est qui vehemens nobismetipsis, contemptis aliis, placendi studium in nobis accendit, contra quod monet Apostolus, *Ro. 15. 2.* Itaque unusquisque nostrum proximo placeat in bonum, i. e. ad ejus *edificationem*; quam exhortationem exemplo Christi communit & confirmat, etenim *Christus sibi ipse non placuit, ver. 3.* Si igitur charitatem hanc animabus nostris inferi sincere cupimus, evellendus est sedulo hic Amor nostri, vigere enim eodem in loco, nequeunt.

19. Sublato autem hoc obstaculo, reminisci decet quod hæc gratia perinde ac reliquæ omnes, nobismetipsis non debetur, *Dei donum est*, enixe itaque rogandus Deus est, ut hanc in cordibus nostris operari dignetur, ut immisso spiritu suo, qui semel columbæ sub specie creaturæ mitis & innocuæ (utpote cui fel non est) apparuit, cor tuum ad hanc virtutem conformare dignetur, quo viribus suis adjutus possis officium hoc optimè præstare.

Preces hanc impetrandi medium sunt.

20. **D**E variis istis officiorum generibus, quæ ab initio proposui, jam disserui: & quid sit officium nostrum erga Deum, nosmetipsos, & vicinos nostros; de quo cum Servatore nostro dicam, *hoc fac & vires*, *Lu. 10. 28.* ostendi: & sanè impossibile non est, officium nostrum eo quem Deus ex misericordia accepturus est gradu, præstare: hoc est *sincere*, quanquam non *perfecte*: Deus enim non est austerus ille Dominus, *qui metit, ubi non sevit*; nihil à nobis exigit ad quod peragendum vires nobis non

Officia Christiana & possibiliana & jucunda.

suppeditat, nisi nos nobis desumus, & vel auxilium suum prece ardenti non petimus, vel impetratum negligimus: Et ut impossibile non est officium nostrum adimplere, ita nec tam grave & triste onus hoc est, quàm vulgò censetur: hæc Satanæ non minima astutia est *inducere*, ut speculatores *Num. 13. Famam malam de terra bona*, (de optimo statu vitæ Christianæ,) ut nos ab ingressu in eam deterreat, nescio quos gigantes obvios illic nos habituros denuncians: nè nobis autem sic illudi patiamur, periculum faciamus, & veram *Canaan*, terram *scil. melle & lacte fluentem* sentiemus: *Deus non est Israel ut desertum, ut terra fructum perdens, Jer. 2. 31.* Nihil unquam veri & solidi gaudiî Deo obtemperando amittitur, plurimum percipitur; *Christi jugum facile, imo jucundum est, & onus suum leve, imò commodum.* Est equidem in vita verè Christiana non minima voluptas, quam si non percipimus, reluctantiæ & oppositioni vitiosorum habituum, ex qua difficultas & molestia nascantur, debetur: quo in casu primò nobismetipsis, eò quòd vitiosos istos habitus contrahendo id molestum & difficile reddidimus quod per se facile & jucundum est, non officiis Christi imputandum hoc est. Secundò quæ ex malis habitibus extirpandis & vitiosis consuetudinibus subigendis voluptas nascitur, certaminis molestiam longè superat.

Etiam cùm persecutionibus exponat.

21. At dicat forsitan aliquis, esse aliqua officia Christianæ Religionis, quæ nos persecutionibus & calamitatibus in hoc mundo obnoxios reddunt; hæc autem gratæ & jucundæ non sunt sed molestæ. Respondeo, in his etiam inveniri de quo gaudeamus; hinc Apostoli gaudebant quòd digni censebantur qui propter nomen Christi paterentur, & Sanctus Petrus, *Si quis ut*
Chri-

Christianus malo afficiatur, hortatur ut is non pudeat, imò glorificet Deum hoc respectu, 1 Pet. 4. 16. Ea est testimonii bonæ conscientiae vis & efficacia, quòd maximam afflictionem in maximi triumphi materiam immutare valet: quod testimonium nunquam clarius & vivacius est, quàm cum propter iustitiam patimur: Christianitatem igitur etiam pulchris vestibus indutam, amabilem esse patet; interna ejus gaudia externas tribulationes longè superant, idque in ipso afflictionum momento, etiam dum in terris militamus: at si oculos nostros in victoriæ nostræ coronam, æterna cœli gaudia, intendimus, nihil grave, nihil molestum, nullâ licet voluptate impræsentiarum temperatum, quod tanta in posterum præmia expectant, censebimus; quamcunque graves essent labores nostri, non esset cur oneri languentes succumberemus; si quando igitur nobis difficultates occurrant, infixos diviti præmio oculos tenentes, *per tolerantiam propositum nobis stadium decurramus*, ducem salutis nostræ per acerbissimas afflictiones, imò per rubrum mare sanguinis nos præeuntem sequamur, si quando hoc obedientia postulat; jacturam enim nullam facimus, fidelitatem nostram etiam morte nostrâ testantes, sic enim patientibus *Coronam vitæ* promisit Christus, cujus expectatio Christianum etiam compedibus vinctum & in carcerem subterraneum detrusum majori gaudio perfunderet, quàm aliquem mundo deditum maxime suæ prosperitates.

¶ 2. Restat tantum, ut Lectorem orem obtestérque, ut nullâ morâ interpositâ ad jucundum hoc & quæstuosum vitæ institutum se conferat, ut operam sincerè det iis omnibus quæ vel ex hoc libro, aut aliunde sui esse officii didiceret, adimplen-

Periculum differendi conversionem nostram ad Deum.

dis: Et quò longius antea à via sua aberraverit, eò citius ad eam redeat oportet, & in ea properantiùs ambulet; si cui longum restat iter conficiendum, multumque diei errore viæ absimitur, hunc ut in viam redeat, aut ut acceleret, pluribus verbis hortari opus non est. Hic tamen uniuscuiusque qui vitam in peccato aliquo degit, status est; viâ devîâ incedit, quæ nunquam ad locum optatum, at certo certius ad locum quem maximè perhorrescit, ducet; multum diei elapsum est, quantum ad iter conficiendum supersit, incertum est; horâ forsan imò momento proximo nox eos mortis opprimat; quantæ igitur dementiæ est hic cunctantes in via quæ ad certam perniciem ducit, ad eam non transire quæ ducit ad beatitudinem & gloriam? Eo usque tamen seductione peccati excæcantur & dementantur homines, quòd nullis precibus, nullis argumentis ad mutationem hanc tam sapientem, tam necessariam adduci possunt; necessariam esse fatentur, & tamen procrastinari vellent, voluptatibus peccati totam pene vitam vellent indulgere, & totum animarum negotium aut instante jam morte, aut saltem paulo antea, conficere: at celsius est Cœlum quàm ut saltu conscenderetur, via per longum ducit & gradatim surgentem clivum, non nisi longo tempore superandum. De procrastinationis hujus periculis fusiùs disserui de pœnitentia agens: Nihil igitur hic repetam. Lectorem obsecro ut ea seriò perpendat, & sentiet Sapientem optimè consulere, *Eccl. 5. 7. Ne differas te ad Dominum convertere, neque deprecas de die in diem.*

F I N I S.

PRECES

PRIVATÆ

Variis Occasionibus

ORDINARIIS

&

EXTRAORDINARIIS

Accommodatæ.

Anno MDCXCIII.

PRICES

TABLE

OF

THE

RENTS

AND

PROFIT

OF

THE

LANDS

IN

THE

COUNTY

OF

Lector Christiane,

ORATIONUM PRIVATARUM FORMULAS aliquot hinc conscripsi in Devotionis tue subsidium: Si quis hinc alias in usus Familiarum desiderari queratur, sciat velim non hoc ideo à me omitti, quasi Deum in Familia non secus ac conclavi non senserim colendum; sed quoniam Familiarum necessitatibus providentiâ Dei & Ecclesiæ melius LITURGIA seu LIBRO PRECUM COMMUNIU con-
scripto, consultum esse arbitror, quàm ullâ operâ meâ posset: hic enim si petitiones publicas (quales sunt familia) spectemus, Formulas tam præstantes, tam utiles continet, quòd de hoc libro pronunciare liceat, ut David de gladio Goliæ, 1 Sam. 21. 9. Non est alter ei similis.

MONITA MATUTINA.

Mane exprorectus, hanc aut simili Oratiunculâ cor tuum ad Deum sursum tollito.

DOMINE qui corpus meum è somno ex-
pergefecisti, animam orò meam è peccato
expergefacias; & fac quæso ut hunc diem & totum
quod superest vitæ, ita coram te ambulem, ut tubâ
novissimâ è sepulchro expergefactus, surgam ad
vitam immortalem per Jesum Christum.

Sic

SIC exorsus, mentem tuam (nisi urgente necessitate) terrenis cogitationibus occupari, priusquam sollemniore Deo omnipotenti Preces obtulisti, ne permittito: dum itaque vestes induis (in quo plus temporis, quam communis Decori ratio postulat, assumere non licet) cogitationibus aliquot spiritualibus mentem tuam occupatam teneto: v. c. quibus te Tentationibus aut huius diei negotium, aut comites tui obiecturi sint perpende, & te firmis contra has propositis munio: aut, quoniam se oblatura sint, aut Dei gloria aut charitati inserviendi occasiones, easque te amplexurum esse statuas; & ut studio & industria tua eas his finibus utiliores reddas, fac serio deliberes: *At præcipue examinare decet, an in errorem aliquem inscius incidisti qui te heri vesperi discutientem teipsum latuit, seu in novum aliquem ab eo tempore protapsus es. Si quid ab his temporis superfit, possit commode in Resurrectione generali (cujus nostra est lectis resurrectionis imago quedam est) ut & tremendo hanc Iudicio subsequunturo meditando; & te tamquam sis huic paratus considera; & in hoc quodlibet momentum impendendum esse statuas, ut possit vite anteaacte rationem pulcherrimam tunc temporis reddere. Vestitus in locum aliquem secretum te recipias, ibique Sacrificium tuum Matutinum Landis & Orationis Deo offerro.*

PRECES MATUTINÆ.

Genibus flexis sic exordire,

SAncta, beata, & gloriosa Trinitas, tres Personæ, unus Deus, miserere mei miseri peccatoris.

Domine nescio quid petam prout decet, succurrat Spiritus tuus infirmitatibus meis, & afflatu suo efficiat, ut Sacrificium Spirituale tibi per Jesum Christum acceptum offeram.

Gratiarum actio.

Benignissime Domine, *benignitas tua in seculum perdurat*, ego Servus tuus indignus, bonis tuis cumulatus, tibi tributi vice humillimas meas laudes offerre cupio: in te, Domine, *vivo, moveo, & sum*; Tu me primum condidisti, & ut felix non miser essem, filium tuum de sinu tuo misisti, ut me à peccatorum potestate gratiâ suâ, à supplicio sanguine suo redimeret, & ad gloriam & sanguine & gratiâ suâ viam mihi aperiret: ex summa misericordia, me intra Christianæ Ecclesiæ gremium nasci voluisti, in quo tibi infans adhuc per Baptismum consecratus, spiritualia omnia auxilia, quibus adjutus possem votum tunc temporis factum tibi præstare, assecutus sum; & quanquam præ contumacia aut negligentia ego ab officio meo defeci, tu tamen ex immensa misericordia, me non dereliquisti, sed ad poenitentiam benignissimè hortatus es, & media

media omnia ei promovendæ inservientia, five externa five interna, subministraſti; & incredibili patientiâ uſus me in iſſis peccatorum mortalium actibus è medio prout merui non ſuſtulſti: Tuæ ô Domine gratiæ retrahenti tribuendum eſt, quòd in maxima peccata non prolapſus ſum, Tuæque gratiæ aſſiſtenti & incitanti, quòd quid boni etiam minimi feci; non igitur mihi, non mihi, Domine, ſed Nomini tuo in ſolidum laus ſit. Propter has & cæteras omnes ſpirituales tuas Benediſtiones, magnificat te Domine anima mea; & quicquid intra me eſt, laudat Sanctum Nomen tuum. Te etiam propter plurima bona externa, veluti proſperam valetudinem, amicos, victum & amictum, neceſſaria ſubſidia ut & ſolatia vitæ hujus, diurnam tuam protectionem, quâ pericula à me & meis propulſantur, & propter miſericordiam iſtam quæ me periculis in quæ incidi extraxit, quæque afflictiões iſtas quas prorsus tollere tibi non viſum eſt, lenivit & mitigavit, ſpecialim propter tuam mei nocte proximè elapſâ protectionem; propter hæc omnia & alia multa-beneficia tua in me collata, laudibus celebroy nomen tuum Domine! Fac quæſo Domine ut Te non tantum fructu labiorum meorum, ſed obedientiâ vitæ meæ colam, ut bona hæc præſentia majorum futurorum quæ te amantibus præparâſti arrha ſint! Hoc illius, quem æternæ ſalutis omnibus ei obtemperantibus authorem feciſti, nempe Jeſu Chriſti nomine ſupplex peto.

Confessio.

O Juste Domine, qui iniquitatem odio habes, me miserum peccatorem ad pedes tuos prosterno, agnoscens me justissimè meruisse à te derelinqui & odio haberi: iniquitatem enim tanquam aquam potavi, vitamque in peccato & perduellione contra te egi, ea quotidie quæ prohibuisti perpetrans, & quæ jussisti omittens; cor meum quod Spiritus tui habitaculum esse debet, factum est avium ob-scœnarum, *i. e.* fœdorum & rebellium affectuum, cavea: & ex abundantia cordis mei, os meum loquitur, manus meæ agunt, adeo ut cogitatione, verbo, & facto contra te quotidie peccem: (*hic peccatorum atrocissima recitatio*) Imò Domine bonitate tuâ, quâ me ad pœnitentiam duci oportuit, contēptâ, cor meum contra media omnia quibus emendationem meam aggressus es, obduravi: quid tandem igitur à te Domine expectem licet, nisi judicium & indignationem igneam, meritum peccatorum meorum præmium? At tecum misericordia est, ut metuaris; me quæso ingeneratâ mihi profundâ & sincerâ pœnitentiâ, misericordiæ tuæ reddas capacem, & pro bonitate tua avertas à me iram & indignationem tuam; me in filio tuo, meo beatissimo servatore intueri, & ad merita & passiones suas respiciens, peccata mihi omnia condonato. Et cor meum obsecro te Domine, vi gratiæ tuæ purga & renovato, ut nova factus creatura, omni malo penitus renunciem, & quod superest vitæ, in constanti, sincerâ, & universali præceptorum tuorum obedientiâ agam, ut bonum & fidelem servum hîc me præstans, tandem in gaudia Domini mei ex summa tua clementia ingrediar! hoc concedas oro per Jesum Christum.

Oratio

Oratio pro Gratia.

Benignissime Deus, à quo bonum omne & perfectum donum provenit, efficias quæso ut ego miser, qui ex meipso nec bonam cogitationem cogitare possum, gratiâ tuâ adjutus, ea & velim, & agam quæ tibi grata sunt: *Mentem* meam illumina, ut te cognoscam, nec sterilis sim & rudis in ista scientia: Efficias quæso in corde meo veram fidem, purificantem spem, & sincerum amorem tui: largire mihi immotam in te Fidem, Zelum pro te, & Reverentiam erga omnia quæ tibi consecrantur, aut ad te referuntur; fac ut à te offendendo tremulus abhorream; ut misericordias tuas gratus agnoscam; ut castigationes tuas humilis patiar; ut in servitio tuo ferventiori animo sim; ut peccata mea contritus defleam: & concedas ut in omnibus ita me geram, prout creaturam erga Creatorem suum, servum erga Dominum suum decet: Fac etiam ut illud officium quod mihi ipsi debeo, exequar: mansuetudinem, animi remissionem, *Ἀνέλπειν* mihi largire; ut animam meam patientiâ & gratitudine possideam: me in officiis omnibus sedulum, contritiones omnes vigilem, perfectè purum & abstemium, & in voluptatibus licitis tam moderatum efficias, quòd hæc me nunquam illaqueent: me etiam ita erga vicinum meum animatum reddas, quòd Regiam legem tuam, quâ *proximum sicut meipsum diligere* jubeor, nunquam transgrediar. Fac omnes Justitiæ partes adimpleam; ea omnia, quæ jure quocunque proximo meo debentur,tribuendo: & ea mihi misericordiæ & compassionis viscera concedas, quòd nulla charitatis officia deferam, siue erga amicos,

cos, five inimicos, secundum tuum præceptum & exemplum. Obsecro te denique, Domine, ut me totum sanctifices, ut *integer spiritus meus, anima & corpus inculpate usque in adventum Domini nostri Jesu Christi conserventur*; cui una tecum & spiritu sancto sit honos & gloria in æternum. *Amen.*

Intercessio.

BEate Domine, cujus misericordia est super omnia opera tua, omnium hominum miserere obsecro, & concedas, ut ingens illud redemptionis pretium quod filius tuus persolvit, efficax sit ad omnes redimendos. Gratiam tuam illuminantem in tenebris sedentibus, gratiam convertentem in peccatis degentibus concedas. Commiseratione tenerimam Ecclesiam Universalem intueri, propitius esto & benignus *Sioni*, ædificato muros *Ælieniasoly-ma*; omnes nomen tuum profitentes puritate & sanctitate unito, & sibi invicem fraterno amore conjungito. Miserere *Hujus* Ecclesiæ desolatæ, & Gentis hujus peccatricis: commovisti terram & diffregisti eam, cura fragmenta ejus, nam vacillat; fac nos peccatorum nostrorum quæ tuam in nos iram concitârunt, tam sincere pœniteat, quod te etiam reversum pœniteat, & reliquam facias post te benedictionem. Benedicas eis quos nobis præfecisti, five in Ecclesia, five Republica; ita animos eorum regas manusque corrobore, ut nec potentia eos nec animus deficiat, quibus impietatem & vitium puniant, & veram Dei Religionem & virtutem tueantur: miserere afflictorum, sis pater Orphanis, causam agas Viduæ, consoleris eos qui pusillo animo sunt, infirmos suffulcias, ægris me-

medearis, egenos levato, oppressos defendito, & unicuique pro variis suis necessitatibus opem feras: omnes mihi propinquos aut charos benedictionibus tuis cumules, iisque omnia ad corpora sua aut animas suas necessaria concedito: (*hic propinquitatem aut aliis vinculis tibi conjunctissimos recenseas*) omnes qui me beneficiis affecerunt compensato, ignoscas omnibus de me malè meritis, aut mihi malum optantibus: & in illis & me bonum illud omne efficias quo acceptus sim in conspectu tuo per Jesum Christum, *Amen.*

Pro Tutela.

O Deus Misericors, cujus bonitati debeo, quòd hic dies vitæ meæ adjiciatur; ita me quæso hoc die gratiâ tuâ regas, ut nihil agam quo vel gloria tua minuatur, vel anima mea vulneretur; sed ad ea omnia bona opera, quæ nobis agenda præcepisti, sedulò exequenda me conferam: & quæso te Domine præcipias Angelis tuis de me, ut conservent me in omnibus viis meis, ut nihil mali mihi contingat, nec pestis ulla domum meam appropinquet, sed ut ego & mei in tuto degant sub præsidio tuo per Jesum Christum.

Ignoscas quæso Domine cogitationum mearum dissipationibus & frigiditati, quarum in his petitionibus offerendis reus fui, & mecum agas, nec secundum preces nec merita mea, sed secundum necessitates meas, tuasque divites misericordias in Jesu Christo, cujus beato nomine & verbis imperfectas has preces concludo, *Pater noster, &c.*

Monita Nocturna.

NOcte priusquam cubitum eas, tecum cogita quomodo diem elapsam egisti: cor tuum scrutare, interroga teipsum quid aut cogitatione, verbo, aut facto peccasti; quam opportunitatem bonum aliquod faciendi omisisti; & quicquid invenias in te culpandum, hoc coram Deo cum humilitate & pœnitentia fateri; proposita de vita emendanda de novo inito, & veniam posce Deum in Christo, idque non obiter & persunctorie, sed ardenti cum animi devotione, & sinceritate, quali faceres si mors tua tam prope adesset quàm somnus, quod an ita rêvera sit in incerto est, ideoque ut non mori, ita nec dormire nondum Deo reconciliatus auderes. Secundò, considera quas speciales & extraordinarias misericordias die elapso accepisti, veluti si periculo aliquo ingenti ereptus, sive hoc internum hominem ut tentatio, sive externum ut malum aliquod externum adoriebatur; & Deum qui te tutatus est sincerâ & devotâ laude colito: At si nihil extraordinarium accidit, si nec pericula te appropinquârunt, eò magis laudandus Deus est, qui sic te custodiâ suâ munivit, quòd nec metu mali alicuius percussus es: nè itaque ei humillimarum gratiarum tributum pendere obliviscaris, si non propter liberationem aliquam extraordinariam, at saltem propter quotidianam suam. At imprimis conare, ut cor tuum misericordiarum suarum frequenti meditatione affectum ei arctius adhereat, & memor esto te quovis illius novo beneficio ad amorem & obsequium ejus strictius obligari.

PRECES NOCTURNÆ.

O Sancta, beata & gloriosa Trinitas, tres Personæ, unus Deus, miserere mei miseri peccatoris. Nescio Domine quid peterem, prout decet, succurrat spiritus tuus infirmitatibus meis, & efficiat ut sacrificium spirituale tibi offeram acceptum tibi per Jesum Christum.

Confessio.

SANCTissime Domine Deus, qui puriorum oculorum es quàm ut iniquitatem intuearis, qua fronte audebo ipse miser immundissimus in conspectum tuum prodire, qui nihil aliud quàm fordes & inquinamentum sum? In ipsa natura mea corruptus sum, à bono omni averfus, & ad omne malum proclivis: at me corruptiorem adhuc reddidi actualibus meis peccatis & vitiosis habitibus: Officium meum erga te, vicinum meum & meipsum, idque cogitatione, verbo, & facto transgressus sum, ea faciens quæ disertè prohibuisti, ea autem quæ jussisti omittens. Nec hoc tantùm per ignorantiam & infirmitatem, sed scienter & voluntariò, contra motus spiritus tui, & monita Conscientiæ meæ contrarium suadentis; & quod hoc omne reddidit supra modum nefarium & vitiosum, has quotidie provocationes contra te de novo committere perstiti, non obstantibus vocationibus tuis, meisque & propositis & votis de vita emendanda factis: imò hoc ipso die nova prioribus sceleribus addere non timui. (*hic diei peccata commemoranda*) Et jam Domine quid di-

dicam, aut quomodo os meum aperi- am, quoniam hæc feci? Scio mercedem horum peccatorum esse mortem: at tu qui nolis mortem peccatoris, miserere mei; effice, oro te, in me sinceram Contritionem, & perfectum peccatorum meorum odium, nec patiaris ut ea tibi quotidie confitear & tamen quotidie committam; sed concedas quaeso ut hoc ipso momento repudiatis in æternum cupiditatibus meis, etiam quas charissimas habui, desponser tibi in veritate, iustitia & sanctitate, Et pro omnibus peccatis meis præteritis reconciliationem, expiationem accipias; Redemptionis pretium à Filio tuo solum accipias; & propter illum quem propitiationem præstituisti, condonato mihi offensas meas, & in gratiam me recipito: & quum pacem animæ meæ locutus es, me quaeso Domine cohibeas & conserves, nè iterum in stultitiam redeam; sed sic me in posterum gratiâ tuâ confirmes, ut nulla tentatio Diaboli, mundi aut carnis meæ, me valeat seducere in peccatum contra te.; ut à peccato liberatus & factus servus Dei, fructum meum in sanctimoniam habeam, & finem meum vitam æternam per Dominum nostrum Jesum Christum.

Gratiarum Actio.

O Tu Pater Misericordiarum, qui etiam in ingratos te benignum exhibes, me fateor gratiosissimi hujus Attributi effectus abundè expertum esse; non obstantibus enim quotidianis quibus te irritavi peccatis, tu me pergis misericordiis tuis & beneficiis cumulare. Beneficia tua spiritualia rejecta licet à me & contempta non subduxisti, sed ex divitiis bonitatis & longanimitatis tuæ mihi gratiam & vitam offerre in filio tuo pergis: nec meum benedi-

ctionum tuarum spiritualium abusum, earum penuriâ punivisti, sed earum mihi copiam suppeditare pergis; hujus diei peccata prout jure potuisti, non vindicasti, me inopinâ destructione opprimens, sed mihi pepercisti, meque conservasti pro magnitudine misericordiæ tuæ (*hic commemorato misericordiæ diei elapsæ.*) quid reddam tibi Domine pro omnibus his beneficiis quibus me affecisti? hæc tua me Domine bonitas ad pœnitentiam ducat, & fac non tantum gratias tibi meas & laudes offeram, sed etiam vitam meam rectè instituam, ut tandem videam salutem Dei per Jesum Christum.

Hic adhibenda est Oratio pro Gratia, & Intercessio Matutina.

Pro Tutela.

O Beate Domine, Custos *Israelis*, qui nec dormitas, nec dormis, excubias age summa ex misericordia circa me hanc noctem, me gratiâ tuâ ab operibus tenebrarum cohibeto, & potentiâ tuâ à periculis omnibus defendito; somnum mihi moderatum & *recreantem* concedas, quò ad officia diei sequentis paratior efficiar; fac etiam, Domine, ut illius temporis quo in pulvere decumbam, semper memor sim; & quoniam nec horam scio nec diem adventus Domini mei, concedas mihi gratiam tuam, ut semper paratus sim, ut semper in tali statu vivam, in quo non metuam mori, sed ut sive vivam, Domino vivam, sive moriar, Domino moriar, ita ut vivens & moriens tuus sim per Jesum Christum.

Eadem cum Oratione concludas quâ manè.

DUM vestes exuis, tecum cogita, instare tempus quo etiam corpus exuendum est, & anima nuda sistenda est coram Tribunali Dei: eam igitur conare tam mundam & nitidam pœnitentia & sanctitate reddere, ut qui iniquitatem intueri nequit, eam benigne intueatur & accipiat.

Lectus te Sepulchri admoneat, & decumbens dicas:

O Beate Servator, qui pretiosâ tua morte & sepulchro, mortem stimulo suo & sepulchrum potentiâ exarmâsti, concedas ut lætos victoriæ tuæ fructus percipiam, & tu mihi sis in vita & morte præsidio.

In pace simul cubabo & dormiam, cùm tu Jehovah solus facias ut securè habitem.

In manus tuas commendo Spiritum meum, Tu enim eum redemisti, O tu Domine, Deus veritatis.

IN Primitiva Ecclesia, erant præter mane & vespèram quatuor alia statâ precum tempora Horæ precum appellata, quæ sanctè observabant istius ævi Christiani, tantus erat tunc temporis Christianorum fervor; at vereor nè in tepido hoc sæculo nimiam austeritatem saperet, hoc hominibus exemplum proponere; quod tamen reticere non potui, monendi enim sunt, si qui sunt qui per negotia necessaria non impediuntur, hoc illos imitari decere, & præter Officia hîc conscripta, Quatuor etiam illa tempora precibus publicis simul & privatis impendere: Et ut nemini desit quæ Devotionem suam his temporibus exerceant, varias hîc adjeci Collectas pro variis Gratiis, quarum tot quovis tempore precationis quisque utatur, quot aut

zelus suus aut tempus patitur; adjectâ si libet confessione aut matutinâ aut nocturnâ, nunquam omiſſâ Oratione Dominicâ.

Si quis autem eo vitæ genere implicetur, quod per negotia tam frequenti & solenni Devotioni non vacet; nemo tamen sane est, qui tantâ negotiorum multitudine distinetur, quin Orationem Dominicam aliquoties per diem repetat, quod faciat si plures Orationes recitare non vacat: quoniam autem Christiani proprium est se ut municipem Cœlorum gerere, Phil. 3. 20. ideo præter stata precationis tempora, eum decet sapius in *âle*, animam suam brevibus & subitis Ejaculationibus sursum vibrare; ad quod genus devotionis nullus esse potest, cui tempus non suppetat; hoc enim quisque etiam occupatus possit; hoc artifex possit, etiam dum operi instat; hoc Agricola dum stivam tenet. Ne autem illi materia desit, cui tempus ad hoc opus deesse nequit, non inutile fore duxi, si ex locupleti penu, Libro Psalmorum, Textus aliquot idoneos seligam, qui si memoriter teneantur, paratum semper erunt Devotioni suæ subsidium; & cum eorum varia sint argumenta, aliquorum remissio peccatorem, aliorum gratia; aliquorum lumen vultus Divini; aliorum Ecclesia; aliorum Gratiarum actiones, &c. unusquisque delectum faciat pro præsentis Animæ suæ necessitate & statu: Hos denique Textus, non tanquam Collectionem perfectam & absolutam congeſſi, sed ut his prælibatis excitetur Lectori sitis, & ipse alios in eo Libro & reliquis Sacræ Scripturæ partibus investiget.

COLLECTÆ pro variis GRATIIS.

Pro Fide.

O Beate Domine, cui sine fide placere impossibile est, eam in me fidem operetur quæso Spiritus tuus, quæ tibi accepta sit, nempe per amorem efficacem: nè finas quæso ut fide mortuus & inefficaci contentus acquiescam, sed talem mihi largire quæ se fructu suo ostendat; victricem nimirum fidem, quâ mundum superem, & imagini Christi in quem credo conformis fiam, ut tandem finem fidei meæ accipiam, salutem scil. animæ meæ per Jesum Christum.

Pro Spe.

O Domine, fiducia omnium extremitatum terræ, nè me finas unquam spe bene fundatâ destitui, nec vanâ præfidentiâ inflari: nè me finas cogitare, Te aut peccatis meis posse conciliari, aut pœnitentiam rejicere; sed talem quæso mihi spem ingenerato, quæ vero spei fundamento nitatur, promissis nempe tuis, quæ mihi & stimulum & vires addant purificanti meipsum ab omni inquinamento spiritûs & carnis, ut ita quidem fiat mihi anchora animæ tuta & firma, & ingrediens usque in ea quæ sunt intra velum, quò præcursor pro me ingressus est Jesus Christus, pontifex meus & beatus Redemptor.

Pro Amore Dei.

O Sancte & Benigne Domine, qui in teipso infinite excellens es, & erga me infinite beneficus & misericors, nè finas obsecro, cor meum eò usque indurari seductione peccati, quòd tot amoris argumentis inexpugnabile maneat, sed efficias ut hæc omnia animam meam vivo & diuturno excellentiæ & bonitatis tuæ sensu afficiant. Domine tibi visum est cor meum exigere, ad quod tu solus jus habes: nè sim sacrilegè injustus, ejus partem aliquam alienando, sed efficias ut tibi totam & integram reddam. Vides autem Deus hoc jamdudum ab aliis occupari, mundus cum vanitatibus suis id invasit, qui tanquam validus quispiam armatus possessionem suam custodit; at tu validior superveniens, eripe ei cor hoc indignum, & tanquam spoliū tuū retineto; & purificanti amoris tui igne purgato, ut fiat habitaculum spiritu tuo dignum: Domine si tibi videtur, concedas ut gaudia ista & ecstasēs Amoris sentiam, quibus adeo supra se rapti sunt sancti tui: sin autem nescio quid peto, si non licet mihi locum meum in Regno tuo deligere, concedas tamen Domine ut de poculo tuo bibam; largire mihi eam sinceritatem & eos gradus Amoris, quibus confirmatus quævis tui gratiā perferre possem: tam perfectum mihi amorem concedas, ut & metum & ignaviam ejiciat, ut nihil tam molestum videatur quod tolerare, nihil tam difficile quod exequi recusem, ut tibi morem geram; ut ita Amorem meum præceptorum tuorum observatione comprobans, possim tandem misericordiā tuā coronam istam vitæ obtinere, quam omnibus te amantibus pollicitus es, per Jesum Christum Dominum nostrum.

Pro

Pro Sinceritate.

O Sancte Domine, qui Veritate delectaris in præcordiis, me quæso ab omni hypocrisi & dissimulatione purgato: Cor Domine supra omnia fraudulentum est, & cor meum supra omnia corda fraudulentum: O qui corda & renes scrutaris, proba me, imum cordis mei explorato, nec execrabile quidpiam in me laterè finas; purificato me etiam igne, modò scoriam meam consumas; ô Domine, tibi imponere nequeo, at mihi ipsi facilè; ne patiaris quæso ut in ejusmodi deceptione acquiescam: sed efficias ut & videam & odio habeam corruptiones meas abditissimas; ut nullam cupiditatem adamatam licet foveam; sed *Amalekitas* internecione deleam; nè me finas pacem mihi ipsi loqui, cùm pax nulla est; sed fac eam de me sententiam feram, quam tu fers, ut unquam sim mihi ipsi, donec etiam tibi reconciliatus; & puritate cordis idoneus reddar, qui te videam in Regno tuo per Jesum Christum.

Pro Fervore in Oratione.

Benigne Domine Deus, qui non tantùm permit-
tis, sed hortaris nos miseras & egenas creaturas,
petitiones nostras tibi offerre; concedas quæso ut
ego qui quovis momento misericordiarum tuarum
subsidio indigeo, assiduus sim precibus: agnosco
Domine hoc mihi & summo honori & utilitati
maximæ esse, quòd in conspectum tuum admittor;
tam brutum tamen & stupidum est cor hoc profa-
num, quòd opportunitates hujusmodi aut vitat, aut
fru-

frustrat. Anima mea ô Domine à spiritu infirmitatis possidetur, incurvatur, seque erigere nequit erga te; misero huic & tristi morbo medere quæso; spiritu & vigore terrenum hoc cor & faculentum animato, ut liberè ad te ascendat; ut vero pretio æstimem inæstimabile hoc privilegium, & te accedendo delecter; & ut te eâ cum reverentiâ accedam, quæ tam tremendam Majestatem accedentes deceat: eo cum animi fervore qui necessitatum mearum magnitudinem deceat: eâ cum animi attentione, quam cogitationum distractio non interrumpat, ne unquam iterum incurram reatum te appropinquandi cum labiis meis, absente procul corde; nec preces meæ in peccatum vertantur; sed sic petam ut accipiam, sic quæram ut inveniam, sic pulsem ut mihi aperiatur; ut preces meæ tandem in laudes æternas in gloria tua commutentur, per Merita & Meditationem Jesu Christi.

Pro Humilitate.

O Tu sublimis & excelsè, qui æternitatem inhabitas, & etiam cum eo qui attritus est demissusque spiritu habitare dignaris; infundas quæso in cor meum excellentem istam gratiam Humilitatis quæ factum omnem & elationem animi dejiciat. Me Domine miseriæ me potenter convincas: fac ut videam me pauperem, miserum, cæcum & nudum esse, nec tantum pulverem sed & peccatum; ut in omnibus tuis rerum dispensationibus, manu meâ oppositâ ad os meum ex animo agnoscam me minorem esse minimâ misericordiarum tuarum, & majorem maximo judiciorum tuorum; concedas Domine, ut non tantum demissè ambulem cum Deo meo sed etiam cum hominibus, ut non tantum me ob-

objurgationibus tuis subijciam, sed ut æquè feram me à Christianis conservis meis reprehendi, & cum mansuetudine monitis suis paream: Da quæso ut ita me erga omnes geram, ut nihil agam per contentionem aut inanem gloriam. In quem finem da quæso ut ex demissione animi unumquemque mihi ipsi præferam, atque etiam ab aliis mihi præferri facilis patiar; ut altam de me ipso opinionem non foveam, nec cupiam unus omnibus præeminere; sed ut contemptâ inani hominum laude, laudem istam solummodo quæ à te provenit quæram; ut abdicatis jam humilibus istis & planè servilibus Artibus quibus opinionem hominum aucupatus sum, omnem operam & industriam meam ad hoc conferam, ut gratiam tuam ineam, qui resistis superbis & das gratiam humilibus: hæc quæso concedas Domine propter illius merita, qui se usque ad mortem crucis demisit, Jesu Christi,

Pro Timore Dei.

O Gloriosa Majestas, Tu qui solus sublimis es & metuendus, Animam meam sanctâ tui reverentiâ & timore imbuas, ut Nomen tuum quo decet honore colam, & eam rebus omnibus ad te relatis reverentiam exhibeam, quòd nunquam sacrum aliquid profanè aut sacrilegè aliquid invadam tibi consecratum: & quoniam tu Domine, Deus es, qui reos absolvere nolis, da quæso ut justitiæ tuæ metu coercitus te non audeam ad iram proritare: nec me finas adeo in objecto metûs mei errare, ut nullâ Domini conditoris mei ratione habitâ, hominem moriturum metuerem, aut filium hominis qui fiet ut gramen: sed animam meam timore Domini, qui sapientiæ initium est, quo brutos meos appetitus
re-

refrænare possim, quique me in officio & conformitate voluntati Divinæ contineat, possideto: exaudi me Domine quæso te, & timorem hunc animo meo ingenerato, ut à te nunquam discedam, sed cum timore & tremore conficiam salutem meam per Jesum Christum.

Pro Fiducia in Deum.

O Domine omnipotens, qui nunquam destituis in te credentes, largire mihi quæso gratiam, ut in omnibus difficultatibus & angustis meis ad te confugiam, in te acquiescam, & à te pendeam: conservabis illum Domine in pace perfecta, cujus animus in te stabilitur; fac huic firmæ columnæ innixus, hanc fractis mundanorum auxiliorum arundinibus nunquam perinutem; ne permittas animum meum curis mundanis distrahi, sollicitum de crastino quid edam, quid bibam, aut quid induam, sed da quæso ut officio meo probè & sedulò functus, me alacriter providentiæ tuæ committam, conjiciens in te omnem curam meam, & de nihilo sollicitus nisi ut eorum ex numero sim quos tu tuos agnoscis, & quorum curam suscipis, eorum nimirum qui tua testimonia custodiunt, & memores sunt mandatorum tuorum ut ea faciant; ut quærens primò regnum Dei & Justitiam ejus, hæc omnia externa adjiciantur mihi, pro mensurâ quâ visum erit sapientiæ tuæ: hoc concedas quæso, Domine, propter Jesum Christum.

Pro Gratitude.

BENIGNISSIME & munificentissime Domine, qui omnia viventia bonitate tua imples, nec aliam compensationem expectas quàm laudem & gratiarum actionem; da quæso Domine, ut te nunquam tam facili tributo fraudem. sed impleatur semper cor meum sensu, & os meum agnitione misericordiarum tuarum. Læta & jucunda res est gratias agere: nè me quæso finas parte meâ voluptatis istius privari, sed ut quotidie benedictiones à te accipio, sic da quæso ut ab animo tui studiosissimo & tibi devotissimo, tibi gratias offeram, & da quæso ut non tantum labiis sed etiam vitâ meâ laudem tuam ostendam, memet servitio tuo addicendo, & ambulando coram te in sanctitate & justitia omnes dies vitæ meæ, per Jesum Christum Dominum nostrum & beatum Redemptorem.

Pro Contritione.

O Sancte Domine, qui verè pœnitentes misericordiâ complecteris, at erga obstinatos peccatores te ignem consumentem exhibes: quomodo te accedam miser, tot atrocium peccatorum reus, quibus ira tua accendatur, & sincerâ pœnitentiâ quâ ad misericordiam commovearis adeo destitutus? Tibi quæso placeat cor hoc obduratum emollire & eliquare, ut vitæ meæ iniquitates sincerè defleam: percutias quæso petram hanc, Domine, ut aquæ promanent, lachrymarum nempe flumina, quibus polluta mea Conscientia eluatur; somnolenta hæc anima diu nimis Domine securè dormivit, eam
quæso

quæso te Domine expergefacias, tonitru licet, mallem enim terrores tuos, quàm non peccatum meum sentire: misisti beatum tuum filium ad sanandum contritos corde, quid autem Domine hoc mihi proderit si integrum meum sit? confringas quæso, ut virtutis illius medicinalis capax sit; & da quæso ut amaritudinem peccati semel expertus, id tanquam serpentem conspectum fugiam, & fructus pœnitentiæ pariam in emendatione vitæ, ad laudem & gloriam gratiæ tuæ in Jesu Christo beato nostro Redemptore.

Pro Mansuetudine.

O Beate Jesu qui ductus es tanquam Ovis ad mactationem, da quæso, ut præclarum illud mansuetudinis tuæ exemplum, omnes in me iræ & ultionis scintillas extinguat, & eam in me patientiam & lenitatem spirirûs pariat, quam nullæ injuriæ conturbare valeant: Da quæso Domine, ut tam procul absum à minima injuriâ inferenda, quòd nec maximam, nisi precibus & beneficiis rependam: ut ego, cui ut tot tu talenta remittas opus habeo, à fratre meo denaria non exigam, sed ut indutis visceribus misericordiæ, mansuetudinis, & longanimitatis, pax tua ita animum meum regat, ut fiat habitaculum tibi qui Princeps pacis es, gratum: cui cum Patre & Spiritu Sancto sit honos & gloria in æternum.

Pro Castitate.

O Sancte & Immaculate Jesu, cujus primus descensus erat in uterum Virginis, & qui adhuc gaudes corda tantùm pura & virginea habitare, digneris

neris quæso immisso Spiritu tuo puritatis me ab omni inquinamento carnis & spiritûs purgare: Corpus meum Domine est Templum Sancti Spiritûs, nè sinas ut templum illud immunditie aliqua polluiam: Et quoniam ex corde procedunt quæ hominem inquinant, da quæso Domine ut cor meum omni cum diligentia custodiam, ut nullæ inibi impuræ aut fœdæ cogitationes commorentur: sed efficias quæso ut corpus & animam pura & immaculata conservem, ut te hîc cum corpore tum spiritu glorificans, cum te postea in utroque glorificet.

Pro Temperantia.

BENIGNISSIME Domine, qui ex summa in genus humanum munificentia, bonarum tuarum creaturarum usum ad corpora nostra reficienda & refocillanda concessisti; da quæso ut permissione hac cum gratitudine & moderatione gaudeam: nec permittas ut unquam gulæ serviens, cujus bruta quidem voluptas est, mensa mea mihi laqueo sit: sed da quæso ut à minimo gradu excessûs prorsus abhorream: & in bibendo & edendo eos fines & mensuras observem quas tu mihi præscripsisti, prosperæ valetudini non luxuriæ inservientes: & fac quæso Domine, ut avidè insecter non cibum perituum, sed in vitam æternam permanfurum; ut esuriens & sitiens iustitiam, hîc gratiâ tuâ, & in posterum gloriâ tuâ adimpear, per Jesum Christum.

Pro Animo sorte suâ contento.

O Deus summè misericors, Sapiencia tua infinita est, ita ut optimè eligas, & Amor tuus ad bona nobis dispensanda promptus, proclivis: fac quæso ut plenè & integrè meipsum regimini tuo subjiciam, nec ulla desideria à tuis diversâ admittam, sed in optionibus istis quas pro me tu facis perfectè acquiescam; ita ut in quacunque vitæ conditione positus sim sorte mea contentus, nec meæ unquam sorti obmurmurem, aut alienæ invideam: in quem finem, cor meum munda quæso ab omnibus avaris cupiditatibus; nè me finas unquam angulum aliquem cordis mei Mammonæ dedere, sed eum in me evanescentium divitiarum contemptum efficias, ut sive abundant sive decrescant, non admodum commovear: sed ut in hoc totus sim, ut dives sim erga Deum & thesauros meos in Cœlis recondam; ut ita superna curem, ut cùm Christus qui vita mea est apparuerit, ego etiam cum eo in gloria appaream. Hoc quæso Domine concedas propter merita ejusdem Jesu Christi.

Pro Diligentia.

Domine qui ex Sapiencia tua constituisti, hominem ad laborem nasciturum, nè finas quæso ut isti decreto resistam, me inertiae & desidiae tradendo; sed fac ita tempus meum transigam & reliqua omnia talenta quæ tu mihi credidisti administrarem, ut sententiam in ignavum & malum servum latam effugiam. Obsecro te, Domine, ut me aliis utilem reddas, nè vivam inutilis pars generis hu-

humani, saltem nè sim quæso mihimet ipsi inutilis, sed omni diligentia adhibita vocationem & electionem meam certam reddam. Animam meam plurimi iique vigiles inimici obsident; nè sinas quæso ut complicatis manibus me somno dedam tantorum periculorum agmine circumseptus, sed vigilem & orem nè in tentationem incidam: sed afflictiones & angustias & laborem tolerem ut bonus miles Jesu Christi, donec tandem ab hoc militiæ statu, tu me ad statum Triumphi & felicitatis transferas in Regno tuo per Jesum Christum.

Pro Justitia.

O Tu Rex Justitiæ, qui nobis præcepisti ut iudicium observaremus & justitiam coleremus; cor meum quæso & manus meas ab omni fraude & injustitia purgare digneris, meque ut justum & fidelem in omnibus præstem efficias: da quæso ut à fratre meo potentia opprimendo, aut astutia decipiendo abhorream: & ut sacram istam Regulam, ea alteri facere, quæ mihi fieri velim jubentem, sanctissimè observem: ut Christianam meam professionem dedecore non afficiam, vitâ fraudibus & injustitiâ inquinatâ; sed vitam hanc agam in simplicitate & pia sinceritate; nec thesauris hîc congerendis studeam, sed paululum cum justitia magnis redditibus injustè partis præferam. Fac quæso Domine ut ea unicuique tribuere, quæ illi quocunque jure debentur, sedulo curem: da quæso ut ita me geram erga omnes mihi quacunq; relatione conjunctos, ut nihil habeat quisquam cujus me jure accuset; ut pace cum omnibus gaudeam, aut saltem innocentiam & justitiam colendo, pace tandem fruam, nempe pace cum te per Jesum Christum.

Pro Charitate.

O Domine Misericors, qui omnes Gentes ex eodem sanguine fecisti, & eodem pretio redemisti; da quæso ut viscera mea nunquam abdurem contra aliquem ejusdem naturæ & redemptionis participem, sed omnes universali charitate complectar: largire mihi ô pater misericordiarum, eam cordis teneritatem & mollitiem, ut omnibus fratrum meorum calamitatibus & miseriis, sive internis sive externis, intimè commovear; & ut eis pro viribus succurram & subveniam: ne occupetur cor meum amore proprio à Christiana Religione alieno, sed ejecto damnato isto spiritu, ingrediatur in cor meum spiritus tuus Amoris & ibi habitet; & efficias ut studeam non mihi ipsi placendo, sed vicino in bonum ad ædificationem suam, sicut & Christus sibi ipsi non placuit: da quæso ut fidelis sim talentorum istorum omnium quæ mihi in aliorum beneficium credidisti, dispensator; ut cum rationem dispensationis meæ exiges, eam cum gaudio reddam, non dolore. Hæc mihi largire oro te misericors Deus propter Jesum Christum.

Pro Perseverantia.

O Æterne & immutabilis Domine Deus, qui idem es heri, hodie & in æternum; digneris quæso me miseram tuam creaturam, qui levis sum & inconstans, quovis vento agitatus, istius excellentiæ radii cujusdam, constantiæ tuæ gradûs cunj-

Iusdam participem facere. Intellectus meus Domine errori obnoxius est, eum quæso in veritate tuâ stabilito; eumque ab insidiis Spirituum seducentium custodias, nè errore malorum abducar, aut à firmitate mea cadam: voluntas etiam mea Domine mobilis & inconstans est, nec Deo firmè adhæret; bonitas mea tanquam nubes matutina, & tanquam ros manè stillans abit; me quæso confirma & corrobora, & bonum opus quod in me inchoasti, perficias quæso usque in diem Christi. Tu Domine infirmitatem meam vides, tu numerum & robur tentationum quibuscum contendo tenes, nè me quæso mihi ipsi derelinquas, sed caput meum die prælii tegas, & efficias ut in spiritali quovis certamine plusquam victor evadam, per eum qui me amavit: nec terroribus quæso nec blanditiis mundi aut carnis meæ, me ab obedientia quam tibi debeo abduci sinas, sed da quæso ut firmus, immotus permaneam, & in opere Domini semper abundem: & patienti perseverantiâ in bonis operibus, quæram, & tandem obtineam gloriam & honorem & immortalitatem & vitam æternam per Jesum Christum Dominum nostrum.

Brevis Paraphrasis in
ORATIONEM DOMINICAM,
Orationis loco usurpanda.

[*Pater noster qui es in Cælis,*]

Domine, qui Cælos supremos incolis, tu nobis esse dedisti, tu etiam nos regenerasti ad spem vivam, tu paterno in nos animo es, & tenerrimo charitatis affectu erga nos animatus: efficias quæso ut nos tibi filiorum amorem & obsequium præstemus: & ut te *Patrem nostrum in Cælis* (veri gaudii & puritatis loco) referamus, sanctum in nobis fallacium voluptatum, & fœdarum hujus mundi pollutionum, fastidium creato; & ita animos nostros in superna erigito, ut semper conversationem nostram in Cælis habeamus, unde servatorem nostrum Dominum Jesum Christum expectamus.

[1. *Sanctificetur Nomen tuum,*]

EAM cordibus nostris reverentiam imprimito, ut *Nomen tuum* quod magnum, mirabile, & sanctum est, humiles veneremur; & omnia ad te vel cultum tuum spectantia eo sacro honore prosequamur, qui reverentiam nostram sublimis Majestatis tuæ indicet; Laudet te omnis populus ô Deus, laudet te omnis populus.

[2. *Ad-*

[2. *Adveniat Regnum tuum,*]

THronum tuum & Dominium in cordibus nostris stabilito, & vi gratiæ tuæ rebelles omnes appetitus, qui contra te insurgunt, subigas: hi sunt inimici tui, qui nollent te regnare super eos, adducantur quæso & jugulentur coram te: & nos efficias tam fideles servos hujus *Regni tui Gratie*, ut idonei simus *Regno Gloriae*, & tunc veni citò Domine Jesu.

[3. *Fiat voluntas tua sicut in Cælo,*
& *in Terra,*]

GRatiam nobis suppedites, ut *Voluntatem tuam* in afflictionibus placidè patiamur, & in mandatis tuis promptè exequamur: eo nos zelo animato, quo beati Angeli præsentiae tuæ inspirantur, ut eodem cum fervore & alacritate tibi pareamus; & ut eorum obedientiam imitantes, cum iis tandem conjuncti æternas laudes in Regno tuo, Deo & Agno in æternum cantemus.

[4. *Panem nostrum quotidianum, &c.*]

GRatiam nobis tuam quotidie suppedita, quæ animæ nostræ sustententur & alantur in vitam æternam; & corporibus nostris ea digneris subministrare, quæ iis sustentandis necessaria ducis in hac peregrinatione nostra terrestri: & da quæso ut hæc cum alacri fiducia à te pendentes expectemus, quærentes primò Regnum tuum & justitiam ejus, minimè postea solliciti nè hæc nobis non adjiciantur.

[5. *Dimitte nobis debita nostra, &c.*]

MEdere Domine Animabus nostris, nam peccavimus contra te; abundant teneræ tuæ erga nos misericordiæ in *debitorum nostrorum omnium remissione*: Et da quæsumus Domine ut hæc veniā nunquam excidamus, nostram fratribus veniā denegando; sed fac nos eā simus in alios commiseratione affecti (quā multò magis à te opus habemus) ut tam perfectè & finaliter remittamus aliis, Christi præcepto morem gerentes, quàm nobis remitti cupimus, propter merita sua & intercessionem.

[6. *Et nè nos inducas in tentationem, &c.*]

NObis Domine vires non sufficiunt contra tentationum quotidie impetum in nos facientium multitudinem, in te tantum oculi nostri figuntur: digneris quæso aut eas coercere, aut nobis suppetias ferre: nec patiatur fidelitas tua ut *tentemur* supra quod possumus, sed unà cum tentatione exitum præstet, ut ab iis non vincamur, sed possimus cum vocas, usque ad sanguinem resistere contra peccatum contententes, ut nobis usque ad mortem fidelibus, tu des vitæ coronam.

[*Quia tuum est Regnum, &c.*]

EXaudi nos Domine, & petitionibus nostris benignè annuas, Tu enim *Rex* magnus es supra omnem terram, cujus *Potentia* infinita est, & beneficia vales in nos conferre, cum cogitationes nostras rum petitiones infinite superantia; ad te igitur per-
tinet

rinet boni omnis, quod vel in nobis vel pro nobis operaris, *Gloria*: Benedictio itaque, & Honor, & Gloria sit ei qui insidet Throno, Deo nostro in secula seculorum, *Amen*.

Pie EJACULATIONES à Libro
PSALMORUM *desumptæ.*

Pro Remissione peccati.

GRatiam fac mihi ô Deus secundum benignitatem tuam: secundum amplitudinem miserationum tuarum, dele defectiones meas.

Mundum ablue me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.

Faciem tuam à peccatis meis avertas; & deleas iniquitates meas.

Iniquitates meæ prævalent contra me; misericors esto peccatis meis.

Non intres in iudicium cum servo tuo: quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Propter nomen tuum Jehovah condonabis iniquitatem meam, nam magna est.

Revertere Jehovah, expedi animam meam: saluum fac me propter benignitatem tuam.

Pro Gratia.

DOce me facere placitum tuum, quia tu Deus meus es.

Doce me Jehovah viam tuam, pergam in veritate tua, aduna animum meum ad timendum nomen tuum.

Animum mundum crea mihi Deus, & spiritum firmum renova intra me.

Sit animus meus integer in statutis tuis; ut non erubescam.

Inclinato cor meum ad Testimonia tua, non ad avaritiam.

Avertas oculos meos nè spectent vanitatem, & vivifica me in via tua.

Peregrinus sum super terra, nè abscondas à me praecepta tua.

Numerare dies nostros ita doce me, ut inducam animum sapientem.

Pro Lumine vultus Divini.

Quare ô Jehovah abjicis me? & abscondis faciem tuam à me?

Benignitas tua melior est quàm vita ipsa.

Tollas Domine lumen vultus tui super me.

Consolare animam servi tui, nam ad te Domine tollo animam meam.

Gratiarum Actio.

Semper gratias agam Domino, laus sua semper erit in ore meo.

Tu Deus meus es, & tibi gratias agam, tu Deus meus & ego te laude celebrabo.

Canam Jehovahæ in vita mea: Psallam Deo meo quantisper ero.

Laudetur Deus, qui orationem meam non repulit; nec misericordiam suam à me avertit.

Benedicatur Dominus Deus, Dominus Israelis qui solus facit mirabilia.

Et benedicatur Nomen Majestatis suæ in æternum: & terra omnis Majestate sua implebitur, *Amen, Amen.*

Pro Liberatione à Malis.

GRatiam fac mihi Deus, Gratiam fac mihi, nam ad te se recepit anima mea: & ad umbram alarum tuarum me recepturus sum, donec transiverint ærumnæ.

Libera me Domine ab inimicis meis; ad te enim, ut abscondar, confugio.

Animam meam tuere, & me liberato; nè me patiaris confundi, in te enim reposui fiduciam meam.

Oculi mei jugiter ad Jehovam respiciunt, quia ipse educet è reti pedes meos.

Revertere ad me Domine & miserere mei: quoniam solitarius sum & afflictus.

Oppressiones animi mei dilatant se: ab angustiis meis deduc me.

Pro Ecclesia.

Benefac pro bona voluntate tua Tzijoni, ædifica muros Jeruschalaimorum.

Utquid Deus repulisti nos in æternum? fumare perguit ira tua in gregem pastus tui?

Memor esto Congregationis tuæ, quam possedisti ab initio.

Redemisti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion in quo habitasti in eo.

Tempus faciendi Domine, nam dissipaverunt legem tuam.

Exurge Deus, judica causam tuam: Libera *Israelem* ò Deus ex omnibus angustiis suis.

Brevia

*Brevia quadam Capita ad quæ sui ipsius
quisque Examinationem exigat, præcipuè
Sacram Cœnam participaturus, è tractatu
præcedenti excerpta, quæ respiciunt viola-
tiones officii nostri*

Erga D E U M.

F I D E S.

NON credere Deum esse.
Non credere verbo suo.
Non credere ei præcticè, i. e. vitam ei non conformare.

S P E S.

DE Misericordia Divina desperare, ita ut offi-
cium deseramus.
De ea præsumere, in voluntario peccato persistentes.

A M O R.

DEum propter Excellentias suas non amare.
Nec propter bonitatem erga nos.
Ei placendo non studere.
Sacra quæ instituit non frequentare ut eo fruamur.
Nec illius in Cœlis fruitionem sistere.

T I M O R

TIMOR.

DEum non ita timere ut ab eo offendendo abstinere.
Hominem præ eo metuere, peccatum committendo, ut externam aliquam calamitatem evitemus.

FIDUCIA.

DE O non fidere in periculis & angustiis.
Illicitis mediis exitum è periculis querere.
A Deo non pendere pro egestatum subsidio.
Nimia de externis rebus sollicitudo.
Ignavia nos dedentes, expectare ut Deus nobis otiosis subveniat.
Benedictionem in labores nostros à Deo non expectare.

HUMILITAS.

DE Deo alta non sentire.
Voluntatem suam non exequi.
Non pati, sed correptionibus suis obmurmurare.
Non emendare vitam castigatos.
In eum ingratos esse.
Sapientiam suam in eligendo pro nobis non agnoscere,
sed propriis iisque ferventioribus & impatientibus desideriis agi.

HONOR.

DEum, rebus ad eum spectantibus honore exhibito,
non colere.
Nos in Templo suo reverenter non gerere.
Deum spoliare, res ei consecratas auferendo.
Tempora Sacra profanare, Diem Dominicum, dies
festos & jejuniū Ecclesia.

Sacras

Sacras literas non legere, aut legentes animum non attendere.

Notitiam officii nostri non investigare, & in ignorantia perstare malle, quam aut operam aut sumptum discendo impendere.

Religionem in concionibus audiendis sine praxi, constituere.

Votum Baptismale violare.

Ad Magos & Veneficas, i. e. Daemonem confugere.

Pompas & vanitates mundi deperire; ejusque consuetudines vitiosas licet observare.

Libidines carnis exequi.

Cœnam Dominicam profanare.

Eam ignaros accedendo, aut sine Examinatione, Contritione & propositis nova vitæ.

Inter communicandum irreverenter nos gerere, sine animi fervore & spirituali amore.

Promissa inter participandum facta non servare.

Nomen Dei cogitationibus vel verbis blasphemis profanare.

Aliis blasphemandi occasionem turpi & impiâ vitæ præbere.

Juramenta illicita suscipere.

Perjurium.

Juramenta supervacanea in familiari sermone.

ADORATIO.

D*eum non adorare.*

Preces aut publicas aut privatas omittere, & omittendi pretextu oblato gaudere.

Illicita petere, aut in fines illicitos.

Corda a peccato precaturos non purgare.

Non orare cum Fide & Demissione animi.

Languor & frigus in Oratione.

Cogitationes dissipatæ.

Corporis gestus minus reverentes.

POENI-

P O E N I T E N T I A.

POEnitentiam negligere.

Rationem à nobismet ipsis de peccatis nostris quotidie non exigere.

Humiliationi & Confessioni aut nulla statâ tempora assignare; aut rara nimis.

Peccata nostra seriò non cogitare, ut contritionem pariamus.

Ultionem de nobismet ipsis non sumere jejuniò & aliis mortificationis actibus.

I D O L O L A T R I A.

EXterna, creaturas colendo.

Interna, creaturas vehementiori amore & aliis affectibus prosequendo, quàm Creatorem.

Erga Nosmetipsos.

H U M I L I T A S.

ALta de nobismetipsis sentientes efferrî.

Respectu donorum naturalium, formæ, ingenii, &c. Divitiarum mundanarum & honorum.

Gratiæ.

Laudem hominum aucupari.

Huc Actiones Christianas, Preces, Eleemosynas, &c. dirigere.

Peccata perpetrare ut malorum opprobria vitemus.

MANSUETUDO.

A *Nipios nostros iracundiâ commoveri.*

CONSIDERATIO.

N *ON* explorare seriò statum nostrum erga Deum.
 Nos ipsos ex vera Regula, i. e. obedientiâ præceptorum Dei non probare.

De actionibus antea non deliberare, an licite sint, priusquam agimus.

Actiones præteritas non examinare, ut malarum nos pœniteat, bonarum Deo laus tribuatur.

'A T T A' P K E I A.

A *Nimius sorte sua non contentus.*
Avida honoris & divitiarum desideria.
Ea illicitis mediis querere.
Aliorum sorti invidere.

DILIGENTIA, VIGILANTIA.

N *Egligentes esse in observandis & resistendis temptationibus.*

Donis Dei externis seu internis ad illius honorem promovendum non uti.

Dotibus Natura ut Ingenio, Memoria, &c. ad peccatum abuti.

Motus Spiritus Divini aut oppugnare aut negligere.

C A S T I T A S.

Impuritas, adulterium, fornicatio, libidines contra naturam.

Impuritas Oculi & Manûs.

Fœda & obscœna colloquia.

Impure imaginationes, & cupiditates.

Libidinem corpori indulgendo accendere.

Libidini extinguenda jejunio & aliis austeritatibus non studere.

T E M P E R A N T I A.

Nimium edere.

Voluptatem non sanitatem edendo querere.

Nimium studium aut sumptum cibus impendere.

Ebrietas.

Plus bibere quàm corpori prodest, quanquam non ad ebrietatem.

Aut tempus aut bona nostra in compotatione prodigere.

Cerebri firmitate ad alios inebriandos abuti. Immodicus somnus.

Ignavia & negligentia in vocationibus nostris.

Recreationibus illicitis assuescere.

Licetis ardentius quàm par est indulgere.

Iis nimium temporis impendere.

Irritari ab iis ad iram aut Avaritiam.

De Amictu superbire.

Lautius vestiri quàm decet homines sortis nostræ.

Nimium vestibus temporis, cura, aut sumptus impendere.

Ab ejusmodi excessu abstinere, non Conscientiâ sed Avaritiâ ductos.

Corporibus necessaria denegare, ut nummos congeramus.

Erga

Erga VICINOS.

NEGATIVA JUSTITIA.

INjurias Vicino inferre.

*Gaudere molestiam menti sue sine causa creantes.
Animam suam ad peccatum impellere, jussu, consilio,
illecebris aut exemplo.*

Pietatem irridendo, eum ab illa detertere.

Eos ad pœnitentiam reducere, quos ad peccatum seduximus, non conari.

HOMICIDIUM.

Homicidium apertum aut secretum.

Homines ad intemperantiam aut alia vitia, unde morbi & aliquando mors, pellicere.

Alios ad lites & pugnas concitare.

Corpus Vicini mutilare, aut ledere.

Sævitia & furor contra vicinum.

ADULTERIUM.

Concupiscere Uxorem vicini.

Eam actu vitare.

MALITIA.

Aliorum bona vastare ex animi malevolentia & invidia.

A V A R I T I A.

EA concupiscere.

O P P R E S S I O.

Oppressio vi & armis; aut sub colore legis.

F U R T U M.

Quæ mutuo accepimus non reddere.
Voluntariò promissa non persolvère.
Servi aut operarii mercedem detinere.

F R A U S.

Persidia in rebus fidei commissis, siue erga vivos,
siue mortuos.
Fraude uti in emendo aut vendendo.
Ex Necessitatibus Vicini ansam plusquam par est,
exigendi arripere.

F A L S U M T E S T I M O N I U M.

Existimationem Vicini violare.
Falso Testimonio.
Conviciis.
Sufurris.
Fovere calumniatores.
Ad credendum malis rumoribus proclives esse;
Suspicionibus nullo nixis fundamentò.
Temeraria iudicia.
Vicinum propter infirmitates suas contemnere.

Aliorum eum contemptui obicere scommatis & irrisione nostra.

Secretam similitatem contra aliquem fovere.

Mortem aut noxam vicino precari.

De malis suis gaudere.

Restitutionem negligere & compensationem.

JUSTITIA POSITIVA, HUMILITAS, MENDACIUM.

NOS erga alios inhumanos & superbos gerere.
Protervos & iracundos.

Sermo mordax & amarulentus.

Execratio.

Reverentiam donis aliorum debitam non exhibere.

Aliorum dona præ superbia non cernere.

Eaque apud alios elevare.

Aliorum necessitatibus non subvenire, quanquam animi dotibus, & opibus satis ad id instructi sumus.

GRATITUDO.

Ingratitudo erga Benefactores.

Præcipue hos admonentes.

Admonitos vitam non emendare.

Admonemibus irasci.

Parentem civilem, legitimum Magistratum non colere.

Eum judicare & malum de eo loqui.

Tributa justa gravatim pendere.

Seditionem ferere inter populum.

Obsequium licitis Magistratus præceptis detrectare.

Arma contra eum movere, aut moventibus nos jun-

Patres spirituales contemnere.
Eos propter opus suum non amare.
Dei præceptis ab iis nobis traditis non parere.
Decimas detinere.
Legitimis Pastoribus desertis, seditiosos sequi.

P A R E N T E S.

NO S contumaces & irreverentes gerere erga parentes nostros naturales.
Eos contemnere propter infirmitates.
Eorumque infirmitates evulgare.
Eos non amare, nec iis solatio esse conari.
Eorum consilia contemnere.
Eorum regimini oblectari.
Eorum bona concupiscere, etiam mortem eis optando.
Eorum variis necessitatibus non subvenire.
Divinam Benedictionem in varia Parentum genera non implorare.
Naturali amore erga liberos destitui.
Quod Matres infantes non lactent iusta causa non impedite.
Liberorum Baptismum per negligentiam differre.
Eos ab infantia in viis Dei non instituere.
Correptione non adhibitâ eos peccatis assuescere permittere.
Eis mala exempla præbere.
Eos durius & inhumanius tractando frangere & deicere.
Eorum sustentationi pro facultatibus nostris non studere.
Quæ illis ex bonis nostris debentur luxu consumere.

Omnia ad mortem usque retinere, liberosque egestatibus conflictare interim permittere.

Benedictionem in eos transmittere non conari vitam vere Christianam agendo.

Pro iis ardentem non orare.

OFFICIUM NOSTRUM ERGA FRATRES.

N*aturali affectu erga germanos fratres destitui.*

Invidia & secreta simulas contra eos.

Spirituales fratres, i. e. Christianos non amare.

Eorum calamitatibus non compati.

Ab eorum Communionem nos sine causa subducere.

Ob desolationes Ecclesiæ animo non affligi.

MATRIMONIUM.

C*ontrahere intra gradus prohibitos.*

Propter fines illicitos, ut avaritiam, libidinem, &c.

Difficiles, aversos, morosos nos exhibere erga conjugem.

Fidem conjugalem violare.

Infirmitates mutuas non tolerare.

Suo invicem bono temporali aut spiritali non studere.

Si Uxor licitis praeceptis Mariti non pareat.

Ei ut imperet conari.

Pro se invicem non orare.

AMICITIA.

D*esiderare erga amicum.*

Arcana prodere.

Eius in periculo seducto non subvenire.

Eius in peccato non admonere.

Eius peccata in conspectu assentiri.

Ami-

*Amicitiam suam levi aut nulla de causa deferere.
Confederationem in peccatis inire non sanctam amicitiam.*

S E R V I.

Licitis præceptis dominorum non parere.
Bona sua subripere.
Ea per negligentiam profundere.
Correptioni obmurmurare.
Ignavia.
In conspectu tantum diligentes agere, aliàs negligentes;

D O M I N I.

Servos tyrannicè & severe tractare.
Remissius illos tractare & pati ut officio suo non fungantur.
Animarum suarum curam non agere.
Non curare ut in Religione bene instituantur.
Peccantes non corripere.
Tempus eis Precibus & Cultui Dei non concedere.

C H A R I T A S.

Charitate erga Vicinum destitui.
Ejus bonum spirituale & temporale sincere non optare.
Inimicos non diligere, nec eis condonare.
De iis vindictam sumere.
Ultionem meditari.
Amicitiam verbis simulare, revera non colere.
Anima vicini pro viribus non prodesse.
Corporeas suas calamitates pro viribus non sublevare.
Existimationem suam non defendere: cum calumniis proscindi nevimus.

*Officium aliquod amicum quo res sua familiaris facta
recta conservetur aut augeatur, ei non prestare.
Eum ab oppressione cum vires adsint non defendere.
Egestatem suam non levare.
Non largiri liberaliter aut alacriter.*

LITEM INTENDERE ALICUI.

P*aci non studere.
Levi de causâ litem alicui intendere.
Simulacrum secretam contra eos quibus litem intendi-
mus, fovere.
Paci concilianda non studere.*

C*atalogi huius Peccatorum usus hic est: Diebus
Humiliationis præcipue Sacramentum proximè
precedentibus, hunc attente perlegens de quovis ca-
pite teipsum interroga, An huius ego reus sum? &
ea omnia quorum te reum compereris, singulatim &
humillimè coram Deo confitere, idque cum omnibus
circumstantiis aggravantibus quæ reatum tuum au-
gent, & contra hæc peccata in posterum firmis te pro-
positis munito: Deinde hanc Orationem adhibeto.*

O *Domine, pudeſco, & erubefco oculos meos ad
Te attollere, iniquitates enim meæ transcen-
derunt caput meum & transgressio mea usque ad
Cælum ascendit: Ego te his omnibus magnis pro-
vocationibus incesſi, idque modo maximè provo-
canti, nec equidem singula fuerunt peccata, sed sæ-
pius repetita: Quota enim Domine ex hoc atroci-
um peccatorum Catalogo sunt quæ non sæpe com-
miſi? Imò quæ non pænè in habitum & consuetud-
nem*

nem convaluerunt? Huic etiam peccatorum crebra repetitioni accessit & aviditas & contumacia peccandi; conversus in cursu meo ut equus præceps ruens in prælium, ambabus manibus malum agens avidè, & ab emendatione abhorrens, & verba tua à tergo abiciens, spiritum tuum, qui contra me testatus est ut me à viis malis converteret, extinxi, & externa omnia media sive castigationis sive misericordiae, quibus me ad te reducere conatus es, frustravi & elusi. Imò Domine vel pœnitentiæ actiones, inter peccata mea maxima, numerari possunt, fuerunt enim aliquando fictæ & simulatæ, semper tam leves & inefficaces, quod fructum nullum in emendatione vitæ pepererunt; sed semper rediit cum cane ad vomitum & cum sue ad lutum, & priora crimina novâ propositorum & votorum violatione cumulavi; Sic factus sum Domine supra modum peccans, & quandoquidem sic mortem elegi, dignus sum cui portio assignetur in stagno ubi ardet ignis & sulphur, quod est mors secunda. Hoc, hoc, Domine, si mecum jure agas, est portio poculi mei; me Domine pudor & confusio, faciei operiat in æternum. Tibi autem Domine Deo meo misericordia & propitiatio quanquam recessi à te: nè memineris quæso peccatorum & transgressionum mearum, sed pro bonitate tua Domine memor esto mei: Misisti filium tuum ut quæreret & servaret quod perditum erat; Ecce Domine erravi tanquam ovis perdita, quæras quæso servum tuum & me reducas ad pastorem & Episcopum animæ meæ; operetur in me Spiritus tuus verum illum sensum & detestationem abominationum mearum, veram istam cordis contritionem, quam te non esse contempturum promisisti; & tunc digneris quæso me intueri, iniquitatem meam auferre & me benigne recipere; & propter illum qui nihil mali fecit, mi-

hi propitius esto qui nihil boni feci; peccatorum meorum reatum sanguine suo elue, & eorum vim gratiâ suâ subige: & da quæso Domine ut ab hac hora vale æternum dicam impietati & cupiditatibus mundanis, ut nunquam iterum vel semel ad *Sodomam* respiciam, nec ollas *Aegyptiacas* esuriam; sed me integrum tibi voveam, ut tibi serviam in justitiâ & vera sanctitate, me verè mortuum peccato æstimans, sed vivum Deo, per Jesum Christum Dominum meum & beatum servatorem.

Hic locus est PSALMO Pæniten-
tiali idoneus.

PSAL. 51.

Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

Amplius lava me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.

Tibi solum peccavi, & malum coram te feci: ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta sapientia tua manifestasti mihi.

Asper-

Asperges me Hyssopo & mundabor: lavabis me & super nivem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium & letitiam: & exultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam à peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus: & spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me à facie tua: & spiritum sanctum tuum ne auferas à me.

Recede mihi letitiam salutaris tui; & spiritu principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas: & impii ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis mea; & exaltabit lingua mea justitiam tuam.

Domine, labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses Sacrificium dedissem: utique holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion: ut adificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes & holocausta: tunc imponent super Altare tuum vitulos.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

P R E C E S *Ante Participationem*
B E A T I S A C R A M E N T I.

BENIGNISSIME Deus, qui ex immensa tua charitate spirituale hoc convivium agris & famelicis animabus apparasti, fac ut aviditas & sitis mea necessitates meas æquent: Ego cum prodigo, portionem istam gratiæ tuæ, quam mihi largitus es, consumpsi: opus igitur habeo ut mihi ex hoc thesaurario suppeditetur: At Domine quomodo miser ego & abjectus homuncio sacram hanc mensam accedam? Canis sum, quomodo panem liberorum sumere audebo? aut quomodo spiritualis hæc manna, cibus hic Angelorum dabitur mihi qui filiquis pasci cum porcis volui: Imò mihi qui toties Sacra hæc pedibus protrivi, sacra hæc mysteria aut per incuriam negligens, aut indignè participans? Horrendus Domine réatus meus accedentem tremore detinet, & tamen efficit ut abesse non audeam: ubi enim munda lavabitur anima hæc polluta, si non hoc fonte quem aperuisti peccato & sordibus eluendis? Huc igitur accedo, pollicitus es accedentem ad te, te non ejectionem esse: hic est Domine sanguis Novi Testamenti, da quæso ut hunc ita accipiam ut mihi profit in remissionem peccatorum meorum: & quanquam toties partem meam fœderis istius, quod hoc Sacramento obliquitur, miserè violavi, tuam tamen quæso serves & præstes: propitius nempe esto iniquitatibus meis, & peccatorum meorum & transgressionum mearum nè recorderis amplius: nec hoc tantum sed leges tuas menti meæ
in-

I.
indas & cordi meo inscribas; & vi gratiæ tuæ animam meam ad tam sinceram & constantem obedientiam efformes, ut te nunquam iterum provocem: Da quæso Domine ut in sacris his mysteriis non tantum commemorem, sed actu recipiam beatum meum servatorem, & omnia passionis suæ beneficia: in quem finem fac ita animo institutus sim, ut tantæ benedictionis capax sim: profundum mihi peccatorum meorum & indignitatis meæ sensum imprimas, ut fatigatum & oneratum dignum censeat Christus quem requiescere faciat; & lacrymis meis maceratus, magis idoneus fiam qui sanguine suo laver: torpentem quæso & terrenam animam erigito, & inferioribus hisce nimis affixam sursum evocato, eique sanctum zelum inspirato, ut spirituale hoc convivium spirituali animi ardore accedam: Et da quæso Domine, ut infinitus iste amor Christi, quem se morti pro me misero peccatore tradendo, testatus est, torpentem & congelatam accendat animam, quò sacro igne amoris Christi exardescat, eoque tam vehementi, quòd nec aquis multis extinguì, nec quidem fluminibus inundari possit: tam vehementi quòd scoriàm omnem meam absumat, nec cupiditatem aliquam non mortificatam in anima mea relinquat: Imò eo quæso fac amoris ferveat animus, qui se ad omnes extendat, quos vel præcepto vel exemplo tuo docuisti, velle te à me diligì, i. e. inimicos perinde ac amicos; induas me tandem oro te Domine veste nuptiali, ut quanquam ex meipso indignus, gratià tamen tuà dignus fiam conviva, qui huic Sacræ mensæ accumbam: ut sic non edam aut bibam meam damnationem, sed peccatorum mihi venia obsignetur: infirmitas meà reficiatur, corruptiones meæ subigantur, & anima mea tam indiyulso vinculo Deo uniatur, ut nullæ tentationes
vale-

valeant hanc unionem dirumpere, sed hic in gratia inchoata, tandem in gloria perficiatur; concedas hoc oro te Domine propter charum tuum filium Jesum Christum.

Alia.

O Beate Jesu qui teipsum semel pro me in Cruce obtulisti, nunc te mihi offers in Sacramento, nè quæso me per impœnitentiam & indignitatem meam, tam inæstimabilibus misericordiis privari finas, sed me per gratiam tuam idoneum reddas qui uberrimum horum beneficiorum fructum percipiam: Te Domine quàm maximè indigeo, at reatus mei pondere degravatus, & peccatorum funibus constrictus, nequeo ad te accedere; me quæso ab his vinculis quibus me Diabolus & cupiditates meæ constrinxerunt solvas, & me attrahas ut te cursu sequar. Vides Domine quàm properè indies iis semitis incedo quæ ad mortem ducunt; cum autem ad vitam me vocas & gloriam, tergum obverto, & misericordiam oblatam respuo, desero: Quoties apparato hoc convivio, ego frivolas ob causas abfui? aut accessi te potius laceffiturus quàm adoraturus? Tot mecum turmas hostium tuorum peccatorum de quibus pœnitentiam non egi adduxi, quasi accederem non ut passionem tuam commemorarem, sed renovarem; te rursus crucifigens & ignominie exponens: Quo me jam supplicio dignum censebis Domine, qui filium Dei conculcavi, & sanguinem fœderis profanum duxi? Ad hunc tamen Sanguinem Clementissime Jesu tanquam unicum meum Asylum confugio: nisi hic sit mea propitiatio, in æternum peream necesse est; in quem

quem finem hunc fudisti nisi ut peccatores redimeres? Nec equidem sanguinis huius meritum aut magnitudine aut multitudine peccatorum obrui potest: Peccator ego sum, in eo peccatorum maximus, sentiam quæso sanguinis tui vim salvificam! Misere mei Domine, misere mei, nam in te confidit anima mea, & in hiatu vulnerum tuorum tutus latebo, donec transiverit indignatio patris tui: O tu qui tanquam summus Pontifex pro me sacrificasti, intercedas etiam pro me, & merita passionis tuæ in defensionem meam allegato; nec patiaris Redemptor meus ut pretium sanguinis tui mihi pereat: & da quæso ut quoniam multa sunt quæ condonanda sunt mihi peccata, ego multum amem: Vides quàm languidis, quàm pæne frigidis te affectibus prosequor, eos quæso vivifies & accendas; & ut in hoc Sacramento transcendentalis ille amor tuus quem pro me mortem oppetendo testatus es, diffunditur, ita eam quæso in me gratiam traducat quæ efficiat ut mutuo te amore colam; descendat divinus hic ignis cœlitus in animam meam, & peccata mea tanquam holocaustum consumat, ut nullus affectus vitiosus, nulla res execrabilis corde meo tanquam hospitio excipiat; ut nunquam iterum locum istum polluam quem tu tibi delegisti in Templum: Moriebaris charissime Jesu ut me ab omni iniquitate redimeres, nè quæso patiaris ut vendam meipsum ad faciendum malum, sed da quæso ut te jam accedam cum sinceris & firmis emendandi penitus vitam propositis, & tuâ quæso gratiâ & robore confirmet ut hæc possim re præstare: sunt fateor Domine multi inveterati & habituales morbi, quibus laborat anima mea [*hic quibus addictior es recensenda peccata*] qui quantumcunque temporis ad piscinam Bethesdam jaceam, quotiescunque hanc mensam accedam, nisi

tu vim medicinalem exeras, curari nequeunt: O tu beate animarum medice, mihi medere, & fac ita te jam tangam, ut quævis harum fluxionum immun-
dissimarum subsistat, ut hi morbi non sint ad mor-
tem, sed ad gloriam misericordiæ tuæ in condo-
nando, ad gloriam gratiæ tuæ in mundando me
miserum & pollutum. Exaudi me Christe & da
quæso ut eâ te cum animi demissione & contritione,
amore & devotione accedam, ut tu ad me venire
digneris & mecum commorari, tui ipsius me &
passionis tuæ meritorum omnium participem faci-
ens: Et tunc Domine nè finas ut vel accusationes
Satanæ, vel Conscientiæ meæ me terreat aut con-
turbent; sed da quæso ut pacem tecum agens, eti-
am pacem me cum ipso fruar, ut vinum hoc exhila-
ret, panis hic corroboret cor meum, & efficiat u-
trumque ut alacer percurram vias mandatorum tuo-
rum; concedas hoc Servator benignissime propter
viscera & miserationes tuas.

EFACULATIONES inter COM- MUNICANDUM adhibendæ.

Domine, dignus non sum cujus sub tectum in-
trares.

Peccavi: quid faciam tibo ô tu hominum Serva-
tor?

[*Hic peccatorum aliquot atrocissima recenseto.*]

Si tu Domine iniquitatem observaveris, Domine,
quis sustinebit?

At apud Dominum misericordia: & copiosa apud
eum Redemptio.

In-

Intuere Domine dilectum filium tuum in quo acquiescis.

Exaudi vocem sanguinis sui, qui meliora loquitur quàm Abelis.

Per Agonem & sanguineum suum sudorem, per Crucem & Passionem suam libera me Domine.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, pacem tuam concede mihi.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere mei.

Immediatè ante Communicationem.

DIxisti, quòd qui edit carnem tuam, & bibit sanguinem tuum, vitam habet æternam.

Ecce servum Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.

Panem accipiens dicas,

PER Crucifixum corpus tuum, libera me ab hoc corpore mortis.

Poculum accipiens dicas,

DA quæso, Domine, ut hic sanguis purget conscientiam meam ab operibus mortuis, ut serviam Deo viventi.

Domine, si velis, me possis mundum facere, me tangas & dicas, volo mundus esto.

Post-

Postquam Communicasti,

Quid retribuam Domino: pro omnibus quæ
restituit mihi?

Calicem salutaris accipiam: & nomen Domini
invocabo.

Dignus est Agrius ille mactatus, qui accipiat po-
testatem, & divitias, & sapientiam, & vires, & ho-
norem, & gloriam, & benedictionem.

Ergo benedictio & honor & gloria & robur sit
ei qui insidet Throno & Agno in sæcula sæculo-
rum, *Amen.*

Juravi & statui custodire judicia justitiæ tuæ.

Perfice gressus meos in semitis tuis: ut non mo-
veantur vestigia mea.

---

*Gratiarum Actio post Communicationem
Sacramenti.*

O Tu fons omnis bonitatis, à quo donum omne
bonum & perfectum procedit, & cui reddi
debet honos omnis & gloria, cupio ex ardentissimo
animi gratissimi affectu, te laude & benedictione
celebrare, propter immensa ista beneficia quibus me
dignatus es. Domine, quid homo est, quod eum
tanti fecisti, ut filium dilectum tuum mitteres, ut
tam amara illius gratia pateretur? At Domine
quid ego hominum deterrimus, ut me dignum cen-
seres qui partem acciperem in hac propitiatione, quæ
toties eum & passionem suas contempsit? **O** altitudo

&

& profunditas misericordiae tuae, quod me ad fœderis istius quod toties & perversè violavi, renovationem admittere dignaris! Me, indignum cui panis quotidianus, quo corpus sustentatur, suppediaretur, ad participationem panis vitae, quo anima nutritur, admitti, Deumque puritatis se mihi mihero & polluto unire! O Deus meus nè patiaris, quæso te, ut gratiam tuam iterum convertam in lasciviam, aut misericordiam tuam in occasionem securitatis; sed da quæso ut ineffabilis hic amor tuus me in obsequium tui compellat, ut quoniam pro me mortem obiit benedictus meus Dominus, mihi diutius non vivam sed ei: Scio Domine pacem intercedere non posse inter Christum & *Belial*, quandoquidem igitur cor meum jam ingredi dignatus est Christus, nè permittam ut libidine ulla hinc fugetur, sed possessionem suam retineat ille qui me tam carò emit, nec me unquam è manu sua eripiat quidquam. In quem finem excubias age quæso circa me Domine, & ab insultu hostium spiritualium me defendito: sed potissimum me à meipso liberato, à perfidia cordis mei, qui heu nimium velit se prædam dedere; & sicubi me aut naturâ aut consuetudine infirmiores deprehenderis, illic potentiam tuam in conservatione mea magnifico oro te; (*hic periculossimas tentationes recitato*) & Domine da quæso ut passionibus Domini mei pro peccatis meis, & vota quæ jam feci nunquam ex animo meo labantur; sed fac ut earum recordatione ad hæc præstanda promptior reddar, ut nunquam inducias paciscar cum cupiditatibus istis quæ manus suas clavis transfixerunt, latus suum confoderunt, & animam suam usque ad mortem tristem reddiderunt: sed jam de novo militibus suis adscriptus, animosè pugnem, & ducem salutis meæ sequar, etiam per sanguinis mare: surrigas Domine manus

remissas & genua soluta, nè in militia tua deficiat animus meus: Sis tu mihi robur, qui ex meipso nèqueo cum tentatione infirmissima contendere. Quoties tergum dedi in die prælii? Quoties vota hæc Sacramentalia violavi? idem mihi nunc Domine cor est leve & inconstans, ideoque ad hujus violationem non minus proclivis sum: Tu qui es *Etiā & Amen*, in quo non est umbra mutationis, me quæso eam mentis constantiam largire, ut non ampliùs convertar tanquam arcus fallax; sed ut cor meum sit integrum tecum, & immotus fœdus hoc colam, ut nec bonum aliquod propositum quod in me hodie spiritus tuus excitavit irritum fiat, ut tot antea; sed fructum edant ad vitam æternam. Hoc concedas Pater misericors propter merita & mediationem servatoris mei crucifixi,

---

Intercessio, vel ante, vel post Communionem, usurpanda.

BEnignissime Domine, qui tam tenero affectu genus humanum profecutus es, quod filium tuum dilectum è sinu tuo dedisti, ut esset propitiatio pro peccatis totius mundi, concedas ut hujus redemptionis effectus non pauciores complectatur quàm finis propositus, ut in omnium salutem cedat; nec excidat quisquam ex sua parte hujus salutis per impœnitentiam & peccatum voluntarium: sed vi gratiæ tuæ omnes etiā peccatores maximè obstinatos ad pœnitentiam ducas: Omnes in tenebris sedentes illuminato, Judæos, Turcas, Infideles, & Hæreticos, auferas ab iis omnem cæcitatem, duritiem cordis, & contemptum verbi tui, & ita eos om-

omnes ad ovile tuum reducas, benedicte Domine, ut salvi fiant inter veros Israelitas, & concedas quæso ut eorum omnium, qui à filio tuo nomen ducunt, conversatio talis sit quæ Evangelium Christi deceat; ne nomen suum diutiùs inter gentes blasphemetur propter nos: Quousque Domine erunt gentes Christianæ pars mundi iniquinatissima, pollutionum istarum abominandarum, à quibus barbari abhorrent, sentina? Nè quæso fides & vita nostra tam procul semper diffideant! nè quæso sint sancti & immaculati Jesu discipuli cæterorum omnium profanissimi & impurissimi! nec reliquos omnes sanguinolentiâ & litigiis superent subditi Principis pacis; sed nos efficias quæso non tantum nomine sed re ipsa Christianos, ut digni ambulemus sancta ista vocatione qua vocamur, & omnes uno animo & uno ore te patrem Domini nostri Jesu Christi glorificemus. Miserere Ecclesiæ hujus languentis, intueri è cælis & vide ex habitaculo sanctitatis tuæ, & ornatûs tui: ubi est zelus tuus, & maxima potentia tua? Fremitusne viscerum tuorum, & misericordiæ tuæ erga nos continent sese? Nè effervesceas Jehova quam plurimùm, neque in æternum recorderis iniquitatis; sed quanquam mullæ sunt aversiones nostræ, & nos atrocius contra te rebellavimus, tamen secundum omnem tuam bonitatem avertantur à nobis ira & indignatio tua; & luceat vultus tuus super sanctuarium quod desolatio est, propter nomen tuum Domine; & sic separa inter nos & peccata nostra, ut hæc diutiùs non separent inter nos & Deum nostrum! Omnes Reges, Principes, & Dynastas serves ac tuearis; præcipuè eos quibus obedientiam debemus: causam eorum agas, Domine, contra eos qui cum illis conrendunt, & pugna tu cum iis qui pugnant contra illos: iis te ducem præstes & adiutorem munere

suo fungentibus, ut viram agamus sub iis pacatam
& tranquillam in omni pietate & probitate: Benedi-
cito illis qui ad altare tuum ministrant, labia sua
aperias, ut ora eorum laudem tuam proferant:
Nè ponatur lumen Mundi subter modium, sed in
candelabro suo, ut splendeat omnibus qui sunt in
Domo: Cultum tuum ne profanent Sacerdotes
Jeroboami, sed coram te semper ministrent semen
Aaronis: Et O tu pater miserationum, & Deus
omnis consolationis afflictis opem feras; libera ex-
torres & pauperes: jura eorum asseras qui injuriâ
afficiuntur: perveniat ante faciem tuam gemitus
vinctorum; & pro magnitudine brachii tui fac ut
reliqui sint qui jam traduntur morti: Dolo-
re cruciatis lenimen, egenis copiam, peccatoribus præfi-
dentibus peccatorum suorum sensum, & desperan-
tibus misericordiæ tuæ sensum largire; & pro uno-
quoque Domine facias supra quod vel rogare vel
cogitare possint. Inimicis meis iisque qui me perse-
quuntur & calumniantur ignosce, & corda eorum
convertere digneris: Benedictiones tuas effunde in
Benefactores meos omnes & amicos, & in eos om-
nes qui se precibus nostris commendari voluerunt:
(*hic possis singulos commemorare*) & concedas, be-
nigne Pater, ut per sanguinem hunc crucis sistamur
omnes puri, intaminati, & inculpati in conspectu
tuo; ut in locum istum puritatis admittamur, in
quem nihil immundum ingreditur, ut ibi cantemus
laudes æternas Patri, Filio, & Spiritui Sancto in
æternum.

*Oratio grassante publicâ persecutione
usurpanda.*

O Beate Servator qui Crucem voluisti Discipulorum tuorum insigne esse, da quæso ut eam lubens & alacris amplectar. Vides Domine me in ea tempora incidisse in quibus qui à malo recedit seipsum prædam reddit; da quæso ut externa omnia tam alacri animo exponam si quando obedientia quam tibi debeo hoc exigat, ut quod hominibus prædæ sit, Deo fiat sacrificio accepto: Ita me gratiâ tuâ conserves, ut nunquam patiar tanquam maleficus; si autem contingat ut tanquam Christianus patiar, nè pudeam, sed gaudeam quòd dignus habeor qui talia paterer propter nomen tuum. **O** tu qui mei gratiâ crucem sustinuisti contemptâ ignominia, me quæso confirmet exemplum istud amoris & patientiæ tuæ, contra tremores cordis corrupti, ut nulli terrores me valeant à constantia mea dejicere, sed diu licet virgâ malorum affligar, ego ad malum non apponam manum meam: nôsti Domine ex quo factus sum, recordaris me esse carnem; caro autem Domine malo appropinquante se contrahit & contremiscit: Tuus Domine Spiritus, tuus tantum spiritus me valet confirmare; me libero tuo spiritu corrobora nè fatiscam aut animo deficiam: & quò me infirmiores noveris, eò magis tuam in me potentiam exeras: Da quæso ut tentationibus quibuscunque obsessus, in te fixis oculis intuear ducem & consummatorem fidei meæ, & stadium mihi propositum decurram, & ad sanguinem usque resistam contra peccatum decertando: Exaudi

me, chare Jesu, & quanquam Satanus me appetit, ut ventilet tanquam triticum, tu tamen deprecare pro me nè deficiat fides mea, sed ut igne explorata inveniatur mihi esse laudi, gloriæ, & honori, quum revelabitur Jesus Christus. Et da quæso te Domine ut non tantum constantiam erga Deum, sed & charitatem erga homines, etiam quos calamitatum mearum autores esse permisisti, conservem; nè quæso ab exemplo ineffabilis tuæ mansuetudinis vel minimum recedam, sed persecutorum meorum infestissimos diligam & pro iis orem: & tu Domine eorum malitiam immensa tua bonitate superato, corda eorum convertas, & eos ad teipsum efficacissimè attrahas, & tandem me & inimicos meos in sedes pacis & quietis recipias, ubi tu regnas cum Patre & Spiritu sancto Deus unus in æternum.

Oratio in Adversis,

O Sancte & Juste Domine, qui homines propter peccata arguis & castigas, vellem ex animo & sincere me humiliare sub manu tua potenti, quæ mihi jam gravis incumbit: ex animo agnosco facinora mea jure meruisse quicquid jam patior, aut in posterum pati possum: ideoque acerbissima licet mihi infligas, fatendum est mihi, quòd justus es Domine & justa judicia tua: Sed in judicio misericordie memento oro te Domine, & quanquam ad plagas mihi inferendas te impulerunt peccata mea, fragilitatem meam tamen considera, nec sint verbera tua aut graviora aut diuturniora quàm animæ meæ utilitas postulat: me corripas, at castigatione

gatione paternâ, non vulneribus inimici: & quamquam virgam tuam non retrahas, iram tamen tuam deponas: nè abhorreto Domine animam meam, nec servum tuum iracundus abjicito, sed remitte mihi peccata mea oro te: Et si visum erit sapientiæ tuæ paternæ castigationes meas produci, fiat beata voluntas tua: ad pedes tuos me proster-no, de me pro lubitu tuo statuas; me tanquam argentum igne probato, modo purgatum tandem extrahas: Et fac Domine ut tibi etiam caro mea subjiatur, ut nihil in me inveniatur quod voluntati tuæ se opponat; sed murmure omni & reluctancia suppressa, de poculo hoc libens bibam: & quamcunque amarum hoc reddas, fiat tamen medicinale, omnes animæ morbos curet, & fructum tranquillum justitiæ proferat; ut levis hæc & momentanea afflictio mea, excellenter excellentis gloriæ pondus æternum conficiat mihi per Jesum Christum.

Gratiarum actio pro Liberatione.

Benedicte Domine, qui Deus condonationum es, graciosus & misericors, longanimis & multus benignitate, grato animo coram te agnosco, quòd mecum secundum peccata mea non egisti, nec secundum iniquitates meas mihi retribuisti: meruerunt fateor scelera mea flagellis aculeatis castigari, tu autem ea scutica miti & paterna castigasti, nec me diu castigari voluisti, sed maturum & foelicem exitum nuperis meis calamitatibus dedisti; gaudebo Domine & lætabor in misericordia tua, tu enim molestias meas considerasti & animam meam nôsti

in adversis. Effectu quæso suo non careant hæ methodi tuæ, sed da ut qui castigationum tuarum dolorem sensi, reverentiâ coercear & non peccem; & qui misericordiæ tuæ suavem refrigerationem sensi, amore exardescens indissolubili vinculo tibi uniar: Ita ut cum timore tum amore occupatus, firmus permaneam in constanti & integra obedientia tui, per totam vitam meam, per Jesum Christum.

Monita ab Aëgris observanda.

MOrbo laborantem meminisse decet, Deum esse qui hominem arguit & castigat propter peccatum: primò igitur sedulo dispiciendum est, quid illud est, quod Dei in te iram concitavit: in quem finem cor tuum diligenter explorato, siquid latet peccati scrutare, & peccatum deprehensum suppliciter & pœnitenter coram Deo confitere. Et ut securior sis & tutior pœnitentiam propter peccata vitæ prioris renovare convenit, & misericordiam suam in Jesu Christo enixissimè & importunissimè implorare; & cum sincera tum ferventia proposita inito, de malo omni renunciando, per reliquam vitam, quam visum erit Deo tibi protrahere; & ne cor tuum tibi imponat in re tanti momenti, consultò facies si prudentem & pium aliquem Theologum accersas, cujus non tantum precibus sed & consilio adjuveris: In hunc autem finem cor tuum ei, nihil prorsus dissimulans aperito, ut judicare possit, an ejusmodi sit pœnitentia tua
quæ

que tibi fiduciam coram tremendo Dei tribunali conciliet; aut si talem non senserit, opem suam conferat quò talem efficiat. Post quam ad hunc modum meliori parti tue scil. anima prospexisti, corpus tuum deinde curato, & ut Sapiens monet, Eccl. 38. 12. Medico da locum, etenim ipsum creavit Dominus. Ea media adhibeto quæ ad sanitatem recuperandam conducere videbuntur, at semper memor esto, successum Deo deberi; & Atræ peccatum fuge, qui Dominum non requisivit, sed Medicis adhæsit, 2. Chro. 16. 12. Denique de rebus Temporalibus testamento tempestivè facto disponito, & in eum omnia ordinem digerito, quo ea moriens relinqui velles; nec hoc usque dum morbus invaluerit differas, te enim tunc forsân Ratio quæ ad hoc requiritur, deficiat: aut si suppetat, res ipsa velit te tunc temporis altiora cogitare, mundum nempe quem aditurus es, potius quam quem relicturus; res ipsas has mundanas nobiscum discedentes portare non possumus, nec igitur decet curas de iis, in aliud mundum transportare: hoc igitur negotium maturè conficias, nè te majora meditantem interrumpat.

Oratio pro Infirmis.

Misericors & iuste Domine, Deus sanitatis & agrotationis, vitæ & mortis; sincerè agnosco hanc, meum roboris & prosperæ valetudinis abusum, visitationem jure meruisse: cupio igitur Domine cum magna animi demissione has iniquitatis meæ poenas subire, & patienter ferre indignationem Domini, quoniam contra eum peccavi: Tu autem benignissime Pater, qui non exitium sed emendationem eorum quos castigas meditaris, ita quæso gratiâ tuâ hanc castigationem sanctificato, ut corporis morbus fiat animæ meæ salutaris: da ut diligens sim in corde meo explorando, & ut rem omnem execrabilem retegam, utcunque abdita lateat, & hanc amovendo viam sternam supplicio etiam amovendo: animæ quæso Domine medere meæ quæ peccavit contra te, & deinde si videbitur corpori etiam meo: Restituas gaudii & sanitatis vocem habitaculo meo, ut vivens te laudem & fructus edam poenitentiae: sin aliter sapientiae tuæ videbitur, me quæso paratum & idoneum morti præsta; sinceram mihi istam & profundam poenitentiam largire, cui misericordiam & veniam promissisti: efficias quæso ut cor meum à mundo & momentaneis ejus vanitatibus abalienatum; gaudia ista præstantiora & diuturniora quæ sunt ad dextram tuam in æternum, anhelet & sitiât: attollas Domine super me lumen vultûs tui, meque in omnibus corporis doloribus, mentisque agonibus solatia tua reficiant, & efficiant ut patienter attendam usque dum adveniat hora mutationis meæ. Et da quæso Domine ut cum terrestribus hujus domus

mūs tabernaculum dissolutum fuerit, ædificium ex Deo habeam, domicilium non manu factum æternum in Coelis, idque propter illum, qui hoc mihi pretioso suo sanguine acquisivit, nempe Jesum Christum.

Gratiarum actio postquam convalueris.

Misericors Domine, Deus spirituum omnis carnis, quem penes tempus meum est, te laudo & magnifico, quod ex amore animæ meæ me à puteo corruptionis liberasti, & mihi sanitatem reddidisti; tu solus Domine, tu solus vitam meam à destructione conservasti, tu me castigasti & correxisti, nec tamen morti dedidisti: Da ut vita hæc cui summa ex misericordia pepercisti, tibi integra voveatur: En Domine misericordiâ tuâ sanus factus sum, fac me sollicitum ut non amplius peccem, nè mihi quid pejus accadat. Ne quæso permittas Domine, ut hac procrastinatione mortis securus factus, differre Dominum adventum suum cogitem, sed da quæso Domine ut debitum in me effectum fortiatur longanimitas tua, ut ita quodvis quod mihi concesseris momentum impendam, ut fiduciam habeam & non pudeam coram te in adventu tuo; hæc Domine mortis appropinquatione doctus sentio, quàm tremenda res est imparatum à morte opprimi, da quæso ut hoc memori semper animo infixio, vigilans expectem adventum Domini mei: cùmque se mihi ingerent voluptates peccati ut me alliciant, da quæso cogitem quam amaræ erunt die novissimo: Exaudi me Domine, & ut magna cum misericordia, mihi tempus protrahi

VO-

voluisti, ita gratiam largire quæso ut salutem conficiam, ut oleum lampadi meæ parem, ut veniente sponso introeam ad nuptias; hoc concedas quæso propter charum filium tuum.

Oratio instante Morte dicenda.

Æterne & Immortalis Deus, qui primò in hominem spiritum vitæ inspirasti; & cum spiritum assum auferes, moritur & in pulverem revertitur; me miseram creaturam charitatis cum affectu intueri, qui jam mortis portas appropinquo, quodque infinito magis tremendum est, tribunal tuum; Cor meum Domine me condemnat, tu autem infinito potentior corde meo & omnia nôsti: horrorem mihi quæ scio & memoriâ teneo peccata incutiunt, sunt præterea multitudo quæ vel committens non adverti, aut postea per negligentiam oblitus sum, quæ omnia tibi sunt præsentia; proponis iniquitates meas coram te, & occulta mea peccata in lumine vultus tui; in quantum montem excreverunt peccata per tot annorum quævis momenta commissa? Quamdiu stabit quis tam impius in iudicio tuo, & tantus peccator in cœtu justorum? Quodque terrorem meum auget, vereor nè ipsa poenitentia mea examen ferre nequeat: toties olim in peccata recidisse testatur proposita mea emendationis sincera non fuisse: unde igitur certo constabit præsentem peccatorum detestationem ab imminente potius periculo quàm vera aliqua mutatione non oriri? scio autem Domine te ludificari non posse, nec aliquid nisi perfectè sincerum accepturum esse: Hæc considerantem timor tremorque

morque invadunt, & horrore ingenti concutior: caro mea propter te contremiscit, & cor meum intra me deficit: At Domine abyssus abyssum inclamat, abyssus miseriæ meæ abyssum misericordiæ tuæ; me saluum fac nunc Domine, aut in æternum pereo. O tu qui neminem velles perire, sed omnes resipiscere & salvari; in me quæso quamquam tam serò, eam pœnitentiam producas, quam tui qui corda exploras accepturus es. Crea in me Deus cor mundum, & renova intra me spiritum rectum: Unus Dies Domine tecum est tanquam mille anni, operetur in me quæso spiritus tuus fortis in hoc die meo novissimo quicquid deesse mihi senseris, ut fiam misericordiæ tuæ & acceptationi idoneus: largire mihi perfectam & integram peccatorum meorum detestationem, & da quæso ut offeram tibi sacrificium fracti & contriti cordis, quod pollicitus es te non esse contempturum; ut capax fiam propitiationis istius, quam dilectus tuus filius præstantiora suiipsius oblatione pro omnibus peccatoribus pœnitentibus præstitit: ille pro nostris peccatis propitiatio est, ille vulneratus est propter transgressiones nostras, & contritus propter iniquitates nostras, castigatio pacis nostræ ei imponebatur: fiat tumice ejus curatio mea, & obruat sanguinis sui vox vocem peccatorum meorum: sum equidem filius iræ, at ille filius amoris tui: parce mihi Domine, propter illum parce mihi creaturæ tuæ, quem redemit pretioso suo sanguine, & nè in perpetuum irascaris mihi: ad vulnera sua Domine tanquam asylum confugio, ne me persequatur vindicta tua, usque in hanc urbem asyli: in illum sperat anima mea, ne peream quæso cum Jesu Salvatore meo inter brachia mea: sed per Agonum suum & sanguineum sudorem, per Crucem & Passionem, per quicquid fecit aut passus est pro nobis
pec-

peccatoribus, libera me Domine: Libera me à stipendio peccatorum meorum, irâ scilicet tuâ & morte aterna, in hoc tempore tribulationis, horâ mortis & in die iudicii: exaudi me Domine, exaudi, nec priorem meam vocationum tuarum rejectionem, furditate tua & petitionis meæ rejectione in hoc extremo meo discrimine punito: passum tantum à morte absum; nè descendat quæso sol super iram tuam; sed veniam meam obsignes priusquam hinc migrem nec amplius cernar: Benignitas tua ipsâ vitâ præstantior, hanc ipsam si permutes, lætus deponam hanc mortalem vitam: Cognoscis Domine omne desiderium meum, nec te latet gemitus meus: mecum agas secundum nomen tuum, nam dulcis est misericordia tua. Exarces spiculo mortem, sublato peccatorum reatu, & tunc quanquam per vallem umbræ mortis incedam, malum non timebo: decumbam Domine in pace, da quæso ut experrectus tua præsentia satier in glória tua: Hoc concedas Domine misericors, propter illius merita, qui & Redemptor & Mediator peccatorum est, nempe Jesu Christi.

P S A L M I.

Domine nè in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripas me.

Non est sanitas in carne mea à facie ire tue: non est pax ossibus meis, à facie peccatorum meorum.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus gravata sunt super me.

Putruerunt & corrupta sunt cicatrices mea: à facie insipientia mea.

Ergo anxietas est spiritus meus super me: & in me turbatum est cor meum.

Comprehenderunt me iniquitates mea, & non potui suspicere: multiplicata sunt super capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me.

Et tu Domine Deus meus, miserator & misericors; patiens & multa misericordia & verax.

Revertere ad me Domine & miserere mei, ego enim desolatus sum & afflictus.

Si iniquitates observaveris Domine, quis possit consistere?

Nè recorderis peccatorum & transgressionum juventutis mea: sed pro misericordia tua memor esto mei secundum bonitatem tuam.

Intuere adversitatem & calamitatem meam: & mihi peccata mea condonato.

Et nè avertas faciem tuam à servo tuo: quoniam tribulor velociter exaudi me.

Ex profundo invocavi te Domine, exaudi vocem meam.

Convertere ad me Domine, & libera animam meam; salvum me fac propter misericordiam tuam.

Nè recedas a me Domine, calamitas enim instat, & nemo est qui opituletur.

Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi.

Appropinqua ad animam meam & eripe me: libera me propter inimicos meos.

Anima mea plena arumnis, & vita mea ad infernum appropinquat.

Serva me ab ore Leonis: & à cornibus unicornium exaudiens me.

In rupem quæ sit editior me, deducito me: nam sustinui receptui mihi, turris robusta adversus inimicum.

Quid

*Quid dejicis te anima mea, & perstrepis in me?
Spera in Deo: nam adhuc celebraturus sum eum:
& salutem omnimodam faciei ejus.*

*Præstabit mihi benignitatem suam Dominus; imò
misericordia tua Domine manet in æternum: ne con-
temnas igitur opus manuum tuarum.*

O Deus, Deus fortis meus es, tempestivè requiro te.
Sitiens est tui anima mea, arescit ad te spectans
caro mea, in terra sicca & fessa sine aquis.

*Quemadmodum desiderat Cervus ad fontes aqua-
rum: ita desiderat anima mea ad te Deus.*

*Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: quan-
do veniam & apparebo ante faciem Dei?*

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum!

Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.

*Quis dabit mihi pennas sicut columbae, & volabo &
requiescam?*

*Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipse me de-
ducent, & adducent in montem sanctum tuum, & in
tabernacula tua.*

Quia melior est dies una in atriis tuis, super millia.

*Elegi abjectus esse in domo Dei mei: magis quam
habitare in tabernaculis peccatorum.*

*Defecissem nisi credidissem me fruturum bonitate
Jehovæ in terra viventium.*

*Tu auxilium & redemptor meus, ne differas diu,
ô Deus meus.*

EJACULATIONES.

Quem quæram adiutorem nisi te, Domine, qui ob peccata mea justè irasceris? Ast Domine Deus sanctissime, Domine fortissime, sancte & summe misericors Salvator, amaris doloribus æternæ mortis nè tradas me.

Tu Domine cognoscis occulta cordis mei; precibus meis misericordiæ tuæ aures ne occludas: sed parce mihi Domine sanctissime, Deus fortissime, sancte & misericors Salvator, tu æquissime judex æternæ, nè patiaris me in extrema hora ullis mortis doloribus à te excidere.

Pater peccavi in Cælum & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus; Tu tamen Domine nè exuas viscera & affectus patris; sed ut miseretur, pater liberorum suorum, ita miserere tu mei.

Venit, Domine, Princeps mundi hujus, nihil in me quæso inveniat; sed ut ille accusat, absolvas tu: me multorum & quidem gravium peccatorum accusat, quorum etiam manifestè me potest convincere, nihil afferre possum in excusationem mei, respondeas pro me Domine Deus meus.

Domine vestibis immundis induor, & à dextra stat Satanas, ut mihi resistat: eum quæso corrumpere digneris, meque tanquam torrem ex igne eripe: fac tollantur iniquitates meæ, & me induas justitiâ Filii tui.

En Domine ad me accedit diabolus, excandescen-
tiæ magnæ plenus, ut qui sciat se exiguum tempus habere; serva & tuearis me, nè animam meam voraret tanquam Leo, eamque diripiat cum nemo ad-
jutor adest.

Circumdederunt me dolores mortis, ne me quæ-
o inveniant pericula inferni; sed quanquam tribu-
ationem & dolorem inveniam, libera tamen ô Do-
mine animam meam.

Scio Domine nihil immundum posse regnum tu-
um ingredi: ego autem Domine nihil aliud sum
quam pollutio; etiam justitiæ meæ sunt panniculi
abjectissimi; me quæso laves & dealbes in sanguine
agni, ut possim coram Throno tuo stare.

Chare Jesu qui me caro pretio, tuo nempe san-
guine emisti; me tibi emprum assere, nec eripiat
me malitia inferni è manu tua.

Beate & summe Pontifex, qui servare potes per-
fecte, eos qui per te accedunt ad Deum, me serva
te obsecro, qui in nihilo spem meam colloco, nisi in
meritis & intercessione tua.

Delevi fateor Deus imaginem istam quam ani-
mæ meæ impressisti: tu tamen fidelis creator mi-
serere creaturæ tuæ.

O Jesu, ego meis multis & atrocibus peccatis te
sterum crucifixi, tu tamen qui pro persecutoribus
tuis orasti, intercedas etiam pro me, nec finas, Re-
demptor meus, animam meam (pretium sanguinis
tui) perire.

O Spiritus Gratiae, ego te meis horrendis impie-
tatibus contumeliâ affeci: Tu tamen beate para-
clete, quanquam te sapius contristavi, mihi subve-
nire & opem ferre digneris, & dicas animæ meæ,
Ego sum salus tua.

Ad te Domine suspiciunt oculi mei, in te spes
mea: ne quæso abjicias animam meam.

In te Domine speravi, non confundar in æter-
num.

O Beate Domine, qui flagellas quemcunque fili-
um agnoscis; ne permittas quæso ut ægrè
feram castigationem tuam; sed da ut integrè sub-
jectus

jectus tibi patri spirituum, castigationis hujus fructum percipiam, particeps factus sanctitatis tuæ.

O Tu princeps salutis meæ, qui per perpeſſiones consummatus fuiſti, mihi ſanctificato hos corporis dolores, & animi terrores, quibus me exerceri voluiſti.

Mea Domine peccata ſupplicia æterna meruerunt; da quaſo ut alacris & gratus ſoram hos dolores: me prout viſum erit tibi, hic caſtiges, modo cum mundo non condemner.

Intrârunt Domine aquæ uſque ad animam meam, moveat ſuper has aquas ſpiritus tuus, eaſque tanquam aquas *Bethſæ* reddat ſalutares, ut animam meam quocunque morbo laborantem ſanient.

O Chriſte qui multa eaſque æcerba prius paſſus, in gloriam tuam ingreſſus, da quaſo ut ita tecum patiar, ut tecum etiam glorificer.

Chare Jeſu qui te mei gratia uſque ad mortem Crucis humiliâſti, tollat mors tua æcerbitatem meæ.

Tu deviçto mortis aculeo, aperuiſti credentibus regna Cœlorum.

Te iudicem credo venturum eſſe.

Te ergo quaſo famulo tuo ſubveni, quem pretioſo tuo ſanguine redemiſti.

Æternâ me fac cum ſanctis tuis in gloria numerari.

Tu es Reſurreçtio & vita, qui credit in te etiamſi mortuus fuerit, vivet: Credo Domine, ſuccurras incredulitati meæ.

Caro & cor meum deficit, at Deus robur cordis mei, & portio mea in æternum.

Cupio Domine diſſolvi & eſſe cum Chriſto, quod multò melius eſt: In hoc etenim ſuſpiro, expetens domicilio meo, quod è cœlo eſt, ſuperindui.

Cupio exuere hoc meum tabernaculum, digneris me recipere in æterna domicilia.

E carcere educas animam meam, ut gratias agam nomini tuo.

Hic contendo Domine non tantum cum carne & sanguine, sed cum principatibus & potestatibus & spiritali impietate: me quæso transferas ex his tentoriis Kedar in cœlestem Hierosolymam, ubi Sathanas sub pedibus meis conculcabitur.

Nequeo hic cultui tuo vel momentum unicum sine distractione vacare; me ad te assumas, ut stans coram Throno tuo, tibi serviam dies noctesque.

Hic tristitiâ afficior per varias tentationes, me quæso in requiem tuam recipias; ubi omnes ab oculis meis lachrymas Deus absterget; & mors & luctus & ejulatus & dolor non amplius extabunt.

Hic exul ago & absens à Domino, illic me recipias ubi in æternum intuebor faciem tuam, & sequar agnum quocunque ibit.

Certamen præclarum decertavi, cursum peregi, fidem servavi, quod reliquum est reposita est mihi justitiæ corona.

O Beate Jesu, qui me dilexisti, & à peccatis meis sanguine tuo abluisti, recipias animam meam.

In manus tuas commendo spiritum meum, tu enim me Redemisti ô Domine Deus veritatis.

Veni Domine Jesu, veni cito.

P R E C E S eorum usui accommodatæ,
qui in secreto lugent propter
 PUBLICAS CALAMITATES, &c.

PSAL. 74.

Ut quid Deus repulisti in finem: iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ? &c.

Psal. 79. Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in cumulum lapidum, &c.

Psal. 80. Qui regis Israel, intende: qui deducis velut ovem Joseph: qui sedes super Cherubim, manifestare, &c.

Oratio tempore publicæ Calamitatis
usurpanda.

Domine Deus, cujus est ultio & retributio, cupio humillimè coram te fateri & nomine meo & totius gentis hujus, quòd calamitates hæ quibus nos per aliquot annos exercuisti, justæ sunt & mites provocationum istarum quibus te plures annos incessimus retributiones, & quòd misericordiarum tuarum abusum præsentibus suppliciis jure castigas. Nos olim Domine præ cæteris terrarum gentibus benedictionibus tuis cumulasti: splendebat lucerna tua super capita nostra. Pax erat intra muros nostros, & copia intra palatia nostra, nulla irruptio, nullaque eruptio; denique nulla erat que-

rela in plateis nostris: Nos autem gratiam tuam in lasciviam convertimus; Pax securitati, copia Intemperantiæ & Luxuriæ ministravit, quæque corda nostra tibi arctius devinxisse debuissent, ea à te alienarunt bona tua. Imò pretiosiores adhuc nobis misericordias Domine largitus es, tabernaculum tuum apud nos figere, Ecclesiam puram & celeberrimam constituere dignatus; verbumque tuum nobis dedisti, ut esset lampas pedibus nostris, & lucerna semitis nostris; nos autem in alium usum lucem istam non adhibuimus, nisi ut nobis ad cubicula mortis euntibus prælucere: præfractè & superbe egimus, & præceptis tuis immorigeri, & contra lucem rebelles mæstiores nobis partem in tenebris extimis acquisivimus: & jam tandem Domine si pro mensura peccatorum nostrorum inundasset indignatio tua, repentino perditionis diluvio absorpti jamdudum periissemus, nec superfuerant hodie qui tuam implorarent misericordiam. Tu autem Deus misericors & tardus ad iram, multa in nos patientia & longanimitate usus es; judicia tua quæ nos ad pœnitentiam expergefacerent præmisisti, nobisque spatium ad pœnitentiam concessisti: hanc autem plusquam ceteras omnes misericordiam pervertimus, ad percutientem nos non conversi sumus, nec Dominum quærivimus, sed aversi sumus aversione pervicacissima, nemo est qui pœnitentiam agit de scelere suo, aut dicit quid feci: non diffiteor quin virgam timemus, (perpersionem quamlibet ita perhorrescimus, ut turpissimo eam peccato effugere conamur) at non eum qui hanc accersiat, sed miserâ contumaciâ cervices nostras contra te obduramus, & reverti nolumus. Quodnam igitur in *Gileade* opobalsamum est quod nobis mederi potest, nobis qui te mederi volente, à sanitate aversi sumus? Scimus, te pronunciasse nullam esse pacem,

malis,

malis, quid igitur pacem petimus mala nostra retinentes? Hoc, hoc Domine morbus periculosissimus, medicinas nobis præbeas quibus curentur animæ nostræ, & facile terram nostram curabis: diu Domine aures nostras verbo tuo, sensus omnes nostros judiciis tuis allocutus es; at nisi etiam corda nostra spiritu tuo alloquaris, inefficaces erunt reliquæ vocationes: Emittas vocem hanc eamque potentem vocem, quæ nos è Lethargia nostra excitet: Tu qui *Lazarum* ex sepulchro evocasti, nos mortuos, & transgressionibus & iniquitatibus sepultos, putrefactos vocare digneris, & efficias ut ad iustitiam expergiscamur: & quanquam crebris huiusmodi etiam internis vocationibus resistendo meruimus ut nos traderes in mentem omnis iudicii expertem, ut libidines cordum nostrorum sectaremur; Tu tamen immensè misericordiarum Oceane qui non tantum ultra quod mereri sed etiam optare possumus, benignus es, influxum gratiæ tuæ ne cōhibeas, nec spiritum tuum nobis subducas. Inventus es ab iis qui te non quæsierunt; repetatur hic actus misericordiæ in nos tam lethali morbo & tamen tam stupido laborantes, quod nec medicum quærere valemus: & quod periculosius ægroti sumus, eò nobis efficaciora remedia adhibeto; in quem finem ea nobis temporalia dispensato quæ spirituali profectui nostro inservire censebis; si nequit interna miseria nostra Domine nisi intensiori gradu externæ curari, virgam ne quæso abstineto, sed acerbius adhuc nos affligas; ejicias dæmonem hunc, multa licet cum spumâ & nos discerpens exeat: at si redditâ nobis misericordiâ aliquâ facilius inflectendos duxeris, fragilitati nostræ consulens, hanc nobis largire, nos ad teipsum sive acutioribus sive mitioribus remediis reducas. Quo effecto, scimus Domine, non esse breviorē manū tuam,

quàm ut redimat; nos postquam à peccatis liberasti, à miseriis nostris liberare vales & certò liberabis: Ostendas quæsumus te misericordiam tuam, & concedas nobis salutem tuam, ut cum corpore tum spiritu redempti, te utroque glorificemus alacri obedientiâ, & laudemus Nomen Dei, qui miraculosè nobiscum egit, per Jesum Christum Dominum nostrum.

Oratio pro hac Ecclesia.

O Tu magne Retributionum Deus, qui Regionem fœcundam in sterilitatem propter peccata incolarum convertis, fatalem hanc sententiam in Ecclesiam hanc justissimè executus es: quæ fuit olim perfectio pulchritudinis & gaudium totius terræ, facta est omnibus circumcirca irrisioni & contemptui: Quid potuit fieri Domine Vineæ tuæ quod non fecisti? quandoquidem igitur labruscas edidit, meritò sepem ejus amoves, ut sit depastioni. Quanquam autem contra nos testantur iniquitates nostræ, tu tamen hoc ne facias propter Nomen tuum, quanquam averfiones nostræ multe sunt & contra te peccavimus: O ipse *Israelis*, servator ejus tempore angustie, quare esses ut peregrinus in hac terra, & tanquam viator qui divertit ad pernoctandum? Quare esses ut vir fatiscens, tanquam robustus non valens servare? Atqui tu in medio nostri Jehovah, & de nomine tuo vocamur, nè relinquoas nos: Temporale quodcunque bonum prout videbitur auferas, subtrahendo quæ luxui ministrant, misericordiam nobis feceris;

at
at

at emendationis nostræ media ne auferas, nec enim se atrocius exerere potest indignatio tua : Et quam lucem odio habuimus, eò quòd facta nostra mala sunt, nè tamen hâc sublatâ fatalem nobis necessitatem inducas in tenebris ambulandi, sed fac nobis præluceat, donec pedes nostros in semitas pacis dirigat. Surge Domine, excita robur tuum, & adsis adjutor, nec tradas vitam turturis tuæ (*Ecclesie hujus desolatæ*) catervæ inimicorum, sed eam adjuva Domine, idque ab appetente matutino : sin autem eò usque te provocarunt Rebelliones nostræ, quòd *Arcam errare velis in deserto, donec generatio hæc obmurmurans absumatur*, ne pereat ista nobilcūm, sed eam tandem ad *Canaan* adducas, & videant innocentiores posteri quod nobis denegas ; nec interim lugere desinamus desolationem quam peccata nostra effecerunt, aut lapides *Sionis* cogitare, & pulvere obsitam deslere : nec nos aut pudor aut metus impediat, quò minùs eam etiam afflictione & sævissima persecutione agitatam agnoscamus ; sed opprobrium Christi majores divitias quàm Thesauròs *Aegypti* ducamus : & tantâ cum constantia matri nostræ afflictæ adhæreamus, ut illius beatus Dominus & caput nos cum misericordia agnoscat, cum veniet in gloria tui, Patris sui, cum sanctis Angelis. Hoc concedas misericors Domine, propter eundem Jesum Christum.

Oratio pro pace Ecclesiæ.

Domine Jesu Christe, qui omnipotentia tua omnes creaturas visibiles & invisibiles condidisti, qui divinâ tuâ providentiâ omnia regis & pulcherrimo ordine disponis, qui ineffabili bonitate tua omnia conservas, tueris, & adjuvas, qui ex immensâ misericordiâ tuâ fatiscentes & deficientes animo refocillas, collapsos erigis, & mortuos excitas: digneris quæso in sponsam tuam dilectam, Ecclesiâ dispicere, at eo cum vultu quo omnia pacata reddis in Cœlo & terra, quæque supra Cœlum aut infra terram sunt: iis nos oculis intueri, teneris scil. & benignis, quibus olim intuebaris *Petrum*, cum pœnitentiam egit iis admonitus; quibus olim multitudinem dispersam, commiseratione motus quod passim tanquam oves sine pastore palabant & vagabantur. Vides quibus ventis, quibus fluctibus, quibus procellis navicula hæc tua agitur, in quâ grex tuus parvus periclitatur; & quid superest nisi ut ad imum demersâ pereamus? Imputanda est fatemur hæc procella sceleribus nostris & vitæ impiæ: videmus & fatemur; agnoscimus & iustitiam tuam, & deflemus injustitiam nostram: at ad misericordiam tuam quæ super omnia opera tua est, provocamus; sat pœnarum dedimus tot bellis exhausti, tot direptionibus depilati, tot æstibus concussi; nec tamen miseris, & tot malis exhaustis & deficientibus portus ullibi cernitur, quò confugiamus, sed atrociora indies videntur nobis supplicia imminere: Nos autem Domine severitatem tuam non querimus, sed misericordiam agnoscimus, quoniam graviora adhuc iudicia commeriti sumus: Tu autem

tem benignissime Jesu, nè consideres te quæsumus, quid meritis nostris debetur, sed potius quid misericordiam tuam deceat, sine qua nec Angeli in Cælis stare possunt securi, quantò minus nos vasa ex luto contemptissima? Miserere nostri Redemptor, qui facile placabilis es, non quòd misericordiâ tuâ digni simus, sed Nomini tuo hoc dato gloriam: nè patiaris ut qui te vel nesciant, vel gloriæ tuæ inuideant, de nobis continuò triumphent & dicant, ubi nunc Deus suus, ubi Redemptor, ubi Salvator, ubi Sponsus suus, de quo toties gloriati sunt? in te Domine redundant hæc opprobria, dum bonitatem tuam ex malis nostris æstiment homines: Nos derelictos sentiunt, quos non vident emendatos: Te olim, in navigio dormientem, cum exorta tempestas mortem navigantibus intentavit, paucorum discipulorum clamor expergefecit; & verbo tuo omnipotenti increpiti fluctus subsiderunt, venti conticuerunt, & repente in tranquillum conversa est procella, & aquæ surdæ licet conditoris vocem noverunt: Sævior Domine incruduit jam tempestas, quâ non paucorum corpora, sed innumera animæ periclitantur, quæsumus te clamore Ecclesiæ tuæ pene demersæ extiteris: tot millia hominum inclamant, *Domine serva nos, perimus*, nec cedit potestati aut arti humanæ tempestas tuo solum verbo pacanda, Domine Jesu dicas tantum tempestati, *Sile, obmutesce, & statim fiet optata tranquillitas*: Tu Domine pepercisses tot millibus impiorum si in *Sodoma* inventi fuerant vel decem boni, en Domine multa hominum millia quæ gloriæ nominis tui student, quæ cum gemitu & suspirio orant ut nitor suus tuo Templo reddatur, & adhuc horum precibus flecti nequis, nec veterum & consuetarum misericordiarum recordaris. An non cœlesti tuâ prudentiâ stultitiam nostram in gloriam

tu-

tuam convertes? an non mala improborum hominum in bonum Ecclesiæ tuæ convertes? tunc enim solet misericordia tua nobis subvenire, cum res pene ad desperationem pervenit, cum nihil humana potentia potest, aut sapientia: Tu confusa componis, pacis unicus Author & conservator; tu vetus Chaos in quo confusa & informia jacuere discordantia rerum semina, miro ordine efformasti; & pugnantes invicem rerum naturas conföderasti, & indissolubili vinculo conjunxisti: At quanto major hæc confusio, ubi nulla charitas, nulla fides, nulla amoris vincula, nulla legum aut magistratuum reverentia, nullus opinionum consensus, sed veluti in discordi choro, dissona quivis voce cantat: Nulla inter cœlestes Planetas discordia, suum servant locum Elementa, constituta quæque sibi munia obeunt: Patieris autem sponsam tuam propter quam omnia condita sunt, perpetuis diffidiis laniatam perire? Patieris malos spiritus dissidiorum auctores impunè dominari? Patieris robustum iniquitatis ducem, quem semel in fugam vertisti, in tentoria tua iterum irrumpere, & milites tuos diripere? Tui inter homines versantis voce perterritus fugit Dæmon: Emitte quæsumus te Domine spiritum tuum, qui è pectoribus omnium nomen tuum profitentium expellat malos spiritus luxûs, avaritiæ, inanis gloriæ, carnalis libidinis, mali & desidiæ artifices: *Crea in nobis, O Deus & Rex noster, cor mundum, spiritum rectum in pectoribus nostris renova: ne subducas nobis spiritum sanctum tuum: restitue nobis gaudium salutis tue, & corrobora Sponsam tuam & Pastores ejus principali tuo Spiritu.* Hoc spiritu terrestria Cœlestibus conciliasti; hoc spiritu tot gentes, tot linguas, tam diversos homines, in unum corpus Ecclesiæ compegisti, & corpus hoc tibi Capiti suo eodem spiritu connexisti: hunc

fi spiritum renovare in nobis dignaberis, evanescent protinus hæc mala, aut in bonum & commodum cedent te amantium. Tumultum hunc compescas, Chaos hoc horrendum in ordinem disponas Domine Jesu, extendat se super aquas malarum fluctuantium opinionum spiritus tuus. Et quoniam spiritus tuus, qui secundum Prophetam tuum *continet omnia*, loquendi etiam artem inspirat, fac ut quemadmodum omnium domum tuam habitantium, Lux una, Baptismus unus, Deus unus, Spes una, Spiritus unus est, ita etiam vox una, mirusque per omnia concentus unam Catholicam veritatem profitentium. Cum Cælum triumphans ascendisti, res tuas pretiosas sparsisti, hominibus dona largitus, & varia spiritus tui præmia; pristinam iterum largitatem fac cœlitus experiatur Ecclesia, eo jam spiritu donetur deficiens & collapsa, quæ olim tenera & infans: eâ tui reverentiâ principes & magistratus imbuas, quâ ita Rempublicam administrent, quasi tibi Regi Regum rationem statim reddituri; iis sapientia tua adsit, ut quod fieri decet id animo præcipiant, & factis exequantur: spiritu prophetiæ Episcopos donato, ut Sacram Scripturam ad mentem Divinam non suam exponant & interpretentur: eos triplici ista charitate, quam à *Petro* exegisti cum ei curam ovium tuarum demandasti, donato. Sacerdotibus indas amorem sobrietatis & castitatis: Populo animum cum præceptis tuis, tum iis quos ei præfecisti morigerum: Ita fiet, ut Regibus quod velis jubentibus, Pastoribus idem docentibus, & populo lætè exequentibus, Ecclesiæ pristina sua dignitas & tranquillitas una cum decoro ordine, ad gloriam nominis tui restituatur. Tu *Ninevitis*, quos neci addixisti, poenitentiam agentibus pepercisti; an contemnes Familiam tuam ad pedes tuos provolutam, gemitibus pro cilicio & lachrymis

chrymis pro cinere luctum testatam? Remissionem ad te convertentibus promissisti, at hoc ipsum; ut ad te quis cum toto animo convertatur, donum tuum est, ut virtus omnis nostra ad gloriam tuam redundet: Tu conditor noster es, opus quod condidisti reparato: Tu Redemptor noster, id tuere quod emisisti: Tu Servator noster, ne eos qui ex te pendent perire sinas: Tu Dominus & possessor nostri, tuos tibi vindicato: Tu caput nostrum, succurras membris tuis: Tu Rex es, reverentiam tui nobis imprimito: Tu Princeps pacis, nos fraterno amore inspirato: Tu Deus noster, miserere humiliorum supplicum tuorum: & juxta dictum *Pauli*, fias omnia omnibus, ut totus Ecclesiae tuae chorus uno animo, & ore, propter accepta beneficia laudent te Deum, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum qui ad exemplum perfectissimae concordiae, personarum proprietate distincti, unus natura sunt: quibus laus & gloria in æternum. *Amen.*

*Oratio pro Regia Majestate desumpta ex
Liber Regalis.*

DEUS ineffabilis conditor Mundi, Creator hominum, Gubernator Imperiorum, & conservator Regnorum, qui ex lumbis patris Abrahami elegisti Regem, qui esset Servator omnium Regum & Gentium terrarum: Benedicas quasumus te benedictionum tuarum prestantissimis fidei famulo tuo, Regi & gubernatori nostro clementissimo Guilielmo: Eum in Throno Regni sui potenti auxilio & tutamine stabilias; Visita eum prout visitabas Mosem in Rubo; Joshuam in pralio; Gideonem in campo; & Samuelem in Templo; Ros misericordiarum tuarum affatim in caput suum descendat: Ei largire benedictionem Davidis & Solomonis. Sis ei galea salutis contra faciem inimicorum suorum; & munito propugnaculo tempore angustiae; prospera ei omnia concedere digneris & vitam longevam: Floreant illo regnante, Pax & Charitas, Sanctitas & Justitia & Veritas, & omnes virtutes Christiane; serviat ei populus suus fideliter eumque honoret; is autem ita gloria tua & honori studeat hic in terris, ut tecum regnet eternum in Caelis, per Jesum Christum Dominum nostrum. Amen.

F I N I S.